

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वन क्षेत्रको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना-२०८२

(आ.व.२०८२।०८३ देखि २०८६/०८७)

तयार गर्ने

गण्डकी प्रदेश सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

वन निर्देशनालय

डिभिजन वन कार्यालय नवलपुर

कावासोती, नवलपरासी (ब.सु.पू.)

२०८२

(वन तथा वातावरण प्रबन्धनालय
गण्डकी प्रदेशको मिति २०८२/१०/३५
(मा. प्रज्ञोस्तर) वाट स्वोक्त
गएको)

रुज
रिक्त वन अधिकृत

नवलपरासी (ब.सु.पू) जिल्लाको राष्ट्रिय वन क्षेत्रको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना

(आ.व.२०८२।०८३ देखि ०८६।०८७)

तयार गर्ने

गण्डकी प्रदेश सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

वन निर्देशनालय

डिभिजन वन कार्यालय नवलपुर

कावासोती, नवलपरासी (ब.सु.पू.)

२०८२ निर्देशनालय
डिभिजन वन कार्यालय, नवलपरासी
(ब.सु.पू.) नवलपुर, नेपाल

वरिष्ठ वन अधिकृत

नवलपरासी (ब.सु.पू) जिल्लाको राष्ट्रिय वन क्षेत्रको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना

(आ.व.२०८२।०८३ देखि ०८६।०८७)

तयार गर्ने

गण्डकी प्रदेश सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

वन निर्देशनालय

डिभिजन वन कार्यालय नवलपुर

कावासोती, नवलपरासी (ब.सु.पू.)

हार्दिक कृतज्ञता

वरिष्ठ वन अधिकृत

नवलपरासी (ब.सु.पू) जिल्लाको कुल भु-भागको ५८.६४ प्रतिशत ओगटेको वन क्षेत्रले कृषि, पर्यटन, वातावरण, भौतिक संरचना संरक्षण, सर्वसाधारण जनताका दैनिक वन पैदावारहरूको आवश्यकता परिपूर्ति तथा पानी मुहान, वन्यजन्तु, जैविक विविधता संरक्षण, जलवायु शुद्धिकरण र कार्वन संचिति जस्ता मानव स्वास्थ्य एवं प्रकृति संरक्षण र वातावरणीय स्वच्छता कायम राख्ने कार्यमा ठूलो योगदान पुऱ्याएको छ । प्राकृतिक स्रोतमध्येको एक, वन स्रोतको दिगो व्यवस्थापनका माध्यमबाट दिगो रूपमा वातावरणीय सेवाहरु प्रवाह गरी रोजगारीका अवसरहरु सृजना गर्नुका साथै राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा समेत टेवा पुऱ्याउन सक्छ ।

यस कार्ययोजनामा जिल्लाको संक्षिप्त परिचय सहित यहाँ अवस्थित जैविक विविधताको विवरण, गत आवधिक (पञ्चवर्षीय) कार्ययोजनाको अवधिमा गरिएका वन विकास कार्यहरूको समिक्षा, वन पैदावार सदुपयोगको अवस्था र वन व्यवस्थापनका लागि अपनाईएको प्रणाली समेतको समिक्षा गरी सो अवधिमा देखिएका समस्याहरु र समाधानका उपायहरु समेत खोजी गरिएको छ । जिल्लाको विभिन्न क्षेत्रहरूको फिल्ड निरिक्षण र भ्रमण एवं अनुगमनको सिलसिलामा प्राप्त तथ्याङ्कहरूलाई मध्यनजर गर्दै फिल्ड स्तरमा रहेका मुख्य जानकारहरु, सरोकारवालाहरूसँग छलफल गरी आगामी पाँच वर्ष ०८२।०८३ देखि ०८६।०८७ सम्मका लागि वन व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमहरु व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्न विभिन्न कार्यक्रमहरु प्रस्ताव गरिएको छ ।

अन्तमा, डिभिजन वन कार्यालयको आगामी पाँच वर्षका लागि आवधिक (पञ्चवर्षीय) योजना तयार गर्ने क्रममा प्राथमिक तथा द्वितिय तथ्याङ्कहरु जुटाई तथ्यांक विश्लेषण र एकीकृत (Data compilation and Analysis) गरी नतिजा प्रक्षेपण कार्यमा खटी कार्ययोजनाको दस्तावेज तयार गर्न सहयोग गर्ने डिभिजन वन कार्यालय नवलपरासी (ब.सु.पू) का सम्पूर्ण कर्मचारीहरु प्रति हार्दिक आभार तथा धन्यवाद प्रकट गर्दछु । यसका साथै प्रस्तुत कार्ययोजनाका प्राविधिक पक्ष तथा नाप नक्सा लगायतका कार्यमा जिम्मेवारी वहन गरी कार्ययोजना तयार गर्ने कस्केली वन प्राविधिक समाज पोखरा, कास्कीका विज्ञहरु लगायत समग्र संस्थालाई समेत हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु ।

वसन्त केशव अधिकारी

डिभिजनल वन अधिकृत

नवलपरासी
डिभिजनल वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

कार्यकारी सारांश

गण्डकी प्रदेश वन ऐन, २०८० को दफा ८ राष्ट्रिय वनको व्यवस्थापन अन्तर्गत उपदफा (२) मा प्रदेश सरकारले तयार पारेको प्रदेश भित्रको राष्ट्रिय वनको रणनीतिक योजनाको अधीनमा रही डिभिजनल वन अधिकृतले आफ्नो कार्य क्षेत्रको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना तयार गरी स्वीकृतिका लागि निर्देशनालय मार्फत मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ । आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना बनाउँदा समुदायमा आधारित वनका प्रतिनिधिहरूलाई समेत सहभागी गराउन सक्नेछ भन्ने व्यवस्था रहेको छ । त्यस्तै गण्डकी प्रदेश वन नियमावलीको नियम ४. मा रणनीतिक योजना तर्जुमा सम्बन्धी व्यवस्था अन्तर्गत उपनियम (३) (४) मा डिभिजनल वन अधिकृतले आफ्नो कार्य क्षेत्रको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना बनाउँदा प्रदेश सरकारबाट स्वीकृत रणनीतिक योजनाको अधीनमा रही अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा बनाउनु पर्नेछ र स्वीकृतिका लागि निर्देशनालय मार्फत मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ भन्ने व्यवस्था रहेको छ ।

स्रोत साधनको सिमितताको बावजुद प्रचलित विभिन्न विधि र प्रक्रिया अपनाई यो आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२।०८३ देखि आ.व.२०८६।०८७ सम्म) तयार गरिएको छ । विगतको पञ्चवर्षिय वन व्यवस्थापन कार्ययोजना, कार्यालयबाट उपलब्ध भौतिक स्रोत साधन तथा जनशक्ति सम्बन्धी विवरण, जिल्लाको समग्र वन क्षेत्रबाट वार्षिक रूपमा निकासी हुने काष्ठ तथा गैरकाष्ठजन्य वन पैदावार र सरकारी आम्दानीको प्रवृत्ति समेतको तथ्याङ्कीय विवरण, समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापनका लागि हस्तान्तरित सामुदायिक वन, कबुलियती वन र धार्मिक वनका कार्ययोजनाहरू, कार्यालयबाट प्रकाशन भएका वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन, विभिन्न सरोकारवाला निकाय एवं व्यक्ति विशेषबाट उपलब्ध जानकारी विवरण, जिल्लाको वनको किसिम र भू-उपयोग सम्बन्धी विवरण समेतको विभिन्न किसिमका नक्साहरू आदि सूचना स्रोत र सन्दर्भ सामग्रीहरूको अध्ययन एवं विश्लेषण पश्चात तयार गरिएको यस आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजनाको मस्यौदा उपर सुझाव संकलनको लागि प्रदेश वन निर्देशनालय प्रतिनिधि समेतको सहभागिता रहेको वन तथा वातावरण मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेशमा आयोजित बैठकमा प्रस्तुति भै छलफल समेत गरिएको थियो । उक्त छलफलबाट संकलन भएका सुझावहरूलाई समेत समावेश गरी यस योजनाको अन्तिम मस्यौदा तयार गरिएको हो ।

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको दिगो व्यवस्थापनबाट वन पैदावारको उत्पादनमा वृद्धि, रोजगारी सिर्जना, स्थानीय तथा राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा योगदान पुऱ्याउने मुख्य उद्देश्य लिएको यस योजनामा वन व्यवस्थापन पद्धति, वन संरक्षण र व्यवस्थापन, जैविक विविधता संरक्षण, वन पैदावारको उत्पादन र बिक्री वितरण, उद्यम स्थापना र संचालन, मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन, पर्यापर्यटन विकास, जलवायु परिवर्तन असर न्यूनीकरण र अनुकूलनका लागि अपनाउनु पर्ने रणनीति सहितको विविध कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न प्रस्ताव गरिएको छ । साथै योजना कार्यान्वयनको आम्दानी र खर्चको विश्लेषण सहितको आशातीत उपलब्धिहरू समेत यस योजनामा समावेश गरिएको छ । यो कार्ययोजना जिल्लाका ४ गाउँ पालिका र ४ नगरपालिकामा रहेका राष्ट्रिय तथा निजी वनमा एकसाथ कार्यान्वयन हुनेछ । कार्ययोजना तयार गर्न पर्याप्त स्रोत, साधन, तथा समय अभावका कारण सीमित वन क्षेत्रहरूको मात्र अवलोकन एवं स्रोत मापन गरिएको छ ।

ख

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

१. भू-उपयोगिता एवं वनको क्षेत्रफल

- भू-उपयोगिताको आधारमा:

क्र.सं.	भू-उपयोगको बिबरण	क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत
१.	कृषि क्षेत्र	४३८९७	३०.७९
२.	घासे मैदान (चरण क्षेत्र)	२०९०	१.४७
३.	वन क्षेत्र	७४४१७	५२.१९
४.	झाडी बुट्यान क्षेत्र	७१०८	४.९९
५.	नदी नाला, भिर, पहिरो क्षेत्र	५१२३	३.५९
६.	अन्य (सडक, आवास, कल कारखाना क्षेत्र)	९९४९	६.९८
	जम्मा	१४२५८४	१००

(स्रोत: जिल्ला समन्वय समिति, नवलपरासी (ब.सु.पू.), २०८१, भू-उपयोग नक्सा विश्लेषण २०८१)

२. जिल्लाको वन जङ्गलको किसिम र क्षेत्रफल

क) स्वामित्व तथा व्यवस्थापनको आधारमा वनको वर्गीकरण (आ.व. ०८१/०८२) सम्म

सि.नं.	व्यवस्थापन पद्धती	क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत	समूह/समिति संङ्ख्या	ला.घरधुरी संख्या	लाभान्वित जनसंख्या	कैफियत
१.	सामुदायिक वन	३९८५०.७४	४७.६६	२१३	६१,६०१	३,०२,०२३	सा.व.उ.स.हरुबाट व्यवस्थापन हुने।
२.	कबुलियती वन	१९५६.००	२.३४	१८१	२०५८	१२,८४२	क.व.स.हरुबाट व्यवस्थापन हुने।
३.	साझेदारी वन (मध्यविन्दु साझेदारी वन)	६७२.८६	०.८०	१	४,३७३	२४,२७४	सरकार र वन समूहबाट व्यवस्थापन हुने
४.	धार्मिक वन	२३२.३७	०.२८	९	-	-	धार्मिक समिति मार्फत व्यवस्थापन हुने।
५.	सरकारद्वारा व्यवस्थित वन (चक्ला वन समेत)	२९,८८५.९९	३५.७४	-	-	-	सरकारद्वारा व्यवस्थापन हुने।
६.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	७१२२.००	८.५१	वन क्षेत्र मात्र			चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जबाट व्यवस्थापन हुने।
७.	मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेको वन	३८९५.००	४.६६				
८.	निजी वन	७४.४१	६४ वटा निजी वन दर्ता भएको।				जग्गाधनीबाट व्यवस्थापन हुने।

(स्रोत :- डि.व.का. नवलपुर वार्षिक प्रतिवेदन, २०८२)

ख) वन व्यवस्थापन पद्धति अनुसार कुल मौज्दात, वृद्धि मौज्दात एवं वार्षिक संकलन गर्न सकिने परिमाण

ग

वरिष्ठ वन अधिकृत

वन अधिकृत

क्र. सं.	व्यवस्थापनको आधारमा वनको प्रकार	कुल मौज्जात (घ.मि.)	उत्पादनशील क्षेत्रको कुल मौज्जात (घ.मि.)	वार्षिक वृद्धि मौज्जात (घ.मि.)	वार्षिक संकलन योग्य परिमाण (घ.मि.)	वार्षिक संकलन योग्य परिमाण काठ (घ.फि.)	वार्षिक संकलन योग्य नेट दाउरा (चट्टा)
१	सामुदायिक वन	६७१६४४३.७२	५३७३१५४.९८	५३७३१.५५	३२२३८.९३	६८३११०.६८	६८३.१२
२	साझेदारी वन	११६१०८.७२	९९७१५.५२	९९७.१६	५९८.२९	१२६७७.२३	१२.६८
३	कबुलियती वन	७४९९३.०४	११५०२.००	११५.०२	६९.०१	१४६२.३०	१.४६
४	धार्मिक वन	३५३३४.१८	२२८०९.००	२२८.०९	१३६.८५	२८९९.८०	२.९०
५	चक्ला वन	६४८६९३.९४	५४०७३६.००	५४०७.३६	३२४४.४२	६८७४५.९३	६८.७५
६	प्रस्तावित चक्ला वन	१०१७२४.००	८४७७०.००	८४७.७०	५०८.६२	१०७७७.१५	१०.७८
७	सरकारद्वारा व्यवस्थित वन	३७४२५०६.३२	१४९७००२.५३	१४९७०.०३	८९८२.०२	१९०३१९.९२	१९०.३२
	जम्मा	११४३५८०३.९३	७६२९६९०.०३	७६२९६.९०	४५७७८.१४	९६९९९३.०१	९७०.००

ग) डि.व.का. नवलपुरबाट वार्षिक रुपमा संकलन गर्न सकिने गैहकाष्ठ वन पैदावारको विवरण

डि.व.का. नवलपुरबाट वार्षिक रुपमा संकलन गर्न सकिने गैहकाष्ठ वन पैदावारको विवरण		
क्र.सं.	प्रकार	परिमाण (मे.ट.)
१	जरा तथा गानो सङ्कलन	१४.५
२	पात वा डाँठ संकलन	१२५
३	फल, फूल वा भूवा संकलन	२८.५
४	बोक्रा	१२

३. जिल्लाको वन पैदावारको माग र आपूर्तिको स्थिति

सि.नं.	काठ/दाउराको स्रोत	साबिकको योजना अवधिमा जिल्ला भित्र खपतको अवस्था		जिल्ला भित्र मागको अवस्था	
		काठ (क्यू.फि.)	दाउरा (चट्टा)	काठ (क्यू.फि.)	दाउरा (चट्टा)
१	सामुदायिक वन	६३८३६८.०३	११३६.६४	प्रति वर्ष ३,६७,२२५.८५	प्रति वर्ष ८००
२	साझेदारी वन	८२८४६.७०	१६०.२५		
३	जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समिति	७४५४९.६६	२१२.००		
४	निजी वन	१५००००.००	५००.००		
५	स.मिल/फर्निचर उद्योग	१२५०००.००	२५०.००		

घ

नेपालको प्रदेश सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय

नेपालको प्रदेश सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय

योजना अवधिभर जम्मा	१०,७०,७६४.३९	२२५८.८९	१८,३६,१२९.२५	४०००.००
--------------------	--------------	---------	--------------	---------

(स्रोत: Asia Forestry Outlook Study 2020 र डि.व.का.को वार्षिक प्रतिवेदन २०७७-२०८१)

४. प्रति हेक्टर बमोजिम जिल्लाको कूल संचिती (Growing stock):

क्र. सं	व्यवस्थापनको आधारमा वनको प्रकार	कुल क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादनशील क्षेत्र (हे.)	विरुवा संख्या (प्रति हे.)	लाश्रा संख्या (प्रति हे.)	पोल संख्या (प्रति हे.)	रुख संख्या (प्रति हे.)	मौज्दात (घ.मि. प्रति हे.)
१	सामुदायिक वन	३९८५०.७४	३१८८०.५९	५३२७.००	१९७५.००	२६२.००	६३.००	१६८.५४
२	साझेदारी वन	६७२.८६	५७७.८६	५४१३.००	१९३४.००	२५२.००	६८.००	१७२.५६
३	कबुलियती वन	१९५६.००	३००.००	४१७.००	३१०.००	४६.००	१०.००	३८.३४
४	धार्मिक वन	२३२.३७	१५०.००	३८३४.००	१२८०.००	१८७.००	३५.००	१५२.०६
५	चक्ला वन	३८३८.८८	३२००.००	४२९९.००	१८७३.००	१५७.००	५६.००	१६८.९८
६	प्रस्तावित चक्ला वन	६००.००	५००.००	४३८९.००	१५८९.००	१६४.००	५९.००	१६९.५४
७	सरकारद्वारा व्यवस्थित वन	२५४४७.११	१०१७८.८४	२७५३.००	१५८७.००	१४०.००	३९.००	१४७.०७
	जम्मा/औसत	७२५९७.९६	४६७८७.३०	४२२६.३८	१७८२.९५	२०६.७२	५२.७१	१५७.५२

५. वन अतिक्रमण भएको क्षेत्रफल: ४१६०.४१ हे.

७. गरीब तथा व्यवसायीक प्रयोजनका लागि हस्तान्तरण भएको कबुलियती वन संख्या र क्षेत्रफल

- गरीबको लागि हस्तान्तरित कबुलियती वन: १८१ वटा (क्षेत्रफल: १९५६.०० हे.)
- समूहमा आवद्ध घरधुरी संख्या: २०५८
- लाभान्वित जनसंख्या: १२८४२
- व्यवसायीक प्रयोजनका लागि हस्तान्तरण भएको कबुलियती वन: नभएको।

८. धार्मिक वन

- हस्तान्तरित धार्मिक वन को संख्या तथा क्षेत्रफल — ९ वटा/२३२.३७ हे.

९. निजी वनको संख्या र क्षेत्रफल:- ६४ वटा/७४.४१ हे.

१०. चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्र (मध्यवर्ती क्षेत्र सहित) :- २४३७५ हे.

११. योजनाको कूल बजेट (पाँच वर्ष अवधिको लागि)

 वन विभाग
 वन तथा वातावरण मन्त्रालय

 वन विभाग
 वन तथा वातावरण मन्त्रालय
 वन निर्देशनालय
 वन कार्यालय, बल्लभपुर, नेपाल

परिष्कृत वन अधिष्कृत

सि.नं.	आयोजना कार्यक्रम र कृयाकलापको नाम	जम्मा बजेट रु (हजारमा)
१	दिगो वन व्यवस्थापन	
क	वन संरक्षण तथा दिगो व्यवस्थापन कार्यक्रम	२३४४७२.९०
ख	अध्ययन अनुसन्धान तथा क्षमता अभिवृद्धि	८४२४.०२
ग	हरित सडक तथा हरित शहर कार्यक्रम	८०१२.१७
घ	जडीबुटी संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	१६५७६.८९
२	जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम	४७७९६.७१
३	जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम	२२१०.२५
	जम्मा	३१७४९२.९४

१२. आवधिक योजना अवधिमा वन क्षेत्रबाट प्रति वर्ष हुने औसत काठ/दाउरा उत्पादन र आमदानी:

क. प्रतिवर्ष उत्पादन तथा खपत परिमाण

क्र. सं	व्यवस्थापनको आधारमा वनको प्रकार	संकलन हुने परिमाण		आन्तरिक खपत		बाह्य बिक्री	
		काठ (क्यू.फिट)	नेट दाउरा (चट्टा)	काठ (क्यू.फिट)	नेट दाउरा (चट्टा)	काठ (क्यू.फिट)	नेट दाउरा (चट्टा)
१	सामुदायिक वन	४७८१७७.४८	४७८.१८	१९१२७०.९९	२८६.९१	२८६९०६.४९	१९१.२७
२	साझेदारी वन	१२६७७.२३	१२.६८	७६०६.३४	७.६१	५०७०.८९	५.०७
३	कबुलियती वन	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००	०.००
४	धार्मिक वन	११५९.९२	१.१६	११५९.९२	१.१६	०.००	०.००
५	चक्ला वन	५४९९६.७४	५५.००	०.००	०.००	५४९९६.७४	५५.००
६	प्रस्तावित चक्ला वन	८६२१.७२	८.६२	०.००	०.००	८६२१.७२	८.६२
७	सरकारद्वारा व्यवस्थित वन	३८०६३.९८	३८.०६	०.००	०.००	३८०६३.९८	३८.०६
	जम्मा	५९३६९७.०८	५९३.७०	२०००३७.२५	२९५.६८	३९३६५९.८३	२९८.०३

ख. प्रति वर्ष प्राप्त हुन सक्ने राजश्व (रु.)

क्र. सं	व्यवस्थापनको आधारमा वनको प्रकार	राजश्व रकम	मु.अ.कर	अग्रिम आयकर	प्रदेश सचिव कोष	प्रदेश विभाज्य कोष	प्रदेश सेवा शुल्क	कुल जम्मा राजश्व
१	सामुदायिक वन		३७८९४६१४.८५	४३७२४५५.५६	१४७७५६८८.४१	८७४४९१११.१८	५८२९९४०.७५	१५०३२१८१०.७४
२	साझेदारी वन		६७५०३७.४७	७७८८८.९४			१०३८५१.९२	८५६७७८.३२
३	कबुलियती वन		०.००	०.००			०.००	०.००
४	धार्मिक वन		०.००	०.००			०.००	०.००
५	चक्ला वन	५६३१६६७९.५७	७३२११६८.३४	८४४७५०.१९			११२६३३३.५९	६५६०८९३१.७०
६	प्रस्तावित चक्ला वन	८८२८६४२.६८	११४७७२३.५५	१३२४२९.६४			१७६५७२.८५	१०२८५३६८.७२

च

वन विवरण वन अधिकृत

क्र. सं.	व्यवस्थापनको आधारमा वनको प्रकार	राजश्व रकम	मु.अ.कर	अग्रिम आयकर	प्रदेश संचित कोष	प्रदेश विभाज्य कोष	प्रदेश सेवा शुल्क	कुल जम्मा राजश्व
७	सरकारद्वारा व्यवस्थित वन	३८९७७५२८.६३	५०६७०७८.७२	५८४६६२.९३			७७९५५०.५७	४५४०८८२०.८६
	जम्मा	१०४१२२८५०.८८	५२१०५६२२.९३	६०१२१८७.२६	१४७७५६८८.४१	८७४४९१११.१८	८०१६२४९.६८	२७२४८१७१०.३४

१३. सृजना हुने रोजगारी (श्रम दिन)

रोजगारी: २०,६०,६२३ (पाँच वर्षमा)

१४. वृक्षारोपण

- हालसम्म वृक्षारोपण भएको क्षेत्रफल:- करिव ८९.३० हे.
- आगामी पाँच वर्षमा हुन सक्ने क्षेत्रफल:- ६० हे.

१५. अधिल्लो कार्ययोजना अवधीमा सम्पन्न कृयाकलापहरु एवं प्रस्तावित योजनाका मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरु

सि.नं.	मुख्य क्रियाकलापहरु	इकाई	अधिल्लो कार्ययोजना अवधिको प्रगति	प्रस्तावित योजनाको लक्ष्य
१	सा.व.उ.स. गठन तथा सा.व. हस्तान्तरण	गोटा	११	१०
२	सा.व. कार्ययोजना नविकरण	गोटा	१०८	१२५
३	सा.व.को अनुगमन तथा निरिक्षण	गोटा	१०४५	१०२५
४	कबुलियती वन समुह गठन	गोटा	२७	२०
५	धार्मिक वन	संख्या	१	२
६	कबुलियती वनको कार्ययोजना नविकरण	गोटा	८३	७५
७	जडीवुटी तथा अन्य विरुवा उत्पादन एवं खरिद	गोटा	७०३४६८	५१००००

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

वन विवरण वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

छोटकरी शब्दावली (Abbreviations)

आ.व.	आर्थिक वर्ष
कि.ग्रा.	किलोग्राम
कि.मी.	किलोमिटर
क.व.	कबुलियती वन
क.व.स	कबुलियती वन समूह
क्यु. फिट	क्युविक फिट
गा.पा.	गाउँपालिका
गै.स.स.	गैर सरकारी संस्था
गै.का.व.पै.	गैर काष्ठ वन पैदावार
घ. मि.	घन मिटर
घ.फि.	घन फिट
जि.व.स.स.	जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समिति
जि.स.स.	जिल्ला समन्वय समिति
डि.व.का.	डिभिजन वन कार्यालय
डि.व.अ.	डिभिजनल वन अधिकृत
न.पा.	नगरपालिका
मे.टन	मेट्रिक टन
मू.अ.क.	मूल्य अभिवृद्धि कर
स.डि.व.का.	सर्व डिभिजन वन कार्यालय
सा.व.	सामुदायिक वन
से. मी.	सेन्टी मिटर
रा.व.	राष्ट्रिय वन

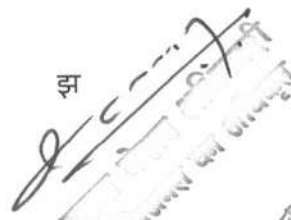
ज

वरिष्ठ वन अधिकृत

हे.	हेक्टर
AI	Artificial Intelligence
CITES	Convention on International Trade In Endangered Species of Wild Fauna and Flora
CBOs	Community Based Organizations
COP	Conference of Parties
DBH	Diameter at Breast Height
DNA	Deoxyribonucleic Acid
FRTC	Forest Research and Training Centre
GIS	Geographical Information System
IEE	Initial Environmental Examination
IUCN	International Union for Conservation of Nature
INGOs	International Non-Governmental Organizations
LRMP	Land Resources Mapping Project
NGOs	Non-Governmental Organizations
NTFPs	Non-Timber Forest Products
PH	Potential of Hydrogen
REDD	Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation
UNFCCC	United Nations Framework Convention for Climate Change

झ

विषयसूची

वरिष्ठ वन अधिकृत

हार्दिक कृतज्ञता.....	क
कार्यकारी सारांश.....	ख
छोटकरी शब्दावली (Abbreviations).....	ज
विषयसूची.....	ज
तालिकाहरुको सूची.....	त
१. परिचय.....	१
१.१ जिल्लाको सामान्य परिचय.....	२
१.२ भौगोलिक अवस्थिति.....	२
१.३ हावापानी.....	३
१.४ भू-उपयोग.....	३
१.५ माटो.....	४
१.६ घरधुरी जनसंख्या तथा जातजातिहरुको विवरण.....	४
१.७ धार्मिक परम्परा र चाडपर्वहरू.....	४
१.८ प्रमुख पर्यटकीय क्षेत्रहरू.....	५
२. विगतका वन व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयनको समीक्षा.....	६
२.१ आ.व. २०७७/०७८ देखि २०८१/०८२ सम्मको ५ वर्षे वन व्यवस्थापन कार्य योजनामा राखिएका लक्ष्यहरू र कार्यान्वयन गर्दा हासिल उपलब्धिहरूको पुनरावलोकन र समीक्षा.....	६
२.१.१ सरकारद्वारा व्यवस्थित वन व्यवस्थापन.....	६
३. वन पैदावारको माग र आपूर्तिको अवस्था.....	८
३.१ काठको मागको अवस्था.....	८
३.२ जिल्लामा काठ/दाउराको आपूर्ति व्यवस्था.....	८
४. दूरदृष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य र प्रक्षेपण.....	११
४.१ दूरदृष्टि.....	११

ज

वन अधिकृत

४.२ लक्ष्य	११
४.३ उद्देश्य	११
४.३.१ अल्पकालीन उद्देश्य	११
४.३.२ दीर्घकालीन उद्देश्य	१२
४.४ अपेक्षित उपलब्धिहरूको प्रक्षेपण	१३
४.४.१ वातावरणमा देखिने सकारात्मक सुधारहरु	१४
५. वन व्यवस्थापनका रणनीतिहरू	१५
५.१ रणनीतिक योजनाका मार्गदर्शक सिद्धान्तहरू	१५
५.२ रणनीतिक योजनाको क्षेत्रहरू	१५
५.२.१ विषयगत क्षेत्रहरु	१६
५.२.२ अन्तरविषयगत क्षेत्रहरु	२०
६. वनको सिमाङ्कन	२२
(क) वनको प्रकार (Forest Type)	२२
१. उचाईको आधारमा वनको वर्गिकरण	२२
(ख) वनको क्षेत्रफल	२२
१. स्वामित्वको आधारमा वनको प्रकार र क्षेत्रफल	२२
२. व्यवस्थापनको आधारमा वनको प्रकार र क्षेत्रफल	२२
३. स्थानीय तह अनुसार वनको क्षेत्रफल	२३
४. सब डिभिजन वन कार्यालय अनुसार वनको क्षेत्रफल	२४
(ग) वन क्षेत्रको स्रोतको अवस्था	२४
(घ) प्रमुख नदी, खोला तथा जलाधार क्षेत्र	२५
१. प्रमुख नदी तथा खोलाहरु	२५
२. जलाधार क्षेत्र	२६
३. सिमसार तथा ताल तलैया क्षेत्र	२६
७. वन संरक्षण तथा सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था	२८
(क) अतिक्रमण तथा चोरी निकासी नियन्त्रण	२८

वसिष्ठ वन अधिकृत

(ख) वन डढेलो नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन	२९
(ग) मिचाहा प्रजाति नियन्त्रण	३१
(घ) रोग तथा किरा वाट नियन्त्रण.....	३३
(ङ) चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार नियन्त्रण	३६
८. जैविक विविधता संरक्षण तथा प्रवर्द्धन.....	३९
(क) वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको प्रजातीय जैविक विविधता र वासस्थानको विश्लेषण	३९
(ख) वंशाणुगत स्रोतको संरक्षण	४४
(ग) वन्यजन्तुको आवतजावत तथा जैविक मार्ग व्यवस्थापन.....	४५
(घ) लोपोन्मुख र दुर्लभ वन्यजन्तु तथा वनस्पति प्रजातिको संरक्षण र व्यवस्थापन	४६
(ङ) मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन	४६
(च) विशेष महत्वका क्षेत्रको संरक्षण	४७
(छ) वन क्षेत्रभित्र रहेका धार्मिक, सांस्कृतिक तथा पुरातात्विक महत्वका सम्पदाहरूको संरक्षण	४८
९. जलस्रोत तथा जलाधार संरक्षण.....	४९
१०. वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन नियन्त्रण	५१
११. वन व्यवस्थापन पद्धति.....	५४
१२. व्यावसायिक कबुलियती वन र पर्यापर्यटन	५८
१३. सार्वजनिक जग्गाको वन, सहरी वन तथा निजी वन	५९
१३.१ सार्वजनिक जग्गामा वन विकास कार्यक्रम	५९
१३.२ शहरी वन विकास कार्यक्रम.....	५९
१३.३ निजी वन प्रवर्द्धन कार्यक्रम.....	५९
१४. सब डिभिजन वन कार्यालय अनुसार वनको क्षेत्रफल र वन व्यवस्थापन पद्धति	६०
१४.१ सब डिभिजन वन कार्यालयको नाम, रहेका स्थान र कार्यक्षेत्र	६०
१४.२ वन व्यवस्थापन पद्धतिको आधारमा सब डिभिजन वन कार्यालयमा रहेका वनहरु	६१
१५. वन स्रोत सर्वेक्षण, विश्लेषण, वन सम्बर्द्धन प्रणाली अनुसार व्यवस्थापन.....	६२
(क) वन स्रोत सर्वेक्षणको तरीका र नक्साङ्कन	६२

वरिष्ठ वन अधिकृत

(ख) वृद्धि मौज्जात र राष्ट्रिय वनस्रोत सर्वेक्षणसँगको तादात्म्यता.....	६५
१६. वन सम्बर्द्धन प्रणाली	७०
(क) प्राकृतिक पुनरुत्पादन	७०
(ख) विरुवा उत्पादन र वृक्षारोपण योजना	७०
(ग) वन सम्बर्द्धन प्रणाली छनौट गर्ने विधि.....	७१
(घ) वन सम्बर्द्धन प्रणालीको सिफारिस.....	७१
(ङ) वन सम्बर्द्धन प्रणाली अनुसार वन वाली उत्पादन तथा पुनरुत्पादन चक्र.....	७२
१७. जडीबुटी तथा अन्य वन पैदावारको संरक्षण तथा व्यवस्थापन	७३
१७.१ जडीबुटी संकलन तथा बिक्री वितरण	७३
१७.२ ढुंगा, गिट्टी, बालुवा संकलन	७४
१८. वृक्षारोपण गर्ने क्षेत्रको पहिचान तथा वृक्षारोपण योजना.....	७७
१९. वन अनुसन्धान तथा वन बीउ बगैँचा सम्बन्धी व्यवस्था.....	७९
२०. सामाजिक सांस्कृतिक तथा आर्थिक विश्लेषण.....	८०
२०.१ सामाजिक तथा आर्थिक अवस्था	८०
२०.२ धार्मिक, सांस्कृतिक, पर्या-पर्यटकीय स्थलहरू.....	८१
२१. वन पैदावार उत्पादन तथा आपूर्ति.....	८२
२२. वन व्यवस्थापन सूचना प्रणाली.....	८९
२३. वन संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग	९४
२४. वन संरक्षण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था.....	९५
२४.१ वनको व्यवस्थापन.....	९५
२५. वर, पीपल, समी र चौतारो संरक्षण र व्यवस्थापन	९६
२६. योजना कार्यान्वयन गर्न आवश्यक स्रोत तथा जनशक्ति.....	९७
२६.१ योजना कार्यान्वयन	९७
२६.२ जनशक्ति व्यवस्थापन तथा क्षमता विकास.....	९७
२६.३ स्रोत व्यवस्थापन	९८

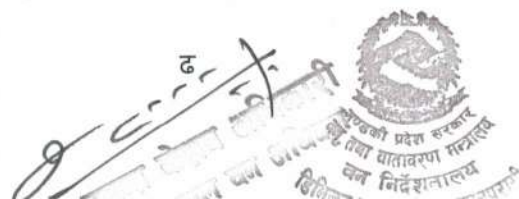
ड
वरिष्ठ वन अधिकृत

वसिष्ठ वन अधिकृत

२७. अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन	१००
२७.१ अनुगमन तथा मूल्यांकन	१००
२७.२ सञ्चार तथा प्रतिवेदन योजना.....	१०७
२७.३ कार्ययोजना संशोधन	११२
२७.४ समन्वय योजना	११२
२८ नक्शा	११४
(क) जिल्लाको राजनैतिक विभाजन सहितको सब डिभिजन वन कार्यालयको कार्यक्षेत्र विभाजन नक्शा (कार्यालय लोकेशन समेत).....	११४
(ख) जिल्लाको वन र कृषि क्षेत्र लगायतको भू-उपयोगको नक्सा (नदी, खोला, ताल समेत).....	११५
(ग) समुदायद्वारा व्यवस्थित वन क्षेत्र, सरकारद्वारा व्यवस्थित वन क्षेत्र, वन संरक्षण क्षेत्र, विशेष वन क्षेत्र, संरक्षित क्षेत्र, निजी वन समेत देखाइएको नक्सा.....	११६
(घ) वन तथा वन्यजन्तु चोरी निकासी सम्भाव्य नाका र मानव वन्यजन्तु द्वन्दको सम्भाव्य क्षेत्र समेतको नक्सा.....	१२१
(ङ) अन्य नक्साहरू: वन अतिक्रमित क्षेत्र, वन डढेलो जोखिम क्षेत्र, भू-क्षय जोखिम क्षेत्र, गैरकाष्ठ वन पैदावार सम्भाव्य क्षेत्र.....	१२२
(अ) वन डढेलो जोखिम क्षेत्रको नक्सा	१२२
(आ) जिल्लाको मुख्य खोलानाला देखाइएको नक्सा	१२३
(इ) इकोलोजिकल जोन अनुसार वनको प्रकार देखाइएको नक्सा.....	१२४
(ई) जियोलोजिकल अवस्था देखाइएको नक्सा.....	१२५
(उ) भिरालोपन देखाइएको नक्सा	१२६
(ऊ) उपजलाधार क्षेत्र देखाइएको नक्सा	१२७
२९. सन्दर्भ सामग्रीहरू.....	१२८
३०. अनुसूची.....	१३०
(क) वनको किसिम र प्रजाति अनुसारको पुनरुत्पादन सर्वेक्षणको विवरण.....	१३०
(ख) वन अनुसन्धान र बीउ उत्पादनका प्लटहरू (बीउ बगैंचा रहेकोको स्थान, क्षेत्रफल, प्रजाति र हालसम्मको स्थिति विवरण).....	१३२
(ग) काठ दाउराको वर्तमान संकलन र बिक्री सम्बन्धी विवरण	१३२

संरक्षित वन अधिकृत

(घ) सामुदायिक वन, कबुलियती वन, धार्मिक वन, साझेदारी वन, वन संरक्षण क्षेत्र, संरक्षण क्षेत्र, विशेष वन क्षेत्र, निजी तथा सार्वजनिक वन विकासको रूपमा व्यवस्थापन भएको वनहरूको क्षेत्रफल, हस्तान्तरण मिति, लाभान्वित घरधुरी संख्या आदिको विवरण	१३४
(अ) सामुदायिक वनको विवरण	१३५
(आ) कबुलियती वन	१४४
(इ) धार्मिक वन	१५०
(ई) निजी वन	१५१
(ङ) अन्य प्रयोजनका लागि भोगाधिकार/हक हस्तान्तरण भएको वन क्षेत्रको विवरण	१५५
(च) वन अतिक्रमण सम्बन्धी विवरण	१५८
(छ) वन डढेलो सम्बन्धी विवरण (विगत ५ वर्षको).....	१५८
(ज) वन तथा वन्यजन्तु अपराध/मुद्दा सम्बन्धी विवरण (विगतको ५ वर्षको तथ्याङ्क समेत)	१५९
(झ) वृक्षारोपण सम्बन्धी विवरण (विगत ५ वर्षको)	१७२
(ञ) विरुवा उत्पादन नर्सरीको विवरण	१७२
(अ) विरुवा उत्पादन सम्बन्धी विवरण.....	१७२
(आ) जिल्लामा संचालित नर्सरीको विवरण.....	१७३
(ट) स्रोत/शीर्षक अनुसार राजश्व आम्दानीको विवरण (विगत ५ वर्षको)	१७४
(ठ) अन्य विशेष विवरणहरू: संकटापन्न र विशेष प्रजाति विवरण, मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व र राहत सम्बन्धी विवरण	१७५
(ड) वर, पीपल, कमी र चौतारो संरक्षण सम्बन्धी विवरण	१७६
(ढ) अन्य आवश्यक विषयहरू	१७७

संरक्षित वन अधिकृत

तालिकाहरुको सूची

वरिष्ठ वन अधिकृत

तालिका नं. १: जिल्लाको भू-उपयोगको अवस्था.....	३
तालिका नं. २: अधिल्लो कार्ययोजना कार्यान्वयन अवधिमा योजनाहरु कार्यान्वयनबाट हांसिल गरिएका उपलब्धिहरु.....	६
तालिका नं. ३: काठ तथा दाउराको माग तथा खपतको अवस्था.....	८
तालिका नं. ४: विगतको योजना अवधिमा भएको काठ/दाउरा खपतको अवस्था.....	१०
तालिका नं. ५: स्वामित्वको आधारमा वनको विवरण.....	२२
तालिका नं. ६- व्यवस्थापन पद्धतिको आधारमा वनको विवरण.....	२३
तालिका नं. ७: स्थानीय तह अनुसार वनको क्षेत्रफल.....	२३
तालिका नं. ८: सब डिभिजन वन कार्यालय अनुसार वनको क्षेत्रफल.....	२४
तालिका नं. ९: जिल्लामा रहेका उप-जलाधार क्षेत्रहरुको विवरण.....	२६
तालिका नं. १०: जिल्लामा प्रमुख रुपमा रहेका सिमसार क्षेत्र तथा ताल तलैया क्षेत्रको विवरण.....	२६
तालिका नं. ११: जिल्लाको भू-उपयोग अनुसार मिचाहा प्रजातिको विवरण.....	३१
तालिका नं. १२: संरक्षित तथा लोपोन्मुख प्रजातिहरु.....	४१
तालिका नं. १३: स्थानीय तह अनुसार सामुदायिक वनहरुको विवरण.....	५५
तालिका नं. १४: साझेदारी वनको विवरण.....	५५
तालिका नं. १५: स्थानीय तह अनुसार कबुलियती वनको विवरण.....	५६
तालिका नं. १६: स्थानीय तह अनुसार धार्मिक वनको विवरण.....	५६
तालिका नं. १७: पर्यापर्यटन व्यवस्थापन योजना स्वीकृत भएका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरु.....	५८
तालिका नं. १८: व्यवसायीक कबुलियती वनको रुपमा पर्यापर्यटन क्रियाकलापको लागि दिन सकिने सम्भाव्य क्षेत्रको विवरण.....	५८
तालिका नं. १९: सब डिभिजन वन कार्यालयको नाम, रहेका स्थान र कार्यक्षेत्रको विवरण.....	६०
तालिका नं. २०: वन व्यवस्थापन पद्धतिको आधारमा सब डिभिजन वन कार्यालयमा रहेका वनहरुको विवरण.....	६१
तालिका नं. २१: वन स्रोत सर्भेक्षण गर्दा लिइएको प्लको साईज.....	६२
तालिका नं. २२: सब डिभिजन अनुसार जिल्लाको कुल वृद्धि मौज्जात सम्बन्धी विवरण.....	६६
तालिका नं. २३: सब डिभिजन अनुसार पुनरुत्पादनको अवस्था सम्बन्धी विवरण.....	६६
तालिका नं. २४: वन व्यवस्थापन पद्धति अनुसार पुनरुत्पादनको अवस्था सम्बन्धी विवरण.....	६७
तालिका नं. २५: वन व्यवस्थापन पद्धति अनुसार वृद्धि मौज्जात सम्बन्धी विवरण.....	६७
तालिका नं. २६: वन व्यवस्थापन पद्धति अनुसार वनवाट प्राप्त हुने काठ दाउराको वार्षिक अनुमान.....	६८
तालिका नं. २७: सब डिभिजन अनुसार वनवाट प्राप्त हुने काठ दाउराको वार्षिक अनुमान.....	६८

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

तालिका नं. २८: ढुङ्गा गिट्टी बालुवा संकलन (कार्ययोजना अवधिमा अनुमानित संकलन गर्न सकिने परिमाण).....	७४
तालिका नं. २९: डिभिजन वन कार्यालय नवलपुरको आगामी ५ वर्षसम्म गर्ने विरुवा उत्पादन तथा वृक्षारोपणको लक्ष्य ..	७८
तालिका नं. ३०: योजना अवधिभरको काष्ठजन्य प्रजातिहरूको संकलन परिमाण र अनुमानित संकलन खर्चको विवरण ..	८३
तालिका नं. ३१: वार्षिक संकलन गर्न सकिने जडिवुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारको परिमाण	८५
तालिका नं. ३२: वन पैदावारमा आधारित उद्योग व्यवसायको विवरण	८८
तालिका नं. ३३: कार्ययोजना कार्यान्वयन र अनुगमन तालिका	१००
तालिका नं. ३४: सञ्चार र प्रतिवेदन योजना	१०८

थ

वरिष्ठ वन अधिकृत

१. परिचय

नेपाल सरकारको वन नीति २०७५, वन ऐन, २०७६ तथा वन नियमावली, २०७९, गण्डकी प्रदेश वन ऐन, २०८० तथा नियमावली, २०८१ को भावना अनुरूप सर्बसाधारण जनताको वन पैदावारको आवश्यकता परिपूर्ति गर्न, सामाजिक तथा आर्थिक बिकास गर्न र वातावरणीय संन्तुलन कायम गर्न जिल्लामा रहेको मौजुदा राष्ट्रिय वन क्षेत्रको समुचित व्यवस्थापन गरी वनको बिकास, संरक्षण तथा वन पैदावारको सदुपयोग गर्न आवश्यक हुन्छ। यसका लागि वन ऐन, २०७६ को दफा ११ तथा गण्डकी प्रदेश वन ऐन, २०८० को दफा ८ को उपदफा (२) मा भएको व्यवस्था अनुरूप यस नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको वन क्षेत्रको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२।०८३ देखि २०८६।०८७) सम्म) तयार गरिएको छ। नेपालको संविधान २०७२, नेपाल सरकारको सोहौ योजना (आ.व.०८१।०८२-०८५।०८६), गण्डकी प्रदेश सरकारको दोश्रो पञ्चवर्षीय योजना (आ.व.०८१।०८२-०८५।०८६) वन निति २०७५ ले निर्दिष्ट गरेका वन निति (Forestry Sector Policy) तथा उद्देश्यहरू हासिल गर्नका लागि यो वन कार्ययोजनाको प्रारूप तयार पारिएको छ। विशेष गरी वन विभागले अंगीकार गरेर कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नु पर्ने रणनीतिहरू वन अतिक्रमण नियन्त्रण रणनीति, २०६८, वन डढेलो व्यवस्थापन रणनीति, २०६७, सिमसार नीति, २०६९, वन क्षेत्रमा लैंगिक समावेशीकरण रणनीति, २०६५ ले लक्षित गरेका कार्यक्षेत्रहरूलाई यो प्रस्तावित कार्ययोजनाले पछ्याउने कार्य गरेको छ।

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको पञ्चवर्षीय वन व्यवस्थापन कार्ययोजना ०७७।०७८ देखि ०८१।०८२ को समयावधि समाप्त भएकोमा गण्डकी प्रदेश वन ऐन, २०८० को दफा ८ को उपदफा २ र नियमावली, २०८१ को नियम ४ (३) मा डिभिजनल वन अधिकृतले आफ्नो कार्य क्षेत्रको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना प्रदेश सरकारबाट स्वीकृत रणनीतिक योजनाको अधिनमा रही अनुसूची २ बमोजिमका विषय समावेश गरी आफ्नो कार्य क्षेत्रभित्रको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना तर्जुमा गरी स्वीकृतिको लागि प्रदेश वन निर्देशनालयको सिफारिसमा प्रदेश मन्त्रालयमा पेश गर्नुपर्ने प्रावधान रहेको छ। सोही अनुरूप यस जिल्लाको वनक्षेत्रको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. ०८२।०८३ देखि ०८६।०८७) तयार गरिएको छ। यो कार्ययोजना तयार गर्ने कार्यसँगै वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ तथा गण्डकी प्रदेश वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र नियमावली, २०७९ मा भएको व्यवस्था अनुसार कार्ययोजना स्वीकृती तथा कार्यान्वयनका लागि प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन समेत तयार गरिएको छ।

यस नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा बिकास कार्यक्रमहरू सुचारु रूपले संचालन गर्न र वन जङ्गलमा हुने अवैध चोरी निकासी तथा वन अतिक्रमण, वन डढेलो, भू-क्षय आदिबाट हुने वन विनाशलाई रोकथाम र नियन्त्रण गरी स्थानीय बासिन्दाहरूको वन पैदावारको आवश्यकता सतत् रूपमा परिपूर्ति गरी सामाजिक तथा आर्थिक बिकास गर्नुका साथै राष्ट्रिय आयमा वृद्धि गर्न र स्वच्छ वातावरण प्रवर्द्धनका लागि गण्डकी प्रदेश वन नियमावली, २०८१ ले तोकेको ढाँचामा वनक्षेत्रको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना तयार पारी प्रदेश स्थित वन तथा वातावरण हेर्ने मन्त्रालयले स्वीकृत गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। यस जिल्लाको आ.व. ०७७।०७८ देखि ०८१।०८२ सम्मको लागि स्वीकृत भएको

रिष्ठ वन अधिकृत

पञ्चवर्षीय कार्ययोजनाको आधारमा कार्य सञ्चालन गरिदै आएकोमा सो कार्ययोजनाको समयवधि समाप्त भएकोले नयाँ आवधिक योजना (आ.व. २०८२।०८३ देखि ०८६।०८७ सम्म) सहितको रणनीतिक योजना तयार गरिएको छ ।

१.१ जिल्लाको सामान्य परिचय

नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व) जिल्ला राज्यको पुर्नसंरचना भएसँगै साविक नवलपरासी जिल्लाबाट विभाजन भई बनेको हो । नेपालको कूल भू-भागको ०.९ प्रतिशत तथा गण्डकी प्रदेशको ६.१२ प्रतिशत भू-भाग ओगटेको, भारतसँग सिमाना जोडिएको, पूर्वमा- चितवन, पश्चिममा - नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पश्चिम), उत्तरमा - पाल्पा र तनहुँ जिल्ला तथा दक्षिणमा- चितवन जिल्ला र भारतको बिहार प्रदेश रहेको यस जिल्लाको क्षेत्रफल १,३३१.१६ वर्ग किलोमिटर रहेको छ । नेपालको पूर्व पश्चिम लोकमार्गको मध्यविन्दुमा (५१२ कि.मि.) पर्ने करीव ६८ किलोमिटर सडक खण्ड यस जिल्लामा पर्दछ । २०७८ सालको जनगणना अनुसार ३,७८,०७९ जनसंख्या रहेको यस जिल्लामा ४ वटा नगरपालिका र ४ वटा गाउँपालिका गरी ८ वटा स्थानीय तहहरू र वडा संख्या ९२ वटा रहेका छन् । प्रतिनिधि सभा सदस्य निर्वाचनका लागि २ वटा र प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचनको लागि ४ वटा निर्वाचन क्षेत्रहरू कायम रहेको छ । गैंडाकोट, रजहर, प्रगतिनगर, कावासोती, चोरमारा, कोल्हुवा, अरुणखोला, दुम्कीबास, डेढगाउँ र बुलिङटार यहाँका प्रमुख बस्तीहरू हुन् । भित्री मधेश र महाभारत पर्वत श्रृंखला दुई फरक भू-बनोटले बनेको यस जिल्ला जैविक विविधताको हिसावले अत्यन्तै धनी रहेको छ । जिल्लाको भित्री मधेश अन्न र तरकारी तथा पहाडी भाग फलफूल तथा पशुपालनको लागि प्रसिद्ध छ । विभिन्न जातजाति, भाषाभाषी, धर्म, संस्कृति, पेशा भएका समुदायको वसोवास स्थल भएकोले यो जिल्ला बहुभाषिक, बहु-धार्मिक एवं बहु-साँस्कृतिक सम्पदामा धनी मानिन्छ ।

१.२ भौगोलिक अवस्थिति

विश्व मानचित्रमा २७°२६' देखि २७°५२' उत्तरी अक्षांश र ८३°४०' देखि ८४°२५' पूर्वी देशान्तरमा फैलिएको समुद्री सतहबाट १२५ देखि १९३६ मिटरसम्म उचाईमा अवस्थित यस जिल्लालाई भौगोलिक आधारमा देहाय अनुसार विभाजन गरिएको छ ।

(क) पहाडी क्षेत्र

जिल्लाको बीचमा पर्ने महाभारत पर्वतको उत्तरी एवं दक्षिणी ढलो र महाभारत लेक हुँदै दक्षिणतिर फैलिएर नारायणी नदीको किनारसम्म फैलिएको चुरे श्रृंखलालाई पहाडी क्षेत्र मानिएको छ । यो क्षेत्र ५०० देखि १९३६ मी. सम्मको उचाईमा फैलिएको छ । यस क्षेत्रका अग्ला टाकुराहरूमा देवचुली १९३६ मी. र बरचुली १७६५ मी. उल्लेखनीय छन् । यस क्षेत्रबाट गिरुबारी, अरुण, झरही, केरुङ्गे आदि खोलाहरू दक्षिण तर्फ बगी नारायणी नदीमा तथा देउसोत, फूलमादी, निरन्दी, बुङ्गदी आदि खोलाहरू उत्तर तर्फ बगेर कालीगण्डकी नदीमा मिसिएका छन् । उत्तर तर्फको पानी ढलोको जमीनमा सिंचाईको सुबिधा कम रहेको छ । यहाँ प्रमुख रुपमा मकै, कोदो तथा खोला किनार आसपासमा धान खेती गर्ने गरिन्छ । सुन्तला खेती र पशुपालन प्रशस्त संभावना बोकेको जिल्लाको उच्च भेगमा तथा तल्लोक्षेत्रमा साल, असना, सिसौ आदिका रुखहरू पाईन्छ । जिल्लाका बुलिङ्गटार, बाँदीकाली र हुप्सेकोट गाउँपालिका तथा विनयी त्रिवेणी गाउँपालिकाका केही भाग यस क्षेत्रमा पर्दछन् । यहाँका प्रमुख बस्तीहरूमा डेढगाउँ, बुलिङ्गटार, झ्यालवास, नगरडाँडा, अर्खला, रुचाड आदि पर्दछन् ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

(ख) भित्री मधेश

जिल्लाको पूर्व दक्षिणमा रहेको पहिले औलिया भनिने नवलपुर क्षेत्र नै भित्री मधेशको रूपमा रहेको क्षेत्र हो। यो क्षेत्र समुन्द्री सतहबाट करीब १५० देखि ५०० मी. सम्मको उचाईमा पर्दछ। पूर्व तर्फ साँगुरिएको तथा दक्षिण-पश्चिम तर्फ फुकेको छ। यस क्षेत्रको सालको जंगल नेपालकै राम्रो मध्येको मानिन्छ। यस क्षेत्रको मुख्य खाद्य बालीहरूमा धान, मकै र गहुँ पर्दछन्। यस क्षेत्रमा गैडाकोट, कावासोती, देवचुली, मध्यबिन्दु नगरपालिकाहरू र विनयी त्रिवेणी गाउँपालिकाको केही क्षेत्रहरू पर्दछन्। गैडाकोट, रजहर, प्रगतिनगर, कावासोती, डण्डा बजार, अरुणखोला, बगैचा, चोरमारा र दुम्किबास यहाँका प्रमुख बस्तीहरू हुन्।

(ग) तराई

जिल्लाको विनयी त्रिवेणी गाउँपालिकाको दक्षिण पश्चिम भारतसँग सिमाना जोडिएको क्षेत्र तराई क्षेत्र हो। यो क्षेत्र समुन्द्र सतहबाट करिब १२५ मि.देखि १५० मि.सम्मको उचाईमा पर्दछ। यस क्षेत्रको मुख्य खाद्य वालीहरूमा धान, मकै र गहुँ पर्दछन्। यस क्षेत्रमा त्रिवेणी वस्ती रहेको छ भने गजेन्द्र मोक्षधाम र त्रिवेणी धाम यहाँका प्रमुख धार्मिक पर्यटकीय स्थलहरू हुन्।

१.३ हावापानी

उत्तर तर्फको जलवायु महाभारत र चुरे पर्वत श्रृंखलाबाट प्रभावित भएकोले पहाडी क्षेत्रमा हिउँदमा बढी जाडो र गर्मीको समयमा शितल हुन्छ। भित्री मधेशमा हिउँदमा सामान्य जाडो भएता पनि कहिलेकाही हुने शितलहरूले ज्यादै जाडो र गर्मीयाममा बढी गर्मीको महशुस हुन्छ। यस जिल्लाको न्यूनतम तापक्रम ५ डिग्री सेल्सियस देखि अधिकतम तापक्रम ४१ डिग्री भएको पाईन्छ। जिल्लामा औषत वार्षिक वर्षा २१४५ मिलिमिटर हुन्छ। नवलपुर क्षेत्रको उत्तरमा पर्ने महाभारत प्रदेशमा समशीतोष्ण हावापानी पाईन्छ। यहाँको औषत अधिकतम तापक्रम ३० डिग्री र न्यूनतम तापक्रम १५ डिग्री सेल्सियस हुन्छ र प्रायः जसो मनसुनी वायुले वर्षा हुने गर्दछ भने भित्री मधेश, चुरे क्षेत्रमा उष्ण तथा सम शीतोष्ण किसिमको हावापानी पाईन्छ। यहाँ गर्मी याममा निकै गर्मी र जाडो याममा बिहान बेलुका जाडो हुने गर्दछ।

१.४ भू-उपयोग

तालिका नं. १: जिल्लाको भू-उपयोगको अवस्था

क्र.सं.	भू-उपयोगको बिबरण	क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत
१.	कृषि क्षेत्र	४३८९७	३०.७९
२.	घासे मैदान (चरण क्षेत्र)	२०९०	१.४७
३.	वन क्षेत्र	७४४१७	५२.१९
४.	झाडी बुट्यान क्षेत्र	७१०८	४.९९
५.	नदी नाला, भिर, पहिरो क्षेत्र	५१२३	३.५९

वरिष्ठ वन अधिकृत

६.	अन्य (सडक, आवास, कलकारखाना क्षेत्र)	९९४९	६.९८
	जम्मा	१४२५८४	१००

(स्रोत: जिल्ला समन्वय समिति, नवलपरासी (ब.सु.पू.), २०८१, भू-उपयोग नक्सा विश्लेषण, २०८१)

१.५ माटो

यस जिल्लामा समग्र रूपले पाँगो माटो (बलौटे दोमट) भेटिन्छ। महाभारत श्रृंखलामा पत्थरिलो माटो प्रशस्त पाईन्छ भने कतैकतै रातो र चिम्टाईलो छ भने प्रशस्त चुनढुङ्गा रहेको छ। माटोको pH ४.८ देखि ६.८ सम्म रहेको छ। मध्य पहाडी क्षेत्रको माटो दोमट र हल्का चिम्टाईलो छ। सिवालिक क्षेत्रको माटोको वनावट खैरो र वालुवा समेत मिसिएको रहेको छ। भावरमा सुख्खा माटो अर्थात मसिना कंकड वालुवा मिश्रित माटो पाईन्छ।

१.६ घरधुरी जनसंख्या तथा जातजातिहरूको विवरण

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस जिल्लाभित्र जम्मा परिवार संख्या ९३,९२५, कुल जनसंख्या ३,७८,०७९ (महिला २,००,१९२, पुरुष १,७७,८८७) र जनघनत्व २६५ प्रति वर्ग कि.मी. रहेको छ। त्यसैगरी स्थानीय तह अनुसार कावासोती न.पा.मा सबैभन्दा धेरै २२,१६६ र बौदीकाली गाउँपालिकामा सबैभन्दा कम २,९१३ परिवारहरू बसोबास गर्दछन्। यस जिल्लाको औषत परिवार संख्या ४.०२ रहेको छ। यस जिल्लामा बहुसाम्प्रदायिक जातजातिहरू पाउन सकिन्छ। खासगरी आर्य र मंगोलियन सम्प्रदायहरू अन्तर्गतका विभिन्न जातजातिहरू विगत देखिनै बसोवास गर्दै आएका छन्। आर्य सम्प्रदायमा तहगत हिन्दुजात समूह रहेको छ। यसै अन्तर्गत पेशागत जाति समूह (दलित जातिहरू) पनि यस जिल्लामा रहेका छन्। मंगोलियन सम्प्रदायहरूमा मगर, थारु, गुरुङ्ग, तामाङ्ग, कुमाल, दराई आदि मुख्य रहेका छन्। पहाडी क्षेत्रमा आदिमकाल देखि मगर, गुरुङ तथा तामाङ र थारु जाति भित्री मधेश र भावर क्षेत्रमा बसोवास गर्दै आएको पाईन्छ। यस जिल्लामा रहेका जातजातिहरू मध्ये सबैभन्दा बढी मगर त्यसपछि ब्राह्मण (पहाड), थारु तथा क्षेत्रीहरूको बाहुल्यता रहेको छ। पहाडी क्षेत्रमा मगरको बसोबास ६० प्रतिशत भन्दा बढी रहेको देखिन्छ। हुप्सेकोट, बुलिङ्गटार, बौदीकाली र विनयी त्रिवणी गाउँपालिका क्षेत्रमा मगर जाति र कावासोती, गैँडाकोट, मध्यविन्दु र देवचुली नगरपालिका क्षेत्रमा ब्राह्मणहरूको बाहुल्यता रहेको छ। यद्यपी प्रायः सबै न.पा. तथा गा.पा.हरूमा ब्राह्मणहरू बसोबास गर्दै आएका छन्। जिल्लाको मध्यविन्दु नगरपालिका क्षेत्रमा तेस्रो ठुलो स्थान ओगट्ने थारु जातिको बसोवास रहेको छ। यस क्षेत्रमा कुमाल, दराई, वोटे र मूसहर जातिहरू पनि पुराना जातिहरूको रूपमा परिचित रहेका छन्। २०१३ सालदेखि पहाडी क्षेत्रबाट वसाईसराई गर्नेको संख्या तिव्रता आएकोले ब्राह्मण, क्षेत्री, नेवार, गुरुङ आदि जातिहरूले आ-आफ्नो बसोवास स्थल कायम गरेका छन्।

१.७ धार्मिक परम्परा र चाडपर्वहरू

यस जिल्लाका ८७.१३ प्रतिशत जनसंख्या हिन्दु धर्मावलम्बी छन्। यस वाहेक जिल्लामा बौद्ध, मुस्लिम र इसाई धर्मावलम्बीहरू पनि रहेका छन्। हिन्दु र बौद्धमार्गीहरूको ऐतिहासिक पक्षहरूसंग जोडिएको प्रसिद्ध मन्दिर तथा गुम्बाहरू त्रिबेणीधाम, घुमाउरीघाट दाउन्नेदेबी, कैलाश आश्रम, मौलाकालिका मन्दिर, कुमारवर्ती, रुद्रपुरगढी, देबघाट, नारायणघाट, घुमारिघाट

वरिष्ठ वन अधिकृत

आदि यस जिल्लाका महत्वपूर्णधार्मिक क्षेत्रहरू हुन । विशेषरूपमा बुद्धजयन्ती, शिवरात्री, रामनवमी, विजयादशमी, तिहार, श्रीपञ्चमी, मकर सक्रान्ति, जनैपूर्णिमा, तिज, ल्होसार, माघी, फागुपूर्णिमा आदि अवसरहरूमा यस जिल्लामा साँस्कृतिक महत्वका निकै रोचक, आकर्षक र वृहत जात्रा एवं मेलाहरू लाग्दछन् । यसको अलवा मुस्लिम समुदायले ईद र इसाई समुदायले क्रिसमस चाडपर्व मनाउँछन् ।

१.८ प्रमुख पर्यटकीय क्षेत्रहरू

जिल्लाको भौगोलिक बनावट, वन जंगल लगायत प्राकृतिक सम्पदाहरू पहुँचयोग्य पहाड र फराकिलो भित्री मधेशका अलवा यहाँका विविध जनजाति, धर्म, संस्कृति, विविध प्राकृतिक हावापानी अझै उल्लेखनीय पक्ष हुन । जिल्लामा रहेका प्रसिद्ध धार्मिक क्षेत्रहरू, ऐतिहासिक स्थलहरू पर्यटन प्रवर्द्धनका दृष्टिले महत्वपूर्ण छन् । यस जिल्लामा धार्मिक, पौराणिक एवं ऐतिहासिक पर्यटकीय स्थलहरू खासगरी पर्यावरणीय पर्यटन, कृषि पर्यटन, धार्मिक पर्यटन, शैक्षिक पर्यटन, साहसिक पर्यटन, जल विहार (न्याफटीड) तथा जिल्लाका विभिन्न ग्रामिण स्थानहरूमा आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि विभिन्न जातजातिको मौलिकता झल्कने होमस्टेहरू समेत संचालनमा रहेका छन् । जिल्लाका प्रमुख पुरातात्विक तथा पर्यटकीय स्थलहरूमा त्रिवेणी धाम (विनयी त्रिवेणी गा.पा.), गजेन्द्रमोक्ष धाम (विनयी त्रिवेणी गा.पा.), दाउन्ने देवी (विनयी त्रिवेणी गा.पा.), मौलाकालिका मन्दिर (गैडाकोट न.पा.), शिवपुर गढी (विनयी त्रिवेणी गा.पा.), रुद्रपुर गढी (हुप्सेकोट गा.पा.), कैलाश सन्यास आश्रम, लक्ष्मी नृसिंह दिव्यधाम, देवचुली र बरचुली पहाड, मुकुन्दसेन दरवार, सि.जि. शाश्वत धाम, महल पोखरी, दुर्गा मन्दिर, थारु भिलेज, महाराजा थान, टरुवा ताल, अकलादेवी मन्दिर, कामधेनु स्थान, थारु होमस्टे, मगर होमस्टे, गुरुड होमस्टे, कुमाल होमस्टे, बोट माझी होमस्टे, रमणीय घुमाउरीघाट तथा विश्व सम्पदा सुचिमा सूचीकृत चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, संरक्षित वन्यजन्तु अवलोकन स्थल र जलविहार (न्याफटीड) गर्न सकिने कालीगण्डकी नदी, नारायणी नदी आदि प्रमुख रहेका छन् ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

२. विगतका वन व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयनको समीक्षा

वि.सं. २०४५ सालमा पहिलो पटक साविक नवलपरासी जिल्लाको ५ वर्षे वन कार्ययोजना तयार गरिएको थियो । नेपालमा वनको संरक्षण, सम्बर्द्धन र व्यवस्थापन गर्न २०४५ सालमा २१ बर्षे वन विकास गुरुयोजना तयार भयो । आ.व. ०५१।०५२ देखि ०५५।०५६ सम्मका लागि दोश्रो पटक ५ वर्षे वन कार्ययोजना तयार गरियो । आर्थिक वर्ष ०५३।०५४ सम्म लागू भएको राष्ट्रिय वन तथा कबुलियती वन कार्यक्रमले राष्ट्रिय वन संरक्षण र बिकास कार्यमा प्राथमिकता दिएको थियो । साविक नवलपरासी जिल्लामा भएका वन सम्पदाको विस्तृत सर्भेक्षण मापन कार्यको प्रतिवेदन वि.सं. २०४९ मा प्रकाशित भएको थियो । जुन आ.व. ०४५।०४६ को हवाई नक्शा र स्रोत सर्भेक्षणबाट तयार गरिएको थियो । यिनै तथ्याङ्कको आधारमा वन बिभागका लागि वन अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण केन्द्रले यस जिल्लाको आ.व. ०५२।०५३ देखि २०५६।०५७ सम्मको वन व्यवस्थापन कार्ययोजना (Operational Forest Management Plan) तयार गरेको थियो । जिल्लाको पञ्चवर्षीय वन कार्ययोजना तयार गरेर मात्र वन क्षेत्रमा वन विकासका कार्यक्रम संचालन गर्ने नीति अनुरूप आ.व. २०७७।०७८ देखि २०८१।०८२ सम्मको ५ वर्षे वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयार भै कार्यान्वयनमा आएको थियो । यस अवधिसम्ममा वन व्यवस्थापन कार्ययोजनामा संघीय सरकार र प्रदेश सरकारका वन सम्बन्धी दीर्घकालीन सोच, वन नीति तथा उद्देश्यहरु र यस जिल्लाको सम्भावनाहरुलाई ध्यान दिई वन क्षेत्रको संरक्षण, विकास लगायतको व्यवस्थापनका कार्यहरु, वन पैदावारको संकलन एवं बिक्री, विश्वव्यापी रुपमा रहेको देखा परिरहेको जलवायु परिवर्तनका असर न्यूनीकरण र अनुकूलन सम्बन्धी कार्यक्रमहरु, वन्यजन्तु संरक्षण, पर्यापर्यटन विकास आदि कार्यक्रमहरु समावेश गरिएको पाईन्छ ।

२.१ आ.व. २०७७/०७८ देखि २०८१/०८२ सम्मको ५ वर्षे वन व्यवस्थापन कार्य योजनामा राखिएका लक्ष्यहरु र कार्यान्वयन गर्दा हासिल उपलब्धिहरुको पुनरावलोकन र समीक्षा

२.१.१ सरकारद्वारा व्यवस्थित वन व्यवस्थापन

मिति २०७८।०५।१६ मा स्वीकृत यस जिल्लाको पञ्चवर्षीय कार्ययोजना कार्यान्वयन अवधिमा योजनाहरु कार्यान्वयन वाट हाँसिल गरिएका उपलब्धिहरु तलको तालिकामा राखीएको छ ।

तालिका नं. २: अधिल्लो कार्ययोजना कार्यान्वयन अवधिमा योजनाहरु कार्यान्वयनबाट हाँसिल गरिएका उपलब्धिहरु

सि.नं.	कार्ययोजना अवधिको लक्ष्य	एकाइ	लक्ष्य	उपलब्धि	कैफियत
१	वन क्षेत्रबाट संकलन गर्न सकिने वन पैदावारको परिमाण				
१.१	काठ	घ.फि.	४१,०४,५५५.५६	१०,६३,३१०.६३	
१.२	दाउरा	चट्टा	७,७५३.९४	२,११६.१०	
२	योजनागत बजेट खर्च	रु.	४४,५१,२०,८५०.००	१८,१५,७४,१५०.००	

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

सि.नं.	कार्ययोजना अवधिको लक्ष्य	एकाइ	लक्ष्य	उपलब्धि	कैफियत
३	सृजना हुने रोजगारी	श्रमदिन	९,३५,०००.००	५७६११०.००	
४	राजश्व संकलन	रु	२,०४,९३,२२,४००.००	६६,५७,४१,४४९.५७	
५	वृक्षारोपण	हेक्टर	७८.२२	८९.३०	
६	विरुवा उत्पादन	गोटा	१०,०१,०००.००	७,०३,४६८.००	

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

३. वन पैदावारको माग र आपूर्तिको अवस्था

वढ्दो जनसंख्या संगै वन पैदावारको माग पनि दिनानुदिन वढीरहेको छ। पहाडी क्षेत्रमा भौगोलिक वनावटका कारण सबै क्षेत्रमा वन पैदावारको सहज आपूर्ति कठिनाई भएता पनि छरिएर रहेका सामुदायिक वनहरूले स्थानीय समुदायको वन पैदावारको आवश्यकतालाई धेरै हदसम्म पुरा गर्दै आएका छन्। यसले गर्दा वन पैदावार आपूर्तिका लागि सहज परिस्थिति बन्न गएको छ।

३.१ काठको मागको अवस्था

वन पैदावारको मागको स्थिति अनुमान गर्न तराईका विभिन्न जिल्लाहरूमा OFMP (Operational Forest Management Plan) तयारीका लागि वन सर्वेक्षण तथा अनुसन्धान विभागले उपयोग गरेको तथ्याङ्क वार्षिक प्रति घरधुरी आवश्यक पर्ने परिमाण काठ ०.५५४ क्यू.मी., दाउरा २.८० मे.टन र डालेघाँस १.७३ मे. टनलाई आधार बनाई वि.सं. २०७८ सालको राष्ट्रिय जनगणना अनुसारको जिल्लाको कूल घरधुरी ९३,८५० आधार मान्दा नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लामा वार्षिक ५१,९९२.९ क्यू.मी. काठ तथा दाउराको हकमा कुल घरधुरीको ६० प्रतिशत अर्थात् ५६३१० घरधुरीलाई प्रति घरधुरी २.८ मे.टन का हिसावले जम्मा १,५७,६६८ मे.टन दाउरा प्रति वर्ष आवश्यक पर्ने देखिन्छ। साथै १६२३६०.५ मे टन डालेघाँस आवश्यक पर्ने देखिन्छ। यद्यपि यस जिल्लामा विगतको कार्ययोजना अवधिमा भएको खपतको अवस्था बमोजिम मागको अवस्था निम्नानुसार हुने आकलन गरिएको छ।

तालिका नं. ३: काठ तथा दाउराको माग तथा खपतको अवस्था

सि.नं.	काठ/दाउराको स्रोत	साविकको योजना अवधिमा जिल्ला भित्र खपतको अवस्था		जिल्ला भित्र मागको अवस्था	
		काठ (क्यू फि)	दाउरा (चट्टा)	काठ (क्यू.फि.)	दाउरा (चट्टा)
१	सामुदायिक वन	६३८३६८.०३	११३६.६४	प्रति वर्ष ३,६७,२२५.८५	प्रति वर्ष ८००
२	साझेदारी वन	८२८४६.७०	१६०.२५		
३	जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समिति	७४५४९.६६	२१२.००		
४	निजी वन	१५००००.०० (अनुमानित)	५००.००(अनुमानित)		
५	स:मिल/फर्निचर उद्योग	१२५०००.००(अनुमानित)	२५०.००(अनुमानित)		
योजना अवधि भर जम्मा		१०,७०,७६४.३९	२२५८.८९	१८,३६,१२९.२५	४०००.००

(स्रोत: Asia Forestry Outlook Study 2020 र डि.व.का.को वार्षिक प्रतिवेदन, २०७७-२०८१)

३.२ जिल्लामा काठ/दाउराको आपूर्ति व्यवस्था

जिल्लामा खपत भई रहेका मुख्य काष्ठ प्रजातिहरूमा साल, असना लगायतका प्रजातिहरू रहेका छन्। यस जिल्लाको काठको माग देहायको स्रोत वाट आपूर्ति हुने गरेको देखिन्छ।

नवलपरासी (ब.सु.पू) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

वरिष्ठ वन अधिकृत

- **वन उपभोक्ता समूह मार्फत**

कार्ययोजना अवधि भर प्रति वर्ष औसतमा सामुदायिक वनवाट वार्षिक रुपमा संकलन गर्न सकिने काठको परिमाण ६,८३,११०.६८ घन फिट र दाउरा ६८३.१२ चट्टा रहेको छ भने अन्य वनबाट काठ २,८६,८८२.३३ घन फिट र दाउरा २८६.८९ चट्टा रहेको छ। वनको भौगोलिक अवस्था, पहुँच तथा वन समूहहरूको सक्रियता समेतको आधारमा सामुदायिक वन समूह मार्फत काठ ४,७८,१७७.४८ घ.फि. र दाउरा ४७८.१८ चट्टा तथा अन्य वन बाट काठ १,१५,५१९.६० घ.फि. र दाउरा ११५.५२ चट्टा आपूर्ति हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ।

- **निजी वन तथा निजी क्षेत्र मार्फत**

निजी वन तथा निजी क्षेत्रवाट पनि काठ दाउरा उत्पादन हुने गरेको भएतापनि निजी वन निजी क्षेत्रवाट उत्पादित काठ दाउराको आन्तरिक खपतको तथ्याङ्क रहेको छैन। निजी वनवाट पनि उल्लेख्य मात्रामा काठ/दाउराको आपूर्ति हुँदै आईरहेको छ।

- **जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समिति मार्फत**

गण्डकी प्रदेश वन ऐन, २०८० को परिच्छेद १६ को दफा ८४ (१) बमोजिम वन पैदावार आपूर्ति समिति गठन सम्बन्धी व्यवस्था छ। सोही प्रावधान अनुसार सर्व साधारणको हितलाई ध्यानमा राखी काठ/दाउरा आपूर्तिको लागि नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लामा जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समिति, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व) क्रियाशील छ। जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समिति, नवलपरासी (बर्दघाट सुस्ता पूर्व) ले जिल्लाका स्थानीय बासिन्दालाई आवश्यक पर्ने घरकाज, दैवी प्रकोप तथा जन सहभागितामा संचालन गरिने साना लागतका विकास निर्माण कामका लागि जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समितिको कार्यविधि निर्देशिका, २०६३ (पहिलो संशोधन २०७३) ले तोके बमोजिमको काठ/दाउरा परिपूर्ति गर्न बिक्री वितरणको व्यवस्था मिलाउदै आईरहेको छ। यस जिल्लामा सामुदायिक/साझेदारी वन उपभोक्ता समूहको वाह्य बिक्री वितरण हुने परिमाणको २५ % काठ/दाउरा र आवश्यकतानुसार सरकारद्वारा ब्यवस्थित राष्ट्रिय वनबाट उत्पादित काठ/दाउरा जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समिति लाई हस्तान्तरण गरि सर्वसाधारण जनताको घरकाज, जनसहभागीताद्वारा सञ्चालन गरिने सानातिना विकास निर्माण कार्य, दैवी प्रकोप र कृषि औजारका लागि आवश्यक पर्ने काठ/दाउरा जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समिति मार्फत उपलब्ध गराउने गरिएको छ। आ.व. २०८१/०८२ को कूल कारोबारबाट १४६ घरपरिवारलाई घरकाज, २ घर परिवारलाई भुकम्प/दैवी प्रकोपबाट पिडीत तथा २ वटा सामाजिक संस्थालाई विकास निर्माण अन्तरगत राहत स्वरुप गरी कूल १७५२९.५५ क्यू फिट गोलिया काठ उपलब्ध गराइएको छ। त्यसैगरी ६ घरपरिवारलाई घरकाज, २ वन समुहलाई घरकाज, ४ गोटा संस्थालाई दाहसस्कार प्रयोजनको लागि कुल १३.०० चट्टा दाउरा उपलब्ध गराइएको छ। कार्ययोजना अवधिमा जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समिति मार्फत बिक्री वितरण भएका काठ दाउरा र समितिको आम्दानी खर्चको विवरण अनुसूची-ढ-३ र ४ मा समावेश गरिएको छ।

- **स:मिल/फर्निचर उद्योग मार्फत**

जिल्लामा रहेका स:मिल/फर्निचर उद्योगहरू पनि काठ/दाउरा आपूर्तिको प्रमुख स्रोतमध्ये एक हुन्। तलको तालिकामा जिल्लामा रहेका स:मिल/फर्निचर उद्योग मार्फत उपभोक्तामा आपूर्ति भएको काठ/दाउरा खपतको अवस्थालाई देखाइएको छ।

बोरिष्ठ वन अधिकृत

तालिका नं. ४: विगतको योजना अवधिमा भएको काठ/दाउरा खपतको अवस्था

आ.व.	सामुदायिक वन		साझेदारी वन		जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समिति		निजी वन		स.मिल/फर्निचर उद्योग		जम्मा	
	काठ (क्यू फिट)	दाउरा (चट्टा)	काठ (क्यू फिट)	दाउरा (चट्टा)	काठ (क्यू फिट)	दाउरा (चट्टा)	काठ (क्यू फिट)	दाउरा (चट्टा)	काठ (क्यू फिट)	दाउरा (चट्टा)	काठ (क्यू फिट)	दाउरा (चट्टा)
२०७७/०७८	४४२२२.७९	६३.८०	१०३४०	२४.२५	११९४२.०३	२८.००	३००००	१००	२५०००	५०	१२१५०४.८२	२६६
२०७८/०७९	१४१९३९.३०	२४१.१३	५०७.४५	१०.५०	२६२९७.९३	१०७.००	३००००	१००	२५०००	५०	२२३७४४.६८	५०९
२०७९/०८०	६१०८८.१३	८९.३०	१७७३५.१२	२५.५०	७०३५.३०	४०.००	३००००	१००	२५०००	५०	१४०८५८.५५	३०५
२०८०/०८१	२१७३७९.२१	४१८.५६	३५१६९.५५	५१	११७४४.८५	२४.००	३००००	१००	२५०००	५०	३१९२९३.६१	६४४
२०८१/०८२	१७३७३८.६०	३२३.८५	१९०९४.५८	४९	१७५२९.५५	१३.००	३००००	१००	२५०००	५०	२६५३६२.७३	५३६
जम्मा	६३८३६८.०३	११३६.६४	८२८४६.७	१६०	७४५४९.६६	२१२.००	१५००००	५००	१२५०००	२५०	१०७०७६४.३९	२२५९

जिल्लामा खान पकाउने इन्धनको रूपमा दाउराको उपयोग गर्ने घरधुरी क्रमशः घट्दो अवस्थामा रहेको छ भने ग्रामिण क्षेत्रमा दाउराको प्रयोग भने केही बढ्दो रहेको छ । दाउराको विकल्पको रूपमा एल.पि. ग्याँस, विद्युत, गोबर ग्याँस प्रयोग गर्दछन् । दाउरालाई इन्धनको रूपमा प्रयोग गर्ने घरधुरी *Asia Forestry Outlook Study 2020: Country Report Nepal* अनुसार ५६,३१० देखिएता पनि हाल उक्त संख्या घट्दो रहेको छ । सामुदायिक वनवाट योजना अवधिभर कुल ३४,१५,५५३.४० क्यू फिट काठ र दाउरा ३४१५.६० चट्टा संकलन हुने अनुमान गरिएको छ । झाडी सफाई तथा हांगा कटानीवाट थप दाउरा संकलन भई आपूर्तिमा सहज हुनेछ ।

(Handwritten signature and stamp)

वरिष्ठ वन अधिकृत

४. दूरदृष्टि, लक्ष्य तथा उद्देश्य र प्रक्षेपण

४.१ दूरदृष्टि

वन क्षेत्रको सहभागीतामूलक दिगो व्यवस्थापन गरी राष्ट्रिय समृद्धिमा टेवा पुऱ्याउने ।

४.२ लक्ष्य

समुदायमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापनको माध्यमबाट वन पैदावार र वातावरणीय सेवाको उत्पादनमा वृद्धि, रोजगारी सृजना र स्थानीय तथा राष्ट्रिय आयमा योगदान पुऱ्याउनु यस योजनाको मुख्य लक्ष्य रहेको छ ।

४.३ उद्देश्य

यस आवधिक योजनाको उद्देश्यलाई दीर्घकालीन तथा अल्पकालीन गरी २ भागमा विभाजन गरी उल्लेख गरिएको छ ।

४.३.१ अल्पकालीन उद्देश्य

- सरकारद्वारा व्यवस्थित वन, चकला वन र साझेदारी वनको दिगो व्यवस्थापनबाट प्राप्त हुने वन पैदावारको बिक्री वितरणबाट राजश्व संकलन गर्ने ।
- वातावरणीय हिसाबले अनुकूल, सामाजिक रूपमा स्वीकार्य र आर्थिक दृष्टिकोणले लाभदायक हुने गरी वन क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्ने ।
- गैहकाष्ठ वन पैदावारको संरक्षण, कबुलियती वनको संरक्षण, दिगो व्यवस्थापन र विस्तार गरी स्थानीय समुदायको आय आर्जनमा मद्दत पुऱ्याउनुका साथै राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा योगदान पुऱ्याउने ।
- सामुदायिक वनको दिगो व्यवस्थापन मार्फत वन क्षेत्रको उत्पादकत्व बृद्धि गरी वन पैदावारको स्थानीय आवश्यकताको परिपूर्तीमा जोड दिदै समूहको आयआर्जनमा बृद्धि गर्ने र उपेक्षित समुदायको जीविकोपार्जनमा सहयोग पुऱ्याउने ।
- वन क्षेत्रमा हुने अतिक्रमणलाई नियन्त्रण गर्नका लागि ठोस कार्यक्रमको तय गरी संचालन गर्ने ।
- वन, वन्यजन्तु संरक्षण तथा चोरी शिकारी नियन्त्रण सम्बन्धी जनचेतना जागृत गरी वातावरण तथा जैबिक विविधताको संरक्षण गर्ने ।
- स्थानीय वन पैदावारमा आधारित उद्यमहरूलाई बढावा दिन आवश्यक कच्चा पदार्थ सहज रूपमा आपूर्ति गरी रोजगारी तथा आर्थिक उपार्जनमा मद्दत पुऱ्याउने ।
- राष्ट्रिय वन क्षेत्रको हैसियतमा सुधार गर्न तथा उत्पादकत्व बृद्धि गर्न वृक्षारोपण, प्राकृतिक पुनरुत्पादन व्यवस्थापन लगायतका वन सम्बर्द्धनका विविध क्रियाकलाप संचालन गर्ने ।
- भू-क्षयको दृष्टिकोणले सम्बेदनशील क्षेत्रमा वृक्षारोपण गरी संरक्षणमा टेवा पुऱ्याउने ।

राष्ट्रिय वन अधिकृत

- स्थानीय तहसंग समन्वय गरी खाली पर्ती सार्वजनिक जग्गामा पर्यापर्यटन पार्क निर्माण, नदी किनार तथा सडक छेउमा वृक्षारोपण गरी हरियाली बढाउने ।
- निजी तथा कबुलियती वनमा आय आर्जन बढाउने खालका रुखविरुवाहरु, जडीबुटी खेती बिस्तार गरी गरिबी निवारणमा टेवा पुऱ्याउने ।
- सामुदायिक वन तथा कबुलियती वनको कार्ययोजनाहरुमा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन योजना समावेश गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।
- डि.व.का तथा मातहतका कार्यालयहरुको भौतिक संरचना निर्माण तथा मर्मत गरी सेवा सञ्चालन सहज गराउने ।
- दिगो वन व्यवस्थापनको लागि आवश्यक पर्ने आधुनिक औजार उपकरणहरु खरीद गर्ने ।
- मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापनका लागि सचेतना तथा क्षतिपूर्तिको व्यवस्था मिलाउने ।
- विविध कारण बाँझोमा परिणत हुन पुगेका निजी निजी जमीनमा कृषि वन प्रवर्द्धनमा जोड दिने ।
- वन क्षेत्र भित्रका नदी खोला खोल्सीको नदीजन्य पदार्थको बैज्ञानिक ढंगबाट संकलन तथा बिक्री वितरण गरी राजश्व आम्दानी गर्ने ।
- विकास र वातावरण बीच सन्तुलन कायम राख्ने गरी पूर्वाधारका संरचना निर्माण गर्न गराउन स्थानीय तह र सरोकारवालाहरूसंग समन्वय राख्ने ।

४.३.२ दीर्घकालीन उद्देश्य

- वन क्षेत्रको व्यवस्थापन गरी पारिस्थितिकिय प्रणालीको साथै जैविक विविधताको संरक्षणमा टेवा पुऱ्याउने ।
- स्थानीय समुदायको माग र क्षमता अनुसार ती समुदायका सबै वर्ग, लिङ्ग, जातिहरुको सहभागीतामा वन व्यवस्थापन गरी गरिबी न्यूनीकरणमा टेवा पुऱ्याउने ।
- सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहमा सु-शासन कायम गर्दै संस्थागत विकास गर्ने ।
- हैसियत बिग्रेका वनको विकास गरी आय आर्जन मार्फत गरीब, विपन्न, दलित, जनजातिहरुको आर्थिक उन्नतीका लागि कबुलियती वन कार्यक्रमलाई जोड दिई गरिबी न्यूनीकरणमा सहयोग पुऱ्याउने ।
- राष्ट्रिय वन क्षेत्र माथिको निर्भरता कम गर्न निजी जग्गामा वन विकास कार्यलाई जोड दिने ।
- जिल्लाका महत्वपूर्ण धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक सम्पदाहरुको संरक्षण र विकास गरी पर्या-पर्यटनमा सघाउ पुऱ्याउने ।
- वन व्यवस्थापन गर्दै आईरहेको समुदायलाई जलवायु परिवर्तन र अनुकुलन एवं न्यूनीकरणका उपायहरु प्रति सु-सुचित गराउँदै कार्वन ब्यापारबाट प्राप्त लाभसम्म पहुँच पुऱ्याउने ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

४.४ अपेक्षित उपलब्धिहरूको प्रक्षेपण

यस योजना अवधिमा डि.व.का.वाट ६ वटा प्रमुख कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनका लागि सिफारिस गरिएको छ । योजनामा उल्लेख गरिए अनुसारका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन भएमा हालको वनको अवस्था तथा हैसियतमा सुधार आइ दिगो वन व्यवस्थापन हुनेछ । कार्ययोजना कार्यान्वयन पश्चात वनको अवस्थामा निम्नानुसारको परिवर्तन आएको हुनेछ ।

- काठ दाउराको उत्पादन, खपत तथा राजस्व आम्दानी र रोजगारीमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
- योजनाको अन्त्यमा १० वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहलाई करीव १५०० हेक्टर सरकारद्वारा व्यवस्थित वन सामुदायिक वनको रूपमा हस्तान्तरण गरिनेछ । साथै उक्त अवधिमा १२५ वटा सामुदायिक वनहरूको विधान तथा कार्ययोजना संसोधन भई सकेको हुनेछ ।
- उक्त अवधिमा २० वटा कबुलियती वन समूहहरूलाई अनुमानित १५० हे. वन क्षेत्र कबुलियती वनको रूपमा हस्तान्तरण तथा ७५ वटा कबुलियती वनहरूको नवीकरण भएको हुनेछ ।
- करीव ५० हेक्टर वन क्षेत्रमा नमुना वन व्यवस्थापन प्रदर्शनी प्लटहरू र १० वटा अध्ययन तथा अनुसन्धानको लागि नमुना प्लट स्थापना भई व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।
- वन अतिक्रमण नियन्त्रण हुनेछ र अतिक्रमित वनक्षेत्र करिव १० हेक्टर पुनः वृक्षारोपणद्वारा वनको रूपमा पुनर्स्थापना गरी संरक्षण भएको हुनेछ ।
- योजना अवधिभर थप ६० हेक्टर क्षेत्रमा वृक्षारोपण हुनेछ ।
- करिव ७५ हे. कबुलियती वन क्षेत्रमा अमृसो विभिन्न घाँस तथा डालेघाँसका विरुवाहरू साथै केरा, भुईँकटहर, तेजपात लगायतका विरुवाहरू रोपण गरी उपभोक्ताको आयआर्जनमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
- वन पैदावारको माग पूर्ति गर्न निजी तथा सार्वजनिक जग्गामा कृषि-वन प्रणालीको विकास हुनेछ ।
- वन पैदावारमा आधारित उद्यम विकास तथा प्रवर्द्धन हुनेछ ।
- योजना अवधि भरिमा करीव तीन लाख पाँच हजार बहुउपयोगी/बहु वर्षिय रुख प्रजाति, एक लाख जडीवुटी तथा गैहकाष्ठ र साठी हजार सौन्दर्यमूलक विरुवाको उत्पादन, खरीद एवम् बितरण र रोपणबाट सामुदायिक वन, सरकारद्वारा व्यवस्थित वन, निजी वन तथा अन्य सार्वजनिक क्षेत्रमा वनको विकास भई वन पैदावारको उत्पादन वृद्धिमा सहयोग, स्थानीय जनतालाई आयआर्जनको अवसर सृजना, भू-संरक्षणमा टेवा, जैविक विविधता संरक्षणमा योगदान हुनुका साथै वातावरण संरक्षण र जलवायु परिवर्तन अनुकुलनमा योगदान भएको हुनेछ ।
- सामुदायिक वन उपभोक्ताहरूमा वातावरणीय सेवा सम्बन्धमा जानकारी प्राप्त भई वातावरणीय सेवा वापत भूकानी/लाभ लिने कार्यको थालनी हुनेछ ।
- वन क्षेत्रहरूमा उल्लेख्य संख्यामा संरक्षण पोखरीहरू निर्माण भएको हुनेछन् ।
- मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरण भई सह-अस्तित्व कायम हुनेछ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

➤ वन डढेलोको नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन प्रभावकारी रूपमा भएको हुनेछ ।

४.४.१ वातावरणमा देखिने सकारात्मक सुधारहरु :

यस आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना कार्यान्वयन पश्चात वातावरणमा निम्न वमोजिमका सकारात्मक सुधारहरु आउनेछन् :

- जिल्लामा रहेको वर्तमान वन मौज्दात र छत्र घनत्वमा वृद्धिका साथै वनको उचित व्यवस्थापनबाट वनको हैसियतमा सुधार आउनेछ ।
- वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन मार्फत काठ/दाउराको उत्पादन बृद्धि भई राजस्व बृद्धि हुनेछ ।
- समुदायमा आधारित वनको संरक्षण तथा व्यवस्थापन मार्फत जैविक विविधताको संरक्षण हुनेछ ।
- अतिक्रमित वनको क्षेत्र खाली गराई सो भाग वृक्षारोपण गरी पुनर्स्थापना हुनेछ ।
- बाँस, अमृसो जस्ता बहुउपयोगी विरुवाको वृक्षारोपण भई भू-क्षय रोकथामका साथै आय-आर्जनमा समेत वृद्धि हुनेछ ।
- वन संरक्षण, विकास र व्यवस्थापनका कारण वनक्षेत्रका भिराला क्षेत्रहरुमा भू-क्षय कम हुनेछ ।
- स्थानीय जनताको दैनिक उपभोग्य वन पैदावारहरुको माग परिपुर्ति हुनेछ ।
- वन क्षेत्रमा रहेका ढलापडा, सुखड खडा, रोगी तथा वुढा रुखहरु हटी वनको स्वास्थ्य सुधार हुनेछ ।
- वन सम्बर्द्धन कार्यबाट पुनरुत्पादन अभिवृद्धि हुनेछ ।
- सामुदायिक तथा कबुलियती वन समूहहरुमा व्यावसायिक जडीवुटी र अमृसो खेती मार्फत आयआर्जनका कार्यक्रमहरु संचालन गरी जनताको आयस्तरमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
- सामुदायिक तथा कबुलियती वनहरुमा जडीवुटी लगायत लघु वन पैदावारको दिगो विकासको लागि उचित वृक्षारोपण, संरक्षण, व्यवस्थापन तथा सदुपयोग भएको हुनेछ ।
- स्थानीय उपभोक्ताहरु वन पैदावारमा आत्मनिर्भर भएको हुनेछन् ।
- सामुदायिक/साझेदारी तथा कबुलियती वनको आम्दानीबाट सामाजिक विकास तथा ग्रामीण विकास निर्माणका पूर्वाधारहरु जस्तै : शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, सिंचाई, विजुली वत्ती, ग्रामीण सडकका साथै अन्य भौतिक पूर्वाधारको विकास तथा विस्तार हुनेछ ।
- वन अतिक्रमण नियन्त्रण, वन डढेलो नियन्त्रण, चोरी निकासी नियन्त्रण भई सरकारद्वारा व्यवस्थित र अन्य वन क्षेत्रको वन पैदावारको गुणस्तरमा सुधार आएको हुनेछ ।
- पर्या-पर्यटनको माध्यमबाट गरीबी न्यूनीकरणमा थप टेवा पुग्नेछ ।
- वन्यजन्तुको महत्व बारेमा प्रचार-प्रसार भई जैविक विविधताको संरक्षण भएको हुनेछ ।
- वनबाट प्राप्त हुने वातावरणीय सेवाहरुको बजार विस्तार भई आम्दानी वृद्धि हुनेछ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

- कार्वन संचितीमा बृद्धि भएको हुनेछ र जलवायु परिवर्तनको असर न्यूनीकरणमा टेवा पुग्नुको साथै अनुकूलनमा सहजता हुनेछ ।
- राजमार्ग आसपासका वन क्षेत्र प्रदुषण मुक्त भएको हुनेछ ।
- हरित अर्थतन्त्रको विकासमा टेवा पुग्नेछ ।
- मौसमजन्य विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा सहयोग पुग्नेछ ।
- स्वच्छ वातावरणमा वाचन पाउने संविधान प्रदत्त मौलिक हकको संरक्षण भएको हुनेछ ।
- जलवायु उत्थानशीलता र समावेशी विकास मार्फत संड्कटासन समुदायको अनुकूलन क्षमतामा बृद्धि भएको हुनेछ ।
- प्रकृतिमा आधारित समाधान, पारिस्थितिकिय प्रणालीमा आधारित अनुकूलन लगायत परम्परागत ज्ञान, प्रविधि र स्थानीय उत्पादनको उपयोगवाट कार्वन उत्सर्जनमा कमी भएको हुनेछ ।

५. वन व्यवस्थापनका रणनीतिहरू

५.१ रणनीतिक योजनाका मार्गदर्शक सिद्धान्तहरू

- वनको उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा बृद्धि
- वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन
- समुदायमा आधारित सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन
- दिगो विकास र जैविक विविधता संरक्षणबीच सामञ्जस्यता
- वन उद्यम विकास एवं निजी क्षेत्रको संलग्नता
- जलवायु उत्थानशील वन व्यवस्थापन
- वन प्रशासन सुदृढीकरण, सुशासन र पारदर्शिता
- वातावरणीय सेवाको अभिवृद्धि
- वन क्षेत्रको बहुआयामिक उपयोग र उत्पादनको विविधिकरण
- सामाजिक र वातावरणिय सुरक्षा (Social and Environmental Safeguard) को सुनिश्चितता

५.२ रणनीतिक योजनाको क्षेत्रहरू

राष्ट्रिय वन नीति, २०७५, राष्ट्रिय वनको एकीकृत रणनीतिक योजना, २०८१ र गण्डकी प्रदेशको दोस्रो पञ्चवर्षिय योजना (२०८१।०८२-२०८५।०८६) को आधारमा देहाय बमोजिमको विषयगत क्षेत्रहरू र अन्तर निकायगत सम्बन्धित क्षेत्रहरू पहिचान गरी निम्न बमोजिमका मुख्य रणनीतिक क्षेत्रहरू निर्धारण गरिएको छ । यसरी तयार गरिएको रणनीतिक क्षेत्रलाई कार्यान्वयन तहमा लैजान विभिन्न क्रियाकलापहरू समेटिएको कार्यनीति समेत प्रस्ताव गरिएको छ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

५.२.१ विषयगत क्षेत्रहरु

५.२.१.१ दिगो वन व्यवस्थापन

जिल्लामा रहेका सरकारद्वारा व्यवस्थित वन तथा समुदायमा आधारित सम्पूर्ण वनहरुलाई दिगो व्यवस्थापनको अवधारणा र सिद्धान्तको आधारमा व्यवस्थापन गरिनेछ । संघ तथा प्रदेशले तयार गरेको एकीकृत रणनीतिक योजना र मापदण्डलाई आवश्यकता अनुसार जिल्लागत तहमा परिमार्जन तथा अनुकूलित गरी लागू गरिनेछ । जिल्लामा रहेका सरकारद्वारा व्यवस्थित वन र समुदायमा आधारित वनको वन व्यवस्थापनको उद्देश्य, पुनरुत्पादनको अवस्था, वनको प्रकार र प्रजाति, वनको गुणस्तर उमेर भौगोलिक अवस्थिति र सम्बेदनशीलता जैविक विविधतालाई मध्यनजर गरी संरक्षणमूलक, उत्पादनमूलक, सौन्दर्यमूलक र वातावरणीय सेवा लक्षित वनमा वर्गिकरण गरी सो वनमा वन विज्ञानमा आधारित गण्डकी प्रदेशको वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन निर्देशिका, २०८२ बमोजिम उपयुक्त वन सम्बर्द्धन प्रणाली (सिलिभकल्चरल सिस्टम) अपनाइ वनको व्यवस्थापन गरिनेछ । **वनको दिगो व्यवस्थापनबाट वनको उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा बृद्धि गर्ने** रणनीति अन्तर्गत देहाय बमोजिमका कृयाकलाप तथा कार्यनीति अवलम्बन गरिनेछ ।

- सरकारद्वारा व्यवस्थित वन र चक्ला वनको व्यवस्थापन कार्ययोजना बनाइ कार्यान्वयन गर्ने ।
- सरकारद्वारा व्यवस्थित वनको महत्वपूर्ण र रणनीतिक स्थानमा सम्भव भएसम्म सिमाङ्कन तथा तारवार गर्ने ।
- आवश्यकता अनुसार विउ वगैचा निर्माण, विकास र विस्तार गर्ने ।
- वन प्राविधिक र सरोकारवालाहरुलाई वन व्यवस्थापन विषयमा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित वन व्यवस्थापन कार्यक्रमलाई जिल्लाको प्रमुख प्राथमिकताको वन कार्यक्रमको रूपमा संचालन गर्ने ।
- सामुदायिक वनको कार्ययोजना समयमै नविकरण/पुनरावलोकन गर्ने र हालसम्म नविकरण/पुनरावलोकन हुन नसकेका कार्ययोजना दुई वर्ष भित्र नविकरण/पुनरावलोकन गर्ने ।
- विभिन्न प्रकार, अवस्था, आकार र क्षमताका सामुदायिक वनका लागि समुचित वन व्यवस्थापनको मोडलको विकास गरी लागू गर्ने ।

५.२.१.२ वन संरक्षण र सदुपयोग

वन अतिक्रमण, चोरी निकासी, मिचाहा प्रजातिको फैलावट तथा वन डढेलो जिल्लाको वन संरक्षणको मुख्य चुनौतिको रूपमा रहेको छ । तसर्थ वन स्रोतको संरक्षण र सदुपयोगका लागि निम्न कार्यनीतिहरु अवलम्बन गरिनेछ ।

- अतिक्रमित वन क्षेत्रको पहिचान, तथ्याङ्क अद्यावधिक र नक्साङ्कन गर्ने ।
- राष्ट्रिय वन क्षेत्र भित्र अतिक्रमण हुन नदिनका साथै पुराना अतिक्रमण हटाउन जिल्ला स्थित वन अतिक्रमण नियन्त्रण समिति र जिल्ला वन सुरक्षा समन्वय समितिको प्रभावकारीता अभिवृद्धि गर्ने ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

- सरकारद्वारा व्यवस्थित र समुदायद्वारा व्यवस्थित वन कार्ययोजनाहरूमा मिचाहा प्रजाति नियन्त्रण सम्बन्धी क्रियाकलापहरू अनीवार्य रूपमा समावेश गर्ने गराउने ।
- वन व्यवस्थापन कार्य गर्दा मिचाहा प्रजातिहरूलाई अनीवार्य रूपमा हटाउने व्यवस्था गर्ने ।
- हटाइएका मिचाहा प्रजाति र वन डढेको जोखिम कम गर्न वन क्षेत्रबाट हटाइएका प्रज्वलनशील पदार्थबाट वायो विक्रेट, वायो चार वा कम्पोष्ट मल बनाउने कार्यक्रमलाई अभियानको रूपमा संचालन गर्ने ।
- मिचाहा प्रजातिको नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि अध्ययन/ अनुसन्धानलाई जोड दिने ।
- वन डढेको जोखिम क्षेत्रहरूको पहिचान गरि नक्सांकन गर्ने ।
- वन डढेको सम्बन्धि जनचेतना जगाउन र व्यवस्थापनको लागि आधुनिक प्रविधी र उपायहरू अबलम्बन गर्ने ।
- सरकारद्वारा व्यवस्थित र समुदायद्वारा व्यवस्थित वन कार्ययोजनाहरूमा अग्नि रेखा निर्माण र नियमित व्यवस्थापनलाई जोड दिने ।
- वन डढेको नियन्त्रणका लागि तालिम प्राप्त द्रूत प्रतिकार्य टोलि गठन गरि परिचालन गर्ने ।
- काठ दाउरा घाटगद्दी स्थललाई वन डढेलोबाट सुरक्षित राख्न आवश्यक सबै व्यवस्था मिलाउने ।

५.२.१.३ जैविक विविधता संरक्षण र पर्यापर्यटन

जैविक विविधता संरक्षण र व्यवस्थापन एवम पर्यापर्यटन प्रबर्द्धन गर्ने रणनीति अन्तर्गत देहाय बमोजिमका कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछ ।

- जिल्लामा विद्यमान जैविक विविधताको अभिलेखिकरण गर्ने ।
- जिल्लाका विद्यमान जैविक विविधताको विश्लेषण गरि उक्त प्रजातिको उपलब्धता तथा वितरणको अवस्था मुल्याङ्कन गरी दुर्लभ हुँदै गईरहेको प्रजातिको वंशाणु संरक्षणको व्यवस्था मिलाउने ।
- जिल्लामा पाईने सबै प्रजातिहरू संरक्षण हुने दृष्टिकोणले सोही बमोजिमको वन सम्बर्द्धन प्रणाली अवलम्बन गर्ने ।
- साझेदारी वन, सामुदायिक वन, सरकारद्वारा व्यवस्थित वनमा पाईने सबै वन्यजन्तु तथा वनस्पति प्रजातिको संरक्षण र व्यवस्थापन हुने किसिमको वन सम्बर्द्धन प्रणाली अवलम्बन गर्ने ।
- साझेदारी वन, सामुदायिक वन तथा कबुलियती वनको कार्ययोजनामा समेत आनुवांशिक स्रोतको संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- साझेदारी वन, सामुदायिक वन, सरकारद्वारा व्यवस्थित वन तथा कबुलियती वन क्षेत्रमा रैथाने वनस्पतिहरू पाईने ठाँउहरू पहिचान गरि सो क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापनको लागि उपयुक्त कार्यक्रमहरू तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने ।
- रैथाने प्रजातिको उपलब्धताको हिसावले कम पाईने प्रजातिहरूको विरुवा उत्पादन गर्ने वा विरुवा खरीद गरी वृक्षारोपण गर्ने ।

बुध
निसर्क तन अधिकत

- स्थानीय उन्नत बीउको लागि वन बीउ श्रोतको पहिचान र अभिलेखिकरण गर्ने । स्थानीय नर्सरीमा त्यस्ता क्षेत्रका वन बीउ श्रोतको बीउ प्रयोग गर्न/गराउन प्रोत्साहित गर्ने ।
- वन्यजन्तुका लागि उपयुक्त जैविक मार्गको पहिचान, घोषणा र व्यवस्थापन गर्ने ।
- वन्यजन्तुको वासस्थान व्यवस्थापन गरी लोपोन्मुख र दुर्लभ वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- जैविक विविधता संरक्षणको लागि मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनिकरण गरि सहअस्तित्व कायम गर्ने ।
- वन क्षेत्र भित्र रहेका पर्यापर्यटनको दृष्टिकोणले प्राकृतिक, धार्मिक, सांस्कृतिक तथा पुरातात्वीक महत्व बोकेका सम्पदाहरूको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- समुदायद्वारा व्यवस्थित वनहरूमा वन व्यवस्थापनको उद्देश्य अनुसार वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयारि गर्दा पर्यापर्यटन प्रवर्द्धनमा जोड दिने ।

५.२.१.४ जडीबुटी र गैह्र काष्ठ वन पैदावार व्यवस्थापन, खेती विस्तार र उद्योग विकास

जडीबुटी र गैह्र काष्ठ वन पैदावारको संरक्षण तथा दिगो व्यवस्थापनका साथै उद्यम विकास गर्ने रणनीति अन्तर्गत देहाय बमोजिमका कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछ ।

- जिल्लाको महत्वपूर्ण वन पैदावार अग्निसोको राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय बजारको सम्भाव्यता एवं खेती विस्तारको अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने ।
- जडीबुटी र गैह्र काष्ठ वन पैदावारको संरक्षण तथा व्यवस्थापनका लागि सामुदायिक, साझेदारी वन समुहका वन व्यवस्थापन कार्ययोजनाहरूमा अनिवार्य व्यवस्था गर्ने ।
- वन समूह, स्थानीय तह, कृषि ज्ञान केन्द्र, घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय र निजी वन उद्यमी बीचको समन्वय र सहकार्यमा जडीबुटी तथा गैह्रकाष्ठ वन पैदावार खेती प्रवर्द्धन र उद्यम विकासका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
- जिल्ला भित्र पाइने महत्वपूर्ण गैह्रकाष्ठ वन पैदावार प्रजातिहरूको सूची, चिनारी, उपयोग र बजारको विवरण सरल भाषामा तयार गरी प्रकाशित गर्ने ।

५.२.१.५ एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन

समुदायमा आधारित भू-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन गर्ने रणनीति अन्तर्गत देहाय बमोजिमका कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछ ।

- जिल्लाका सामुदायिक वनको कार्ययोजनामा वन क्षेत्र भित्र रहेका जलश्रोत तथा भू-क्षयका दृष्टिले सम्बेदनशील क्षेत्रहरूमा संरक्षणका उपायहरू चरिचरण नियन्त्रण, नदी तथा खोल्साहरूको दायँवायाँका रुख विरुवा संरक्षण, वृक्षारोपण जस्ता कार्यक्रमहरू समावेश गरि समूह मार्फत नै कार्यान्वयन गरि भू-संरक्षणको कार्यहरू संचालन गर्न प्रेरित गर्ने ।

बुध
निसर्क तन अधिकत

- उपभोक्ताको आयआर्जनमा समेत अभिवृद्धी हुने र भू-संरक्षणका लागि अत्यन्तै उपयोगी अमृसोको खेतीलाई कबुलियती वनमा विशेष प्राथमिकता दिने ।
- चरिचरण, वन डढेलो, वन फडानी, वन अतिक्रमण, ढुंगा तथा माटोको खानी संचालन जस्ता भू-क्षयलाई प्रश्रय दिने कार्यहरूलाई निरुत्साहित गर्दै राष्ट्रिय वन, सामुदायिक/साझेदारी वन तथा निजी क्षेत्रमा सा.व.उ.स., डिभिजन वन कार्यालय तथा भू तथा जलाधार संरक्षण कार्यालय तथा अन्य निकायहरूको समन्वयमा व्यापक रूपमा उपयुक्त कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दा स्थानीय स्रोत र साधनको अत्याधिक परिचालनबाट स्थानीय समुदायको प्रत्यक्ष सहभागीतामा वातावरण मैत्री, सामाजिक रूपले स्वीकार्य र आर्थिक रूपले सम्पन्न हुन सक्ने कार्यक्रमहरू मात्र संचालन गर्ने ।
- भू-क्षय संवेदनशील क्षेत्रहरूको पहिचान गरी सकेसम्म Bio-engineering का विभिन्न प्रविधि अपनाई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने ।
- चरिचरण व्यवस्थापनको लागि उन्नत प्रजातिका घाँस उत्पादन गर्ने कार्यक्रमहरूको योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।
- सामुदायिक/साझेदारी वनहरूको सन्दर्भमा कार्ययोजनामै भू-क्षय नियन्त्रण तथा रोकथामका विभिन्न कार्यक्रमहरू समेटी कार्यान्वयन गर्ने ।
- सा.व.को कार्ययोजनामा उल्लेख भएको भू-संरक्षण सम्बन्धी कार्यलाई निरन्तरता दिईनुको साथै भू तथा जलाधारको दृष्टिकोणले संवेदनशील स्थानहरूको संरक्षण गर्ने । त्यस्ता स्थानहरूमा वन पैदावार संकलन कम गर्न अभिप्रेरित गर्ने ।
- भू-क्षयको दृष्टिकोणले संवेदनशील क्षेत्रहरूमा स्थानीय उपभोक्ताहरूद्वारा वृक्षारोपण, Bio-engineering तरीका तथा तटबन्ध जस्ता कार्यहरू गर्न अभिप्रेरित गर्ने ।
- वन विकास सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्दा भौगोलिक संवेदनशीलतालाई मध्यनजर गर्दै उपभोक्ता समूहहरू, स्थानीय तह तथा भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयको समन्वय तथा सहकार्यमा भू-संरक्षणका क्रियाकलापहरू संचालन गर्ने ।

५.२.१.६ मानव-वन्यजन्तु सहअस्तित्व

चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज र यसको मध्यवर्ती क्षेत्र समेत पर्ने यस जिल्लामा केहि दशक यताको वन संरक्षणमा प्राप्त सफलता स्वरूप वन्यजन्तुको संख्यामा उल्लेख्य वृद्धि भएको पाईन्छ । जसले गर्दा मानव-वन्यजन्तु द्वन्दका घटनाहरू दिनानुदिन बढ्दै गईरहेका छन् । जैविक विविधता संरक्षणको लागि समेत विशेष चुनौतिको रूपमा देखिएको **मानव-वन्यजन्तु द्वन्द लाई न्यूनिकरण गरि सहअस्तित्व कायम गर्ने** रणनीति अन्तर्गत देहाय बमोजिमका कार्यनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछ ।

- मानव-वन्यजन्तु द्वन्द न्यूनिकरणको लागि वन उपभोक्ता समूहहरूको वार्षिक कार्यक्रममा अनिवार्य व्यवस्था गर्न लगाउने

वन सञ्चालन अधिकारी

- मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनिकरणको लागि वन गस्ती, अनुगमन र उद्धारका कार्यका लागि नविनतम प्रविधिको प्रयोग गर्ने
- मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्वका सम्भावित तथा जोखिमक्षेत्रको पहिचान र नक्सांकन गरि सम्बन्धित स्थानीय तहको समन्वयमा मानव-वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनिकरण कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने ।
- वनजन्तु उद्धार र क्षतीको राहत सम्बन्धि कार्यलाई कार्यालयले उच्च प्राथमिकता दिने ।

५.२.२ अन्तरविषयगत क्षेत्रहरु

५.२.२.१ शहरी र निजी वन प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थापन

५.२.२.२ तालतलैया तथा सिमसारको संरक्षण विकास र व्यवस्थापन

५.२.२.३ कृषि-वन प्रणालीको विकास र विस्तार

५.२.२.४ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन र न्यूनिकरण

५.२.२.५ कार्बन उत्सर्जन न्यूनिकरण तथा कार्बन व्यापार

५.२.२.६ लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण

उल्लेखित अन्तर-विषयगत क्षेत्रहरुलाई सम्बोधन गर्नको लागि सम्भव भएसम्म वन व्यवस्थापन कार्ययोजनाहरुमा उक्त विषयहरु समावेश गरि कार्यान्वयन गर्ने साथै वनसँग सम्बन्धित अन्य निकायहरु, निजी क्षेत्र तथा स्थानीय तहसँग समन्वय तथा सहकार्यमा छुट्टाछुट्टै वा समग्र क्षेत्रहरु समेटिएको कार्यक्रमहरु तयार गरि कार्यान्वयन गर्ने रणनीति अबलम्बन गरिनेछ ।

५.२.२.७ वन क्षेत्रको सुशासन

- सामुदायिक वनमा निर्णय प्रकृया र नेतृत्व विकासका लागि हरेक चरणमा गरिव, विपन्न, दलित, जनजाति, महिला तथा अल्पसंख्यकको सहभागीताको सुनिश्चितता गर्ने ।
- उपभोक्ताहरुको वन व्यवस्थापन र समूहमा सुशासन कायम गरी क्षमता अभिवृद्धिका लागि आवश्यकता अनुसार तालिम, गोष्ठी र भ्रमणको व्यवस्था गर्ने ।
- सुशासनलाई सुनिश्चित गर्न समुदायमा आधारित वन समूहहरुले तोकिएको समयविधि भित्रै साधारण सभा, लेखा परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाईको व्यवस्था गर्ने ।
- वन क्षेत्रका हरेक क्रियाकलापको योजना तर्जुमा देखि कार्यान्वयन र लाभको बाडफाँडका हरेक चरणहरुमा स्थानीय समुदाय तथा निकाय लगायतका सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग छलफल गरी सहमति कायम गर्ने ।
- नियमित अनुगमन र मूल्याङ्कनको प्रभावकारी संयन्त्र बनाईनेछ ।
- स्थायी लेखा नं. नलिएका सामुदायिक तथा कबुलियती वन समूहहरुलाई लेखा नं. लिनुपर्ने व्यवस्थालाई कडाइका साथ पालना गर्ने ।

५.२.२.८ अध्ययन, अनुसन्धान तथा वन सूचना प्रणाली

वन सञ्चालन अधिकारी

बिरछ वन अधिकृत

वनको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धिमा अध्ययन, अनुसन्धान तथा प्रविधि विस्तारको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । यसका लागि जिल्लास्थित वन क्षेत्रका समयसापेक्ष विषयवस्तुहरूमा अध्ययनलाई जोड दिइनेछ, साथै संघ तथा प्रदेश सरकारद्वारा विकास र व्यवस्थित गरिएका वन सूचना प्रणालीहरूमा तथ्यांक प्रविष्ट र अद्यावधिक कार्यलाई बढी प्रभावकारी बनाउने कार्यनीति अबलम्बन गरिनेछ ।

६. वनको सिमाङ्कन

(क) वनको प्रकार (Forest Type)

१. उचाईको आधारमा वनको वर्गिकरण

१.१ उष्ण प्रदेशीय जंगल (Tropical Forest)

यी वनहरू यस जिल्लाको १२५ मि. तराई/भित्री मधेस देखि १००० मिटर उचाईमा चुरे तथा भहाभारत क्षेत्रसम्म फैलिएर रहेको छ। यी वनमा मुख्य गरी साल, असना, हर्षो, वर्रो लगायतका प्रजातिहरू पाईन्छ। यस प्रकारको वन सघन व्यवस्थापन र वन पैदावार उत्पादनको दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण वन क्षेत्र हो। यी वनमा साल प्रजातिका अतिरिक्त कालीगण्डकी र नारायणी नदीको किनार वरपर, खहरे खोलाको आसपास खयर, सिसौ, असना, कर्मा, सिमल आदि प्रजातिका रुख विरुवाहरू समेत पाईन्छन्। बुलिङटार र बौदीकाली गाउँपालिकाको कालीगण्डकी नदी आसपासका क्षेत्रहरूमा खयर बाहुल्य वन समेत रहेको पाईन्छ।

१.२ उपोष्ण प्रदेशीय (Sub-Tropical Forest)

यि वनहरू यस जिल्लाको ८०० मिटर देखि १५०० मिटर उचाईको क्षेत्रसम्म सबै स्थानीय तहहरूको उच्च भौगोलिक क्षेत्रमा रहेका छन्। यस प्रकारका वनहरूमा मुख्य गरी वोटधंयरो, चिलाउने, कटुस, मल्लातो आदि बाहुल्य प्रजातिहरू हुन्। अन्य प्रजातिहरूमा सिमल, सिरिस, कदम, तेजपात आदि प्रजातिहरू पाईन्छन्। यस क्षेत्रमा साल प्रजाति भने कमै देखिन्छ।

१.३ समशीतोष्ण प्रदेशीय जंगल (Temperate Forest)

यी वनहरू यस जिल्लाको १४०० मिटर उचाई देखि जिल्लाकै अग्लो पहाड देवचुली डाँडाँ १९३६ मिटर उचाईसम्ममा रहेको छ। यस किसिमका जंगल देवचुली, हुप्सेकोट, बौदीकालि, बुलिङटार र मध्यविन्दुका उच्च पहाडी क्षेत्रमा रहेको छ। यी वनमा बाँझ, फलाट, कटुस, गुराँसका आदि प्रजातिहरू पाईन्छन्।

(ख) वनको क्षेत्रफल

१. स्वामित्वको आधारमा वनको प्रकार र क्षेत्रफल

यस जिल्लामा स्वामित्वको आधारमा वनको विवरण तालिका बमोजिम रहेको छ।

तालिका नं. ५: स्वामित्वको आधारमा वनको विवरण

सि.नं.	वनको विवरण	क्षेत्रफल हेक्टर	कैफियत
१	राष्ट्रिय वन	७२५९८.००	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेको वन बाहेकको
२	दर्ता भएको निजी वन	७४.४१	

२. व्यवस्थापनको आधारमा वनको प्रकार र क्षेत्रफल

यस जिल्लामा व्यवस्थापनको आधारमा वनको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका नं. ६: व्यवस्थापन पद्धतिको आधारमा वनको विवरण

सि.नं.	व्यवस्थापन पद्धति	क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत	समूह/समिति संख्या	ला.घरधुरी संख्या	लाभान्वित जनसंख्या	कैफियत
१.	सामुदायिक वन	३९८५०.७४	४७.६६	२१३	६१,६०९	३,०२,०२३	सा.व.उ.स.हरुबाट व्यवस्थापन हुने।
२.	कबुलियती वन	१९५६.००	२.३४	१८१	२०५८	१२,८४२	क.व.स.हरुबाट व्यवस्थापन हुने।
३.	साझेदारी वन (मध्यबिन्दु साझेदारी वन)	६७२.८६	०.८०	१	४,३७३	२४,२७४	सरकार र वन समूहबाट व्यवस्थापन हुने
४.	धार्मिक वन	२३२.३७	०.२८	९	-	-	धार्मिक समिति मार्फत व्यवस्थापन हुने।
५.	चकला वन (अरुणखोला दुम्कीवास चकला वन)	३८८८.८२	४.६५	-	-	-	सरकारद्वारा व्यवस्थापन हुने।
६.	सरकारद्वारा व्यवस्थित वन	२५९९७.१७	३१.०९	-	-	-	सरकारद्वारा व्यवस्थापन हुने।
७.	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	७१२२.००	८.५१	वन क्षेत्र मात्र			चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जबाट व्यवस्थापन हुने।
८.	मध्यवर्ती क्षेत्रमा रहेको वन	३८९५.००	४.६६				
९.	निजी वन	७४.४१	६४ वटा निजी वन दर्ता भएको।				जग्गाधनीबाट व्यवस्थापन हुने।

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

३. स्थानीय तह अनुसार वनको क्षेत्रफल

तालिका नं. ७: स्थानीय तह अनुसार वनको क्षेत्रफल

क्र.सं.	स्थानीय तहको नाम	स्थानीय तहको कुल क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	वनको क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	वनको प्रतिशत	
				सम्बन्धित स्थानीय तहको क्षेत्रफलको आधारमा (%)	जिल्ला कुल वन क्षेत्रको आधारमा (%)
१	बुलिडटार	१४७.६८	७८.५६	५३.२०	९.४०
२	हुप्सेकोट	१८९.२१	११७.१६	६१.९२	१४.०१
३	बौदीकाली	९१.८७	५०.०५	५४.४८	५.९९
४	गैडाकोट	१५९.७८	९७.३३	६०.९२	११.६४
५	देवचुली	११२.७२	५९.५७	५२.८५	७.१२
६	कावासोती	१०८.३४	२९.३	२७.०४	३.५०
७	मध्यबिन्दु	२३३.३५	१३३.३७	५७.१५	१५.९५

राष्ट्रिय वन अधिकृत

क्र.सं.	स्थानीय तहको नाम	स्थानीय तहको कुल क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	वनको क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	वनको प्रतिशत	
				सम्बन्धित स्थानीय तहको क्षेत्रफलको आधारमा (%)	जिल्ला कुल वन क्षेत्रको आधारमा (%)
८	विनयी त्रिवेणी	२८८.०७	१९९.५९	६९.२९	२३.८७
जम्मा		१३३१.०२	७६४.९३	५७.४७	९१.४८
	चि.रा.निकुञ्ज	९४.८२	७१.२२	७५.११	८.५२
कूल जम्मा		१४२५.८४	८३६.१५	५८.६४	१००.००

(स्रोत: DFRS, 2018)

४. सब डिभिजन वन कार्यालय अनुसार वनको क्षेत्रफल

तालिका नं. ८: सब डिभिजन वन कार्यालय अनुसार वनको क्षेत्रफल

क्र.सं.	सब डिभिजनको नाम	कार्यालयको कार्य क्षेत्रको क्षेत्रफल (हे.)	वनको क्षेत्रफल (हे.)	वनको प्रतिशत	
				सम्बन्धित सब डिभिजन वन कार्यालयको कार्य क्षेत्रको आधारमा (%)	जिल्ला कुल वन क्षेत्रको आधारमा (%)
१	गैडाकोट	१४८९८.००	९५३३.००	६३.९९	११.४०
२	देवचुली-बुलिङटार	२४५८३.०८	१३३१३.००	५४.१६	१५.९२
३	कावासोती	६०५९.६८	३३९१.६६	५५.९७	४.०६
४	हुप्सेकोट-बौदीकाली	२८१२५.२१	१६६५६.१४	५९.२२	१९.९२
५	भाग्रा-रानीटार	७८६६.२८	४०३०.००	५१.२३	४.८२
६	अरुणखोला	११००४.१२	७५६५.२०	६८.७५	९.०५
७	दुम्कीबास	८३५९.४९	७८४८.७५	९३.८९	९.३९
८	सर्दी	१७३१३.१७	१०२६०.२५	५९.२६	१२.२७
डिभिजन वन कार्यालय अन्तर्गतको जम्मा		११८२०९.००	७२५९८.००	६१.४१	८६.८२
	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	९४८२.६८	७१२२.००	७५.११	८.५२
	मध्यवर्ती क्षेत्र	१४८९२.३२	३८९५.००	२६.१५	४.६६
कूल जम्मा		१४२५८४.००	८३६१५.००	५८.६४	१००

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

(ग) वन क्षेत्रको स्रोतको अवस्था

यो जिल्ला जैविक विविधता, वन सम्पदा तथा खनिज स्रोतले भरिपूर्ण एक महत्वपूर्ण जिल्ला हो। यस जिल्लाको तराई तथा भित्री मधेश क्षेत्र विशेषगरी साल, असना, सिसौ, खयरजस्ता बहुमूल्य काठका वनस्पतिहरूले ढाकिएको छ। यहाँको राष्ट्रिय वनक्षेत्र समुदायलाई वि.सं. २०५० को दशकदेखि चरणबद्ध रूपमा हस्तान्तरण गरिएपछि वन संरक्षण तथा व्यवस्थापनप्रति स्थानीय जनताको सक्रिय सहभागीता देखिएको छ। यसअघि नाङ्गो अवस्थामा रहेका धेरै क्षेत्र अहिले संरक्षण हुँदै घना बनमा रूपान्तरण भई “पोल स्ट्रटा” को अवस्थामा पुगेका छन्। गण्डकी प्रदेशभित्र सबैभन्दा बढी साल वन क्षेत्र रहेको जिल्ला नै यही जिल्ला हो, जसले काठ उत्पादनको हिसाबले जिल्ला मात्र होइन, सम्पूर्ण प्रदेशको मागलाई आपूर्ति गर्ने उच्च सम्भावना बोकेको छ साथै, पहाडी क्षेत्रहरूमा चिलाउने, कटुम, बाँझ आदि वनस्पति पाईने हुँदा जिल्लाको वन जैविक विविधताको दृष्टिले झनै समृद्ध देखिन्छ। तराई तथा भित्री मधेश क्षेत्रमा बहने नारायणी, कालीगण्डकी, केरुङ्गे, विनयी लगायतका नदी-खोलाबाट ढुंगा, गिट्टी, बालुवा दिगो र नियमनसहितको उत्खनन/संकलन गरी निर्माण सामग्रीको आपूर्ति तथा निर्यात गर्न सकिने सम्भावना समेत रहेको छ। साथै, वन क्षेत्र भएर बग्ने खहरे खोलाहरूबाट डिभिजन वन कार्यालयले समेत ढुंगा-गिट्टी संकलन/निर्यात गरेर स्थानीय विकास तथा प्रदेशको राजस्व संकलनमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउन सक्ने देखिन्छ।

खनिजको दृष्टिकोणबाट यसै जिल्लाको धौवादी क्षेत्र अर्को महत्वपूर्ण श्रोत हो। यो क्षेत्र नेपालकै सबैभन्दा ठूलो फलाम खानी रहेको स्थानको रूपमा पहिचान भएको छ जसले भविष्यमा फलाम उत्पादन तथा निर्यातको औद्योगिक सम्भावना बोकेको छ। त्यस्तै, जिल्लामा रहेका ताल, तलैया, पोखरी तथा स-साना सिमसार क्षेत्र (wetlands) हरूले जैविक विविधता संरक्षणमा भूमिका खेलेरहेका छन्।

जिल्लामा गरीब समुदायका लागि हस्तान्तरण गरिएका हैसियत विप्रेका कबुलियती वनहरू समेत उत्पादनमूलक वनको रूपमा परिणत हुँदै गएका छन्। यस्ता वन क्षेत्रहरूमा अमृसो खेती, भूईँकटहर, केरा, तेजपात, अलैची, पिपला जस्ता नगदे बालीको खेती मार्फत सामुदायस्तरमा आयआर्जनको राम्रो स्रोत बन्न सफल भएका छन्। जिल्लाको कबुलियती वनबाट मात्र वार्षिक करिब ५ करोड रुपैया बराबरको अमृसो मात्र निर्यात हुने गरेको तथ्याङ्क रहेको छ। यसले वन संरक्षणसँगै जीविकोपार्जनको अवसर पनि सृजना गरेको छ।

यस जिल्लाका अधिकांश वनहरू उत्पादनशील र व्यवस्थापन योग्य अवस्थामा रहेकाले सघन वन व्यवस्थापन प्रणाली (Intensive Forest Management) लागू गर्न सकिने सम्भावना उच्च छ। यसले काठ तथा गैर-काठ वन उपजको दिगो उपयोग गर्दै जिल्लाको समग्र आर्थिक, सामाजिक तथा वातावरणीय हितमा योगदान पुऱ्याउन सक्छ।

(घ) प्रमुख नदी, खोला तथा जलाधार क्षेत्र

१. प्रमुख नदी तथा खोलाहरू

नारायणी, कालीगण्डकी, निरन्दी, बौदी, अरुणखोला, विनयी खोला, झरही खोला, पत्थर खोला, केरुङ्गे खोला, लोकाहा खोला, गिरुवारी, देउसोत खोला, महेश खोला।

वरिष्ठ वन अधिकृत

२. जलाधार क्षेत्र

यस जिल्ला भित्र नारायणी तथा कालीगण्डकी जलाधार क्षेत्र पर्दछन्। सो अन्तर्गत पर्ने उप-जलाधार क्षेत्रहरू तालिका बमोजिम रहेका छन्। यस जिल्लाको जलाधार क्षेत्र संरक्षण, विकास र व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू भू-तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, तनहुँबाट हुदै आएको छ।

तालिका नं. ९: जिल्लामा रहेका उप-जलाधार क्षेत्रहरूको विवरण

सि.नं.	उप-जलाधार क्षेत्रको नाम	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	स्थानीय तह	कैफियत
१	बुङ्दी-डुङ्ग्रेखोला	६८	बौदीकाली गा.पा.	
२	कुलम्दी-देउसोत-साउदी खोला	१०२	बुलिङ्गटार गा.पा.	
३	महेश खोला-नारायणी	२६	गैडाकोट न.पा.	
४	जयश्री-बेलिडया खोला	९२	गैडाकोट न.पा.	
५	बर्लाङ्गदी-खहरे-देउसोत खोला	६८	देवचुली न.पा.	
६	लोकाहा खोला	४८	देवचुली र कावासोती न.पा.	
७	गुन्द्रही खोला	९१	कावासोती न.पा.	
८	लिन्दी खोला	७७	कावासोती न.पा. र हुप्सेकोट गा.पा.	
९	गडर खोला	१२७	मध्यविन्दु न.पा. र हुप्सेकोट गा.पा.	
१०	अरुण खोला	८६	मध्यविन्दु न.पा. र हुप्सेकोट गा.पा.	
११	विनयी खोला	२५७	विनयी त्रिवेणी गा.पा.	

(स्रोत:- भू-तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय तनहुँ, २०८२)

३. सिमसार तथा ताल तलैया क्षेत्र

यस जिल्ला भएर बग्ने कालीगण्डकी तथा नारायणी नदी तटीय क्षेत्रहरूमा मौकमी दलदल, पाटा, खोला किनार तथा नदी वगर क्षेत्रहरूमा सिमसार क्षेत्रहरू रहेका छन्। यसका अलावा विभिन्न सामुदायिक तथा सरकारद्वारा व्यवस्थित वन क्षेत्रहरूमा कृतिम रूपमा निर्माण गरिएका सिमसार पोखरीहरू रहेका छन्।

तालिका नं. १०: जिल्लामा प्रमुख रूपमा रहेका सिमसार क्षेत्र तथा ताल तलैया क्षेत्रको विवरण

क्र.सं.	तालहरूको नाम	स्थानीय तह	वर्षा यामको क्षेत्रफल (व.मि)	सुक्खा यामको क्षेत्रफल (व.मि)	उचाई (मिटर)
१	भूताहाढाप १	कावासोती न.पा.-१५	२,१५६	२,१५६	१४१
२	भूताहाढाप २	कावासोती न.पा.-७, ११, १३	६५,६८५	४८,१३१	१४८
३	सेन्चुरी ताल	कावासोती न.पा.-१० र १५	१,७२,४५८	१,४५,७१४	१४९
४	चनौली पोखरी	हुप्सेकोट गा.पा.-३	१९९	१९९	२४२

वरिष्ठ वन अधिकृत

राष्ट्रिय वन अधिकृत

क्र.सं.	तालहरूको नाम	स्थानीय तह	वर्षा यामको क्षेत्रफल (व.मि)	सुक्खा यामको क्षेत्रफल (व.मि)	उचाई (मिटर)
५	ढवहा ताल	गैडाकोट न.पा.-३	२२,४३७	१४,५७०	२३०
६	गैडाताल २	कावासोती न.पा.-८	९५२	७४८	१६८
७	गैडाताल १	देवचुली न.पा.-१७	२,९९८	१,४४१	१६४
८	हातेमालो पोखरी	हुप्सेकोट गा.पा.-२	२०३	२०३	२५७
९	हत्तिलिद पोखरी	हुप्सेकोट गा.पा.-३	१,९२६	१,१३१	२३२
१०	जबाहापोखरी	हुप्सेकोट गा.पा.-२	३,१५०	२,७९८	२२५
११	झ्याल्बासपोखरी	हुप्सेकोट गा.पा.-४	३,२१६	२,८४३	२७४
१२	मतिखानी पोखरी	हुप्सेकोट गा.पा.-३	३,७७३	२,९२३	२३४
१३	मयूरपोखरी	हुप्सेकोट गा.पा.-३	६,८६९	०	२५२
१४	पठौवाढाप	हुप्सेकोट गा.पा.-१	१,५८७	१३०५	२५०
१५	पोखरीताल	कावासोती न.पा.-१	५९,९७९	५९,९९७	३०१
१६	शनिस्चरे ताल	देवचुली न.पा.-१	१,१८,१४१	२१४७९	१५९
१७	सिमसारताल १	कावासोती न.पा.-४ र ५	४६९	३७३	१६९
१८	सिमसारताल २	देवचुली न.पा.-५	५०६	५०६	२३६
१९	टरुवाताल	कावासोती न.पा.-७	३२,८९९	३०,७१३	१५९
२०	ठुलोपोखरी	देवचुली न.पा.-१२	१,५१२	१,५१२	१९५
२१	उम्तौली ताल	कावासोती न.पा.-१५	१८,६५२	१२,२६४	१४९
जम्मा			५,१९,७६७	३,५०,९८९	

(स्रोत : ताल संरक्षण तथा विकास प्राधिकरण कास्की पोखरा, २०८०)

राष्ट्रिय वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

७. वन संरक्षण तथा सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था

(क) अतिक्रमण तथा चोरी निकासी नियन्त्रण

(अ) वन अतिक्रमण

जिल्लामा वन संरक्षणका दृष्टिकोणले वन अतिक्रमण चुनौतीको रूपमा देखा परेको छ । जिल्लाभरि नै साना-ठूला संस्थागत वन अतिक्रमणका समस्याहरू विद्यमान छन् । विगतमा जस्तो व्यक्तिगत वन अतिक्रमण ठूलो समस्याका रूपमा नरहेता पनि समय-समयमा सरकारले विभिन्न आयोगहरू गठन गरी जग्गा वितरण सम्बन्धी प्रकृया अगाडी बढाउँदा वन क्षेत्रमा खनजोत तथा झाडी फाँडी अतिक्रमण गर्ने प्रयास गरेको पाईन्छ । यस बाहेक जिल्लाको पहाडी भेगमा खोरिया फडानी गरी अन्न बाली लगाउने परम्परा फाटफुट रूपमा कायमै रहेको पाईन्छ । यसलाई रोकथाम गर्न र थप अतिक्रमण हुन नदिनका लागि डिभिजन वन कार्यालयले आगामी दिनमा प्रचार-प्रसारका साथै विशेष रणनीति अख्तियार गरी ठोस कार्ययोजना सहित सबै सरोकारबाला पक्षको सहभागीतामा अतिक्रमण हटाउने योजना कार्यान्वयन गर्ने पक्षमा रहेको छ । चरणबद्ध रूपमा नापी कार्यालय, नवलपरासी (ब.सु.पू.), स्थानीय तहहरू समेतको सहयोगमा वन अतिक्रमणको तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्दै लगिनेछ भने सुरक्षा निकाय, स्थानीय तह तथा जिल्लास्तरीय वन सुरक्षा समन्वय समितिलाई प्रभावकारी बनाउदै पुरानो अतिक्रमण क्रमशः हटाई नयाँ वन अतिक्रमणमा शुन्य सहनशिलता अवधारणालाई अगाडी बढाईनेछ । जिल्लाको वन क्षेत्र अतिक्रमण सम्बन्धी विवरण अनुसूची- च मा समावेश गरिएको छ ।

(आ) वन अतिक्रमण हटाईएको लगत

जिल्लाको वन अतिक्रमण समस्यालाई हल गर्न डिभिजन वन कार्यालय लगायत नागरिक समाज तथा जिल्ला वन समन्वय समिति, स्थानीयतहहरूको सामुहिक प्रयासले मात्र सम्भव हुने देखिन्छ । जिल्लामा विद्यमान अतिक्रमित वन क्षेत्र मध्ये आ. व २०८१।०८२ सम्ममा जनकल्याण सामुदायिक वन कावासोती १ र अंकुर आदर्श सामुदायिक वन कावासोती १६ मा भएको ७ हे. अतिक्रमित वन क्षेत्र खाली गराईएको रेकर्डबाट देखिन्छ । त्यस्तै अतिक्रमणका गुनासाहरू आउने वित्तिकै यस कार्यालयबाट वन ऐन अनुसार कारवाही गर्ने कार्य भईरहेको छ ।

(इ) वन अतिक्रमण नियन्त्रण

वन ऐन, २०७६ को दफा ७ र ८ मा राष्ट्रिय वनको जग्गा कसैले पनि दर्ता गर्न नपाउने र वनको जग्गाको स्वामित्व नेपाल सरकार वाहेक कसैको नहुने कुरा उल्लेख गरिएको छ । त्यसैगरी विभिन्न भौतिक विकासका संरचनाहरू (सडक, कुलो, विद्युत लाईन, क्याम्पस, विद्यालय, खेल मैदान, मठ मन्दिर आदि) को निर्माण वन क्षेत्रको जग्गामा नै गर्ने सम्बन्धित सबै पक्षको आमधारणा भएबाट पनि ठूलो परिमाणको वन क्षेत्र यस्ता कार्यको लागि उपयोगमा आईरहेको छ । विगतका यस्ता कार्यबाट वन क्षेत्रको जग्गामा आवाद वसोवास एवं विकासका संरचनाहरू निर्माण गर्न पाईन्छ र यस्तो जग्गा ढिलो-चाँडो व्यक्ति वा संस्थाको नाममा दर्ता हुन्छ भन्ने धारणा आम जनतामा रहेकाले वन क्षेत्रको जग्गा यस्ता कार्यका लागि अनाधिकृत रूपमा हत्याउने प्रवृत्तिले निरन्तरता पाईरहेको छ । वन अतिक्रमणको सवाल बहुपक्षीय एवम् अधिकतम् रूपमा राजनैतिक सवाल देखिएकोले यसलाई नियन्त्रण गर्न डिभिजन वन कार्यालयको एकल प्रयासले मात्र संभव नहुने हुँदा सबै सरोकारवालाको सहयोग आवश्यक पर्दछ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

सर्वपक्षीय संयन्त्र निर्माण गरी सर्व प्रथम अतिक्रमण गरिएका क्षेत्रको पहिचान गरी नक्सांकन गरिनेछ । त्यसपछि अतिक्रमण गरेको जग्गा खाली गर्नका लागि सार्वजनिक सूचना जारी गर्ने, सो क्षेत्रमा नै गएर प्रचार-प्रसार गरिनेछ । सो सूचनाको अवज्ञा गरी वन अतिक्रमण गरेमा बल प्रयोग गरी अतिक्रमण हटाईनेछ र उक्त वन क्षेत्रको व्यवस्थापन जन सहभागीता समेत जुटाई तारवार र वृक्षारोपणको माध्यमबाट वन पुनर्स्थापना गरिनेछ ।

नयाँ र थप अतिक्रमण हुन नदिन प्रत्येक सव डिभिजन वन कार्यलयहरूमा सर्वपक्षीय गस्ती टोली गठन गरी नियमित अनुगमन गरी समयमै रोकथाम गरिनेछ । अतिक्रमणका दृष्टिकोणले संवेदनशील क्षेत्रहरूमा सूचना संयन्त्र निर्माण गरी प्रारम्भिक अवस्थामा नै वन अतिक्रमणको प्रवन्ध मिलाईने छ । वन अतिक्रमण नियन्त्रण रणनीति वमोजिम जिल्लामा अतिक्रमण नियन्त्रण कार्ययोजना तयार गरी सोको सहभागीतामुलक कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाईने छ । वन अतिक्रमण हटाउने कार्य योजना तथा सो अन्तर्गतका विविध क्रियाकलापहरू देहाय वमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

- वन अतिक्रमणका क्षेत्रहरूको पहिचान गरी नक्साङ्कन गर्ने ।
- वन अतिक्रमण हटाउने रणनीति तय गर्ने ।
- जिल्ला वन समन्वय समितिले समन्वय र अनुगमन गर्ने ।
- अतिक्रमण हटाउन सुरक्षा निकाय र सशस्त्र वन रक्षक परिचालन गर्ने ।
- अतिक्रमित वन क्षेत्र खाली गर्ने ।
- जिल्लाको वन क्षेत्र नक्सा तयार र अद्यावधिक गर्ने ।
- वन सिमाना लगाउने ।
- पुनःस्थापना वृक्षारोपण एवं तारवार गर्ने ।

(ख) वन डढेलो नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन

(अ) जिल्लामा वन डढेलो जोखिम

वनडढेलोको उच्च जोखिममा पर्ने जिल्लाहरू मध्ये यस जिल्ला १६ औं स्थानमा रहेको छ । जिल्लाको मध्य भागबाट पूर्व पश्चिम भएर जाने लोकमार्गको अधिकांश भागमा जंगल रहेको छ । सवारी चालकले यात्रुहरूलाई जंगल क्षेत्रमा रोकेर दिशा पिसाब गराउदा यात्रुहरूले धुम्रपान गरे पछि चुरोटका टूटा, बलिरहेको सलाईको काँटी ननिभाई जथाभावी फालेर वन डढेलो लाग्ने गरेको पाईन्छ । साथै वन अतिक्रमण गरेर वनको छेउछाउ बसोबास गरेका बासिन्दाहरूले थप जमीन अतिक्रमण गर्न लुकी छिपी जंगलमा डढेलो लगाउने गरेको गुनासो आउने गरेको छ । जंगलमा च्याउ पलाउँछ र टिप्न पाईन्छ भनेर, राम्रो घाँस पलाउँछ भनेर तथा किर्ना मर्छ भनेर जंगलमा आगो लगाउने गरेको पाईन्छ । चोरी शिकारीहरूले बँदेलको बच्चा समाउन, मृगहरूको चोरी शिकार गर्न वरिपरिबाट आगो लगाइ धरापमा पारी मार्न समेत वन जंगलमा आगो लगाउने गरेको पाईन्छ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

रुखहरूबाट झरी सुकेका पात पतिंगर, जंगलमा सुकेको घाँसपातहरूमा सतही डढेलो लामे गरेको छ (सुवेदी, २०७६) । यसले ठूलो नोक्सानी गरेको विगतको अभिलेखबाट देखिन्छ । वन डढेलो सम्बन्धी विवरण अनुसूची- छ मा समावेश गरिएको छ ।

(आ) वन डढेलो रोकथाम प्रयास

यस जिल्लाको वनडढेलो रोकथाम र नियन्त्रण गर्न डिभिजन वन कार्यालय नवलपुर, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, साझेदारी वन उपभोक्ता समूह, गरीबको लागि कबुलियती वन समूहहरू र अन्य सरकारी तथा गैह्रसरकारी निकायहरूबाट वन डढेलो रोकथाम गर्न प्रबर्धनात्मक र प्रतिरोधात्मक क्रियाकलापहरू संचालन गरिदै आएको छ । दुम्कीबास अरुणखोला सरकारद्वारा व्यवस्थित चक्ला वन क्षेत्रमा ७ कि.मी भन्दा बढी अग्निरेखा निर्माण भएको छ । वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७१ अनुसार व्यवस्थापन गरिएका सामुदायिक/साझेदारी वन तथा अन्य सामुदायिक वनहरू समेतमा अग्निरेखाहरू निर्माण गरिएको छ । यी अग्निरेखाहरूमा नियमित सरसफाई गरी वन डढेलो रोकथाम र नियन्त्रण गर्ने कार्य हुँदै आएको छ । वनमा पहिल्यै देखि वन क्षेत्र हुँदै बस्तीमा जाने प्रचलनका बाटोहरूले समेत डढेलो नियन्त्रणमा प्रभावकारी भूमिका खेलेका छन् । वन डढेलो रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्नको लागि नियमित गस्ती गर्न प्रत्येक वनहरूमा वन हेरालुहरू नियुक्त गरिएको छ । यसको अलवा डढेलो लामे जाडो तथा गर्मीका महिनाहरूमा (माघ देखि जेष्ठ महिना सम्म) थप वन डेरालु नियुक्त गर्ने गरिएको छ । डढेलो लाग्ने नदीने र लागिहालेमा तत्काल निभाउने कार्यका लागि सुरक्षा निकायहरू तथा स्थानीय तहबाट थप मद्दत माग्ने गरिएको छ । सरकारद्वारा व्यवस्थित, सामुदायिक तथा कबुलियती वनहरूमा झाडी सफाई गर्ने, सुकेका पात पतिंगर बढाने र सुरक्षित स्थानहरूमा थुपार्ने र जलाउने गरिएको छ । सरकारद्वारा व्यवस्थित चक्ला वन र साझेदारी वन क्षेत्र भित्र बढी डढेलो जोखिम पहिचान भएका स्थानमा पानीका ट्याङ्कीहरू राखीएको छ भने वन डढेलो नियन्त्रणका लागि पानीको अभाव हुन नदिन पोखरी निर्माण गरिएको छ । वन डढेलोको अवस्था देखा पर्दा जनसहभागीता जुटाई स्याउलाले आगोलाई पिटेर निभाउने, अग्नि नियन्त्रण सामाग्री स्वाटर र जेट सुटर समेतको प्रयोग गरेर डढेलो निभाउने, बाटो सफा गर्ने, पातपतिङगर सफा गर्ने, अग्नि नियन्त्रक हेरालु परिचालन गर्ने, काउन्टर फायर प्रणाली अवलम्बन गरेर वन डढेलो नियन्त्रण गर्ने गरिएको छ । डिभिजन वन कार्यालयमा कार्यरत सशस्त्र वन रक्षक टिमलाई समेत वन डढेलो नियन्त्रणको काममा खटाईने गरिएको छ । डिभिजन वन कार्यालयबाट पानी ट्याङ्की सहितको ट्याक्टर र Slip on Unit तयार गरी परिचालन गरिएको छ । डढेलो नियन्त्रण तथा रोकथामका लागि संचार माध्यममा प्रचारप्रसार गर्ने, विभिन्न ठाउमा होर्डिङ बोर्ड राख्ने तथा कार्यालयको प्रयोजनमा विभिन्न संघ संस्थाहरू मार्फत जनचेतानमुलक कार्य गरिदै आएको छ । ठूलो वन डढेलो लागेको अवस्थामा आवश्यकता अनुसार नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बललाई अनुरोध गरी परिचालन गरेर डढेलो रोकथाम तथा नियन्त्रणका कार्यहरू गरिदै आएको छ । यस जिल्लाको वन डढेलो रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्न प्रत्येक वर्ष कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन भई रहेको छ । वन डढेलो लाग्न नदिन सामुदायिक तथा साझेदारी वन क्षेत्रबाट ज्वलनशील पदार्थ हटाई उक्त पदार्थको प्रयोग गरी वन व्यवस्थापन र दिगो कृषि अभ्याससँग जोड्नको लागि प्राङ्गारिक मल तयार पार्न क्षमता अभिवृद्धिका कार्यहरू भईरहेका छन् । कार्ययोजना अवधिमा यस्ताकार्यलाई अभियानकै रूपमा संचालन गरिनेछ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

(ग) मिचाहा प्रजाति नियन्त्रण

यस जिल्लाको वन क्षेत्रमा मात्र नभईकन भू-उपयोगका हरेक क्षेत्रहरू वन क्षेत्र, कृषि क्षेत्र, चरिचरण क्षेत्र, सिमसार क्षेत्र आदि सबैमा मिचाहा प्रजाति ठूलो समस्याको रूपमा देखिएका छन्। यी सबै क्षेत्रको उत्पादकत्वमा मिचाहा प्रजातिले समस्या पारेका छन्।

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको वन क्षेत्र, चरिचरण क्षेत्र तथा घाँसे मैदान, सिमसार क्षेत्रमा पाईने मिचाहा प्रजातिहरू र तिनीहरूको वितरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिन्छ।

तालिका नं. ११: जिल्लाको भू-उपयोग अनुसार मिचाहा प्रजातिको विवरण

क्र.स	मिचाहा प्रजाति	वैज्ञानिक नाम	पाईने उचाई मि.	वासस्थान (भू-उपयोग)	फैलावट
१	वेसरम	<i>Ipomoea carnea</i>	७५-१३५०	सिमसार क्षेत्र	विउ र काण्ड
२	लज्जावत झार	<i>Mimosa pudica</i>	७५-१४९०	खेतवारी, घाँसे मैदान, झाडी	विउ
३	ठूलो टाप्रे	<i>Senna occidentalis</i>	७०-१४००	घाँसे मैदान, झाडी	विउ
४	भेडे कुरो	<i>Xanthium strumaricum</i>	७५-२५००	घाँसे मैदान, झाडी, खेतवारी	विउ
५	वनमारा	<i>Lantana camera</i>	७०-१७००	जंगल, घाँसे मैदान, झाडी	विउ र काण्ड
६	टाप्रे	<i>Senna tora</i>	७५-१३००	घाँसे मैदान, झाडी	विउ
७	निलो गन्धे	<i>Ageratum houstonianum</i>	६०-२१६०	घाँसे मैदान, खेतवारी	विउ
८	सेतो वनमारा	<i>Chromolaena odrata</i>	७५-१७१०	वन तथा झाडी क्षेत्र	विउ र काण्ड
९	कांडेलुडे	<i>Amaranthus spinosus</i>	६०-२६४०	खेतवारी	विउ
१०	जलकुम्भी	<i>Eichhormia crassipes</i>	६५-१५००	सिमसार क्षेत्र	विउ र काण्ड
११	ठूलो चरिअमिलो झार	<i>Oxalis latifolia</i>	६००-२५७०	खेतवारी	विउ र गानो
१२	पाती झार	<i>Parthenium hysterophorus</i>	६०-२०००	घाँसेमैदान, झाडी, खेतवारी	विउ

वरिष्ठ वन अधिकृत

१३	कालो कुरो	<i>Bidens Pilosa</i>	१००-२९३०	घांसेमैदान, खेतवारी	विउ
१४	वन सिलाम	<i>Hyptis suaveolens</i>	६५-१०६५	घांसेमैदान, झाडी	विउ
१५	लहरे वनमारा	<i>Mikania micrantha</i>	७०-१२००	जंगल, झाडी, घांसेमैदान, सिमसार क्षेत्र	विउ र काण्ड
१६	पानीवन्दा	<i>Pistia stratiotes</i>	७०-६००	खेतवारी, सिमसार क्षेत्र	विउ र काण्ड
१७	गन्धेझार	<i>Ageratum conyzoides</i>	९०-२१४०	घांसेमैदान, खेतवारी	विउ
१८	कालो वनमारा	<i>Ageratina adenophora</i>	१२०-३२६०	जंगल, झाडी, घांसेमैदान	विउ र काण्ड
१९	सियाली काँटा / काँटे दूधे	<i>Argemone mexicana</i>	२००-२,०००	सडकछेउ, खेतबारीको किनार, बगर	बीउ
२०	झुसे चित्लांगे	<i>Galinsoga quadriradiata</i>	३००-२,५००	खरबारी, बारी, घाँसे मैदान, खुला जमीन	बीउ
२१	करौंते घाँस	<i>Leersia hexandra</i>	१००-१,६००	दलदल, पोखरी किनार, धान खेत	गानो तथा बीउ
२२	सेतो बबुल	<i>Leucaena leucocephala</i>	२००-१,६००	सडकछेउ, खुला वन क्षेत्र	बीउ तथा जरा (Root suckers)
२३	वन सिलाम	<i>Mesosphaerum suaveolens</i>	२००-१,६००	खेतीयोग्य जमीन, गोरेटो, बगर	बीउ
२४	जलकुम्भी	<i>Pontederia crassipes</i>	१००-१,५००	पोखरी, ताल, नदी, सिमसार	Stolons, बीउ
२५	पौधी	<i>Spermacoce alata</i>	२००-१,६००	बारी, चौर, घाँसेमैदान	बीउ तथा काण्ड

(स्रोत: एफ आर टि सि, गण्डकी प्रदेश, २०७८ एवं फिल्ड सर्भे, २०८१)

(अ) मिचाहा प्रजातिहरूको नियन्त्रणका लागि भएका प्रयासहरू

- सामुदायिक/साझेदारी वन उपभोक्ताहरूले वन क्षेत्रमा झाडी सरसफाई कार्य गर्नुका साथै नियन्त्रित डढेलो तथा जरा सहित उखेल्ने समेतको अभ्यास गरिएको।

वरिष्ठ वन अधिकृत

- खाली वन क्षेत्रमा वृक्षारोपण गरिएको ।
- मिचाहा प्रजातिको वायोमासलाई वन क्षेत्रबाट हटाई कुहाएर सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह र पालिकाको संयुक्त द्वारा प्राङ्गारीक मल उत्पादनको थालनी गरिएको ।

(आ) योजना अवधिभर मिचाहा प्रजातिको नियन्त्रणको लागि अवलम्बन गरिने प्रयासहरू

- जिल्लामा विद्यमान मिचाहा प्रजातिहरू, तिनीहरूको विभिन्न भू-उपयोगमा भएको वितरण तथा हालको वास्तविक अवस्था तथा नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा अध्ययन गरी पुस्तिका प्रकाशन गरी व्यापक प्रचारप्रसार गरिनेछ ।
- मिचाहा प्रजातिहरूको वासस्थान पहिचान गरी नियन्त्रणको लागि एकीकृत योजना तयार पारी कार्यान्वयन गर्ने गरिनेछ ।
- सामुदायिक/साझेदारी/चक्ला वनको कार्यायोजनामा मिचाहा प्रजाति र यसको नियन्त्रण र व्यवस्थापन सम्बन्धमा उल्लेख गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- सामुदायिक वन क्षेत्रमा वार्षिक रूपमा गरिने वन सम्बर्द्धनका कार्यहरू अन्तर्गत झाडी सरसफाई तथा अग्नि रेखा सफाईको काम समयमा गरिनेछ ।
- सामुदायिक वन र कबुलियती वनको खाली भू-भागमा वृक्षारोपण अभियान संचालन गरिनेछ ।
- नियन्त्रित डढेलोको प्रयोग गर्ने गरिनेछ ।
- सिमसार क्षेत्रमा विद्यमान मिचाहा प्रजातिको नियन्त्रणको लागि सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, स्थानीय स्तरमा रहेका संघ संस्थाहरूलाई परिचालन गरी सरसफाई, सिमसार क्षेत्रको वरीपरी वृक्षारोपण, चरिचरण नियन्त्रण, सिमसार क्षेत्रमा वन पैदावारहरू संकलनमा नियन्त्रण र व्यवस्थापन तथा सिमसार क्षेत्रको क्षमता आंकलन गरेर मात्र सोही वमोजिम दुगां गिटी वालुवा संकलन गर्नुका साथै सिमसार क्षेत्रमा आश्रित घरपरिवारका लागि आयमूलक कार्यक्रमहरू संचालन गरिने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- सामुदायिक वन, साझेदारी वन समूह तथा स्थानीय तहहरूसँगको समन्वयमा मिचाहा प्रजातिको प्रयोग गरी प्राङ्गारिक मल, वायो त्रिकेट उत्पादन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।

(घ) रोग तथा किरा वाट नियन्त्रण

यस जिल्लामा विद्यमान वन क्षेत्र मध्ये मुख्य वनस्पति प्रजातिहरूमा साल, असना, सिसौ आदि पर्दछन् । नदी तटीय क्षेत्रमा गरिएको वृक्षारोपण तथा प्राकृतिक रूपमा हुर्केको वन खासगरी सिसौका रुखहरू रोग तथा किराका कारण सुकेको, ढलेको, लडेको, अवस्थामा पाईन्छ । सालका पालुवा पलाएका पातहरू किराले काटेको पाईन्छ । वन क्षेत्रमा रोग तथा किरा सम्बन्धी विद्यमान समस्याहरू यसप्रकार प्रस्तुत गरिएको छ ।

- ✓ सिसौका रुखहरूको टुप्पा सुकेर पुरै रुख मर्ने ।
- ✓ सालका रुखहरूमा धोद हुने, चुरो कुहिने ।
- ✓ सालका सुकेका, ढलेका रुखहरूमा अत्याधिक प्वाल हुने ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

- ✓ साल, सिसौ साथै अन्य रुखहरू ढल्ने, कुहिने ।
- ✓ सालका नयाँ पालुवा पलाएका पातहरू किराले खाने ।
- ✓ खयरमा पात कुहिने ।
- ✓ सिसौ खयरमा जरा कुहिने ।
- ✓ साल, सिसौ, खयरका विरुवालाई धमिराले जरा देखि खाई सुकाउदै लैजाने ।

यी समस्याहरूले वनको उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा ठुलो असर पुर्याएको छ ।

Pleoptera reflexa ले सिसौ प्रजातिका कलिला पातहरू खाने, *Acmaeodera kerramesi* (Stem borer) ले ब्रोक्रा खाने तथा प्वाल पार्ने गरेको पाईन्छ । साल वनमा *Hoplocerambyx spinicornis* (Heartwood Borer) का कारण सालको रुखहरू मर्ने समस्या देखिन्छ । त्यसैगरी *Polyporus shorae*(root rot)/*Ganoderma lucidum* जस्ता दुसीको कारण साल र सिसौ प्रजातिको जरा कुहिने, टुप्पा मर्ने र अन्त्यमा रुख मर्ने समस्या विद्यमान छ । (स्रोत:- Thakur and Phulara, 2014) *Hymenochaete rubiginosa/Fomes caryophyllii* जस्ता Fungi को कारण सालको चुरो कुहिने समस्या विद्यमान छ । सालको चुरो कुहिने समस्या मध्ये ५० प्रतिशत भन्दा बढी समस्या यही कारण वाट हुने गर्दछ । (Khanna, 2010)

(अ) रोग तथा किराको प्रकोपका कारणहरू

- अनियन्त्रित आगो, तुसारो, असिना आदिका कारण रुखको काण्डमा घाउ वन्छ त्यसै ठांड वाट दुसीले आक्रमण गर्छ ।
- *Hoplocerambox spinicornis* (Sal heartwood borer) नामक किरा २० से. मी. गोलाई भन्दा बढी सालका रुखहरू साथै विशेष गरी ९१ से. मी. देखी १५० से. मी. गोलाई सम्मका रुखहरूमा वस्न रुचाउछ र १२१ से. मी. देखी १५० से. मी. गोलाई सम्मका सालका रुखहरू यही किराका कारण बढी मरेको पाईएको छ । (स्रोत :- Beeson, 1941)
- वन क्षेत्रमा यत्रतत्र फैलिएर रहेका रुखका हांगा, टुप्पाटुप्पी, ढलेका रुख, झाडी आदिमा किराहरू लुकेर वस्न सक्छन साथै यस्तो झाडी फोहोर आगोका कारण वन्न सक्छ ।
- छत्र घनत्व बढी भई प्रशस्त मात्रामा सूर्यको किरण भूई सम्म पुग्न नसक्नु जसका कारण चिस्यान बढी भई प्याथोजेनहरूको लागि उपयुक्त वातावरण सृजना हुनु ।
- रुख काटिएका सालका ठूटाहरू नहटाउनु ।

यी साथै जंगलमा विभिन्न अन्य रोग तथा किराहरूको प्रकोपको कारण वनको हैसियत र उत्पादकत्वमा कमी आएको छ । अतः वनको दिगो व्यवस्थापनका लागि यस्ता रोग किराको प्रकोपको उचित व्यवस्थापन समयमै गर्न जरुरी छ तब मात्र वनको उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी वन वाट बढी लाभ लिन सक्छौ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

(आ) रोग किरा नियन्त्रणको लागि अवलम्बन गरिएका प्रयासहरू

- सरकारद्वारा व्यवस्थित वनमा तथा सामुदायिक/साझेदारी वन क्षेत्रमा वन डढेलो लाग्न नदिन डिभिजन वन कार्यालय तथा सब डिभिजन वन कार्यालय वाट नियमित गस्ती गरिनुका साथै वन डढेलो लागेको ठाँउमा स्थानीय तह, नेपाल प्रहरी, नेपाली सेनासँग समन्वय गरी वन डढेलो निभाउने कार्य गर्ने गरिएको ।
- अग्नि नियन्त्रणको लागि सामुदायिक/साझेदारी वनमा अग्नि रेखा निर्माण गरी नियमित सरसफाई गर्ने गरिएको ।
- सामुदायिक/साझेदारी/चक्ला वन क्षेत्रमा नियमित रुपमा झाडी सफाई गर्ने गरिएको ।
- सामुदायिक/साझेदारी वनवाट काठ दाउरा संकलन गर्दा वनक्षेत्र भन्दा बाहिर घाटगद्धी गर्ने गरिएको ।
- वन क्षेत्रमा पतल्याउने कार्य गरिनुका साथै भाँचिएका हांगा, टुप्पाटुप्पी हटाउने गरिएको ।
- चक्ला वन तथा विभिन्न सामुदायिक र साझेदारी वनमा डढेलो जोखिम समयमा अग्नि नियन्त्रक नियुक्त गरी वन डढेलो नियन्त्रण गर्ने गरिएको ।

(इ) आगामी योजनामा रोग किरा नियन्त्रणको लागि अवलम्बन गरिने उपायहरू

- वन क्षेत्रमा आगो लाग्न नदिन डढेलो नियन्त्रण संजाल गठन गरी उक्त संजाललाई प्रभावकारी रूपमा परिचालन गर्ने ।
- नियन्त्रित आगोको प्रयोग गर्ने ।
- सामुदायिक वन कार्ययोजनामा नै रोग किराको नियन्त्रण र व्यवस्थापन सम्बन्धमा यथोचित व्यवस्था गरी प्रभावकारी कार्यन्वयन गर्न अभिप्रेरित गर्ने ।
- वन क्षेत्रमा वन पैदावारहरू संकलन गरे पछि अनिवार्य रुपमा टुप्पाटुप्पी, ठूटाहरू हांगाविगांहरू हटाई सरसफाई गर्ने ।
- सालको जंगल भएको ठाँउमा जहाँ-जहाँ जरा कुहिने र रुखको टुप्पा मर्ने रोगको समस्या छ उक्त क्षेत्रमा रुख काटेपछि अनिवार्य रुपमा रुखको ठूटा/जरा समेत हटाउने ।
- वन क्षेत्रमा ढलेका, सुकेका रुखहरू संकलन गर्ने साथै मरेका, मर्न लागेका, रोग लागेका रुखहरू हटाउने ।
- काठ दाउरा संकलन गरेपछि सकेसम्म टाढाको स्थानमा सरसफाई सहितको घाटगद्धीको व्यवस्था गरिनेछ ।
- रुखका हांगाहरू काट्दा काण्डमा घाउ नहुने किसिमले ध्यानपूर्वक काट्ने ।
- वन क्षेत्रमा काठ/दाउरा संकलनको समयमा वन क्षेत्रमा सकेसम्म कम क्षति होस भन्नका लागि, सही तरीकाले रुख तथा हांगाविगांहरू काट्ने काम भयो वा भएन भनेर डिभिजन वन कार्यालय तथा सब डिभिजन वन कार्यालय वाट नियमित अनुगमन गरिनेछ ।
- रोग किराको प्रकोपबाट सुकेका/मरेका सम्पूर्ण रुखहरू विशेष गरी सिसौ प्रजातिको सम्पूर्ण रुखहरू संकलन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- सिसौ मात्र वृक्षारोपण भएको ठाँउमा रोग किराको प्रकोपका कारण रुख मरेकाले उक्त स्थानमा अन्य मिश्रित प्रजातिका विरुवाहरू रोपण गरी मिश्रित वन बनाउने ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

(ड) चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार नियन्त्रण

यो जिल्ला वन, तथा वन्यजन्तुका हिसावले महत्वपूर्ण जिल्ला हो। यस जिल्लामा साल, असना, कर्मा, सिसौ, खयर जस्ता वनस्पतिहरू प्रचुर मात्रामा पाउनुका साथै अमृसो, तेजपात जस्ता लघु वन पैदावार पाईन्छ। त्यसैगरी यस जिल्लामा बाघ, गैडा, भालु, दुम्सी, चितुवा, चित्तल, रतुवा मृग, बँदेल, अजिङ्गर, गिद्ध जस्ता वन्यजन्तुहरू पनि पाईन्छन्।

यस जिल्लामा वन पैदावार चोरी निकासी र वन्यजन्तु चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार नियन्त्रण लागि डिभिजन वन कार्यालय तथा सब डिभिजन वन कार्यालयहरूले वन क्षेत्रको नियमित गस्ती गर्नुका साथै सामुदायिक/साझेदारी वन उपभोक्ता समूहले आफ्नो वन व्यवस्थापन कार्ययोजनामा चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार नियन्त्रण सम्बन्धी व्यवस्था गरी वन क्षेत्रको नियमित हेरचाह गर्ने, हेरालुको व्यवस्था गरी वन क्षेत्रको संरक्षण गर्ने तथा चोरी शिकार कार्यमा संलग्न व्यक्ति उपर कार्ययोजना अनुसार कारवाही गर्नुका साथै वन्यजन्तु तथा वन सम्बन्धी ठुला अपराधहरू वारेमा डिभिजन वन कार्यालयलाई वेलैमा जानकारी गराएर चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार नियन्त्रणमा योगदान पुऱ्याउदै आएका छन। मित्रराष्ट्र भारत, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज, मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन समिति तथा समुदायमा आधारित चोरी शिकारी नियन्त्रण ईकाईहरूसँग समन्वय गरी निकुञ्ज तथा वन क्षेत्रमा हुन सक्ने चोरी शिकारी तथा अवैध व्यापार नियन्त्रणका प्रयासहरू गरिएको छ। चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार नियन्त्रणको लागि भावी योजना अवधिभर देहायका उपायहरू अवलम्बन गरिनेछ।

- चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार नियन्त्रणका लागि जिल्ला स्थित नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सामुदायिक/साझेदारी वन उपभोक्ताहरू, स्थानीय तहहरू तथा समुदायस्तरमा रहेका चोरी शिकारी नियन्त्रण ईकाईहरूसँग समन्वय गरी परिचालन गरिनेछ।
- डिभिजन वन कार्यालय, सब डिभिजन वन कार्यालय तथा वन उपभोक्ताहरूको संयुक्त गस्तीको व्यवस्था गरिनेछ।
- सामुदायिक/साझेदारी वन उपभोक्ता समूहको कार्ययोजनामा चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार नियन्त्रण सम्बन्धी उल्लेख भए वमोजिम कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गरिनेछ।
- चोरी शिकार तथा अवैध व्यापार जस्ता कार्यमा संलग्न हुनेको वारे सूचना दिनेलाई पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ।
- जिल्लामा विद्यमान सामुदायिक/साझेदारी वनहरूले आफ्नो कार्ययोजनामा उल्लेख भए अनुसार मात्र वन पैदावारहरू संकलन गरे नगरेको अनुगमन गरिनेछ। वन पैदावार संकलनको समयमा वन क्षेत्रको नियमित अनुगमनको व्यवस्था गरिनेछ।
- सामुदायिक/साझेदारी वन उपभोक्ता समूहहरूलाई वन क्षेत्रमा वन पैदावार संकलन गर्नको लागि प्रवेश गर्न निश्चित समय प्रदान गरिनुका साथै कार्ययोजनामा वन पैदावार संकलनको लागि तोकिएको समय वाहेक उपभोक्ताहरू वा अन्य व्यक्ति वन क्षेत्रमा अनावश्यक रूपमा वन पैदावार संकलन गर्न प्रवेश गरे नगरेको स्वयम सामुदायिक/साझेदारी वन उपभोक्ता समूहबाट नियमित अनुगमन गर्नुपर्ने र सो कार्यको जानकारी सब डिभिजन वन कार्यालयहरूलाई दिनु पर्ने प्रणालीको व्यवस्था गरिनेछ।

वन
वरिष्ठ वन अधिकृत

- सरकारद्वारा व्यवस्थित वनलाई सभाव्यता हेरी साझेदारी वन, सामुदायिक वन, कबुलियती वनको रुपमा हस्तान्तरण गर्दै लगिनेछ ।

(छ) अन्य सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था

सडक सँग सम्बन्धित सुरक्षा चुनौती :

जिल्लाको गैडाकोट देखि दाउन्नेसम्म ५९ किलोमिटर लम्बाइमा पूर्व पश्चिम लोकमार्ग फैलिएको छ । यसका साथै वन क्षेत्र हुँदै जाने थुप्रै सडक सञ्जालहरु यस जिल्लामा रहेका छन् । सडक क्षेत्रमा हुन सक्ने वन अपराध र सुरक्षासँग सम्बन्धित केही चुनौतीहरुलाई तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

- वन डढेलो : जिल्लाको मध्य भाग भएर जाने लोकमार्गको अधिकांश भागमा जंगल रहेको छ । सवारी चालकले यात्रुहरुलाई जंगल क्षेत्रमा रोकेर दिशा पिसाब गराउदा यात्रुहरुले धुम्रपान गरे पछि चुरोटका टूटा, बलिरहेको सलाईको काँटी ननिभाई जथाभावी फालेर वन डढेलोको जोखिम रहेको छ । उक्त जोखिम न्यूनीकरणका लागि स्थानीय तहहरु र सामुदायिक वन समूहहरुसँगको समन्वयमा वन क्षेत्र हुँदै जाने सडक किनारामा सार्वजनिक शौचालय र विश्राम गृहहरु निर्माण तथा संचालन गरिनेछ । साझेदारी वन क्षेत्रमा यस प्रकारका घटना हुन नदिन शौचालय सहिको विश्राम गृह निर्माण तथा संचालन गरिनेछ ।
- वन्यजन्तुले बाटो वारपार गर्दा हुने दुर्घटना (Hit and run) : सडक पार गर्ने क्रममा वन्यजन्तु सवारी साधनसँग ठक्कर खाइ मर्ने (Road Kill) को समस्या र सुरक्षा चुनौती रहदै आएको छ । रातको समयमा सवारी साधनको गति बढी हुने, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज र मध्यवर्ती क्षेत्रबाट पूर्व पश्चिम लोकमार्ग पार गरी उत्तर तर्फ जाने क्रममा यस्ता घटनाहरु धेरै हुने गरेको पाईन्छ । जसले जैविक विविधता तथा वन्यजन्तुको संरक्षणमा थप चुनौती थपिएको छ । यस प्रकारका घटना न्यूनीकरणका लागि चेतावनी साइनवोर्ड राख्ने, जिल्ला ट्राफिक प्रहरी कार्यालयसँगको समन्वयमा सवारी साधनको गति नियन्त्रण, जनावर क्रसिङ्ग जोनको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- काठ दाउरा चोरी निकासी :- सडकसँग जोडिएको वन क्षेत्रबाट अवैध रुपमा विना ईजाजत काठ/दाउरा/घाँस/स्याउला/जस्ता वन पैदावार तथा ढुङ्गा/गिट्टी/बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थको संकलन/ओसार-पसार हुने गरेको पाईन्छ । यस प्रकारका घटना न्यूनीकरणका लागि वन गस्ती बढाईने, स्पाईक क्यामेराहरुको प्रयोगबाट वन क्षेत्रमा निगरानी बढाईनेछ ।
- अतिक्रमण :- वनसँग जोडिएको सडक छेउमा साना खुद्रा चिया पसलहरु राख्ने/ छाप्रो, टहरा निर्माण गर्ने ठेला, घुम्टी पसलहरु वनको अतिक्रमण गरी संचालन गरेको पाईन्छ । यस प्रकारका गतिविधिको संचालनबाट वनक्षेत्रको अतिक्रमणका साथै अन्य सुरक्षा चुनौतीहरु (वन डढेलो, चोरी शिकारी आदि) थपिने गरेको पाईन्छ । यस प्रकारका घटना न्यूनीकरणका लागि वन गस्ती बढाईने, निश्चित तोकिएको स्थानमा बाहेक अन्य स्थानमा पसल संचालन गर्न रोक लगाईने छ ।

विद्युत प्रशारण लाइनबाट हुने सुरक्षा चुनौती : जिल्लाको वन क्षेत्र हुँदै थुप्रै हाईभोल्टेज विद्युत प्रशारण लाइन जाने क्रममा चरा चुरुङ्गी, बाँदर लगायतका वन्यजन्तुहरु करेन्ट लागेर मर्ने घटना हुने गरेको छ । साथै हावाहुरीको समयमा रुख ढल्दा विद्युत

वरिष्ठ वन अधिकृत

सर्ट हुन गई वनक्षेत्र र विद्युत प्रसारण लाईन मुनि रहेका घाटगद्दीहरूमा आगोलागि/वन डढेलोको जोखिम पनि बढाएको छ । यस प्रकारको चुनौती समाधानको लागि नेपाल विद्युत प्राधिकरणसँग आवश्यक समन्वय गरिनेछ ।

जथाभावी सडक निर्माण/भू-क्षय सम्बन्धी सुरक्षा चुनौती : जिल्लाको पहाडी भेगमा विगत लामो समय देखि सामुदायिक/कबुलियती/सरकारद्वारा व्यवस्थित वन क्षेत्र भित्रवाट गाउँहरू सम्म पुग्ने वाटो खन्ने कार्यले व्यापकता पाएको छ । त्यसकारण कार्य योजना अवधिमा यसरी खनिएका वाटोहरूलाई दिगो बनाउने तथा भू-क्षयवाट सो वाटो वनपथको क्षति हुन नदिन अमृसो, बाँस, नेपियर लगायतका विरुवा लगाई वायो ईन्जिनियरिङका कार्यहरू गरिने छ ।

८. जैविक विविधता संरक्षण तथा प्रवर्द्धन

(क) वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको प्रजातीय जैविक विविधता र वासस्थानको विश्लेषण

➤ जिल्लामा रहेका प्रमुख काष्ठ वन पैदावार प्रजातिहरू

यस क्षेत्रका प्रमुख काष्ठ वन पैदावार प्रजातिहरूमा साल (*Shorea robusta*), अस्ना (*Terminalia tomentosa*), चाँप (*Michelia Champaca*), सिसौ (*Dalbergia sissoo*), खयर (*Acaica catechu*), सिमल (*Bombax ceiba*), चिलाउने (*Schima wallichii*), कर्मा (*Adina cordifolia*), बोटधयरो (*Lagerstroemia parviflora*), जामुन (*Syzygium cumini*), भलायो (*Semecarpus anacardium*), बाँझ (*Quercus leucotrichophora*), आदि हुन्। साथै यहाँ सान्दन, हरो, बरो जस्ता प्रजातिहरू पनि पाईन्छ।

➤ प्रमुख जडिवुटी एवं गैह्र काष्ठ वन पैदावारहरू

यस जिल्लामा पाईने मुख्य गैह्रकाष्ठ वन पैदावारहरूमा सालको विऊ (*Shorea robusta*), बेल (*Aegle marmelos*), गिद्धा, भ्याकुर, तरुल (*Dioscorea species*), कुरिलो (*Asparagus racemosus*), गुजरगानो (*Stephania spp.*), गुर्जो (*Tinospora sinensis*), हरो (*Terminalia chebula*), तेजपात (*Cinnamoum tamala*), अमला (*Embllica officinalis*), भलायो (*Semecarpus anacardium*), बरो (*Terminalia bellirica*), टिमुर (*Zanthoxylum armatum*) आदि प्रजातिहरू हुन्। यसका अलावा बोझो, सुनाखरी प्रजातिहरू, बाँस, खयर, चिउरी, आदि प्रजातिहरू पनि पाईन्छन्।

➤ वन्यजन्तुको विवरण

जिल्लामा तराई देखि चुरे पहाड हुँदै उच्च पहाडी भेगसम्म पाईने विभिन्न प्रजातिका वन्यजन्तुहरूको विविधता रहेको छ। केही प्रजातिहरूको छोटकरी विवरण निम्नानुसार उल्लेख गरिएको छ।

स्तनधारी वन्यजन्तु प्रजातिहरू

जिल्लामा मुख्य रूपमा बाघ (*Panthera tigris*), गैडा (*Rhinoceros unicornis*) स्याल (*Canis aureus*), फ्याउरो (*Vulpes bengalensis*), लोखर्के (*Funambulus pennanti*), बाँदर (*Macaca mulatta*), वँदेल (*Sus scrofa*), खरायो (*Lupus species*), चितुवा (*Panthera pardus*), वनबिरालो (*Felis chaus*), मलसाप्रो (*Martes flavigulia*), दुम्सी (*Hytrix indica*), न्युराउरीमुसा (*Herpestes edwardsi*), घोरल (*Noemohedus goral*), रतुवा (*Muntiacus muntjak*), चित्तल (*Axis axis*), लंगुरबाँदर (*Presbytes entellus entellus*), चमेरा (*Pteropus species*), सोंस (*Platanista gangetica*) आदि स्तनधारी वन्यजन्तुहरू पाउँछन्।

पंक्षी प्रजातिहरू

जिल्लामा कालो चील (*Milvus migrans*), कालो तित्रा (*Francolinus franodinus*), न्याउरी चरा (*Megalaima virens*), थोप्लेदुकुर (*Streptopelia chinensis*), कुथुर्के (*Megalaima asiatica*), काग

वन अधिकृत

(*Carvus macrorhynchos*), जुल्फे जुरेली (*Pycnonotus leucogenys*), फिस्टे (*Orthotomus sutorius*), रानी चरी (*Pericrocotus flammeus*), चिचिकोलेटे (*Parus major*) आदि चराहरू पाईन्छन्। साथै यहाँ च्याखुरा, सारस, विभिन्न नौ प्रजातिका गिद्ध, बकुल्ला, मलेवा, लुइचे, तित्रा, मैना, हुचिल, गरुड जस्ता चराहरू पनि पाउँछन्।

सरिसृप तथा उभयचर प्रजातिहरू

जिल्लामा कछुवा, गोहोरो, अजिगर, विभिन्न प्रजातिका सर्प, भ्यागुत्ता, छेपारो जस्ता उभयचर तथा सरिसृप प्रजातिहरू पाईन्छन्।

माछा प्रजाति

जिल्लामा रहेका नारायणी, कालीगण्डकी नदी, लगायतका नदीहरूमा विभिन्न प्रजातिका माछाहरू पाईन्छन्। मुख्य माछाका प्रजातिहरूमा असला (*Schizothorax nepalensis*), कत्ले (*Acrossocheilus hexagonolepis*), सहर (*Tor tor*), फगेटा (*Barillusshacra*) मुख्य हुन्।

➤ वन्यजन्तुका लागि महत्वपूर्ण मानिएका स्थानहरू

जिल्लामा वन्यजन्तु संरक्षणको लागि महत्वपूर्ण मानिएका स्थानहरूमा चितवन राष्ट्रिय निकुञ्जको क्षेत्र, पिप्रहर, अमलटारी, सिसवार, खरकट्टा, चालिसकिलो, गडर खोला, दुम्कीबास, सर्दी, घोक्रेफाट आदि क्षेत्रका वनजंगल हुन्। त्यसैगरी नारायणी, कालीगण्डकी नदी, आदि क्षेत्रमा विभिन्न प्रजातिका जलचरहरू पाईन्छन्।

➤ वन्यजन्तु संरक्षणका लागि विद्यमान व्यवस्था

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ अनुसूची १ मा २६ प्रजातिका स्तनधारी, ९ प्रकारका चरा र ३ प्रकारका सरिसृप जीवजन्तुको संरक्षित वन्यजन्तुको रूपमा सुचिकृत गरेको छ। साथै विभिन्न अन्तराष्ट्रिय सन्धि सम्झौता तथा नेपाल सरकारले वन ऐन, २०७६ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी विभिन्न प्रजातिका वनस्पतिको संरक्षण, ब्यवस्थापन तथा सदुपयोगमा निम्न तालिकामा उल्लेख गरिए अनुसारका सर्तहरू तोकेको छ। नेपाल सरकार र नेपाल सरकारले हस्ताक्षर गरेका अन्तराष्ट्रिय सन्धि सम्झौताको संरक्षण सूचीमा परेका जीवजन्तुहरूको संरक्षणका लागि उचित कार्यक्रम तय गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।

बृ
वरिष्ठ वन अधिकृत

तालिका नं. १२: संरक्षित तथा लोपोन्मुख प्रजातिहरू

क्र.सं.	प्रजाति	नेपाल सरकारद्वारा भएको व्यवस्था	CITES	IUCN
				Red List
१	साल (<i>Shorea robusta</i>)	वन व्यवस्थापन योजनामा उल्लेखित स्वीकृत कार्ययोजना बमोजिम तथा प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाबाट कटान हुने अवस्थामा, निजी आवादीमा आफैले लगाई हुर्काई निजी वनको रूपमा दर्ता भएको अवस्थामा बाहेक व्यापारिक प्रयोजनको लागि कटान, ओसारपसार र विदेश निकासीमा प्रतिवन्ध,	-	LC
२	सतिसाल (<i>Dalbergia latifolia</i>)	वन व्यवस्थापन योजनामा उल्लेखित स्वीकृत कार्ययोजना बमोजिम तथा प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाबाट कटान हुने अवस्थामा बाहेक व्यापारिक प्रयोजनको लागि कटान, ओसारपसार र विदेश निकासीमा प्रतिवन्ध,	II	VU
३	विजयसाल (<i>Pterocarpus marsupium</i>)	वन व्यवस्थापन योजनामा उल्लेखित स्वीकृत कार्ययोजना बमोजिम तथा प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाबाट कटान हुने अवस्थामा बाहेक व्यापारिक प्रयोजनको लागि कटान, ओसारपसार र विदेश निकासीमा प्रतिवन्ध,	-	VU
४	सर्पगन्धा (<i>Rauwolfia serpentina</i>)	नियमानुसार स्वीकृति लिएर स्वेदशमा प्रशोधन गरेको बाहेको अवस्थामा विदेश निकासी गर्न प्रतिवन्ध	II	EN
५	सुगन्धकोकिला (<i>Cinnamomum glaucescens</i>)	नियमानुसार स्वीकृति लिएर स्वेदशमा प्रशोधन गरेको बाहेको अवस्थामा विदेश निकासी गर्न प्रतिवन्ध	-	-
६	कुरिलो (<i>Asparagus racemosus</i>)	-	-	-
७	सुगन्धवाल (<i>Valerina jatamansi</i>)	-	-	-
८	इयाउ (<i>Lichen</i>)	-	-	-
९	भ्याकुर (<i>Diocorea deltoidea</i>)	-	II	EN
१०	सुनाखरी (<i>Orchids</i>)	-	I	EN

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	प्रजाति	नेपाल सरकारद्वारा भएको व्यवस्था	CITES	IUCN	
				Red List	
११	चाँप (<i>Michelia champaca</i>)	-	-	EN	
क्र.सं.	प्रजाति	नेपाल सरकारद्वारा भएको व्यवस्था	CITES	IUCN	
				Red List	
स्तनधारी	१	जङ्गली हाती (<i>Elephas maximus</i>)	संरक्षित	I	EN
	२	एकसिंगे गैंडा (<i>Rhinoceros unicornis</i>)	संरक्षित	I	EN
	३	बाघ (<i>Panthera tigris</i>)	संरक्षित	I	EN
	४	चितुवा (<i>Panthera pardus</i>)	संरक्षित	I	EN
	५	रतुवा मृग (<i>Muntiacus muntjak</i>)	संरक्षित	-	VU
	६	चित्तल (<i>Axis axis</i>)	संरक्षित	-	VU
	७	खरायो (<i>Oryctolagus cuniculus</i>)	-	-	-
	८	दुम्सी (<i>Erethizon dorsatum</i>)	-	-	-
	९	लंगुरे बादर (<i>Presbytis entellus</i>)	-	I	-
	१०	रातो बादर (<i>Macaca mulatta</i>)	-	II	-
	११	वन बिरालो (<i>Felis chaus</i>)	-	I	-
	१२	बदेल (<i>Sus scrofa</i>)	-	-	-
	१३	निलगाई (<i>Boselaphus tragocamelus</i>)	-	-	VU
	१४	मलसाप्रो (<i>Martes flavigula</i>)	-	-	-
	१५	सोंस (<i>Platanista gangetica</i>)	संरक्षित	I	Cr

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	प्रजाति	नेपाल सरकारद्वारा भएको व्यवस्था	CITES	IUCN
				Red List
१६	घोरल (<i>Naemorhedus goral</i>)	-	I	NT
१७	आसामी रातो बाँदर (<i>Macaca assamensis</i>)	संरक्षित	II	VU
१८	कालो सालक (<i>Manis pentadactyla</i>)	संरक्षित	II	-
१९	तामे सालक (<i>Manis crassicaudata</i>)	संरक्षित	II	EN
२०	चरिबाघ (<i>Prionailurus bengalensis</i>)	संरक्षित	II	VU

	क्र.सं.	प्रजाति	नेपाल सरकारद्वारा भएको व्यवस्था	CITES	IUCN
					Red List
सरिसृप	१	अजिंगर (<i>Python morulus</i>)	संरक्षित	I	VU
	२	घडियाल गोही (<i>Gavialis gangeticus</i>)	संरक्षित	I	CR
	३	सुन गोहोरो (<i>Varanus faveszens</i>)	संरक्षित	I	EN
	४	मगर गोही (<i>Crocodylus palustris</i>)	-	I	VU
	५	गोमन (<i>Naja naja</i>)	-	II	NT
	६	राज गोमन (<i>Ophiophagus hannah</i>)	-	II	VU
	७	भाइपर (<i>Vipera russellii</i>)	-	III	LC
		प्रजाति	नेपाल सरकारद्वारा भएको व्यवस्था	CITES	IUCN Red list
पक्षि	१	राज धनेश (<i>Buceros bicornis</i>)	संरक्षित	I	NT
	२	चिल (<i>Aquila heliaca</i>)	-	I	CR
	३	लागर बाज (<i>Falco jugger</i>)	-	I	CR
	४	कालो स्टर्क (<i>Ciconia nigra</i>)	संरक्षित	II	VU

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	प्रजाति	नेपाल सरकारद्वारा भएको व्यवस्था	CITES	IUCN
				Red List
५	डंगर गिद्ध (<i>Gyps bengalensis</i>)	-	II	CR
६	टुइसे सुँगा (<i>Psittacula cyanocephala</i>)	-	II	-
७	कर्दा सुँगा (<i>Psittacula eupatria</i>)	-	II	NT
८	कालो गिद्ध (<i>Gyps tenuirostris</i>)	-	II	CR
९	लुइचे (<i>Gallus gallus</i>)	-	-	LC
१०	कालिज (<i>Lophura leucomelanos</i>)	-	-	LC

(स्रोत: DNPWC २०७५, तथा स्थलगत अध्ययन, २०८२)

CITES

I- Endangered species

II- May become endangered unless trade is regulated

III- Species that are protected in at least one country

IUCN Red Data List

CE- Critically Endangered

E-Endangered

NT- Near threatened

LC- Least concern

DD- Data Deficient

(ख) वंशाणुगत स्रोतको संरक्षण

जैविक विविधता संरक्षणको लागि आनुवांशिक स्रोतको संरक्षण अनिवार्य र अपरिहार्य छ । जिल्लामा विद्यमान जैविक विविधताको मुल्याङ्कन गरी सबै प्रजातिहरूको अस्तित्व सुनिश्चित गरेमा मात्र विद्यमान पारिस्थितिकीय प्रणालीको संरक्षण हुन जान्छ । वंशाणुगत स्रोतका संरक्षणको लागि देहायका उपायहरू अपनाईनेछ ।

- जिल्लामा विद्यमान जैविक विविधताको अभिलेखिकरण गर्ने ।
- जिल्लाका विद्यमान जैविक विविधताको विश्लेषण गरि उक्त प्रजातिको उपलब्धता तथा वितरणको अवस्था मुल्याङ्कन गरी दुर्लभ हुँदै गईरहेको प्रजातिको वंशाणु संरक्षणको व्यवस्था मिलाउने ।
- जिल्लामा पाईने सबै प्रजातिहरू संरक्षण हुने दृष्टिकोणले सोही वमोजिमको वन सम्बद्ध प्रणाली अवलम्बन गर्ने ।

- साझेदारी वन, सामुदायिक वन, सरकारद्वारा व्यवस्थित वनमा पाईने सवै वन्यजन्तु तथा वनस्पति प्रजातिको संरक्षण र व्यवस्थापन हुने किसिमको वन सम्बर्द्धन प्रणाली अवलम्बन गर्ने ।
- साझेदारी वन, सामुदायिक वन तथा कबुलियती वनको कार्ययोजनामा समेत आनुवांशिक स्रोतको संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- साझेदारी वन, सामुदायिक वन, सरकारद्वारा व्यवस्थित वन तथा कबुलियती वन क्षेत्रमा रैथाने वनस्पतिहरु पाईने ठांउहरु भएमा सो क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापनको लागि उपयुक्त कार्यक्रमहरु तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने ।
- रैथाने प्रजातिको उपलब्धताको हिसावले कम पाईने प्रजातिहरुको विरुवा उत्पादन गर्ने वा विरुवा खरीद गरी वृक्षारोपण गर्ने ।
- स्थानीय उन्नत बीउको लागि वन बीउ श्रोतको पहिचान र अभिलेखिकरण गर्ने । स्थानीय नर्सरीमा त्यस्ता क्षेत्रका वन बीउ श्रोतको बीउ प्रयोग गर्न/गराउन प्रोत्साहित गर्ने ।
- निजी वन तथा कृषि क्षेत्रमा समेत किसानहरुलाई त्यस्ता विरुवाको रोपणको लागि आवश्यक विरुवाको व्यवस्था गर्नुका साथै आवश्यक प्राविधिक सेवा सहज रुपमा उपलब्ध गराउने ।
- सामुदायिक वन क्षेत्रमा वन डढेलो नियन्त्रण सम्बन्धी आवश्यक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
- वंशानुस्रोतको संरक्षणका लागि समुदायस्तरमा विभिन्न प्रचारप्रसारका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

(ग) वन्यजन्तुको आवतजावत तथा जैविक मार्ग व्यवस्थापन

जिल्लामा रहेका सवै वन क्षेत्रमा पाईने वन्यजन्तु तथा तिनीहरुको वासस्थान पहिचान गरी वन्यजन्तुका हिसावले महत्वपूर्ण वन क्षेत्रको संरक्षणको लागि प्रभावकारी कार्यक्रमहरुमा जोड दिईने छ । सामुदायिक वन कार्ययोजना र साझेदारी वन कार्ययोजना तयार गर्दा वन्यजन्तुको आवतजावतको लागि, जैविक मार्ग संरक्षणको लागि पूर्व-पश्चिम लोकमार्ग आसपासको वनमा ग्रिन वेल्ड राख्ने, तारवार कार्य गर्दा वन्यजन्तु मैत्री जैविक वारहरु वनाउन प्रोत्साहन गर्ने व्यवस्था राखिनेछ । सडक निर्माण लगायतका विकास आयोजनाको निर्माण गर्दा वन्यजन्तुको आवतजावतमा सहजताको लागि ओभरपास/अण्डरपास निर्माण गर्न पहल गरिनेछ । दुर्लभ र लोपोन्मुख वन्यजन्तु आवातजावत गर्ने ठांउमा सूचना दिने व्यवस्था मिलाईनेछ । मानिस तथा वस्ती क्षेत्रमा आउन रुचाउने वन्यजन्तुहरुको संरक्षणका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरुको माध्यम वाट उपभोक्ताहरुमा वन्यजन्तु प्रति अपनत्वको भावना विकास गरिने छ । जिल्लाका पूर्व पश्चिम लोकमार्ग अन्तर्गत पर्ने कावासोती, चालिसकिलो, अरुणखोला, दुम्कीबास र दाउन्ने क्षेत्रमा सडक दुर्घटनावाट वन्यजन्तुको मृत्यू तथा घाइते हुनबाट रोक्न सूचनामूलक होडिङ्ग बोर्ड राख्ने तथा ट्राफिक प्रहरीसँग समन्वय गरी सवारी साधनको गति सिमित गर्ने व्यवस्थाको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ । जिल्लामा विद्यमान स-साना तथा निस्कृय सामुदायिक वनहरुलाई सकेसम्म एउटै सामुदायिक वनमा गाभ्नुका साथै एकआपसमा जोडिएर रहेका सामुदायिक वनहरुलाई वन्यजन्तु संरक्षणको सन्दर्भमा एकीकृत कार्ययोजना तयार पार्न लगाई एक आपसमा समन्वय गरी संयुक्त रुपमा वन्यजन्तु संरक्षण कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्न प्रोत्साहन गरिने छ । जैविक मार्गमा पानीका स्रोतहरुको संरक्षण गर्ने तथा संरक्षण पोखरी निर्माण गरिने छ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

(घ) लोपोन्मुख र दुर्लभ वन्यजन्तु तथा वनस्पति प्रजातिको संरक्षण र व्यवस्थापन

यस जिल्लामा विभिन्न संरक्षित वन्यजन्तु तथा वनस्पति प्रजातिहरू एवं लोपोन्मुख र दुर्लभ वन्यजन्तुहरू पाईने भएकाले यिनीहरूको उपलब्धता भविष्य सम्म सुनिश्चित गर्न यिनीहरूको संरक्षण र व्यवस्थापन आवश्यक छ । हाल डिभिजन वन कार्यालयले विभिन्न लापोन्मुख तथा आर्थिक हिसावले समेत महत्वपूर्ण वनस्पति प्रजातिहरूको नर्सरीमा विरुवा उत्पादन गर्ने, वृक्षारोपण गर्ने, विरुवा वितरण गर्ने कार्य गर्दै आईरहेको छ । वन क्षेत्रमा पाईने दुर्लभ वनस्पति तथा वन्यजन्तु प्रजातिको संरक्षणको व्यवस्था गरी सोही बमोजिमका संरक्षणका कार्यहरू संचालन हुदै आईरहेको छ । वंशानुगत स्रोतको संरक्षणको लागि आगामी योजनामा देहायका कार्यक्रमहरू तथा क्रियाकलापहरू संचालन गरिने छ ।

- लोप हुन लागेका तथा दुर्लभ अवस्थामा पुगेका वनस्पति प्रजातिहरूको संरक्षणको लागि उक्त प्रजातिहरू पाईने स्थानमा प्लट निर्धारण गरी पुनरुत्पादन संरक्षण गरिने छ । चक्ला वनमा विजयसालको पुनरुत्पादन संरक्षण प्लट स्थापना गरिनेछ ।
- लापोन्मुख वनस्पति तथा जडीवुटी प्रजातिहरूको विरुवा उत्पादन गरी सामुदायिक तथा सरकारद्वारा व्यवस्थित वनको खाली जग्गामा वृक्षारोपण गरिने छ ।
- सामुदायिक वनको कार्ययोजनामा उक्त क्षेत्रमा पाईने लापोन्मुख वन्यजन्तु तथा वनस्पति प्रजातिहरूको संरक्षणको लागि उपयुक्त कार्यक्रमहरू समावेश गर्न लगाइ कार्यान्वयनमा लगिने छ ।
- सरकारद्वारा व्यवस्थित वन क्षेत्रमा लोपोन्मुख र दुर्लभ वन्यजन्तु तथा वनस्पतिहरूको वासस्थान भएको भए त्यस्ता वन क्षेत्रलाई संरक्षित वनको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- लोपोन्मुख र महत्वपूर्ण वनस्पति प्रजातिहरूको पहिचान गरी वंशानुगत स्रोत संरक्षणको साथै विकास र विस्तारका लागि सम्बन्धित विज्ञ तथा निकायहरूको सहयोग र समन्वयमा कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
- लोपोन्मुख तथा दुर्लभ वन्यजन्तु तथा वनस्पति प्रजातिहरू पाईने वन क्षेत्रको नियमित गस्ती तथा अनुगमन गरिने छ ।
- लापोन्मुख तथा दुर्लभ वन्यजन्तु तथा वनस्पति प्रजातिहरूको संरक्षणको लागि गोष्ठी, अन्तरक्रिया जस्ता जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छ ।
- कृषि वन प्रवर्द्धनमा जोड दिईने छ । निजी जग्गाधनीहरूलाई लोपोन्मुख र दुर्लभ वनस्पतिहरूको वृक्षारोपणको लागि विरुवा उपलब्ध गराउनुका साथै आवश्यक प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराइने छ ।
- शहरी क्षेत्रमा उद्यान निर्माण गर्दा साथै सार्वजनिक जग्गामा वृक्षारोपण गर्दा दुर्लभ र लोपोन्मुख प्रजातिहरूको रोपण र संरक्षणको व्यवस्था मिलाईने छ ।

(ङ) मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन

- वन विनास, वन डढेलो, चोरी शिकारी, अतिक्रमण तथा अव्यवस्थित चरिचरण तथा प्राकृतिक कारणले वन्यजन्तुको वासस्थानमा खलल पुन गई वन्यजन्तुहरू वस्ती क्षेत्रमा प्रवेश गरी अन्नवाली, पशुधन, घरगोठ तथा मानवीय क्षति जस्ता

वरिष्ठ वन अधिकृत

घटनाले गर्दा मानव वन्यजन्तुको द्वन्द्व दिन प्रति दिन बढ्दो क्रममा छ । यस प्रकारका मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व न्यूनीकरणका लागि निम्न अनुसारका कार्यक्रमहरू गरिनेछ ।

- मुख्य मुख्य वन्यजन्तुको प्रमुख वासस्थान र आवतजावत मार्गको पहिचान गर्ने ।
- संरक्षण पोखरी निर्माण तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- वन क्षेत्रमा वन्यजन्तुको आहारको कमी हुन नदिन वन्यजन्तु मैत्री वृक्षारोपण गर्ने, जस्तै चिउरी, वयर, आँप, हर्रो, वर्रो, जामुन, अमारो, कदम, वर, पीपल, समि, अमला आदिका बोटविरुवा रोप्ने ।
- वन्यजन्तुवाट निकै क्षति हुन सक्ने क्षेत्रको पहिचान गरी वन्यजन्तुले मन नपराउने र विनास गर्न नसक्ने वाली खेती गर्न कृषकलाई प्रेरित गर्ने । जस्तै अदुवा, वेसार, खुर्सानी, कागति, क्यामोमाईल, लेमनग्रास र मेन्था आदि ।
- वन्यजन्तुवाट भएका क्षतिको उचित मुल्याङ्कन गरि राहतको लागि सहजिकरण गर्ने ।
- मावन वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापनका लागि जंगलका छेउछाउमा वसोवास गर्ने व्यक्तिहरूका लागि आयमूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- निकुञ्ज क्षेत्रबाट यस जिल्लामा प्रवेश गर्ने गैडा द्वारा हुने मानव वन्यजन्तु द्वन्द्वका घटना न्यूनीकरणका लागि चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालयसँग आवश्यक समन्वय गर्ने ।
- बाघवाट मानवीय क्षति भईरहेको सन्दर्भमा यसको Prey Specis population को व्यवस्थापन गर्नको लागि सामुदायिक वन तथा सरकारद्वारा व्यवस्थित वनमा मृग, खरायो, बढेल आदि जस्ता वन्यजन्तुका लागि उपयुक्त वासस्थान विकास हुने गरी वनको व्यवस्थापन गरिने छ ।
- वन क्षेत्रमा वासस्थान व्यवस्थापनको लागि घांसे मैदान व्यवस्था गरिनेछ ।

(च) विशेष महत्वका क्षेत्रको संरक्षण

विनयी त्रिवेणी गा.पा.मा रहेको दाउन्ने मन्दिर क्षेत्र, जिल्लाकै अग्लो पहाड देवचुली डाँडा, फलामखानी रहेको धौवादी क्षेत्र, गैँडाकोट न.पा. मा रहेको मौलाकालिका मन्दिर, मुकुन्दसेन दरवार आसपास रहेका वन क्षेत्रलाई विशेष महत्वको क्षेत्रको रूपमा राखी संरक्षण गरिने छ ।

पर्यापर्यटनको ठुलो संभावना बोकेको यी क्षेत्र समन्वयको अभाव, वेवास्ता वातावरणीय अध्ययन र विकल्पको खोजी विना उक्त क्षेत्र वरपर गरिने जथाभावी पूर्वाधार निर्माण, वन डढेलो, वन अतिक्रमण आदि कारणले दिन प्रतिदिन संकटग्रस्त बन्दै गएको छ । योजना अवधिभर विशेष महत्वको क्षेत्रको समुचित संरक्षण र व्यवस्थापनको लागि विभिन्न कार्यक्रमहरूको तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

रिष्ठ वन अधिकृत

(छ) वन क्षेत्रभित्र रहेका धार्मिक, सांस्कृतिक तथा पुरातात्विक महत्वका सम्पदाहरूको संरक्षण

प्रमुख धार्मिक तथा पुरातात्विक क्षेत्रको रूपमा यस जिल्लामा रहेको प्रमुख मन्दिरहरूमा मौलाकालिका, दाउन्नेदेवी, महाराजा मन्दिर पर्दछन् भने ऐतिहासिक र पुरातात्विक स्थलहरूमा, मुकुन्दसेन दरवार, घुमाउरीघाट, अकलादेवी मन्दिर, सर्वसिद्धि साधिका मोक्ष धाम आदि पर्दछन्। माथि उल्लेखित यी र यस्ता सम्पदाहरूको प्राकृतिक आवरण सुनिश्चित तुल्याउन धार्मिक महत्वका विरुवाहरू उत्पादन गरी वृक्षारोपण कार्य गरिनेछ। संभावित धार्मिक वनहरूको संभाव्यता हेरी हस्तान्तरणको प्रकृया अगाडी वढाईने छ।

रिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

९. जलस्रोत तथा जलाधार संरक्षण

(क) पानीका स्रोत तथा पानीका मुहान संरक्षण तथा व्यवस्थापन

यस जिल्लाको समथर क्षेत्रमा मुख्य पानीको स्रोत भूमिगत जलस्रोत नै हो। पहाडी क्षेत्रमा सानातिना पानीका मुहानहरू प्रशस्त मात्रामा रहेका छन्। जिल्लाको पहाडी र चुरे क्षेत्रबाट रिचार्ज भएको पानी भावर र मधेसको पानीको आपूर्ति गर्ने प्रमुख स्रोत हो। हिउँदको समयमा चुरे हुँदै बग्ने खहरेखोलाहरूमा सतह सुख्खा हुने र Sub Surface Flow हुने हुँदा ती क्षेत्रहरूमा वन्यजन्तुका लागि समेत पानीको स्रोतको अभाव हुने गरेको छ तसर्थ योजना अवधिमा यस्ता वन क्षेत्रहरूमा स-साना पोखरीहरूको निर्माणलाई जोड दिईनेछ जसले Aquifer (जमीनमुनीको पानी जम्मा हुने तह) मा पानी भरण गर्न समेत सहयोग गर्छ। कृषि र जैविक विविधताको हिसावले पानीको मुहान संरक्षण तथा व्यवस्थापन महत्वपूर्ण पक्ष भएकोले डिभिजन वन कार्यालय, सामुदायिक/साझेदारी वन समूह, कृषिसँग सम्बन्धित कार्यालय, खानेपानी तथा सरसफाई कार्यालय, नगरपालिका तथा गाउँपालिकाबाट समेत पानीको श्रोत संरक्षण कार्यहरू संचालन गर्दै आएको देखिन्छ भने भू-संरक्षणका दृष्टिले अति सम्बेदनशील जलाधार क्षेत्र तथा समय समयमा आउने दैवीप्रकोप नियन्त्रण गर्न सघन कार्यक्रमहरू संचालन भू-तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय तनहुँ मार्फत हुँदै आएको छ। तसर्थ योजना अवधिमा विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूसँगको समन्वयमा वन क्षेत्रमा रहेका पानीका मुहान पहिचान, संरक्षण तथा व्यवस्थापनका लागि वार्षिक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ।

(ख) पानीको संरक्षण तथा संरक्षण पोखरी निर्माण

जिल्लाभित्र विगत केही वर्षदेखि एक वन एक पोखरी निर्माण कार्यक्रम संचालन हुँदै आईरहेको छ। हालसम्म यस जिल्लामा गण्डकी प्रदेश सरकारद्वारा विनियोजित बजेट मार्फत र सामुदायिक/साझेदारी वनको आफ्नै स्रोत लगायत विभिन्न निकायको सहयोगमा अधिकांश वनहरूमा पोखरी निर्माण भएका छन्। योजना अवधिमा निर्माण सम्पन्न पोखरीको मर्मत संभार र अन्य थप स्थानमा नयाँ पोखरी निर्माण गरिनेछ। सामुदायिक/साझेदारी वनक्षेत्रभित्र संरक्षण पोखरी निर्माण गर्दा जैविक विविधताको संरक्षण, वन डढेलो नियन्त्रणमा सहयोग, वन्यजन्तुको लागि पानीको श्रोत, जमीनमुनि पानीको संचितीमा सहयोग पुग्ने भएकोले स्थानीय तह समेतको साझेदारीमा वार्षिक रुपमा एक सामुदायिक वन एक संरक्षण पोखरी निर्माण कार्यलाई विस्तार गरिनेछ।

(ग) भू तथा जलाधार संरक्षण

जिल्लाको उपल्लो पहाडी क्षेत्रमा गरिने भू संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापनका कार्यहरू तल्लो तटीय क्षेत्रका लागि समेत उत्तिकै महत्वपूर्ण छ। जिल्लाका सामुदायिक वनको कार्ययोजनामा ती वन क्षेत्र भित्र रहेका जलश्रोत तथा भू-क्षयका दृष्टिले सम्बेदनशील क्षेत्रहरूमा संरक्षणका उपायहरू चरिचरण नियन्त्रण, नदी तथा खोल्साहरूको दायाँवायाँका रुख विरुवा संरक्षण, वृक्षारोपण जस्ता कार्यक्रमहरू समावेश गरि समूह मार्फत नै कार्यान्वयन गरि भू संरक्षणको कार्यहरू संचालन गर्न प्रेरित गरिनेछ। उपभोक्ताको आयआर्जनमा समेत अभिवृद्धि हुने र भू-संरक्षणका लागि अत्यन्तै उपयोगी अमृसोको खेतीलाई कबुलियती वनमा विशेष प्राथमिकता दिईनेछ। चरिचरण, वन डढेलो, वन फडानी, वन अतिक्रमण, ढुंगा तथा माटोको खानी संचालन जस्ता भू-क्षयलाई प्रश्रय दिने कार्यहरूलाई निरुत्साहित गर्दै राष्ट्रिय वन, सामुदायिक/साझेदारी वन तथा निजी क्षेत्रमा सा.व.उ.स., डिभिजन वन कार्यालय तथा भू तथा जलाधार संरक्षण कार्यालय तथा अन्य निकायहरूको समन्वयमा व्यापक रुपमा उपयुक्त कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ। यस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दा स्थानीय स्रोत र साधनको अत्याधिक परिचालनबाट स्थानीय

वरिष्ठ वन अधिकृत

समुदायको प्रत्यक्ष सहभागीतामा वातावरण मैत्री, सामाजिक रूपले स्वीकार्य र आर्थिक रूपले सम्पन्न हुन सक्ने कार्यक्रमहरू मात्र संचालन गरिने छ ।

यहाँका भू-क्षय संवेदनशील क्षेत्रहरूको पहिचान गरी सकेसम्म Bio-engineering का विभिन्न प्रविधि अपनाई कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ । चरिचरन व्यवस्थापनको लागि उन्नत प्रजातिका घाँस उत्पादन गर्ने कार्यक्रमहरूको योजना बनाई कार्यान्वयन गरिने छ । सामुदायिक/साझेदारी वनहरूको सन्दर्भमा कार्ययोजनामै भू-क्षय नियन्त्रण तथा रोकथामका विभिन्न कार्यक्रमहरू समेटि कार्यान्वयन गरिनेछ । सा.व.को कार्ययोजनामा उल्लेख भएको भू-संरक्षण सम्बन्धी कार्यलाई निरन्तरता दिईनुको साथै भू तथा जलाधारको दृष्टिकोणले संवेदनशील स्थानहरूको संरक्षण गरिनेछ । त्यस्ता स्थानहरूमा वन पैदावार संकलन कम गर्न अभिप्रेरित गरिनेछ । भू-क्षयको दृष्टिकोणले संवेदनशील क्षेत्रहरूमा स्थानीय उपभोक्ताहरूद्वारा वृक्षारोपण, Bio-engineering तरीका तथा तटबन्ध जस्ता कार्यहरू गर्न अभिप्रेरित गरिनेछ । वन विकास सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन गर्दा भौगोलिक संवेदनशीलतालाई मध्यनजर गर्दै उपभोक्ता समूहहरू, स्थानीय तह तथा भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयको समन्वय तथा सहकार्यमा भू-संरक्षणका क्रियाकलापहरू संचालन गरिने छ ।

(घ) खोला किनारा संरक्षण तथा भू-क्षय नियन्त्रण

जिल्लाभित्र रहेको साना तथा ठुला खोला, नदीहरूको कटान रोकथाम तथा भू-क्षय नियन्त्रणका लागि खोला किनारा संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम स्थानीय वासिन्दाको सहभागीता, सरोकारवाला निकायहरूसँगको साझेदारीमा संचालन गरिनेछ । भू-क्षयको समस्या भएका स्थानहरू जस्तै राम्चे पहिरो हुप्सेकोट तथा केरुङ्गे खोला किनाराको संरक्षणका लागि वाँस, अमृसो जस्ता प्रजातिहरूको वृक्षारोपण, जैविक बार, तार जाली, ईमबेकमेन्ट, स्पर निर्माण जस्ता भू-संरक्षणमा टेवा पुऱ्याउने कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिईनेछ । जुनसुकै विकास निर्माणका काम गर्दा भू-संरक्षण तर्फ विशेष ध्यान दिईनेछ । साथै भू-संरक्षणको दृष्टिकोणले अति संवेदनशील क्षेत्रलाई हटस्पट क्षेत्रको रूपमा कार्यक्रमहरू संचालन गरिने छ । सामुदायिक/साझेदारी र चकला वनको कार्ययोजनामा पनि खोला खहरे संरक्षण सम्बन्धी कृयाकलापहरूलाई समावेश गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

(ङ) सिमसार संरक्षण तथा व्यवस्थापन

सिमसार क्षेत्रहरू जैविक विविधताको दृष्टिकोणबाट अत्यन्तै महत्वपूर्ण रहेको छ । चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रबाट आउने गैँडा, बसाईसराई भई आउने चराहरू, रैथाने चरा लगायतका वन्यजन्तुको लागि समेत सिमसार संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्नुपर्ने हुन्छ । यस्ता कार्य प्रत्यक्ष रूपमा वन र वातावरणसँग जोडिएको बिषय भएतापनि कृषि, उद्योग, सिचाई, उर्जा, स्थानीय तहसँग पनि जोडिएकाले त्यस्ता निकाय र स्थानीय समुदायबिच सहकार्य, साझेदारी र समन्वय गरी यस जिल्लामा रहेका मानव निर्मित तथा प्राकृतिक सिमसार क्षेत्र संरक्षण तथा व्यवस्थापन गरिनेछ । यस जिल्ला भएर वग्ने कालीगण्डकी तथा नारायणी नदी तटीय क्षेत्रहरूमा मौकमी दलदल, पाटा, खोला किनार तथा नदी वगर क्षेत्रहरूमा सिमसार क्षेत्रहरू रहेका छन् । यसका अलावा विभिन्न सामुदायिक तथा सरकारद्वारा व्यवस्थित वन क्षेत्रहरूमा कृतिम रूपमा निर्माण गरिएका सिमसार पोखरीहरू रहेका छन् । सिमसार निति, २०६९ अनुसार सिमसार क्षेत्रको संरक्षण र दिगो व्यवस्थापनको लागि सिमसार क्षेत्रको पहिचान, संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा डिभिजन वन कार्यालयले नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्नेछ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

१०. वातावरण संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन नियन्त्रण

(क) वातावरणीय सेवा मूलप्रवाहीकरण

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लामा वन, जैविक विविधता, कार्वन संचिती, जलाधार, जलचक्र प्रणाली र पर्यापर्यटनसँग सम्बन्धित वातावरणीय सेवाको बिक्री तथा उपयोग गर्ने गरि हालसम्म कुनै पनि कृयाकलाप संचालनमा आएको छैन यद्यपी कुनै कुनै सामुदायिक वनले यसै सेवासँग मिल्दोजुल्दो हुने गरि वनक्षेत्रवाट निस्केको पानी उपयोग गरे वापत उपयोग गर्ने पक्षले निश्चित रकम वन उपभोक्ता समूहको खातामा जम्मा गर्नुपर्ने गरि कार्य संचालन हुँदै आईरहेको छ । वन नियमावली, २०७९ को परिच्छेद १३ वमोजिम कार्वन वाहेकको वातावरणीय सेवाको बिक्री तथा उपयोग एवं क्षतिको राहत वा पूर्तिका लागि सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको वन कार्ययोजनामा स्पष्ट व्यवस्था गरिनेछ । सामुदायिक वन मार्फत प्राप्तहुने वातावरणीय सेवा प्रवाहको प्रतिवेदन तयार पार्न सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहलाई अभिप्रेरित गरिनेछ जसले गर्था स्थानीय, प्रदेश र संघीय सरकारलाई वातावरणीय सेवा सम्बन्धी तथ्याङ्कमा सहयोग पुग्नेछ ।

(ख) वनको क्षयीकरण र प्रदुषण नियन्त्रण

नेपालले सन १९९० को दशक देखि नै समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापन पद्धति अवलम्बन गरे पश्चात वनले ओगटेको क्षेत्र समेत उल्लेख्य वृद्धि भएको परिप्रेक्ष्यमा नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लामा समेत वन क्षयीकरणको समस्या नगण्य रहेको छ । यदाकदा वन डढेलोको कारण वन क्षेत्र तत्कालीन रूपमा क्षयीकरण र वातावरण प्रदुषण भएको भए पनि समग्रमा जिल्लाको अवस्था सन्तोषजनक रहेको छ । वन क्षेत्रको क्षयीकरण हुन नदिन यस जिल्लामा रहेका समुदायमा आधारित वन तथा चक्ला वनमा वन व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु गर्दै लगिनेछ जसले वनको स्वास्थ्य र गुणस्तरमा सुधार हुँदै जानेछ । वन तथा वातावरणको क्षेत्रमा सकारात्मक परिवर्तन हुने गरि वातावरणमैत्री कृयाकलापहरु संचालन गर्न सरोकारवाला निकायहरूसँग सहकार्य गरिनेछ । वायु प्रदुषण रोक्न वन डढेलो नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन कार्ययोजना बनाइ कार्यान्वयन गरिनेछ । पूर्व पश्चिम लोकमार्ग आसपासको वन क्षेत्रमा हुने प्रदुषण नियन्त्रणको लागि स्थानीय तह, सामुदायिक/साझेदारी समूहहरु सँगको समन्वयमा ठाँउ ठाउँमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण कार्यलाई जोड दिईनेछ । उद्योग, कल कारखानाहरुबाट हुने भू-तथा जल प्रदुषण नियन्त्रणका लागि अन्य निकायहरूसँगको समन्वयमा नियमन गरिनेछ ।

(ग) जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण र कार्वन संचिति

वनले कार्वनडाईअक्साईड सिंकको रूपमा कार्य गर्दै विश्वव्यापी जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरणमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्छ । वन फँडानी र वन क्षयले कार्वनडाईअक्साईडको विश्वव्यापी उत्सर्जनको करिब २० प्रतिशत योगदान गर्दछ । तसर्थ दिगो वन व्यवस्थापन, वैकल्पिक उर्जाको प्रयोग, जलविद्युत विकास लगायतका अन्य कार्यक्रमहरुबाट जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण र कार्वन सन्चितीका प्रयासको सुरुवात गर्न सकिन्छ । तसर्थ डिभिजन वन कार्यालयवाट यस योजना अवधिमा सामुदायिक/साझेदारी/चक्ला वन दिगो वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयारी र कार्यान्वयन, विरुवा उत्पादन, वितरण तथा सगरमाथा वृक्षारोपण महाअभियान (२०८२-२१०२) जस्ता कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

(घ) रेड प्लस

वन विनाशबाट जलवायु परिवर्तनमा प्रत्यक्ष असर परिरहेको तथ्य सर्वविदितै छ । सोको लागि पृथ्वी सम्मेलन, १९९२ प्रमुख भएतापनि वन विनाश जलवायु परिवर्तनको मुख्य कारण हो भने कुरा इन्डोनेसियाको बालीमा सन २००७ डिसेम्बरमा सम्पन्न UNFCCC CoP १३ मा महसुस गरी REDD को प्रादुर्भाव भएको देखिन्छ । यसै तथ्यलाई मध्यनजर गर्दै विश्व बैंकले FCPF (Forest Carbon Partnership Facility) स्थापना गरी विकासोन्मुख देशहरूलाई सहयोग गर्न थालेको छ । जुन कार्यक्रम नेपाल सरकार, वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय रेड कार्यान्वयन केन्द्र मार्फत विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालन हुँदै आएको छ । उक्त कार्यक्रम अन्तर्गत डिभिजन वन कार्यालयलाई प्राप्त हुने जिम्मेवारीलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी कार्यान्वयनमा लगिनेछ ।

कार्वन व्यापार, कार्वन मापन तथा REDD+ सम्बन्धी कार्यक्रम

- कार्वन ब्यापार कार्यक्रम सम्बन्धी नेपाल सरकारको राष्ट्रिय नीति, सहयोगी योजना/परियोजनाहरूको सहयोगमा कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापन योजनाहरूमा कार्वन विश्लेषणलाई प्राथमिकता दिनुका साथै जलवायु परिवर्तन अनुकूलन मैत्री बनाइनेछ ।
- जिल्ला स्थित सामुदायिक/साझेदारी वन उपभोक्ताहरू तथा सर्वसाधारणमा जलवायु परिवर्तन, कार्वन मापन, REED + र वनबाट प्राप्त हुने वातावरणीय सेवाका विषयमा प्रचार-प्रसार गरिनेछ ।
- सामुदायिक/साझेदारी वन उपभोक्ता समूहहरूलाई वैकल्पिक उर्जाका स्रोतहरू जस्तै सुधारिएको चुलो, वायो ब्रिकेटको प्रयोग गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ र सो कार्यमा सामुदायिक कोष परिचालन गर्न प्रेरित गरिनेछ ।
- सामुदायिक/साझेदारी वनमा रहेका खाली ठाउँमा वृक्षारोपण गरी कार्वनको संचिती वढाउन उक्त समूहहरूलाई प्रेरित गरिनेछ र सो को अभिलेख राख्न सरकारी/गैरसरकारी संस्थाहरूसँग सहकार्य गरिनेछ ।
- कार्वन व्यापारबाट फाइदा लिनको लागि रेड कार्यान्वयन केन्द्रबाट माग भएका तथ्यांक उपलब्ध गराउने, डिजिटल प्रणालीमा समावेश गर्ने जस्ता कार्यहरू गरिनेछ ।
- वन व्यवस्थापन गर्दा उत्पादन हुने वनजन्य वायोमास तथा मिचाहा प्रजातिको व्यवस्थापन गरी प्राङ्गारिक मल उत्पादन कार्यलाई अभियानका रूपमा संचालन गरिनेछ ।

(ङ) जलवायुजन्य जोखिम न्यूनीकरण तथा अनुकूलनका कार्यहरू

यस जिल्लाको जलवायु संवेदनशीलता मध्यम देखि उच्च तहमा वर्गिकृत गर्न सकिन्छ । भूगोल, सामाजिक संरचना, जलश्रोतको निर्भरता तथा विपद् जोखिमले यस जिल्लालाई जलवायु परिवर्तनको असरबाट वचन कठिन बनाउछ । जिल्लामा खण्डवृष्टि र अतिवृष्टि बढ्दो छ भने विभिन्न खालका मिचाहा प्रजातिहरू वढेका छन् । विभिन्न अध्ययनले पनि यहाँ पहिलेको तुलनामा बढी गर्मी हुन थालेको, कम वर्षा हुने गरेको, हिउँदमा पानी पर्ने छाडेको र अनिश्चित रूपमा असिना-पानी पर्ने गरेको उल्लेख गरेको छ । योजना अवधिमा वन विनाश र वन क्षयीकरण नियन्त्रणका कार्यहरू, वन पैदावार संचिती मौज्जातमा बृद्धि

वरिष्ठ वन अधिकृत

र वनको दिगो व्यवस्थापन जस्ता प्रमुख कार्यको अतिरिक्त जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरणका लागि निम्न बमोजिमका क्रियाकलापहरू संचालन गरिनेछ ।

१. खाली पर्ति, सार्वजनिक जग्गा, निजी वन, साझेदारी वन, सामुदायिक वन, सरकारद्वारा व्यवस्थित वन, नदी कटान क्षेत्र, शहर र सडक पेटी लगायतका क्षेत्रहरूमा विभिन्न सरोकारवालाहरूसँग सहयोग, समन्वय र सहकार्य गरी वृक्षारोपण गरिनेछ ।
२. चरिचरण नियन्त्रण र व्यवस्थापन गरी प्राकृतिक पुनरुत्पादन संरक्षण तथा विस्तार गरिनेछ ।
३. वृक्षारोपण, वन संरक्षण र विकासका लागि विभिन्न माध्यमहरूको सहयोग र सहकार्यमा व्यापक प्रचार प्रसार कृयाकलापहरू संचालन गरिनेछ ।
४. जिल्लामा रहेका विभिन्न सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायहरूको समन्वय, सहयोग र सहकार्यमा बैकल्पिक उर्जाका श्रोतहरू जस्तै: प्राकृतिक ग्याँस, बायोग्यास, सौर्य उर्जा आदिको उपयोगमा बढावा दिनुका साथै वनमा वद्दै गएका अनावश्यक झाडीहरूको प्रयोगवाट प्राङ्गारिक मल उत्पादन गरिने कार्यमा सामुदायिक/साझेदारी वन उपभोक्ता समूहलाई सशक्तिकरण गरिनेछ ।
५. कार्वन संचिती र बृद्धि भईरहेको वन क्षेत्रलाई Carbon credit को लागि स-प्रमाण सिफारिश गर्ने प्रकृयाको थालनी गरिनेछ ।

जलवायु परिवर्तन अनुकूलन (Climate change adaptation)

जलवायु परिवर्तनबाट वर्तमानमा देखिएका र भविष्यमा पर्न सक्ने असरहरूबाट हुने जोखिमलाई कम गर्न गरिने अग्रसरता र प्राकृतिक तथा मानवीय व्यवहार र क्रियाकलापहरूमा परिवर्तन गरी गरिने प्रयासहरूलाई जलवायु परिवर्तन अनुकूलन भनिन्छ । यसका लागि परिवर्तित अर्थात नयाँ रूपमा सृजना भएको वातावरणमा विभिन्न उपायहरू निकालेर जिउने, बाँच्ने र बस्ने तरीकाहरू अवलम्बन गर्नु पर्नेछ । जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यक्रमहरू सामुदायिक वन कार्ययोजनामा समेत समावेश र कार्यान्वयन हुने गरि निम्न बमोजिमका क्रियाकलापहरू जिल्ला भरी संचालन गरिनेछ ।

१. जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका लागि प्रथाजनित तथा परम्परागत ज्ञान को संरक्षण र विकासको साथै सोको अवलम्बन गरिनेछ ।
२. जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका लागि सीप, शिक्षा तथा जनचेतनामूलक तालिम/गोष्ठीको आयोजना गरिनेछ ।
३. जलवायु परिवर्तनका असरहरूलाई सहन सक्ने वनजन्य प्रजातिको पहिचान र विस्तारीकरणमा जोड दिईनेछ ।

बुन

वरिष्ठ वन अधिकृत

११. वन व्यवस्थापन पद्धति

(क) सरकारद्वारा व्यवस्थित वन (चक्ला वन समेत) र प्रदेश भित्रको अन्तरप्रादेशिक वन

यस जिल्लामा सरकारद्वारा व्यवस्थित वन अन्तर्गत आ.व. २०७३/०७४ देखि दुम्कीबास-अरुणखोला बीचको ३८८८.८२ हे. वन चक्ला वनको रूपमा वन सम्बर्द्धन प्रणाली (छत्र प्रणाली) सहितको वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयार गरी व्यवस्थापन गरिदै आएको छ। सरकारी वन क्षेत्रबाट सा.व., क.व. र धार्मिक वन हस्तान्तरण हुँदै जाने हुनाले उक्त हस्तान्तरित वन क्षेत्रको सदुपयोग तत् कार्ययोजना अनुसार नै हुनेछ र बाँकी रहेको सरकारी वनको व्यवस्थापन यसै रणनीतिक योजना एवं आवश्यकता अनुसार कार्ययोजना तयार गरी गरिनेछ।

गण्डकी प्रदेश र लुम्बिनी प्रदेशको सिमा जोडिएको यस जिल्लाको विनयी त्रिवेणी गाउँपालिकाको दाउन्ने क्षेत्र आसपासको वन र हुप्सेकोट गाउँपालिकाको पाल्पा जिल्लासँग जोडिएको केही वन क्षेत्रलाई अन्तरप्रादेशिक वनको रूपमा पहिचान गरिएको छ। नेपाल सरकारले तयार गरेको राष्ट्रिय वनको एकीकृत रणनीतिक योजनाको आधारमा गण्डकी प्रदेश सरकारले जारी गर्ने गण्डकी प्रदेशको वन क्षेत्रको रणनीतिक योजनाले व्यवस्था गरेको अन्तरप्रादेशिक वनको व्यवस्थापन सम्बन्धी रणनीतिक योजनामा आधारित रही डिभिजन वन कार्यालयले अन्तरप्रादेशिक वनको व्यवस्थापन गर्नेछ।

(ख) सामुदायिक वन

नेपालका अन्य जिल्ला जस्तै सामुदायिक वन विकास कार्यक्रम अन्तर्गत नवलपरासी (ब. सु. पूर्व) जिल्लामा २१३ वटा उपभोक्ता समूहले सामुदायिक वनको रूपमा हालसम्म ३९८५०.७४ हे. वन क्षेत्र व्यवस्थापन गरि रहेका छन्। यि सामुदायिक वनहरु अन्तर्गत जम्मा ६१,६०९ घरधुरी प्रत्यक्ष रूपमा वन व्यवस्थापन कार्यमा संलग्न रहेका छन्। सामुदायिक वन कार्यक्रमलाई यस जिल्लाको मात्र नभई समग्र देशकै वन व्यवस्थापनको मेरुदण्डको रूपमा लिईएको छ। यस कार्ययोजनाको अवधिभरमा जिल्ला भित्र रहेका सम्भाव्य वनक्षेत्रहरु सामुदायिक वनको रूपमा क्रमशः हस्तान्तरण गर्दै लगिने छ। सामुदायिक वन कार्ययोजनामा बढी भिराला, उपभोक्ताको पहुँच नभएका, पानीको मुहानको वरिपरि तथा जैविक विविधताका दृष्टिले महत्वपूर्ण स्थानहरुलाई विशेष संरक्षण गर्ने व्यवस्था समावेश गरिनेछ। सामुदायिक वन भित्र विभिन्न खण्ड वा कम्पार्टमेन्टमा विभाजन गरी कुल संचिती तथा वार्षिक वृद्धिदर यकिन गरी सोको आधारमा वन सम्बर्द्धन कार्यहरु सिफारिश गरिनेछ। यसका साथै भू-वनौट, स्थानीय वातावरण, उपभोक्ताहरुको चाहाना र आवश्यकता समेतलाई विचार गरी वन सम्बर्द्धन प्रणालि छनोट गरी कार्ययोजना तयारी र कार्यान्वयन गरिनेछ।

सामुदायिक वन भित्र जैविक विविधताको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गरी पर्यापर्यटनको प्रवर्द्धन गरिनेछ। जिल्लाका धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय क्षेत्रहरु र उक्त क्षेत्रसँग सम्बन्ध राख्ने उपभोक्ता समूह, सरोकारवालाहरुसँगको समन्वय र साझेदारीमा पर्यापर्यटनको विकास गर्न इको ट्रेक रुट पहिचान गर्ने, होमस्टे संचालनमा सहयोग गर्ने, स्थानीय उत्पादनमा जोड दिने, मौलिक संस्कृतीको उत्थान गर्ने जस्ता कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ। साथै चरा अवलोकन, वन वन्यजन्तु अवलोकन तथा अध्ययनका लागि प्रचार प्रसार सामाग्री उत्पादन तथा वितरण गरिनेछ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

तालिका नं. १३: स्थानीय तह अनुसार सामुदायिक वनहरूको विवरण

क्र.सं.	स्थानीय तहको नाम	सामुदायिक वन		
		गठन भएका उपभोक्ता समूह संख्या	हस्तान्तरण भएका वन संख्या	क्षेत्रफल (हे.)
१	बुलिडटार	३७	३६	१४९५.६८
२	हुप्सेकोट	२६	२५	४८२७.२५
३	बौदीकाली	१७	१७	१००९.७
४	गैडाकोट	२३	२३	८४७१.९१
५	देवचुली	१८	१८	३७९८.५१
६	कावासोती	१६	१६	२६०२.७६
७	मध्यबिन्दु	३५	३४	७७१३.१६
८	विनयी त्रिवेणी	४१	४१	९९३१.७६
जम्मा		२१३	२१०	३९८५०.७३

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

(ग) साझेदारी वन

स्थानीय तथा राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा टेवा पुऱ्याउने, गरीवी न्यूनीकरणमा योगदान पुऱ्याउने, वातावरण सन्तुलन कायम राख्ने र स्थानीय तथा राष्ट्रिय रूपमा वढ्दो वन पैदावारको मागलाई दिगो रूपमा आपूर्ति गराउने लक्ष्यका साथ जिल्लामा रहेको तराई क्षेत्रको उत्पादनशील वन क्षेत्रलाई साझेदारी वनको साझेदारी वन व्यवस्थापन योजना तयार गरी ६७२.८६ हे. वन व्यवस्थापन कार्ययोजना वन विभागबाट स्वीकृत भई कार्यान्वयनको अवस्थामा रहेको छ । यस साझेदारी वनबाट ४३७३ घरधुरीमा २४,२७४ जना लाभान्वित रहेका छन । साझेदारी वनसँग/समूहसँग सिमाना जोडिएका निस्क्रीय सामुदायिक वनहरूलाई साझेदारी वनमा गाभ्न योजना अवधिमा अभिप्रेरित गरिनेछ । वढ्दो उपभोक्ता तथा वन पैदावारको मागलाई मध्यनजर गरी पूर्व-पश्चिम लोकमार्ग स्थित चालिस किलोको उत्तर तर्फ रहेको सरकारद्वारा व्यवस्थित वन क्षेत्र साझेदारी वन क्षेत्रमा क्षेत्र थप गरि हस्तान्तरणको प्रकृया अगाढी वढाइने छ ।

तालिका नं. १४: साझेदारी वनको विवरण

सि.नं.	नाम, ठेगाना	स्थानीय तह	सव डिभिजन	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी संख्या	जनसंख्या	उपभोक्ता क्षेत्र
१	मध्यबिन्दु साझेदारी वन, कावासोती १४	कावासोती	कावासोती	६७२.८६	४३७३	२४२७४	कावासोती न.पा. वडा नं. १७ को पुरै र १४ को केही भाग
		मध्यबिन्दु					मध्यबिन्दु न.पा. वडा नं. १, २ र ३ को पुरै भाग

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

वरिष्ठ वन अधिकृत

(घ) गरिवका लागि कबुलियती वन र व्यवसायीक कबुलियती वन

गरिवका लागि कबुलियती वन कार्यक्रमको शुरुवात आ.व.२०५५/०५६ देखि पहाडी कबुलियती वन तथा चरन विकास आयोजना को नाममा वाट शुरु भएको हो । दातृसंस्थाको सहयोगमा आ.व. २०५५/०५६ देखि आ.व. २०५७/०५८ सम्म यो कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईयो भने आ.व. २०५८/०५९ देखि आ.व. २०६१/०६२ सम्मको अन्तरिक अवधिमा (Interim Period) नेपाल सरकारको आफ्नै श्रोतबाट आयोजना संचालन गरी कबुलियती वन तथा पशु विकास कार्यक्रमको नाममा आ.व. २०६२/०६३ देखि आ.व. २०७०/०७१ सम्म यो कार्यक्रम संचालित रह्यो ।

तालिका नं. १५: स्थानीय तह अनुसार कबुलियती वनको विवरण

सि.नं.	स्थानीय तहको नाम	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी संख्या	जनसंख्या
१	बुलिङटार गा.पा.	३४	२८५.०४	४००	२७०८
२	हुप्सेकोट गा.पा.	५६	५७१.५३	५९७	३८०१
३	बौदीकाली गा.पा.	३३	६०३.८३	३८३	२४०९
४	गैडाकोट न.पा.	२१	१५८.७५	२२८	१३१३
५	देवचुली न.पा.	३	३६.३३	४६	२६५
६	कावासोती न.पा.	०	०.००	०	०
७	मध्यबिन्दु न.पा.	३१	२७३.५२	३६८	२१७४
८	विनयी त्रिवेणी गा.पा.	३	२७.००	३६	१७२
जम्मा		१८१	१९५६.०	२०५८	१२८४२

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

(ङ) धार्मिक वन

यस जिल्लामा हालसम्म ९ वटा धार्मिक वन हस्तान्तरण भएको छ । जसको क्षेत्रफल २३२.३७ हे. रहेको छ । यस जिल्लामा पुरातन अवस्था देखि वनक्षेत्रमा रहेको धार्मिक स्थलहरूको संरक्षण तथा विकास गर्न सकेमा तिनीहरूको ऐतिहासिक र धार्मिक महत्व अझ बढ्न गई जिल्लामा धार्मिक पर्यटकहरूको संख्यामा बृद्धि हुन सक्ने देखिएकोले त्यस्ता धार्मिक स्थलहरूको संरक्षण तथा विकासमा टेवा पुऱ्याउन धार्मिक वन हस्तान्तरणको प्रकृया माग बमोजिम अगाडी बढाइनेछ । योजना अवधिमा कम्तीमा २ वटा धार्मिक वन कार्ययोजना तयार गरी हस्तान्तरण गर्ने प्रस्ताव गरिएको छ ।

तालिका नं. १६: स्थानीय तह अनुसार धार्मिक वनको विवरण

सि.नं.	स्थानीय तहको नाम	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)
१	गैडाकोट न.पा.	४	४२.६२
२	कावासोती न.पा.	२	१९.५
३	मध्यबिन्दु न.पा.	१	४०.१५
४	विनयी त्रिवेणी गा.पा.	२	१३०.१

वरिष्ठ वन अधिकृत

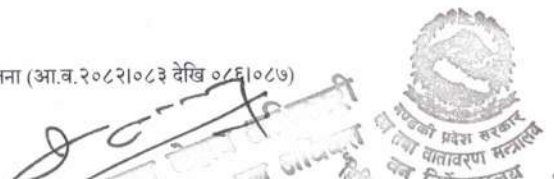

सि.नं.	स्थानीय तहको नाम	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)
	जम्मा	९	२३२.३७

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

(च) वन संरक्षण क्षेत्र

यस जिल्लामा हालसम्म वन संरक्षण क्षेत्र रहेको छैन। यस जिल्लाको विनयी त्रिवेणी गा.पा.मा रहेको अरुणखोला दुम्कीबास चक्ला वन भन्दा उत्तर तर्फको क्षेत्रलाई वन संरक्षण क्षेत्र घोषणा गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ। यस बाहेक हुप्सेकोट गाउँपालिकाको उच्च पहाडी क्षेत्रमा अवस्थित घोरल लगायतका वन्यजन्तु र जैविक विविधताको संरक्षणको लागि वन संरक्षण क्षेत्र घोषणा गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ। वन संरक्षण क्षेत्र घोषणा भई संरचनागत रूपमा जिम्मेवारी आएमा सोही वमोजिम डिभिजन वन कार्यालयबाट वन संरक्षण क्षेत्रको कार्य समेत सम्पन्न गरिनेछ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

१२. व्यावसायिक कबुलियती वन र पर्यापर्यटन

यस जिल्लामा हालसम्म व्यवसायीक प्रयोजनका लागि कबुलियती वन उपलब्ध गराइएको छैन। हालैका दिनमा वन क्षेत्रमा पर्यापर्यटनको सम्भावना बढ्दै गएको परिप्रेक्ष्यमा वन नियमावली, २०७९, गण्डकी प्रदेश वन नियमावली, २०८१ तथा सामुदायिक वनभित्र भएमा सामुदायिक वनमा पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन कार्यविधि, २०७५ वमोजिम कार्य संचालन गर्न उत्प्रेरित गरिएको छ। विभिन्न सामुदायिक वनमा पर्यापर्यटन व्यवस्थापन योजना स्वीकृत गराइ कार्य प्रारम्भ गरिएको छ।

तालिका नं. १७: पर्यापर्यटन व्यवस्थापन योजना स्वीकृत भएका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरु

सि.नं.	सामुदायिक वनको नाम, ठेगाना	स्वीकृत आ.व.	क्षेत्रफल (हेक्टर)
१	शिव कावासोती-२	०८०१०८१	५.००
२	विष्णुनगर कावासोती-६	०८११०८२	४.७६
३	हरियाली मध्यविन्दु-४ र ५	०८११०८२	०.०४८
४	न्यू हरियाली मध्यविन्दु-४ र ५	०८११०८२	०.००९
५	मध्यविन्दु लालिगुरास मध्यविन्दु-७	०८११०८२	०.५८
६	मयूरपोखरी हुप्सेकोट ३	०७९१०८०	१.१९
७	विराट हुप्सेकोट-१	०७९१०८०	२.९१
८	सिंहनिवास कावासोती-५	०८०१०८१	१.२५
	जम्मा		१५.७५

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

यस बाहेक यस जिल्लामा तपसिल बमोजिमका क्षेत्रहरु व्यवसायीक कबुलियती वनको रुपमा पर्यापर्यटन क्रियाकलापको लागि दिन सकिने देखिएको छ।

तालिका नं. १८: व्यवसायीक कबुलियती वनको रुपमा पर्यापर्यटन क्रियाकलापको लागि दिन सकिने सम्भाव्य क्षेत्रको विवरण

सि.नं.	वन क्षेत्रको विवरण	अनुमानित क्षेत्रफल (हेक्टर)
१	धौवादी क्षेत्र हुप्सेकोट गा.पा.	५०
२	देवचुली डाँडाँ क्षेत्र देवचुली न.पा. र बुलिडटार गा.पा.	५०
३	दाउन्ने क्षेत्र विनयी त्रिवेणी गा.पा.	५०

यस बाहेक प्रचलित वन ऐन, नियमावलीको परिधिभित्र रही पर्यापर्यटन वा अन्य निश्चित उद्देश्यको लागि व्यवसायिक कबुलियती वनको माग भै आएमा सोही वमोजिम उपलब्ध गराउन सकिनेछ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

१३. सार्वजनिक जग्गाको वन, सहरी वन तथा निजी वन

१३.१ सार्वजनिक जग्गामा वन विकास कार्यक्रम

राज्य पुर्नसंरचना पश्चात तीन तहको सरकार भएपछि सार्वजनिक जग्गा स्थानीय तहको क्षेत्राधिकार भित्र पर्दछ। यद्यपी जिल्लामा वन क्षेत्रको विस्तारको लागि छरिएर रहेका सार्वजनिक जग्गाहरूमा वृक्षारोपण गर्न माग भै आएमा डिभिजन वन कार्यालयबाट वृक्षारोपण लगायत आवश्यक प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइने। स्थानीय तहको सिफारिसमा स्थानीय जनताबाट माग भै आएमा सार्वजनिक जग्गामा वृक्षारोपण गरि सामुदायिक वनको रूपमा हस्तान्तरण समेत गर्न सकिन्छ भने स्थानीय तहले स्थानीय तहसँगको साझेदारीमा वन विकासका अन्य कार्यहरू समेत गर्न सक्नेछ। हालसम्म जिल्लाभित्रका साना क्षेत्रफलको रूपमा रहेका केही सार्वजनिक जग्गाहरूलाई सामुदायिक वनको रूपमा हस्तान्तरण हुँदै आईरहेको छ भने आगामी दिनमा स्थानीय तहसँगको साझेदारी र समन्वयमा डिभिजन वन कार्यालयले आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउनेछ।

१३.२ शहरी वन विकास कार्यक्रम

यस जिल्लाको पहाडी क्षेत्रहरू तथा समथर मैदानमा रहेका शहरी क्षेत्रहरूमा अव्यवस्थित रूपमा वसोवास भैसकेको ठाँउमा शहरी वन विकास कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा लागू गर्न कठिनाई हुने देखिन्छ। यद्यपी स्थानीय तहको कार्याधिकार क्षेत्र भित्र पर्ने शहरी वन विकास कार्यक्रका लागि आवश्यक विरुवा उपलब्ध गराउन र प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने लगायतका कार्यहरू गर्न सकिनेछ। जिल्लाका चार वटा नगरपालिका क्षेत्रलाई मुख्य आधारक्षेत्र मानी नगरपालिकाको समन्वयमा स्थानीय वासिन्दाको प्रत्यक्ष सहभागीतामा शहरी वन विकास कार्यलाई अगाडी वढाउन विरुवा उपलब्ध गराउने लगायत आवश्यक प्राविधिक सहयोग पुर्याइनेछ। त्यसरी नै पूर्व-पश्चिम लोकमार्ग, कालीगण्डकी करिडोर लगायत नगरपालिका/गाउँपालिकासँग समन्वय गरि शहरी तथा ग्रामिण सडकको दायंबायां सडक किनारा वृक्षारोपण कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा विस्तार गर्न पहल गरिनेछ। स्थानीय स्तरमा सडक निर्माण समितिले नै अनिवार्य वृक्षारोपण गराउने तथा सम्बद्ध व्यक्ति, संस्थाबाट हुर्काउने समेतको कार्यक्रममा जोड दिईने छ।

१३.३ निजी वन प्रवर्द्धन कार्यक्रम

यस जिल्लामा हालसम्म जम्मा ६४ वटा निजी वनको ७४.४१ हेक्टर क्षेत्रफल दर्ता भैसकेको छ। प्रचलित वन ऐन नियमावली वमोजिम निजी वनको दर्ता स्थानीय तहमा हुनेछ भने दर्ताका लागि आवश्यक जाँचवुझ लगायत सिफारिसको कार्य वन कार्यालयबाट सम्पन्न हुनेछ। निजी वन दर्ता गर्ने कार्यलाई आवश्यक सहयोग साथै निजी जग्गामा वन विकास, विस्तार कार्यका लागि स्थानीयको माग वमोजिम उपयुक्त प्रजातिका विरुवा उत्पादन गरि वितरण गरिनेछ। निजी वन प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक अन्य प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउनुका साथै निजी वन विस्तार सम्बन्धी उत्प्रेरणा जगाउन उत्कृष्ट निजी वनधनीलाई पुरस्कृत एवं सम्मानित गरिने कार्यक्रम समेत समावेश गरिने छ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

१४. सब डिभिजन वन कार्यालय अनुसार वनको क्षेत्रफल र वन व्यवस्थापन पद्धति
१४.१ सब डिभिजन वन कार्यालयको नाम, रहेका स्थान र कार्यक्षेत्र

तालिका नं. १९: सब डिभिजन वन कार्यालयको नाम, रहेका स्थान र कार्यक्षेत्रको विवरण

क्र.सं.	सब डिभिजन वन कार्यालय	कार्यालय रहेको स्थान	स्थानीय तहको नाम र कार्यक्षेत्र	कार्यक्षेत्रको क्षेत्रफल (हे.)
१	गैडाकोट	गैडाकोट न.पा.-९, थुम्सी	गैडाकोट न.पा. वडा नं. १-९ र १८ को पुरै भाग, १०-१७ को *केही भाग	१४८९८.००
२	देवचुली-बुलिडटार	देवचुली न.पा.-१७, झरही खोला	देवचुली न.पा. वडा नं. ३-१२ को सबै भाग, १३-१७ को केही भाग र बुलिडटार गा.पा. का सबै वडा	२४५८३.०८
३	कावासोती	कावासोती न.पा.-१४, कोट्टाँडी	कावासोती न.पा. वडा नं. १-६, ८, १६ को सबै भाग, १४ र १७ को *केही भाग	६०५९.६८
४	हुप्सेकोट- बौदीकाली	हुप्सेकोट गा.पा.-१, वेल्हुवा	हुप्सेकोट गा.पा. र बौदीकाली गा.पा. का सबै वडा	२८१२५.२१
५	भाग्रा-रानीटार	मध्यबिन्दु न.पा.-७, चौरमारा	मध्यबिन्दु न.पा. को वडा नं. ४-९, १३ र १५ को पुरै भाग, १ को *केही भाग	७८६६.२८
६	अरुणखोला	मध्यबिन्दु न.पा.-११, अरुणखोला	मध्यबिन्दु न.पा. को वडा नं. १०, ११, र १४ सबै भाग र १२ को *केही भाग	११००४.१२
७	दुम्कीबास	विनयी त्रिवेणी गा.पा.-१, दुम्कीबास	विनयी त्रिवेणी गा.पा. को वडा नं. २, ७ वडाको सबै र १ को *केही भाग	८३५९.४९
८	सर्दी	विनयी त्रिवेणी गा.पा.-३, सुनही	विनयी त्रिवेणी गा.पा.को वडा नं. ३, ४ र ५	१७३१३.१७
	जम्मा			११८२०९.००

(*नोट: केही भाग भन्नाले मध्यवर्ती क्षेत्र बाहेकको)

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

वरिष्ठ वन अधिकृत

१४.२ वन व्यवस्थापन पद्धतिको आधारमा सव डिभिजन वन कार्यालयमा रहेका वनहरू

तालिका नं. २०: वन व्यवस्थापन पद्धतिको आधारमा सव डिभिजन वन कार्यालयमा रहेका वनहरूको विवरण

क्र.सं.	सव डिभिजनको नाम	वनको क्षेत्रफल (हे)	सरकारद्वारा व्यवस्थित वनको क्षेत्रफल (हे.)	सामुदायिक वन		कबुलियती वन		धार्मिक वन		साझेदारी वन	
				समूह संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	समूह संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)
१	गैडाकोट	९५३३.००	८५९.७२	२३	८४७१.९१	२१	१५८.७५	४	४२.६२	०	०
२	देवचुली-बुलिङटार	१३३१३.००	७७४७.४४	५५	५२४४.१९	३७	३२१.३७	०	०.००	०	०
३	कावासोती	३३९१.६२	२६.५०	१६	२६७२.७६	०	०.००	२	१९.५०	१	६७२.८६
४	हुप्सेकोट-बौदीकाली	१६६५६.१४	९६६३.८३	४३	५८१६.९५	८९	११७५.३६	०	०.००	०	०
५	भाप्रा-रानीटार	४०३०.००	५२७.२३	२०	३३३०.७५	१७	१३१.८७	१	४०.१५	०	०
६	अरुणखोला	७५६५.२०	३०४१.१४	१५	४३८२.४१	१४	१४१.६५	०	०.००	०	०
७	दुम्कीबास	७८४८.७५	५५९८.००	११	२१५५.७५	०	०.००	१	९५.००	०	०
८	सर्दी	१०२६०.२५	२४२२.१३	३०	७७७६.०२	३	२७.००	१	३५.१०	०	०
जम्मा		७२५९७.९६	२९८८५.९९	२१३	३९८५०.७४	१८१	१९५६.००	९	२३२.३७	१	६७२.८६

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

१५. वन स्रोत सर्वेक्षण, विश्लेषण, वन सम्बर्द्धन प्रणाली अनुसार व्यवस्थापन

(क) वन स्रोत सर्वेक्षणको तरीका र नक्साङ्कन

(अ) वार्षिक वृद्धिदर र मापन विधि समेत

जिल्लाको सबै प्रकारको भौगोलिक क्षेत्र र हरेक प्रकारको वनको स्रोत सर्वेक्षण र द्वितीय तथ्याङ्कहरूको Field verification, बाट संकलन गरिएको तथ्याङ्कहरूको सहायतावाटबाट जिल्लामा विद्यमान पुरै वनको स्रोत सर्भेक्षणको अध्ययन एवं विश्लेषण गरिएको थियो।

तथ्याङ्क संकलनमा अपनाईएका विधिहरू

- सामुदायिक/साझेदारी वनको वन व्यवस्थापन कार्ययोजनाको पुनरावलोकन
- प्रकाशन भएका वा नभएका विभिन्न अध्ययन प्रतिवेदनहरू
- स्रोत सर्वेक्षण
- Field verification

(आ) स्याम्पलिङ्ग विधि र प्लटको साईज

जिल्लाको सबै प्रकारको भौगोलिक क्षेत्र र हरेक प्रकारको वनको प्रतिनिधित्व हुने गरी स्रोत सर्वेक्षण गर्नको लागि Purposive Sampling विधि अपनाइएको थियो। सामुदायिक वन कार्ययोजना अनुसार वन स्रोत मौज्जात आँकलनका लागि वन स्रोत सर्वेक्षण एवं मापन गर्न विभिन्न साईजका गोलाकार नमुना प्लटहरू प्रयोग गरिएको थियो। रुखको घनत्व र मौज्जात सर्भेक्षण गर्न १२.६१ मिटर अर्धव्यास भएको प्लट, पोलको लागि ५.६४ मिटर अर्धव्यास भएका साना गोलाकार प्लटहरू र लाश्रा तथा विरुवाको लागि क्रमशः २.८२ मिटर र १.७८ मिटर अर्धव्यास भएका प्लटमा सर्भेक्षण गरिएको थियो। वन स्रोत सर्भेक्षणका प्रत्येक प्लटको साईज र क्षेत्रफल तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. २१: वन स्रोत सर्भेक्षण गर्दा लिइएको प्लटको साईज

विरुवा वर्गिकरण	विरुवाको साईज	प्लटहरूको अर्धव्यास र साईज (व.मि.)
रुख	डि.वि.एच. (DBH) > ३०से.मी.	१२.६१ (५०० वर्ग मि.)
पोल	डि.वि.एच. (DBH) > १०-३० से.मी.	५.६४ (१०० वर्ग मि=)
पुनरुत्पादन		
लाश्रा	डि.वि.एच. (DBH) < १) से.मी.	२.८२ (२५ वर्ग मि.)
विरुवा	उचाई M ३० से.मी. -१०० से.मी.	१.७८ (१० वर्ग मि=)
घाँस र डालेघाँस	विभिन्न नाप, साईजका	५.६४ (१०० वर्ग मि=)
गै.का.व.पैदावार	विरुवाको प्रकृति र साईज अनुसार प्राय जसो १०-१०० वर्ग मि.	

जिल्लाका विभिन्न वनहरूको प्रतिनिधित्व हुनेगरी जम्मा ६४ प्लटमा गरिएको वनश्रोत सर्भेक्षण औषत १ प्रतिशत रहेको छ । गैहकाष्ठ वनपैदावार/जडीबुटीको श्रोत सर्भेक्षण, गैहकाष्ठ वन पैदावार श्रोत सर्भेक्षण मार्गदर्शन, २०६९ अनुसार श्रोत सर्भेक्षण गरिएको थियो ।

वन स्रोत विवरण संकलन र विश्लेषणबाट जिल्लाको समग्र वन क्षेत्रको वन स्रोत मौज्दात, बृद्धिदर, वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण आँकलन गरिएको थियो । कार्ययोजना तयारीको सिलसिलामा आवश्यक पर्ने विभिन्न सन्दर्भ सामाग्रीहरू र नक्साहरूको अध्ययन, प्रकाशन तथा लेख रचनाहरूको पुनरावलोकन एवं तथ्याङ्क तथा जानकारी संकलनको लागि सूचक व्यक्ति सँग प्रश्न सोधपुछ, तथा विभिन्न फारमहरू समेत बनाइएको थियो ।

सन्दर्भ सामाग्रीहरूको पुनरावलोकन

कार्ययोजना तयार गर्दा अध्ययन गरिएका प्रमुख ऐन, नियमावली, निर्देशिका, मार्गदर्शन, नीति, रणनीति तथा योजनाहरू यस प्रकार रहेको थियो ।

- राष्ट्रिय वनको एकीकृत रणनीतिक योजना २०८१-२१००
- आवधिक योजनाहरू
- वन विकास गुरुयोजना, २०४६
- वन क्षेत्रको रणनीति, २०७२
- राष्ट्रिय वन नीति, २०७५
- नेपाल जैविक विविधता रणनीति, २०५९
- जडीबुटी तथा गैरकाष्ठ वनपैदावार विकास नीति, २०६१
- वन अतिक्रमण नियन्त्रण रणनीति, २०६८
- वन डढेलो व्यवस्थापन रणनीति, २०६७
- दिगो विकास लक्ष्य सन् २०१५-२०३०
- नेपालको संविधान २०७२,
- वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६
- वन ऐन, २०७६
- भू-तथा जलाधार संरक्षण ऐन, २०३९
- राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९
- दिगो वन व्यवस्थापनको राष्ट्रिय मापदण्ड, २०८१
- गण्डकी प्रदेशको दोस्रो पञ्चवर्षीय योजना (आ.व. २०८१/८२-२०८५/८६)
- गण्डकी प्रदेश वन ऐन, २०८०

वरिष्ठ वन अधिकृत

- गण्डकी प्रदेश वन नियमाली, २०८१
- गण्डकी प्रदेशको वन सम्बन्धित प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन निर्देशिका, २०८२
- गण्डकी प्रदेश वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६
- स्थानीय सरकार संञ्चालन ऐन, २०७४
- त्यसै गरी सामुदायिक वन विकास मार्गदर्शन, २०७१
- सामुदायिक वनको काठ/दाउरा संकलन तथा बिक्री वितरण निर्देशिका, २०७१
- गैह्र काष्ठ वन पैदावार स्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन, २०६९
- वन पैदावार संकलन तथा बिक्री वितरण निर्देशिका, २०७३
- सामुदायिक वनस्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन (परिमार्जित) २०६१
- निजी वन विकास निर्देशिका, २०६८
- वन्यजन्तुवाट भएको क्षतिको राहत वितरण निर्देशिका, २०८०
- सामुदायिक वनको मार्गदर्शन २०८१
- गण्डकी प्रदेश र डिभिजन वन कार्यालयबाट तयार गरिएका विगतका वन व्यवस्थापन कार्ययोजनाहरू
- जिल्ला समन्वय समितिको आवधिक योजना तथा विभिन्न आ.व.का वार्षिक योजनाहरू समेत अध्ययन गरिएको छ। यसका साथै वन वातावरणसँग सम्बन्धित विषयमा नेपाल सरकारले हस्ताक्षर तथा अनुमोदन गरेका विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सन्धी महासन्धीहरूमा भएका कानूनी, नीतिगत र प्रतिबद्धता लगायतका व्यवस्थाहरूका अतिरिक्त वन व्यवस्थापन, Silviculture, Forest utilization, Forest mensuration, Manual of afforestation in Nepal समसामयिक लेख रचनाहरू, तथ्याङ्क विभागबाट प्रकाशित जनगणना विवरण र विभागिय नीति निर्देशनहरू र विभिन्न वेवसाइटको पुनरावलोकन गरिएको थियो।

(क) वनस्रोत सर्वेक्षणको तरीका र नक्साङ्कन

१. नक्साहरूको अध्ययन

कार्ययोजना कार्यान्वयन हुने क्षेत्रसँग सम्बन्धित जानकारी हासिल गर्न विभिन्न क्षेत्रसँग सम्बन्धित नक्साहरूको अध्ययन तथा विश्लेषण गर्ने कार्य गरिएको थियो। जिल्लाको प्रशासनिक नक्सा, भू-उपयोगिता नक्सा, नदीनाला देखाउने नक्सा, वनक्षेत्र देखाउने नक्सा Arc GIS software, Google Earth उपयोग गरिएको थियो।

चेकलिष्ट, डाटासिट र प्रश्नावलीको तयारी

कार्ययोजना तयार गर्दा विभिन्न माध्यमहरूबाट प्राप्त जानकारी तथा सूचनाहरूको जाँच गर्न तथा भौतिक, जैविक, आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक वातावरण सम्बन्धी थप जानकारीको लागि घरघुरी सर्वेक्षण तथा सहभागीतामूलक ग्रामीण लेखाजोखाका विभिन्न तरीकाहरू समावेश गरी चेकलिष्ट, फारम तथा प्रश्नावली तयार गरी प्रयोग गरिएको थियो। वनस्पति

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

तथा वन्य जन्तु (स्तनधारी जनावर, चरा, घस्रने जाति, माछा) आदिका बारेमा जानकारी हांसिल गर्न पनि विभिन्न प्रकारका तथ्याङ्क संकलन फारमहरू तयार गरिएको थियो। त्यसै गरि रुख विरुवा तथा जडिवुटीको स्थानीय प्रयोगको जानकारी हांसिल गरिएको थियो।

२. फिल्डमा गरिएको अध्ययन

कार्ययोजना कार्यान्वयन हुने विभिन्न क्षेत्रहरूमा स्थलगत भ्रमण गरी त्यहाँको भौतिक, जैविक, आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक अवस्थाको अध्ययन गरिएको थियो। यसका साथै विभिन्न दृष्टिकोणले संवेदनशील क्षेत्र र विषय सम्बन्धी जानकारी तथा तथ्याङ्क समेत संकलन गरिएको थियो।

२.१ भौतिक वातावरण सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन

भौतिक वातावरण सम्बन्धी तथ्यांक संकलनको लागि अध्ययन टोलीले जिल्लाको वन क्षेत्र मध्ये केही नमूना वन क्षेत्रको छनौट गरी ती ठाँउहरूको हिडेर सर्वेक्षण (Transect Walk Survey) गरेको थियो। यस अतिरिक्त टोलीले भ्रमण गरेको स्थान वरपर बस्ने मुख्य जानकार व्यक्तिहरू समेत वन उपभोक्ताहरूसँग त्यस क्षेत्रको भौतिक अवस्था खास गरेर चट्टान, माटो, जलाधार, पैहरो तथा खोलानालामा पानीको अवस्था वारे समूहगत छलफल जानकारी हांसिल गर्ने प्रयास गरेको थियो।

२.२ जैविक वातावरण सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन

वनका किसिम, अवस्था, काष्ठ तथा गैरकाष्ठ वनपैदावार प्रजातिहरू, वन्यजन्तु प्रजातिहरू लगायतका जैविक विविधता सम्बन्धी विविध जानकारी स्थलगत अवलोकन र स्थानीयबासी एवं वन उपभोक्ताहरूसँगको छलफलको माध्यमबाट प्राप्त गरिएको थियो। अध्ययन प्रयोजनको लागि छानिएको उल्लेखित वन क्षेत्रमा भ्रमण टोलीले हिडेर गरिने सर्वेक्षणको क्रममा जैविक तथ्यांक संकलन गरेको थियो।

२.३ सामाजिक, आर्थिक र सांस्कृतिक वातावरण सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन

कार्ययोजना कार्यान्वयनबाट असर पर्न सक्ने क्षेत्रहरूको सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक वातावरण सम्बन्धी विवरणहरू संकलन गरिएको थियो। यसको लागि विशेष गरी जिल्लाको वस्तुगत विवरणलाई आधार मानी तथ्याङ्कहरू लिइएको थियो।

३. तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण

अध्ययनबाट प्राप्त प्रथम तथा द्वितीय चरणका जानकारी तथा तथ्यांकहरूलाई संक्षिप्तिकरण गरी आवश्यकता अनुसार तालिकामा राख्ने तथा कार्ययोजनाको उपयुक्त अध्यायमा समावेश गरी त्यसलाई व्याख्या एवं विश्लेषण गरिएको थियो।

(ख) वृद्धि मौज्जात र राष्ट्रिय वनस्रोत सर्वेक्षणसँगको तादात्म्यता

Forest Resources of Nepal (2010-2014), DFRS, 2015 अनुसार नेपालमा वनको क्षेत्रफल ४४.७४% छ भने FRTC (2022), National Land Cover Monitoring System of Nepal, 2022 नेपालमा वनको क्षेत्रफल ४५.३१% रहेको छ। Forest Cover Maps of Local Levels of Nepal, DFRS, 2018 अनुसार नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज बाहेकको कूल क्षेत्रफल १३३१०२ हे. मध्ये वनको क्षेत्रफल ७६४९३ हे. रहेको देखिन्छ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

नेपालको वन श्रोत सर्वेक्षण (DFRS, 1999) अनुसार साविकको पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रमा ३८.१% (४१६४३.३० हे.) वन क्षेत्र Reachable Forest को रूपमा रहेको छ। डिभिजन वन कार्यालयको क्षेत्राधिकार भित्र जिल्लाको कुल वन क्षेत्रको ६४.४५ प्रतिशत उत्पादनशिल वन क्षेत्र रहेको छ। वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभाग, २०१५ अनुसार देशभरको वन मौज्जात १६४.७६ क्यू.मी. प्रति हे. रहेको छ जस मध्ये तराइमा १६१.६६, चुरिया क्षेत्रको १४७.४९ र मध्य पहाडको १२४.२६ घ.मी. प्रति हे. रहेकोमा यस जिल्लाको प्रति हेक्टर वन मौज्जात १५७.५२ घ.मी. रहेको छ।

तालिका नं. २२: सव डिभिजन अनुसार जिल्लाको कुल वृद्धि मौज्जात सम्बन्धी विवरण

क्र.सं	सव डिभिजन वन कार्यालयको नाम	वनको क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादनशिल क्षेत्रफल (हे.)	प्रति हेक्टर मौज्जात (घ.मी.)			कुल मौज्जात (घ.मी.)	उत्पादनशील क्षेत्रको कूल मौज्जात (घ.मी.)
				पोल (घ.मी.)	रुख (घ.मी.)	जम्मा		
१	गैडाकोट	९५३३.००	६७००.००	४६.८०	११६.०२	१६२.८२	१५५२१६३.१	१११०८९४
२	देवचुली-बुलिङटार	१३३१३.००	७४००.००	४३.०९	१०६.५२	१४९.६	१९९१७५७.९	१२०७११४
३	कावासोती	३३९१.६६	२८१०.००	३८.२१	१२६.६९	१६४.९	५५९२८४.७३	४८८३६९
४	हुप्सेकोट-बौदीकाली	१६६५६.१४	९९५०.००	४५.५९	१०८.७२	१५४.३१	२५७०१७५.७	१५३५३६४.६
५	भाग्रा-रानीटार	४०३०.००	३७००.००	४४.०१	१३१.४३	१७५.४	७०७०२३.२	६६९९३७
६	अरुणखोला	७५६५.२०	५७५२.३०	३७.१९	१२८.४५	१६५.६	१२५३०९९.७	९५२८१०.९७
७	दुम्कीबास	७८४८.७५	५१५०.००	४१.१०	११५.७२	१५६.८	१२३०८४१	८३९६२३
८	सर्दी	१०२६०.२५	५३२५.००	४३.१०	११०.०६	१५३.२	१५७४५९.९	८२५५७७
जम्मा/औषत		७२५९८.००	४६७८७.३०	४३.१	११४.३८	१५७.५२	११४३५८०५	७६२९६९०

(स्रोत: स्रोत सर्वेक्षण तथा विश्लेषण, २०८२, वन व्यवस्थापन कार्ययोजना)

(ग) पुनरुत्पादनको अवस्था

तालिका नं. २३: सव डिभिजन अनुसार पुनरुत्पादनको अवस्था सम्बन्धी विवरण

क्र.सं	सव डिभिजन वन कार्यालयको नाम	प्रति हे. मौज्जात संख्या		
		विरुवा संख्या	लाश्रा संख्या	जम्मा
१	गैडाकोट	४६७५	१७४५	६४२०
२	देवचुली-बुलिङटार	३६५०	१४६७	५११७
३	कावासोती	४५३१	१८९९	६४३०
४	हुप्सेकोट-बौदीकाली	४०५९	१९८६	६०४५
५	भाग्रा-रानीटार	५१५३	१९५४	७१०७
६	अरुणखोला	४८६१	१९०५	६७६६
७	दुम्कीबास	४३६७	१७९६	६१६३
८	सर्दी	३७८९	१६९३	५४८२
औषत		४२२६.३८	१७८२.९५	६००९.३३

(स्रोत: स्रोत सर्वेक्षण तथा विश्लेषण, २०८२, वन व्यवस्थापन कार्ययोजना)

वरिष्ठ वन अधिकृत

तालिका नं. २४: वन व्यवस्थापन पद्धति अनुसार पुनरुत्पादनको अवस्था सम्बन्धी विवरण

क्र. सं	व्यवस्थापनको आधारमा वनको प्रकार	विरुवा संख्या	लाश्रा संख्या	जम्मा
१	सामुदायिक वन	५३२७	१९७५	७३०२
२	साझेदारी वन	५४१३	१९३४	७३४७
३	कबुलियती वन	४१७	३१०	७२७
४	धार्मिक वन	३८३४	१२८०	५११४
५	चक्ला वन	४२९९	१८७३	६१७२
६	प्रस्तावित चक्ला वन	४३८९	१५८९	५९७८
७	सरकारद्वारा व्यवस्थित वन	२७५३	१५८७	४३४०
औषत		४२२६.३८	१७८२.९५	६००९.३३

(स्रोत: स्रोत सर्वेक्षण तथा विश्लेषण, २०८२, वन व्यवस्थापन कार्ययोजना)

(घ) वन व्यवस्थापन पद्धति अनुसार बृद्धि मौज्जात

यस जिल्लामा रहेका सामुदायिक वनको कार्ययोजनाको अध्ययन, वन स्रोत सर्वेक्षण र अभिलेखको विश्लेषण गरेर वनमा रहेका प्रति हे. पोल र रुखको संख्या, प्रति हे. मौज्जात र वार्षिक बृद्धि अनुमान गरिएको छ।

तालिका नं. २५: वन व्यवस्थापन पद्धति अनुसार बृद्धि मौज्जात सम्बन्धी विवरण

क्र. सं	व्यवस्थापनको आधारमा वनको प्रकार	कुल क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादनशील क्षेत्र (हे.)	पोल संख्या प्रति हे./गोटा	रुख संख्या प्रति हे./गोटा	प्रतिहेक्टर मौज्जात (घ.मि.)	कुल मौज्जात (घ.मि.)	उत्पादनशील क्षेत्रको कुल मौज्जात (घ.मि.)
१	सामुदायिक वन	३९८५०.७४	३९८८०.५९	२६२	६३	१६८.५४	६७१६४४३.७२	५३७३१५४.९८
२	साझेदारी वन	६७२.८६	५७७.८६	२५२	६८	१७२.५६	११६१०८.७२	९९७१५.५२
३	कबुलियती वन	१९५६.००	३००.००	४६	१०	३८.३४	७४९९३.०४	११५०२.००
४	धार्मिक वन	२३२.३७	१५०.००	१८७	३५	१५२.०६	३५३३४.१८	२२८०९.००
५	चक्ला वन	३८३८.८८	३२००.००	१५७	५६	१६८.९८	६४८६९३.९४	५४०७३६.००
६	प्रस्तावित चक्ला वन	६००.००	५००.००	१६४	५९	१६९.५४	१०१७२४.००	८४७७०.००
७	सरकारद्वारा व्यवस्थित वन	२५४४७.११	१०१७८.८४	१४०	३९	१४७.०७	३७४२५०६.३२	१४९७००२.५३
जम्मा/औषत		७२५९७.९६	४६७८७.३०	२०६.७२	५२.७१	१५७.५२	११४३५८०३.९३	७६२९६९०.०३

(स्रोत: स्रोत सर्वेक्षण तथा विश्लेषण, २०८२, वन व्यवस्थापन कार्ययोजना)

(ङ) वन व्यवस्थापन पद्धति अनुसार वार्षिक प्राप्ति

वनको किसिम अनुसार डिभिजन वन कार्यालयमा विधिवत दर्ता भएका सामुदायिक वनहरूको मौज्जात, वार्षिक बृद्धिदर र वार्षिक स्वीकार्य कटानको आधारमा यस कार्ययोजनाको लागि १ प्रतिशत वार्षिक बृद्धिदरलाई आधार मानिएको छ। वार्षिक बृद्धिको ६० प्रतिशत वार्षिक स्वीकार्य कटान आंकलन गरिएको छ। वार्षिक स्वीकार्य कटान परिमाण मध्ये ६० प्रतिशत काठ र ४० प्रतिशत दाउरा उत्पादन हुने अनुमान गरिएको छ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

तालिका नं. २६: सब डिभिजन अनुसार वनबाट प्राप्त हुने काठ दाउराको वार्षिक अनुमान

क्र.सं	सब डिभिजन वन कार्यालयको नाम	वनको क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादनशील क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादनशील क्षेत्रको कूल मौज्दात (घ.मी.)	वार्षिक बृद्धि (घ.मी.)	वार्षिक संकलन योग्य परिमाण (घ.मि.)	वार्षिक संकलन योग्य परिमाण काठ (घ.फिट)	वार्षिक संकलन योग्य नेट दाउरा (चट्टा)
१	गैडाकोट	९५३३.००	६७००.००	१११०८९४.००	१११०८.९४	६६६५.३६	१४१२३२.४०	१४१.२३
२	देवचुली-बुलिङटार	१३३१३.००	७४००.००	१२०७११४.००	१२०७१.१४	७२४२.६८	१५३४६५.२३	१५३.४७
३	कावासोती	३३९१.६६	२८१०.००	४८८३६९.००	४८८३.६९	२९३०.२१	६२०८८.३०	६२.०९
४	हुप्सेकोट-बौदीकाली	१६६५६.१४	९९५०.००	१५३५३६४.६०	१५३५३.६५	९२९२.१९	१९५१९७.०४	१९५.२०
५	भाग्रा-रानीटार	४०३०.००	३७००.००	६६९९३७.००	६६९९.३७	४०१९.६२	८५१७१.७७	८५.१७
६	अरुणखोला	७५६५.२०	५७५२.३०	९५२८१०.९७	९५२८.११	५७१६.८७	१२११३४.६७	१२१.१४
७	दुम्कीबास	७८४८.७५	५१५०.००	८३९६२३.००	८३९६.२३	५०३७.७४	१०६७४४.६३	१०६.७५
८	सर्दी	१०२६०.२५	५३२५.००	८२५५७७.००	८२५५.७७	४९५३.४६	१०४९५८.९१	१०४.९६
जम्मा		७२५९८.००	४६७८७.३०	७६२९६८९.५७	७६२९६.९०	४५७७८.१४	९६९९९२.९५	९७०.००

(स्रोत: स्रोत सर्वेक्षण तथा विश्लेषण, २०८२, वन व्यवस्थापन कार्ययोजना)

तालिका नं. २७: वन व्यवस्थापन पद्धति अनुसार वनबाट प्राप्त हुने काठ दाउराको वार्षिक अनुमान

क्र.सं	व्यवस्थापनको आधारमा वनको प्रकार	कुल क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादनशील क्षेत्र (हे.)	उत्पादनशील क्षेत्रको कूल मौज्दात (घ.मि.)	वार्षिक बृद्धि	वार्षिक संकलन योग्य परिमाण (घ.मि.)	वार्षिक संकलन योग्य परिमाण काठ (घ.फिट)	वार्षिक संकलन योग्य नेट दाउरा (चट्टा)
१	सामुदायिक वन	३९८५०.७४	३९८८०.५९	५३७३१५४.९८	५३७३१.५५	३२२३८.९३	६८३११०.६८	६८३.१२
२	साझेदारी वन	६७२.८६	५७७.८६	९९७१५.५२	९९७.१६	५९८.२९	१२६७७.२३	१२.६८
३	कबुलियती वन	१९५६.००	३००.००	११५०२.००	११५.०२	६९.०१	१४६२.३०	१.४६
४	धार्मिक वन	२३२.३७	१५०.००	२२८०९.००	२२८.०९	१३६.८५	२८९९.८०	२.९०
५	चकला वन	३८३८.८८	३२००.००	५४०७३६.००	५४०७.३६	३२४४.४२	६८७४५.९३	६८.७५
६	प्रस्तावित चकला वन	६००.००	५००.००	८४७७०.००	८४७.७०	५०८.६२	१०७७७.१५	१०.७८
७	सरकारद्वारा व्यवस्थित वन	२५४४७.११	१०१७८.८४	१४९७००२.५३	१४९७०.०३	८९८२.०२	१९०३१९.९२	१९०.३२
जम्मा		७२५९७.९६	४६७८७.३०	७६२९६९०.०३	७६२९६.९०	४५७७८.१४	९६९९९३.०१	९७०.००

(स्रोत: स्रोत सर्वेक्षण तथा विश्लेषण, २०८२, वन व्यवस्थापन कार्ययोजना)

(च) वन वाली कटान चक्र तथा पुनरुत्पादन तरीका

यस जिल्लाका सामुदायिक/साझेदारी र सरकारद्वारा व्यवस्थित वन हरमा गण्डकी प्रदेशको वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन निर्देशिका, २०८२ बमोजिम कार्ययोजना तयारी र कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ। वनको अवस्था, उपभोक्ता हरको चाहाना र व्यवस्थापनको उद्देश्यको आधारमा छनोट गरिएको वन सम्बर्द्धन प्रणाली अवलम्बन गर्ने क्रममा सोही बमोजिमको वन वाली कटान चक्रलाई कार्ययोजनामा व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। सरपट कटान र पुनरुत्पादन गर्ने गरी

कार्ययोजना तयारी र कार्यान्वयन गरिने बाहेकको वनहरूमा प्राकृतिक पुनरुत्पादनलाई जोड दिईनेछ । जसका लागि कार्ययोजनामा व्यवस्था गरी आवश्यकता अनुसार पुनरुत्पादन अभिवृद्धिका लागि जोड दिईनेछ ।

(छ) कार्वन मौज्दातको विश्लेषण

यस जिल्लाको वन क्षेत्रको पोल र रुखवाट प्राप्त हुने अनुमानित काठ दाउराको आधारमा गरिएको अनुमान अनुसार कार्वन स्टक ९२.१६ टन/हेक्टर (६६९१०१५.६९ टन) रहेको छ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

१६. वन सम्बर्द्धन प्रणाली

(क) प्राकृतिक पुनरुत्पादन

सामुदायिक वन, साझेदारी वन, चक्ला वन, कबुलियती वन, धार्मिक वन, निजी वन तथा वन संरक्षण क्षेत्र लगायत सम्पूर्ण वन तथा वातावरणसँग सरोकारवाला निकायहरूको सहकार्यमा प्राकृतिक पुनरुत्पादनलाई अभिवृद्धि गर्न निम्न अनुसारका कार्यक्रमहरू गरिनेछ।

- नियन्त्रित चरिचरण कार्यक्रम/घुम्ती चरिचरण।
- प्राकृतिक पुनरुत्पादनका प्लटहरू निर्माण।
- व्यवस्थित अग्नि रेखा निर्माण, नियन्त्रित डढेलो।
- अतिक्रमण क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्दै वृक्षारोपण तथा प्राकृतिक पुनरुत्पादनलाई प्रोत्साहन।
- नांगा डाँडापाखाहरूलाई सा.व. तथा कबुलियती वनमा हस्तान्तरण।
- सार्वजनिक जग्गाहरूको संरक्षण गरी वृक्षारोपण तथा व्यवस्थापन।

(ख) विरुवा उत्पादन र वृक्षारोपण योजना

➤ विरुवा उत्पादन

जिल्लाको राष्ट्रिय वन क्षेत्र भित्रका खाली जग्गाहरू, वन पैदावार संकलन गरे पश्चात खाली भएका क्षेत्रहरू, अतिक्रमण नियन्त्रण गरी पुन प्राप्ति हुन आएको वन क्षेत्र तथा निजी एवं सार्वजनिक वन प्रवर्द्धन गर्नको लागि जिल्लामा विद्यमान डिभिजन वन कार्यालय अन्तर्गतका ३ वटा नर्सरीहरूको कुल विरुवा उत्पादन क्षमता वार्षिक २,००,००० भएकोमा यस योजना अवधिभर जम्मा ५,००,००० रुख प्रजातिका विरुवा र १,००००० गैहकाष्ठ विरुवा उत्पादन एव खरीद गरि निजी जग्गाधनी र विभिन्न संघ संस्थाहरूलाई वितरण गरिने छ। निजी वन प्रवर्द्धनका लागि योजना अवधिभर उत्पादन हुने कुल विरुवाको ९० प्रतिशत विरुवा वितरण हुने अनुमान गरिएको छ।

➤ वृक्षारोपण योजना

स्थानीय स्तरमा हरियाली वढाउन, भू-क्षयको नियन्त्रण गर्न, कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व वृद्धि गर्न, वन पैदावार माथिको परनिर्भरता कम गर्न, विभिन्न कारण वाट कटान भएका वन क्षेत्रलाई पुनः हराभरा बनाउन तथा खाली नाडगो पाखो तथा निजी जग्गाहरूमा हरियाली वढाउन वृक्षारोपणको गर्नु पर्दछ। हामी संग नाडगा पाखा, निजी, व्यक्तिहरूको खाली जग्गा सम्बन्धी आधारभूत सूचनाहरू नभएको हुदा वृक्षारोपण तर्फ अनुमानित वृक्षारोपण कार्यक्रम प्रस्तुत गरिएको छ। योजना अवधिभर करीव १५० हे. वन क्षेत्रमा रुख प्रजातिका र ७५ हे वन क्षेत्रमा विभिन्न जडीवुटी तथा गैहकाष्ठ प्रजाति विरुवाहरू रोपी संरक्षण र व्यवस्थापनको व्यवस्था मिलाईने छ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

(ग) वन सम्बर्द्धन प्रणाली छनौट गर्ने विधि

उपयुक्त वन सम्बर्द्धन प्रणालीको छनौट गर्नको लागि निम्न विषयहरू माथि ध्यान पुर्याउनु पर्दछ ।

- कुन प्रजातिको वन व्यवस्थापन गर्ने हो त्यसका आधारमा उपयुक्त वन सम्बर्द्धन प्रणाली छनौट गर्नु पर्दछ ।
- जोखिम न्यूनीकरण गर्न सक्ने वन सम्बर्द्धन प्रणाली छनौट गर्नु पर्दछ ।
- प्राकृतिक पुनरुत्पादन सजिलै, सुरक्षित र सहज तरीकाले प्राप्त गर्न सकिने वन सम्बर्द्धन प्रणालीको छनौट गर्नु पर्दछ ।
- अपनाइएको वन सम्बर्द्धन प्रणालीको माध्यम वाट अधिक मात्रामा गुणात्मक उत्पादन लिन सकिने हुनु पर्दछ ।
- वन सम्बर्द्धन प्रणालीले वन उपभोक्ताहरूको वन पैदावारको माग र उनीहरूको परम्परागत रूपमा प्राप्त गर्ने आईरहेको अधिकार सुनिश्चित गर्न सक्ने हुनु पर्दछ ।
- हाम्रो जस्तो भौगोलिक विकटता भएको देशमा भू संरक्षण, जलाधार व्यवस्थापन, वातावरणीय हिसावले उपयुक्त हुनुका साथै जैविक विविधता संरक्षण एवं पारिस्थितिकीय दृष्टिकोण तथा पर्यापर्यटनको हिसावले समेत उपयुक्त हुनुपर्दछ ।

(घ) वन सम्बर्द्धन प्रणालीको सिफारिस

वन ऐन, २०७६ वन नियमावली, २०७९, गण्डकी प्रदेश वन ऐन, २०८० गण्डकी प्रदेश वन नियमावली, २०८१, दिगो वन व्यवस्थापनको राष्ट्रिय मापदण्ड, २०८१ र गण्डकी प्रदेशको वन संवर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन निर्देशिका, २०८२ बमोजिम सरकारद्वारा व्यवस्थित वन/ समुदायमा आधारित वनमा वन व्यवस्थापनको उद्देश्य, पुनरुत्पादनको अवस्था, वनको प्रकार र प्रजाती, वनको गुणस्तर, उमेर, भौगोलिक अवस्थिति, संवेदनशिलता, जैविक विविधता र समुदायको चाहना, वन डढेलो, मिचाहा प्रजातिको अवस्था, स्थानिय समुदायको परम्परागत ज्ञान, प्रथाजनित अभ्यास, सामुदायिक सहभागिता सहितको निर्णय र व्यवस्थापकको क्षमता र सुशासनलाई मध्यनजर गरी संरक्षणमूलक, उत्पादनमूलक, सौन्दर्यमूलक र वातावरणीय सेवा लक्षित वनमा वर्गीकरण गरी सो वनमा वन विज्ञानमा आधारित उपयुक्त वन संवर्द्धन प्रणाली अपनाई वनको व्यवस्थापन गरिनेछ । सरकारद्वारा व्यवस्थित वन र समुदायमा आधारित वनमा निम्न अनुसारको वन संवर्द्धन प्रणालीहरू लागू गरिनेछन् ।

१. छत्र प्रणाली (Shelterwood System)

तराइ र शिवालिक क्षेत्रका साल वनमा यो प्रणाली लागू गरिनेछ । Canopy लाई खुल्ला गरी प्राकृतिक पुनरुत्पादनलाई वढावा दिनका लागि यो system उपयुक्त हुन्छ भने स्थान विशेषको अवस्था हेरी Shelterwood System, अपनाईने छ । वुढा तथा विउ दिन नसक्ने रुखहरू क्रमशः स-साना समूहमा हटाईने छन् र नयां पुनरुत्पादनका लागि उपयुक्त वातावरण बनाईनेछ । जिल्लाका अरुणखोला-दुम्कीबास चक्ला वन र मध्यविन्दु साझेदारी वन, भिरालोपना कम भएका तथा साविकमा Shelterwood System अपनाई वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन लागू गरिएका सामुदायिक वनमा साथै अन्य उपयुक्त वनमा मुख्यरूपमा यस वन संवर्द्धन प्रणाली लागू गरिनेछ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

२. छनौट प्रणाली (Selection System)

शिवालिक साल वन, पहाडी साल तथा चिलाउने वनमा मुख्यतया यो प्रणाली लागू गरिनेछ। यो प्रणाली सवै उमेर समूहका रुख विरुवाको उचित अनुपात भएको मिश्रित वन, भू संवेदनशिल, पहाडी क्षेत्रको वन, १९ डिग्री भन्दा बढि भिरालोपना भएको वन, जैविक विविधता तथा पारिस्थितिकीय महत्वको वनमा उपयुक्त मानिन्छ। जिल्लाका प्रायः सरकारद्वारा व्यवस्थित वन तथा अन्य भिरालोपना बढी भएका सामुदायिक वनहरूमा वुढा, धोद भएका, मर्न लागेका, सुकेका रुखहरू प्रसस्त मात्रामा रहेका छन्। उपरोक्त वनहरूमा मरेका, मर्न लागेका, रोगी र वृद्धि रोकिएका रुखहरूलाई प्राथमिकता दिई Selection System अपनाई कार्ययोजना तयार गरि कार्यान्वयन गरिनेछ।

३. रुख सहितको मुना प्रणाली (Coppice with Standard System)

जिल्ला भित्र केहि स्थानमा खयर, सिसौ, तेजपात लगायतका मुना पलाउने क्षमता भएका प्रजातिको वढी घनत्वका वनहरू वनेका छन्। यस्ता प्रजातिहरूमा राम्रोसँग मुना पलाउने क्षमता हुने हुँदा यो प्रणाली लागू गरिनेछ। वन सम्बर्धन कार्य गर्दा Standard राखी अन्य मुना हटाउँदा प्राप्त हुने वनपैदावारबाट उपभोक्तालाई चाहिने स-साना खाँवा तथा काठ दाउरा समेत प्राप्त हुनेछन्।

४. सरपट कटान प्रणाली (Clear Felling System)

वृक्षारोपण गरि हुर्काइएको छिटो बढ्ने प्रजातिको वनमा यो प्रणाली उपयुक्त हुन्छ। टिक, सिसौ, मसला, बकईनो आदि लगायतका वनमा अवस्था हेरी यो प्रणाली लागू गरिनेछ।

५. सुधार कटान (Improvement Felling)

जिल्ला भित्र नदी तटीय वनमा सिसौ, खयर, सिमल, कर्मा, जामुन, अस्ना, सिरिस आदि प्रजातिको वढी घनत्वका वनहरू तथा हैसियत बिग्रेको वनहरूमा यो प्रणाली लागू गरिनेछ। यस वन व्यवस्थापनको उद्देश्य काठ/दाउरा उत्पादन र नदी तटीय क्षेत्रको संरक्षण हुनेछ भने पुनरुत्पादन प्राकृतिक वा कृत्रिम वृक्षारोपण/बीउ बाट गरिनेछ।

(ड) वन सम्बर्द्धन प्रणाली अनुसार वन वाली उत्पादन तथा पुनरुत्पादन चक्र

जिल्लामा विद्यमान वनको व्यवस्थापनको लागि विभिन्न वन सम्बर्द्धन प्रणालीहरूको सिफारिस गरिएको छ। सरकारद्वारा व्यवस्थित वन तथा सामुदायिक वनलाई छनौट प्रणाली अनुसार वनको व्यवस्थापन गरिएमा वन क्षेत्रलाई Felling cycle का आधारमा felling coupe मा विभाजन गरी वन वाली उत्पादन गर्नुका साथै पुनरुत्पादन प्राप्ति गरिने छ। यस पद्धति वमोजिम वनको व्यवस्थापन गर्दा वनमा उक्त प्रजातिको उमेर अनुसार सवै उमेरका रुखहरू वन क्षेत्र भरि प्राप्त गर्ने उद्देश्य रहेको हुन्छ। भने shelterwood system अपनाएर वनको व्यवस्थापन गरिएमा वन क्षेत्रलाई वन वालीको उमेरका आधारमा विभिन्न ब्लकमा विभाजन गरी पुनरुत्पादन समयावधि किटान गरी उक्त समयावधिभर सो ब्लकमा पुनरुत्पादन प्राप्त गर्ने उद्देश्यले वन पैदावारहरू संकलन गरिन्छ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

१७. जडीबुटी तथा अन्य वन पैदावारको संरक्षण तथा व्यवस्थापन

१७.१ जडीबुटी संकलन तथा बिक्री वितरण

जिल्लामा रहेका विभिन्न जडीबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारहरू मध्ये गत ५ वर्षको अवधिमा कुनै पनि जडीबुटी राष्ट्रिय वन क्षेत्रबाट संकलन भई निकासी भएको नदेखिए तापनि गैर काष्ठ वन पैदावारमा राष्ट्रिय वन क्षेत्रबाट विगत ५ वर्षमा सालको पात संकलन गर्न ईजाजत दिई ६०००० किलो सालको पात निकासी भई सो वापत रु ६००००।- राजश्व संकलन भएको देखिन्छ। जिल्लाको हुप्सेकोट र बुलिङटार गाउँपालिकाको वन क्षेत्रमा प्राकृतिक अवस्थामा रहेका पिप्ला, सिल्टिमुर, तेजपात र अलैची जस्ता जडीबुटीजन्य विरुवाको बासस्थान संरक्षण र खेती विस्तारको लागि संघीय सरकारबाट प्राप्त कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन भएका थिए।

जिल्लामा स्थानीय रूपमा प्रयोगमा आउने गैरकाष्ठ प्रजातिहरूमा सितलचिनी, अमला, हरो, वरो, वांस, अमृसो, तेजपात /दालचिनी, वेल, चिउरी, सालको पात, निउरो, सिप्लीकान, गुर्जो, चुत्रोको वोक्रा, चुत्रोको जरा, गुजरगानो आदि महत्वपूर्ण गैरकाष्ठ वन पैदावारहरूको खेती प्रवर्द्धनको लागि स्थानीय वन समूह तथा कृषकहरूलाई प्राविधिक सहयोग तथा प्रजाति अनुसार बीउविजन र बिरुवा उपलब्ध गराउनुको साथै जग्गा तयारीको लागि अनुदान रकम उपलब्ध गराउन विशेष पहल गरिनेछ। उक्त कार्यक्रमलाई अझ प्रचार-प्रसारका साथ सम्भावित क्षेत्रहरूको पहिचान गरी व्यवसायीकरण गर्न सकिने र व्यवसायीक महत्व बोकेका गैरकाष्ठ वन पैदावारको खेतीमा व्यापकताका साथ निरन्तरता दिईने छ।

जडीबुटी संकलन गर्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू

- जडीबुटी तथा अन्य गैरकाष्ठ वन पैदावार संकलन गर्दा गैरकाष्ठ वन पैदावारको स्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन बमोजिम गरिनेछ।
- प्रत्येक क्षेत्रमा कार्ययोजनामा उल्लेख भए बमोजिम वा अनुमान गरिएको परिमाणभन्दा बढी जडीबुटी संकलन गर्न ईजाजत दिईने छैन।
- जडीबुटी संकलन भई पुनरुत्पादन हुनुपर्ने स्थानमा आगलागि तथा चरिचरनमा नियन्त्रण गरिनेछ।
- तोकिएको समयमा कार्ययोजनाले निर्दिष्ट गरेको प्रकृत्या पूरा गरेर मात्र संकलन गर्न दिईनेछ।
- तोकिएको समय अवधिभन्दा अन्य समयमा जडीबुटी संकलन गर्न दिईने छैन।
- जडीबुटी संकलकलाई जडीबुटी संकलन विधि र प्रशोधन विधिको विषयमा जानकारी दिईनेछ।
- सामुदायिक तथा साझेदारी वनको हकमा सम्बन्धित कार्ययोजनाको आधारमा र राष्ट्रिय वन को हकमा प्रचलित नियमानुसार संकलन ईजाजत दिईनेछ।
- जडीबुटी संकलन गर्दा डिभिजन वन कार्यालय तथा सब डिभिजन वन कार्यालयहरूबाट अनुगमनको उचित व्यवस्था गरिनेछ।

- जडीबुटी संकलन गर्दा संकलन गर्ने निश्चित समय तोकी सोही समय अवधिभित्र निकासी ईजाजत दिईनेछ ।
- जडीबुटी संकलनको लागि निवेदन दिँदा तोकिएको ढाँचामा दरखास्त र तोकिएको परिमाणको सम्पूर्ण राजस्व रकम बराबरको रकम धरौटी राखेपछि मात्र संकलन उपलब्ध गराइने छ ।

१७.२ ढुंगा, गिट्टी, बालुवा संकलन

जिल्लाको नारायणी नदी, केरुङ्गे, लोकाहा, विनयी लगायतका खोलाबाट सम्बन्धित स्थानीय तहहरूले नियमित रुपमा ढुंगा, गिट्टी, बालुवा संकलन गरिएको पाईन्छ । हालसम्म वन क्षेत्र बाहेकका नदी खोला खहरेहरूबाट स्थानीय तहहरूले आवश्यक प्रकृया पुरा गरी ढुंगा, गिट्टी, बालुवा संकलन तथा बिक्री वितरण गर्दै आईरहेकोमा गण्डकी प्रदेश वन ऐन, २०८० मा व्यवस्था भएको प्रावधान अनुसार वन क्षेत्र हुँदै बहने नदी खोला खहरेहरूबाट प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन स्वीकृत गराई डिभिजन वन कार्यालयबाट संकलन गरिनेछ । योजना अवधिमा वार्षिक रुपमा ढुंगा, गिट्टी, बालुवा गर्न सकिने खोलाहरू तथा अनुमानित परिमाण तालिकामा देखाइएको छ ।

तालिका नं. २८: ढुङ्गा गिट्टी बालुवा संकलन (कार्ययोजना अवधिमा अनुमानित संकलन गर्न सकिने परिमाण)

सि. नं.	नदी/खोलाको नाम, ठेगाना	विवरण	आ.व./ संकलन परिमाण (घन मिटर)					जम्मा परिमाण
			०८२।०८३	०८२।०८३	०८३।०८४	०८४।०८५	०८५।०८६	
१	काली गण्डकी बौदिकाली, बुलिङ्गटार गा.पा. र गैडाकोट न.पा.	ढुङ्गा	८२५	९०८	९९८	१०९८	१२०८	५०३७
		गिट्टी	१६५०	१८१५	१९९७	२१९६	२४१६	१००७३
		बालुवा	१६५०	१८१५	१९९७	२१९६	२४१६	१००७३
२	नारायणी गैडाकोट न.पा.	ढुङ्गा	५५०	६०५	६६६	७३२	८०५	३३५८
		गिट्टी	१६५०	१८१५	१९९७	२१९६	२४१६	१००७३
		बालुवा	१६५०	१८१५	१९९७	२१९६	२४१६	१००७३
३	महेश खोला गैडाकोट न.पा.	ढुङ्गा	२८	३०	३३	३७	४०	१६८
		गिट्टी	२८	३०	३३	३७	४०	१६८
		बालुवा	२८	३०	३३	३७	४०	१६८
४	झरही खोला देवचुली र गैडाकोट न.पा.	ढुङ्गा	२७५	३०३	३३३	३६६	४०३	१६७९
		गिट्टी	२४८	२७२	२९९	३२९	३६२	१५११
		बालुवा	०	०	०	०	०	०
५	बौलाहा खोला देवचुली न.पा.	ढुङ्गा	२७५	३०३	३३३	३६६	४०३	१६७९

वरिष्ठ वन अधिकृत

सि. नं.	नदी/खोलाको नाम, ठेगाना	विवरण	आ.व./ संकलन परिमाण (घन मिटर)					जम्मा परिमाण
			०८२।०८३	०८२।०८३	०८३।०८४	०८४।०८५	०८५।०८६	
		गिट्टी	१३८	१५१	१६६	१८३	२०१	८३९
		बालुवा	०	०	०	०	०	०
६	लोकाहा खोला कावासोती न.पा. र देवचुली न.पा.	ढुङ्गा	२७५	३०३	३३३	३६६	४०३	१६७९
		गिट्टी	५५०	६०५	६६६	७३२	८०५	३३५८
		बालुवा	०	०	०	०	०	०
७	केरुङ्गे खोला कावासोती न.पा. र हुप्सेकोट गा.पा.	ढुङ्गा	१३८	१५१	१६६	१८३	२०१	८३९
		गिट्टी	१६५०	१८१५	१९९७	२१९६	२४१६	१००७३
		बालुवा	२७५	३०३	३३३	३६६	४०३	१६७९
८	पत्थर खोला हुप्सेकोट गा.पा. र कावासोती न.पा.	ढुङ्गा	५५	६१	६७	७३	८१	३३६
		गिट्टी	११००	१२१०	१३३१	१४६४	१६११	६७१६
		बालुवा	०	०	०	०	०	०
९	गिरुवारी खोला मध्यविन्दु न.पा. र हुप्सेकोट गा.पा.	ढुङ्गा	२७५	३०३	३३३	३६६	४०३	१६७९
		गिट्टी	१६५०	१८१५	१९९७	२१९६	२४१६	१००७३
		बालुवा	८२५	९०८	९९८	१०९८	१२०८	५०३७
१०	अरुणखोला मध्यविन्दु न.पा.	ढुङ्गा	५५०	६०५	६६६	७३२	८०५	३३५८
		गिट्टी	२७५	३०३	३३३	३६६	४०३	१६७९
		बालुवा	१३७५	१५१३	१६६४	१८३०	२०१३	८३९५
११	सानो/ठुलो खहरे मध्यविन्दु न.पा. र विनयी त्रिवेणी गा.पा.	ढुङ्गा	१३८	१५१	१६६	१८३	२०१	८३९
		गिट्टी	५५०	६०५	६६६	७३२	८०५	३३५८
		बालुवा	०	०	०	०	०	०
१२	विनयी खोला विनयी त्रिवेणी गा.पा.	ढुङ्गा	११०	१२१	१३३	१४६	१६१	६७२
		गिट्टी	२७५	३०३	३३३	३६६	४०३	१६७९
		बालुवा	५५०	६०५	६६६	७३२	८०५	३३५८
१३		ढुङ्गा	२७५	३०३	३३३	३६६	४०३	१६७९
		गिट्टी	५५०	६०५	६६६	७३२	८०५	३३५८

वरिष्ठ वन अधिकृत

सि. नं.	नदी/खोलाको नाम, ठेगाना	विवरण	आ.व./ संकलन परिमाण (घन मिटर)					जम्मा परिमाण
			०८२ ०८३	०८२ ०८३	०८३ ०८४	०८४ ०८५	०८५ ०८६	
	वन क्षेत्र हुदै बहने अन्य खहरेहरु मध्यविन्दु न.पा. र विनयी त्रिवेणी गा.पा.	बालुवा	५५०	६०५	६६६	७३२	८०५	३३५८
१४	वन क्षेत्र हुदै बहने अन्य खहरेहरु कावासोती र देवचुली न.पा.	ढुङ्गा	२७५	३०३	३३३	३६६	४०३	१६७९
		गिट्टी	५५०	६०५	६६६	७३२	८०५	३३५८
		बालुवा	५५०	६०५	६६६	७३२	८०५	३३५८
१५	वन क्षेत्र हुदै बहने अन्य खहरेहरु देवचुली र गैडाकोट न.पा.	ढुङ्गा	२७५	३०३	३३३	३६६	४०३	१६७९
		गिट्टी	५५०	६०५	६६६	७३२	८०५	३३५८
		बालुवा	५५०	६०५	६६६	७३२	८०५	३३५८
	कुल जम्मा		२३७३३	२६१०६	२८७१६	३१५८८	३४७४७	१४४८८९

(स्रोत: स्रोत सर्वेक्षण तथा विश्लेषण, २०८२)

(Handwritten signature)

वरिष्ठ वन अधिकृत

१८. वृक्षारोपण गर्ने क्षेत्रको पहिचान तथा वृक्षारोपण योजना

स्थानीयस्तरमा हरियाली बढाउन, भू-क्षयको रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्न, कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व बढाउन, वन पैदावारको परनिर्भरता कम गर्न, विभिन्न कारणबाट कटान भएका वन क्षेत्रलाई पुनः हराभरा बनाउन तथा खाली नाङ्गो निजी जग्गाहरूमा हरियाली बढाउन वृक्षारोपणको आवश्यकता पर्दछ। तर अहिलेको अवस्थामा बसाई सराई, वैदेशिक रोजगारी तथा अध्ययन, चरिचरण तथा खोरिया फडानी नियन्त्रण जस्ता कारणले खेती योग्य जमीनमा समेत विरुवा हुर्कन गएको कारणले छिटो उत्पादन दिने फलफूल र सौन्दर्यमूलक वाहेक अन्य विरुवाको माग घट्दै गएको छ। केही व्यवसायीक फर्महरूले वाहेक डालेघाँसका विरुवा समेत कम माग गरेको पाईन्छ। केही सार्वजनिक जग्गा तथा संभावित पार्क क्षेत्रमा फलफूलजन्य र सौन्दर्यमूलक प्रजातिका विरुवाहरूको माग भने बढेको अवस्था छ। तसर्थ स्थानीय रूपमा आयआर्जनलाई सहयोग गर्ने, छिटो उत्पादन दिने, वन्यजन्तुवाट नोक्सान कम हुने तथा बाँदरलाई वन क्षेत्रमा नै भूलाउन सहयोग हुने खालका विरुवा प्रजाति रोपणका लागि स्थानीय माग अनुसारका बहुउपयोगी विरुवा उत्पादन गरी वृक्षारोपण गरिनेछ।

- सौन्दर्यमूलक विरुवा रोपण : यस अन्तर्गत पर्यटकीय हिसावले महत्पूर्ण शहरी वृक्षारोपण, विभिन्न स्थानमा निर्मित पार्क, सडक किनारा, विद्यालय, सरकारी कार्यालय परिसरमा फुल फुल्ने, फल दिने तथा हरियाली एवं छहारी दिने सौन्दर्यमूलक विरुवाहरू रोपण गरिनेछ।
- पहिरो तथा भू-सम्वेदनशील क्षेत्रमा गरिने विरुवा रोपण : पहिरो गएको तथा जान सक्ने क्षेत्रमा बाँस, अमृसो, कदम, खयर जस्ता विरुवाहरू रोपण गरी माटो संरक्षण गरिनेछ।
- खोला नदी किनारा संरक्षण तथा नदी उकास क्षेत्रमा गरिने वृक्षारोपण : जिल्लामा रहेका मुख्य गरी केरुङ्गे खोला, कालीगण्डकी, नारायणी लगायतका नदी किनारमा बाँस रोपण गरिनेछ भने कालीगण्डकी नदी किनार समेतको उपयुक्त क्षेत्रमा सिसौ, खयरको रोपण तथा संरक्षण गरी प्राकृतिक पुनरुत्पादनलाई व्यवस्थापन गरिनेछ।
- सामुदायिक तथा सार्वजनिक जग्गामा वृक्षारोपण : सामुदायिक वन तथा सार्वजनिक जग्गामा स्थानीय समुदायको आवश्यकताको आधारमा प्रजाति छनौट गरी जनसहभागीतामा वृक्षारोपण कार्यलाई विशेष प्राथमिकताका साथ अगाडी बढाईनेछ। यस जिल्लामा रहेको खाली, सार्वजनिक क्षेत्रमा स्थानीय तहहरूसँग समन्वय गरी वृक्षारोपण कार्य सम्पन्न गरिनेछ। कार्ययोजना अवधिमा करिब १८८ हे. क्षेत्रमा वृक्षारोपण गरिनेछ।
- राष्ट्रिय वन क्षेत्रको खाली जग्गामा विरुवा रोपण : यस जिल्लामा खाली रहेको सरकारद्वारा व्यवस्थित वन क्षेत्रमा वन्यजन्तुको बासस्थान व्यवस्थापन अन्तर्गत उपयुक्तताको आधारमा पानी पोखरी र घाँसेमैदान विकास गरिनेछ र यदी सो को लागी उपयुक्त नभएमा वृक्षारोपण गरी क्रमशः सामुदायिक र कबुलियती वनको रूपमा हस्तान्तरण गरिनेछ।
- निजी वृक्षारोपण सहयोग कार्यक्रम : निजी वनलाई बढावा दिने उद्देश्यले स्थानीय समुदाय/किसानलाई माग अनुसार छिटो हुर्कने तथा आमदानी दिने खालका डालेघाँस तथा अन्य प्रजातिका विरुवाहरू लगाउन प्रोत्साहन गर्दै निःशुल्क

वरिष्ठ वन अधिकृत

विरूवा वितरण गरिनेछ । यस योजना अवधिमा निजी जग्गामा विरूवा संख्याको आधारमा करीब १०० हेक्टर (खाली निजी जग्गामा वृक्षारोपण वा वीच-वीचमा सम्बर्द्धन वृक्षारोपण, सम्भाव्य विरूवा वितरण संख्याको आधारमा) क्षेत्रफलमा वृक्षारोपण कार्य सम्पन्न गरिनेछ । सामुदायिक/साझेदारी तथा कबुलियती वन समूहहरूलाई समेत परिचालन गरी उपभोक्ताहरूको निजी जग्गामा वृक्षारोपण गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।

- गैरकाष्ठ वन पैदावार वृक्षारोपण कार्यक्रम : यस जिल्लामा आगामी ५ वर्षमा कम्तीमा २५ हे. क्षेत्रफलमा पकेट क्षेत्र पहिचान गरी जडीबुटी खेतीको विस्तार गरिनेछ । गैरकाष्ठ वन पैदावार रोपण गरी संकलन तथा बिक्री वितरण मार्फत आम्दानीको श्रोतमा बृद्धि गरिनेछ । गैरकाष्ठ वन पैदावार सम्बन्धी कार्यक्रमहरू जडीबुटी विकास कार्यक्रममा प्रस्ताव गरिएको छ ।

तालिका नं. २९: डिभिजन वन कार्यालय नवलपुरको आगामी ५ वर्षसम्म गर्ने विरूवा उत्पादन तथा वृक्षारोपणको लक्ष्य

आ.व.	सौन्दर्यमूलक विरूवा		जडीबुटी विरूवा		बहुवर्षीय/बहुउपयोगी विरूवा		कुल जम्मा	
	संख्या (गोटा)	क्षेत्रफल (हे.)	संख्या (गोटा)	क्षेत्रफल (हे.)	संख्या (गोटा)	क्षेत्रफल (हे.)	संख्या (गोटा)	क्षेत्रफल (हे.)
०८२।०८३	१५०००	९	२००००	१२	८५०००	५०	१,२०,०००	७१
०८३।०८४	१५०००	९	२००००	१२	७००००	४४	१,०५,०००	६५
०८४।०८५	१००००	७	२००००	१२	६५०००	४०	९५,०००	५९
०८५।०८६	१००००	७	२००००	१२	६५०००	४०	९५,०००	५९
०८६।०८७	१००००	७	२००००	१२	६५०००	४०	९५,०००	५९
जम्मा	६००००	३९	१०००००	६०	३०५०००	२१०	५,१०,०००	३१३

नोट: वृक्षारोपण हुने क्षेत्रफल प्रति हेक्टर १६०० विरूवाका दरले रोपण हुने अनुमानका आधारमा राखिएको ।

वन
वरिष्ठ वन अधिकारी

१९. वन अनुसन्धान तथा वन वीउ वगैँचा सम्बन्धी व्यवस्था

प्राकृतिक वन सम्पदाले धनी यस जिल्लामा जैविक विविधता र पारिस्थितिकिय प्रणाली सेवाहरूको पहिचान, साल, सिसौ र खयर प्रजातिमा देखिने रोग किराहरूको प्रकोप नियन्त्रण, मिचाहा प्रजातिको नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन, कार्वन मापन र विश्लेषण सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धानको आवश्यकता देखिन्छ ।

विभिन्न जडीबुटीहरूको पकेट क्षेत्र, महत्वपूर्ण जडीबुटीको सम्भावित खेती विस्तार क्षेत्र, मूल्य अभिवृद्धि र बजारसम्बन्धी अनुसन्धानलाई समेत प्राथमिकतामा राख्नु पर्ने देखिन्छ । जैविक विविधता संरक्षणको लागि मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व र राहत कोष संयन्त्र, लोपोन्मुख प्रजाति, अवैध शिकार, शिकारी र व्यापार सम्बन्धी अनुसन्धान लाई समेत जोड दिनुपर्ने देखिन्छ । यस बाहेक जलवायु परिवर्तन र प्राकृतिक प्रकोपको उच्च जोखिमका कारण जिल्लाको पारिस्थितिक र आर्थिक सामाजिक परिवेशमा प्रभावित भएको छ । तसर्थ, जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण, अनुकूलन र प्रकोप जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी अनुसन्धानहरू सञ्चालन गरीनुपर्छ जसले उपयुक्त उपायहरूतर्फ निर्देशित गर्नेछ ।

वन वीउ वगैँचा

डिभिजन वन कार्यलय नवलपुर अन्तर्गतका सरकारद्वारा व्यवस्थित वन, सामुदायिक वन वा अन्य राष्ट्रिय वनको कुनै भू-भाग तोकेर वन वीउ वगैँचाको नाममा सिमाङ्कन गरी प्रयोग गरिनेछ । यसरी वन वीउ वगैँचाको स्थापना गर्दा पहिलो प्राथमिकतामा स्थानीय जन समुदायको आवश्यकतालाई मध्य नजर गर्दै विभिन्न प्रजातिहरू मध्यको उचित प्रजाति पहिचान, वनको पहिचान गरिनेछ । हालसम्म जिल्ला भित्र विउ वगैँचा, सिड स्ट्याण्ड स्थापना भएका छैनन् । यस कार्यायोजनाको अवधि भित्र आवश्यकता अनुसार विभिन्न प्रजातिको प्लट, विउ वगैँचा, सिड स्ट्याण्ड स्थापना गरिने छ । वन विउ प्रयोगशाला तथा भण्डारण केन्द्र पोखरासँगको सहकार्यमा सम्भाव्यता अध्ययन गरी अरुणखोला दुम्कीबास चक्ला वन क्षेत्रमा हर्षो बर्षोको, बुलिङ्गटार, बौदीकाली गा.पा. तथा मध्यविन्दु न.पा.को माथिल्लो क्षेत्रमा तेजपातको सिड स्ट्याण्ड स्थापना गरिनेछ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

२०. सामाजिक सांस्कृतिक तथा आर्थिक विश्लेषण

२०.१ सामाजिक तथा आर्थिक अवस्था

(क) जनसंख्या

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस जिल्लाभित्र जम्मा परिवार संख्या ९३,९२५, कुल जनसंख्या ३,७८,०७९ (महिला २,००,१९२, पुरुष १,७७,८८७) र जनघनत्व २६५ प्रति वर्ग कि.मी. रहेको छ । । त्यसैगरी स्थानीय तह अनुसार कावासोती न.पा.मा सबैभन्दा धेरै २२,१६६ र बौदीकाली गाउँपालिकामा सबैभन्दा कम २,९१३ परिवारहरू बसोबास गर्दछन् । यस जिल्लाको औषत परिवार संख्या ४.०२ रहेको छ । (राष्ट्रिय जनगणना, २०७८)

(ख) जातजाति

यस जिल्लामा बहुजातिय र बहुभाषिक जातजातिहरूको बसोबास रहेकोछ । जिल्लाको कूल जनसंख्याको २७.५० प्रतिशत मगर जातिको वाहुल्यता रहेको छ भने २३.७ प्रतिशत पहाडी ब्राम्हण, ११ प्रतिशत थारु रहेका छन् भने अन्य प्रमुख जातजातिहरूमा क्षेत्री, कुमाल, नेवार, गुरुङ, परियार, ठकुरी आदि रहेका छन् । (राष्ट्रिय जनगणना, २०७८)

(ग) धर्म, संस्कृति, भाषा र पेशा

यस जिल्लाका अधिकांस वासिन्दा मुख्य धर्मको रूपमा हिन्दु धर्म मान्दछन् भने अन्य धर्महरूमा बौद्ध, मुसलमान, कृशियन आदि रहेका छन् ।

जिल्लामा बोलिने प्रमुख भाषा नेपाली हो भने अन्य मातृभाषाहरूमा मगर, थारु, नेवारी, आदि मुख्य रहेका छन् । अन्य लोपोन्मुख आदिवासीका भाषाहरू जस्तै: भूजेल, कुमाल, बोटे, माझी, मुसहर, मुस्लिम आदि रहेका छन् ।

यस जिल्लामा अधिकांश मानिसहरू कृषि पेशामा नै आधारित छन् भने केही मानिसहरू वैदेशिक रोजगार, नोकरी, व्यापार तथा जिल्लामा रहेका उत्पादनमूलक कल कारखानाहरू जस्तै सि.जि., होड्सी सिम्मेन्ट जस्ता उद्योगहरूमा रोजगारी गर्दछन् । यस जिल्लामा कामको लागि प्रयाप्त मात्रामा श्रमिकहरू पाईने भएतापनि बाह्य जिल्लाहरू तथा छिमेकी राष्ट्र भारतबाट समेत कामदारहरू आई कामकाज गर्ने गरेको पाईन्छ ।

(घ) पेशा तथा रोजगारी

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको आर्थिक विकासमा धेरै क्षेत्रको योगदान रहेको छ । यस जिल्लाका १० वर्ष वा सो भन्दा माथिका व्यक्तिको आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता अनुसार ६५.५ प्रतिशत विभिन्न पेशामा आवद्ध भई आर्थिक रूपमा सक्रिय र ३४.५ प्रतिशत निष्क्रिय रहेका छन् । (राष्ट्रिय जनगणना, २०७८)

(ङ) बसाई सराईको अवस्था

जिल्लाको समथर भू-भागमा जिल्लाकै पहाडी भू-भागबाट बसाईसराई गरेर आउने क्रम वढीरहेको छ । जिल्लाको गैडाकोट/देवचुली/कावासोती/चोरमारा/अरुणखोला/दुम्कीबास लगायतका बजारमा तनहुँ, पाल्पा, पर्वत, स्याङ्जा, वाग्लुङ,

वरिष्ठ वन अधिकृत

गुल्मी, प्यूठान लगायतका जिल्लाका विभिन्न ठाउँबाट मानिसहरु वसाई सराई गरी आउने क्रम बढी छ । आन्तरिक तथा अन्य जिल्लाबाट यस जिल्लामा वसाइसराइको कारण जिल्लाको समथर भू-भागहरुमा जनघनत्व बढ्दो छ ।

(च) प्रमुख सांस्कृतिक पर्व एवं चाडपर्वहरु

जिल्लाका ८७.१३ प्रतिशत वासिन्दा हिन्दु धर्मावलम्बी भएको कारणले दशैं, तिहार, तिज, जनैपुर्णिमा, कृष्णजन्माष्टमी, माघेसक्रान्ति, श्रीपञ्चमी, जितिया आदि यस जिल्लाका प्रमुख चाडपर्वहरु हुन् । यसका साथै बुद्ध पुर्णिमा, ल्होसार, ईद, रमजान, क्रिसमस आदि पनि भव्यताका साथ मनाईने गरेको पाईन्छ । जिल्लाका विभिन्न धार्मिकस्थलहरुमा विभिन्न समयमा मेला लाग्ने गरेका छन् । हरिवोधनी एकादशीमा पिठौली र गुन्द्रही मेला, माघे औंशीमा त्रिवेणीमा लाग्ने मेला, तिजमा इटौरामा लाग्ने मेला यसका उदाहरणहरु हुन् ।

२०.२ धार्मिक, सांस्कृतिक, पर्या-पर्यटकीय स्थलहरु

धार्मिक महत्वका स्थलहरु:

हिन्दु र बौद्धमार्गीहरुको ऐतिहासिक पक्षहरूसंग जोडिएको प्रसिद्ध मन्दिर तथा गुम्बाहरु, गजेन्द्रमोक्ष धाम, घुमाउरीघाट, दाउन्नेदेवी, सिजी साश्वत धाम, अकलादेवी, कैलाश आश्रम, मौलाकालिका मन्दिर, कुमारवर्ती, रुद्रपुरगढी, देवघाट आदि यस जिल्लाका महत्वपूर्ण धार्मिक क्षेत्रहरु हुन् ।

ऐतिहासिक तथा पूरातात्विक स्थलहरु:

यस जिल्लामा अध्ययन, अवलोकन गर्न लायक स्थलहरुमा मुकुन्दसेन दरवार, देवचुली/बरचुली डाँडाँ, धौवादी क्षेत्र, चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज/मध्यवर्ती क्षेत्रका वनहरु, दाउन्ने क्षेत्र, त्रिवेणी (गजेन्द्रमोक्ष धाम) क्षेत्र रहेका छन् ।

साँस्कृतिक क्षेत्रहरु:

यस जिल्लाका आदिवासी तथा जनजातिहरु जस्तै: थारु, मगर, वोटे, माझी, मुसहरको मातृभाषा, चाडपर्व, भेषभूषा र रहनसहनको अध्ययन अनुसन्धान तथा अवलोकन भ्रमण गर्न अनुकूल रहेको छ । थारु संस्कृतिको प्रदेशकै उत्कृष्ट साँस्कृतिक सम्पदा भएको यस जिल्ला भएर नेपालको एकमात्र शालीग्राम पाईने कालीगण्डकी नदी बग्दछ भने नारायणी नदी क्षेत्र र यसमा गरिने जलयाना विश्व प्रख्यात जलयानाको रुपमा मानिन्छ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

२१. वन पैदावार उत्पादन तथा आपूर्ति

यस जिल्लाको मुख्य वन पैदावारको रूपमा सबैभन्दा बढी मात्रामा उत्पादन तथा बिक्री हुने वन पैदावार सालको काठ हो। त्यस बाहेक सालको दाउरा, सिसौ, असना, खयर लगायतका प्रजातिका काठ/दाउरा उत्पादन हुने गरेको छ। अन्य वन पैदावारमा सालको पात, विभिन्न जडीबुटी तथा घाँस/स्याउला लगायतका गैरकाष्ठ वन पैदावार रहेका छन्। यी वस्तुहरूको जिल्लाका सामुदायिक वन, साझेदारी वन तथा राष्ट्रिय वन, कबुलियती वन तथा निजी वन वाट उत्पादन हुन्छ। जिल्लामा हुने काठ दाउराको उत्पादनबाट उपभोक्ताहरूको माग आपूर्ति हुनाका साथै उत्पादन वढी भई बाह्य जिल्लाहरूमा समेत निकासी हुने गरेको छ। जिल्लामा रहेका सःमिल, फर्निचर, विक्रेट, प्लाइउड तथा भेनियर र ईटा उत्पादन गर्ने उद्योगहरूले बाह्य जिल्लाबाट सल्ला, चिलाउने, कटुस लगायत यस जिल्लामा उत्पादन नहुने प्रजातिका काठ/दाउरा खरीद गर्ने गरेका छन्। जिल्लाका सःमिल तथा फर्निचर उद्योगबाट उत्पादित दराज, पलङ्ग, सोफा, टेबल, कुर्सी जस्ता फर्निचर सामग्रीहरू र घर निर्माणको लागि आवश्यक पर्ने झ्याल ढोकाका सामानहरू जिल्ला भित्र खपत हुनुका साथै बाह्य जिल्लाहरूमा समेत निकासी हुने गरेको छ। यसका साथै वन पैदावारको उत्पादनले कृषि पेशा संचालन गर्न समपूरकको रूपमा कार्य गर्दै आएको छ। कृषि औजार निर्माण गर्नदेखि पशुपालन तथा खेतीपाती गर्न वनवाट उत्पादित सेवा र वस्तुले प्रमुख भूमिका खेल्दै आएको छ। खासगरी घरायसी प्रयोगका लागि वनवाट घाँस, दाउरा, स्याउला, सोत्तर, काठ, लाश्रा, घोचा, भाटा, कृषि औजार निर्माण सामग्री ईत्यादि प्रयोग गरीदै आएको छ। यस जिल्लामा वनको दिगो व्यवस्थापन भएमा पर्याप्त मात्रामा काठको उत्पादन भई राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा उल्लेख्य योगदान पुऱ्याउन सकिनेछ।

(क) वन पैदावारहरूको सङ्कलन, बिक्री वितरण

योजना अवधीमा संकलन हुन सक्ने काष्ठ तथा गैरकाष्ठ वन पैदावार संकलन विवरण देहायबमोजिम रहनेछ।

१. काष्ठ वन पैदावार

जिल्लाको सरकारद्वारा व्यवस्थित वन, सामुदायिक र साझेदारी वन जंगलहरूमा रहेका रुख बिरुवाहरूको अवस्था पत्ता लगाउन वन विभागबाट प्रकाशित “सामुदायिक वनको वन स्रोत सर्वेक्षण मार्ग दर्शन (परिमार्जित संस्करण) २०६१”, का साथसाथै अधिल्लो पञ्चवर्षीय वन कार्ययोजना, जल तथा शक्ति आयोग र वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभागका उपलब्ध द्वितीय स्तरका तथ्याङ्कलाई समष्टिगत रूपमा आधार मानी प्रक्षेपण गरिएको थियो।

त्यस्तै गैर काष्ठ वन पैदावारको हकमा वन विभागद्वारा प्रकाशित “गैर काष्ठ वन पैदावारको स्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन, २०६१” ले निर्दिष्ट गरे बमोजिम विभिन्न सब डिभिजन अन्तर्गत पर्ने सरकारद्वारा व्यवस्थित वन जंगलहरूमा सब डिभिजन वन प्राविधिकहरूलाई परिचालन गरी स्थलगत रूपमा कार्ययोजना तयारी समयमा उपलब्ध भएका जडीबुटीको स्रोतको मापन गरी आएको जानकारी, कार्ययोजना तयारी समयमा उपलब्ध हुन नसकेका जडीबुटीहरूको हकमा लक्षित समूह छलफल लाई आधार मानी प्राप्त हुन आएको जानकारीहरूलाई विश्लेषण गर्दा प्राप्त हुन आएको तथ्याङ्क र सामुदायिक वनको हकमा वन व्यवस्थापन कार्य योजनाको तयारीको क्रममा सोही मार्गदर्शनको आधारमा सामुदायिक वनहरूमा गरिएको वन स्रोत मापन, विश्लेषणका

वरिष्ठ वन अधिकृत

नतिजाहरूलाई नै सरकारद्वारा व्यवस्थित र सामुदायिक वनबाट काठ तथा गैरकाठ वन पैदावार संकलन गर्न सकिने मुख्य वैज्ञानिक आधार मानिएको छ ।

१.१ मुख्य काष्ठजन्य प्रजातिहरूको संकलन तरिका र अनुमानित संकलन खर्च (Harvesting Method)

जिल्लाका विभिन्न वनक्षेत्रबाट मुख्य काठजन्य प्रजातिहरूको संकलन गर्दा उपयुक्त उपकरणको प्रयोग तथा सुरक्षा सामाग्री प्रयोग गरी संकलन गरिनेछ । जैविक विविधताको दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण प्रजातिको कटान गरिने छैन । समुदायमा आधारित वनहरूको वन व्यवस्थापन कार्ययोजना बमोजिम सुखड खडा, ढलापडा रुखहरूलाई प्राथमिकता दिई तोकिएको परिमाण बमोजिम संकलन गरिनेछ । काठ दाउरा संकलनमा खटिईने कामदारहरूलाई तालिम दिईनेछ । काठ ढुवानी गर्दा सकेसम्म ट्र्याक्टर तथा ट्रकबाट गरिने छ । गोलिया नै ढुवानी गर्न नमिल्ने वन क्षेत्रमा काठ संकलन गर्दा पोर्टेबल चैन सः को प्रयोग गरी चिरान गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ । जिल्लाको चक्ला वन, सरकारद्वारा व्यवस्थित वन, साझेदारी वन तथा दरिया वुर्दी/सार्वजनिक स्थानको जोखिमयुक्त रुखहरू/मुद्दा तथा अन्य संकलन गर्दा यस योजना अवधिको लागि वार्षिक संकलन परिमाणको अनुमान बमोजिम काठ/दाउरा संकलन गर्न देहाय बमोजिम संकलन खर्च लाग्ने अनुमान गरिएको छ । साझेदारी वनबाट हुने कुल संकलन भएको परिमाण मध्ये सरकारको हिस्सामा पर्ने संकलन खर्चको रकम डिभिजन वन कार्यालयबाट व्यहोरिने छ । सरकारद्वारा व्यवस्थित वनमा वार्षिक स्वीकार्य परिमाण बढी भएता पनि पाँच वर्षमा संकलन गर्न सकिने अनुमानित परिमाण राखीएको छ ।

तालिका नं. ३०: योजना अवधिभरको काष्ठजन्य प्रजातिहरूको संकलन परिमाण र अनुमानित संकलन खर्चको विवरण

सि.नं.	वनको विवरण	अनुमानित संकलन परिमाण		अनुमानित संकलन खर्च (रु.)	कैफियत
		काठ (घ.फि.)	दाउरा (चड्डा)		
१	चक्ला वन	३४३७२९.६५	३४३.७३	५६३७१६६७.५०	
२	प्रस्तावित चक्ला वन	५३८८५.७५	५३.८८	८८३७१८२.५०	
३	सरकारद्वारा व्यवस्थित वन	१००००.००	१००.००	२९०००००.००	
४	साझेदारी वन	२५३५५.२६	२५.३६	४१५८३२९.००	
५	दरियावुर्दी/सार्वजनिक स्थानको जोखिमयुक्त रुखहरू/मुद्दा तथा अन्य संकलन	१५०००.००	१५.००	२४६००००.००	
जम्मा		४४७९७०.६६	५३७.९७	७४७२७१७९.००	

(स्रोत: स्रोत सर्वेक्षण तथा विश्लेषण, २०८२, जिल्लाको स्वीकृत जिल्ला दर्रेट, २०८१/०८२)

१.२ पुरानो काठ/दाउराको व्यवस्थापन

जिल्लामा आ.व. २०८१/०८२ सम्ममा सरकारद्वारा व्यवस्थित वन र विभिन्न विकास आयोजनाहरूबाट डिभिजन वन कार्यालयमा हस्तान्तरण भएका, ज्यादै न्यून गुणस्तर भएका, पटक पटक सूचना प्रकाशन गर्दा समेत लिलाम बिक्री हुन नसकेका

वरिष्ठ वन अधिकृत

रिख वन अधिकृत

करिव एक लाख घ.फि. काठ र करिव ४०० चड्ढा दाउरा मौज्दात रहेको छ । यी काठ दाउरा व्यवस्थापन गर्नु पनि कार्यालयको विशेष चुनौती रहेको छ । पुरानो काठ दाउराको व्यवस्थापनका लागि गण्डकी प्रदेश वन ऐन/नियमावली बमोजिम गठित पुनर्मूल्याङ्कन समितिमा पुनर्मूल्याङ्कनका लागि पेश गरिएकोमा उक्त समितिबाट स्थलगत निरिक्षण भएकोमा हालसम्म समितिको स्पष्ट निर्णय प्राप्त हुन नसकेकाले कार्ययोजना अवधिमा सो को लागि थप पहल गरिने छ । समितिमा पुनर्मूल्याङ्कनका लागि पेश गरिएको काठ दाउराको विवरण अनुसूची- ढ १ र २ मा संलग्न रहेको छ । समयमै काठ दाउरा व्यवस्थापनका लागि कार्ययोजना अवधिमा गरिने प्रयासहरु तपसिल बमोजिम रहनेछ ।

- वन निर्देशनालयबाट चेकजाँच हुनुपर्ने काठ दाउरा समयमै चेक जाँच गराउन पहल गरिनेछ ।
- विकास आयोजनासँग रुख कटान सम्बन्धी सम्झौता गर्दा काठ दाउरा हस्तान्तरण गर्ने समय सिमा निर्धारण गरी कटान सहमति दिइनेछ ।
- नरम प्रजातिका काठ दाउराको गुणस्तर छोटो समयमै हास हुन नदिनको लागि घाटगद्दी व्यवस्थापन तथा सेड हाउस निर्माणमा जोड दिइनेछ ।
- पटक पटक लिलाम गर्दा समेत लिलाम नभएको गोलिया काठलाई चिरान गरी चिरान उत्पादन बिक्री गर्ने व्यवस्थाका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

२. जडीबुटी गैरकाष्ठ वन पैदावार

यस जिल्लामा उत्पादन हुने जडीबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारहरुमा अमला, हर्षो, वर्रो, वांस, अमृसो, तेजपात, वेल, चिउरी, सालको पात, निउरो, सिप्लीकान आदि पर्दछन् । व्यापारिक प्रयोजनका लागि डिभिजन वन कार्यालयबाट अनुमति लिएर जिल्ला बाहिर सालको पात बाहेक जडिवुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावार निकासी भएका छैनन् । वनमा उत्पादन भएको तेजपात अबको केही बर्षमा बजारमा बिक्री हुने अवस्थामा पुगेको छ । सामुदायिक वनहरुमा प्राकृतिक रुपमा वाँस पाउने भएतापनि व्यावसायिक रुपमा वनक्षेत्रबाट बाँस संकलन र निकासी हुने गरेको पाइँदैन ।

२.१ अम्रिसो खेति विस्तार तथा बजारिकरण

जिल्लाको हुप्सेकोट गा.पा. तथा बुलिङटार गा.पा.मा रहेका कबुलियती वनमा विगत केही वर्ष देखि स्थानीय उपभोक्ताहरुको जिविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष टेवा पुऱ्याउने उद्देश्यले अमृसो र तेजपात रोपणलाई डिभिजन वन कार्यालयले प्राथमिकतामा राखी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । सामुदायिक वन समूहहरुमा रहेको विद्युत प्रसारण लाइनमुनि तथा अन्य उपयुक्त क्षेत्रमा समेत अम्रिसोको खेति विस्तार भएको छ । विभिन्न कबुलियती वन समूहहरुमा उत्पादन भएको अम्रिसो संकलनका लागि डिभिजन वन कार्यालयको सहयोगमा हालसम्म ५ भन्दा बढी संकलन तथा भण्डारण केन्द्र निर्माण भएको छ । जिल्लाका कबुलियती वनमा मात्र प्रतिवर्ष करिव २५० मेट्रिक टन अम्रिसो फूल उत्पादन हुने गरेको छ । कबुलियती वनमा उत्पादन भएको अम्रिसो नेपालका साथै भारतिय बजारमा समेत पुग्ने गरेको छ । वार्षिक रुपमा कबुलियती वनबाट उत्पादन हुने अम्रिसो कुचोको रुपमा नभइ कच्चा पदार्थको रुपमा भारत निर्यात हुने र मूल्य पनि व्यापारिहरुबाटै निर्धारण हुने गरेको बर्तमान परिप्रेक्ष्यमा कबुलियती वनका उपभोक्ताहरुले उत्पादन गरेको अम्रिसोबाट End Product (कुचो) नै नेपाल तथा भारतको बजारमा बिक्री गर्नको लागि

रिख वन अधिकृत

राष्ट्रिय वन अधिकृत

मूल्य अभिवृद्धि तथा बजारिकरणलाई प्रबर्द्धन गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ। सो का लागि जिल्लाका कबुलियती वनबाट उत्पादन हुने अग्निसोलाइ एकद्वार प्रणालिबाट बजारिकरण तथा बिक्री वितरणको लागि योजना अवधिमा प्राथमिकतामा राखिनेछ।

जडीबुटी मौज्जात तथा वार्षिक संकलन गर्न सकिने परिमाण

यस जिल्लाका विभिन्न सामुदायिक वन तथा राष्ट्रिय वन क्षेत्रहरूमा गरिएको वन श्रोत सर्वेक्षण तथ्याङ्क, फिल्ड अध्ययन गैह्र काष्ठ वन पैदावार सम्बन्धि विभिन्न सरोकारवालाहरू (स्थानीय संकलनकर्ता, उपयोगकर्ता) तथा कर्मचारीहरूसंग छलफल, अन्तरक्रिया, विगत पाँच वर्षमा जिल्लामा जडिबुटी संकलन तथा बिक्री वितरणको रेकर्ड तथा विगतको पञ्चवर्षीय कार्ययोजनाको अध्ययनबाट आगामी पाँच वर्षमा जिल्लाबाट संकलन गर्न सकिने जडिबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारहरूको परिमाण निम्न अनुसार अनुमान गरिएको छ।

तालिका नं. ३१: वार्षिक संकलन गर्न सकिने जडीबुटी तथा गैर काष्ठ वन पैदावारको परिमाण

क्र.सं.	प्रजाती	वार्षिक संकलन योग्य परिमाण कि.ग्रा.
१	कुरिलो जरा	३५००
२	दालचिनीको बोक्रा	१००००
३	बोझो	१०००
४	तेजपात	२५०००
५	सालको पात	१०००००
६	सालको बिउ	५००
७	सिमलको भुवा	५००
८	काउलो/पावनको बोक्रा	१५००
९	हर्रो/बरो/अमला/चिउरी	१५०००
१०	थाकल पत्ता	५०००
११	सिकाकाइ फल	२५००
१२	रिठ्ठा	२५००
१३	टिमुर	२०००
१४	सेतो मुसली	५००
१५	पिपला	५००
१६	चिनी लहरा गुर्जो	३०००
१७	अग्निसो	७०००००
१८	मजिठो	५००
१९	अरेलीको बोक्रा	५००
२०	अलैची	७५००
२१	सिल्टीमुर	३०००

खरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	प्रजाती	वार्षिक संकलन योग्य परिमाण कि.ग्रा.
२२	पाखनवेद	५००
२३	सर्पगन्धा	५००
२४	अश्वगन्धा	५००
२५	वेत/बाँस	१५००
२६	बेल	१०००

(स्रोत: स्रोत सर्वेक्षण तथा विश्लेषण, २०८२)

३. अन्य वन पैदावार

यस जिल्लाबाट मुख्य रूपमा काठजन्य वन पैदावार संकलन तथा निकासी हुने गरेको छ। अन्य वन पैदावारहरूमा नदीजन्य वन पैदावार तथा गोल उत्पादन भएको पाईन्छ।

(ख) वन पैदावार ओसारपसार

वन पैदावारको बिक्री वितरण डिभिजन वन कार्यालय, जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समिति, सामुदायिक/साझेदारी वनको हकमा उपभोक्ता समूह र व्यवसायी, निजी जग्गाको हकमा वन पैदावार रहेको जग्गाको हकवाला र स्थानीय तहहरूसँगको समन्वय तथा सहकार्यमा कानुन बमोजिम बजार मूल्यलाई ध्यानमा राखी मूल्य निर्धारण गरी तोकिएको प्रकृयाहरू अवलम्बन गरी बिक्री वितरण गरिनेछ।

➤ **स्थानिय उपभोक्तालाई बिक्री बितरण** : डिभिजन वन कार्यालयको कार्यक्षेत्र अन्तर्गतका निजी जग्गाका धनीले आफुले लगाई हुर्काएका काष्ठ तथा गैरकाष्ठ वन पैदावार जस्तै: खयर, सिसौ, सिमल, कर्मा, तेजपात, आँप, कटहर आदि संकलन गरी घरयासी प्रयोजनमा उपयोग तथा बाह्य बिक्री वितरण हुँदै आएको छ। त्यसै गरी घर, गोठ निर्माणका लागि आवश्यक पर्ने काठहरू विशेषतः सामुदायिक/साझेदारी वनहरूबाट प्राप्त गर्दै आईरहेको पाईन्छ। अपुग काठ/दाउरा जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समितिबाट र काष्ठ उद्योग (फर्निचर/स:मील) बाट खरीद गरी प्रयोग गरेको पाईन्छ।

➤ **सामुदायिक/साझेदारी वन उपभोक्ता समूह मार्फत** : सामुदायिक/ साझेदारी वनका उपभोक्तालाई सम्बन्धित उपभोक्ता समूहले तोकिएको मूल्य लिई मागको आधारमा आवश्यकता विश्लेषण गरी प्राथमिकताको आधारमा बिक्री वितरण गर्न गराउन लगाईनेछ। यस डि.व.का अन्तर्गतका केही सामुदायिक/साझेदारी वन उपभोक्ता समूहहरूले आन्तरिक रूपमा वन पैदावारको खपत गरी बढी भएको काठ तथा दाउराहरू प्रचलित ऐन, नियम अनुसार समूह बाहिर बिक्री वितरण गरी सामुदायिक/ साझेदारी समूहले कोषको सृजना गर्दै आएका छन् र त्यस प्रकृत्यालाई यस कार्ययोजना अवधिभर पनि निरन्तरता दिईनेछ।

➤ **जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समिति मार्फत** : डिभिजन वन अधिकृतको अध्यक्षतामा यस जिल्लामा रहेको जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समितिले सामुदायिक तथा साझेदारी वनबाट लिलाम बिक्री हुने परिमाणको २५ प्रतिशत काठ दाउरा समितिमा हस्तान्तरण गर्नुपर्ने व्यवस्था अनुसार विभिन्न समूहहरूबाट हस्तान्तरण भई आएको काठ दाउरा जिल्लाका

वरिष्ठ वन अधिकृत

उपभोक्ताहरूमा सहूलियत मूल्यमा बिक्री वितरण गर्दै आईरहेको छ । वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट हरेक वर्ष कार्ययोजना स्वीकृत गराइ उपभोक्ताहरूलाई काठ दाउरा उपलब्ध गराउने कार्यलाई यस योजना अवधिभर निरन्तरता दिईनेछ ।

- **उद्योगलाई बिक्री वितरण :** सरकारद्वारा व्यवस्थित वनबाट उत्पादन भएको, साझेदारी वनबाट सरकारको हिस्सामा परेको, बरामद भएको, मुद्दाबाट प्राप्त भएको तथा विभिन्न आयोजना मार्फत उत्पादन भई डिभिजन वन कार्यालयमा हस्तान्तरण भएको काठ /दाउरा लिलाम बढाबढ प्रकृयाबाट वन पैदावारमा आधारित उद्योगहरूलाई बिक्री वितरण गरिनेछ । यस जिल्लामा सःमिल, फर्निचर उद्योगहरू, ईटा भट्टा लगायत विभिन्न उद्योगहरू रहेका छन् । त्यस्ता उद्योगहरूलाई आवश्यक पर्ने काठ/दाउराको आपूर्तिको व्यवस्था डिभिजन वन कार्यालयबाट गर्नुपर्ने नेपाल सरकारको कुनै नीति नभएकोले सो प्रयोजन कै लागि भनेर छुट्टै काठ/दाउराको व्यवस्था गरिएको छैन । तर ती उद्योगहरूले आफुलाई आवश्यक पर्ने काठ/दाउरा डिभिजन वन कार्यालय, सामुदायिक तथा साझेदारी वन समूहले नियमानुसार लिलाम बिक्री गर्दा लिलाम सकार गरी लिन सक्नेछन् ।
- **गैरकाष्ठ वन पैदावार बिक्री वितरण :** जडीबुटी उद्योग तथा निजी ब्यवसायीहरूलाई स्वीकृत कार्ययोजना र प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनमा भएको ब्यवस्था अनुसार उत्पादन गर्न सकिने परिमाणमा नबढाई नियमानुसार राजस्व लिएर सङ्कलन ईजाजत दिईनेछ । यस डिभिजन वन कार्यालयबाट जडीबुटी संकलनकर्ताहरूले प्रचलित ऐन, नियम अनुसार संकलन ईजाजत लिई संकलन गरी नियमानुसार छोडपूर्जी लिई जडीबुटीहरू निकासी गरेको पाईन्छ । निजी वन तथा निजी निजी जग्गामा कृषकहरूले लगाई उत्पादन गरेका गैरकाष्ठ वन पैदावार एवं जडीबुटीहरूको संकलन र बिक्री वितरण प्रचलित ऐन नियम बमोजिम गर्न सक्ने छन् । निजी वन तथा निजी निजी जग्गामा जडीबुटीको खेती बिस्तार गर्न डि.व.का.बाट पहल तथा आर्थिक र प्राविधिक सहयोग गरिनेछ ।
- **विकास निर्माण तथा दैविप्रकोपका लागि बिक्री वितरण :** दैवि प्रकोप प्रयोजनका लागि जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समितिले स्वीकृत कार्ययोजना तथा सामुदायिक/साझेदारी वन समूहहरूले वन कार्ययोजना अनुरूप उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।
- **लिलामद्वारा बिक्री वितरण :** अवैध चोरी निकासी, वेवारिसे, जोखिमयुक्त रुख व्यवस्थापन, बरामद काठ/दाउरा प्रचलित वन ऐन/वन नियमावली बमोजिम लिलाम प्रकृयाद्वारा बिक्री वितरण गर्न सकिनेछ । साथै सरकारी कार्यालय तथा आवास क्षेत्रमा रहेका रुखहरू हटाउनु नियमानुसार हटाई लिलाम प्रकृया द्वारा बिक्री वितरण गरिने छ ।
- **निजी वन पैदावार बिक्री :** निजी वन वा निजी निजीमा रहेका रुख विरुवाहरू जग्गाधनीले वन ऐन, तथा वन नियमावली, को अधिनमा रही तोकिएको कानूनी प्रकृया पूरा गरी आफू खुशी बजारमा मोलतोल गरी बिक्री वितरण गर्नको लागि आवश्यक प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।

(ग) वन पैदावारमा आधारित उद्योग

यस जिल्लामा वन पैदावारमा आधारित १५३ वटा उद्योगहरू रहेका छन् । यसको विस्तृत विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वन
वरिष्ठ वन अधिकृत

तालिका नं. ३२: वन पैदावारमा आधारित उद्योग व्यवसायको विवरण

सि.नं.	उद्योगहरूको विवरण	संख्या	कैफियत
१	फर्निचर उद्योग	११२	
२	स:मिल	२८	
३	भेनियर उद्योग	४	
४	मौरीघार उद्योग	२	
५	इटा उद्योग	५	
६	ब्रिकेट उद्योग	२	
	जम्मा	१५३	

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

वरिष्ठ वन अधिकृत

२२. वन व्यवस्थापन सूचना प्रणाली

यस योजनाको ५ (पाँच) वर्षको सफल कार्यान्वयन पछि डिभिजन वन कार्यालयले वन क्षेत्रको समग्र व्यवस्थापनको क्षेत्रमा तपसिल वमोजिमका क्षेत्रहरूमा सूचक सहितको सूचना प्रणालीको परिकल्पना गरिएको छ ।

(क) वन संरक्षण व्यवस्थापन प्रणालीमा समूह र डिभिजन स्तरका सूचकहरू

उपलब्धि	सूचक	लक्ष्य
वनको संरक्षण प्रभावकारी रूपमा भएको हुनेछ ।	वन क्षेत्र अतिक्रमणको तथ्यांक कम भएको ।	वनको संरक्षण प्रभावकारी रूपमा भएको गर्ने ।
जन सहभागीतामा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन हुनेछ ।	हस्तान्तरित सामुदायिक वनको क्षेत्रफल वढेको ।	जन सहभागीतामा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन गर्ने ।
वन व्यवस्थापनका लागि आवश्यक आधुनिक उपकरणहरूको उपयोग गरिने छ ।	वन व्यवस्थापनमा आधुनिक औजारको वितरण र उपयोग भएको ।	कार्ययोजना अवधिभरमा कुल ५० वटा सामुदायिक वनमा आधुनिक उपकरणको प्रयोग गरी वन व्यवस्थापन कार्य गर्ने ।
सामुदायिक वनमा वन सम्बर्द्धन प्रणाली अनुरूप वन सम्बर्द्धन कार्य संचालन गरिनेछ ।	वन सम्बर्द्धन गर्ने समूह संख्या र वनको क्षेत्रफल वढेको ।	५० वटा सामुदायिक वनमा वन सम्बर्द्धन प्रणाली अनुरूप वन सम्बर्द्धन कार्य संचालन गर्ने ।

(ख) वन विकास तथा वृक्षारोपण सम्बन्धी सूचकहरू

उपलब्धि	सूचक	लक्ष्य
निजी जग्गा वनक्षेत्र तथा सार्वजनिक जग्गाहरूमा वृक्षारोपण र संरक्षण गरी हरियाली बृद्धि हुनेछ ।	स्थानीय तह समेतको सहभागीतामा डिभिजन वन कार्यालय र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह तथा निजी स्तरबाट विरुवा उत्पादन तथा वितरण भएको ।	डि.व.का.वाट वर्षेनी औषत १००,००० विरुवा उत्पादन भै वितरण हुँदा विरुवा संख्याको आधारमा वार्षिक ५० हे. भन्दा बढी क्षेत्रफलमा वृक्षारोपण हुनेछ । स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा निजी क्षेत्रका नर्सरीबाट समेत उल्लेख्य विरुवा खरीद तथा वितरण गर्ने ।
गैरकाष्ठ वन पैदावारको समुचित संरक्षण, व्यवस्थापन हुनेछ ।	रोपण भएको क्षेत्र वृद्धि भएको हुने । गैरकाष्ठ वन पैदावारको विरुवा उत्पादन, वितरण तथा वृक्षारोपण भएको ।	फोकल टिमको व्यवस्था र वार्षिक रूपमा टिमले छानेका १५००० गैरकाष्ठ प्रजातिका विरुवा उत्पादन, पकेट क्षेत्रमा वितरण, Insitu Conservation, Demo Plot स्थापना हुने छ र वैज्ञानिक रूपमा संकलन गर्ने ।

वन अधिकृत

उपलब्धि	सूचक	लक्ष्य
सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह गठन, वन कार्ययोजना तयारी तथा वन हस्तान्तरण भएको हुनेछ।	सामुदायिक वन समूह गठन भै कार्य संचालन भएको।	यस अवधिमा कुल १० वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह गठन, वन कार्ययोजना तयारी तथा हस्तान्तरण कार्य सम्पन्न गर्ने।
सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको वन कार्ययोजना नवीकरण	सामुदायिक वन समूहको कार्ययोजना नवीकरण भएको।	यस अवधिमा कम्तीमा १०० सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको वन कार्ययोजना नवीकरण सम्पन्न गर्ने।

(ग) वन पैदावार उत्पादन, बिक्री वितरण तथा ओसारपसार सम्बन्धी सूचकहरू

उपलब्धि	सूचक	लक्ष्य
नियमित रुपमा सामुदायिक/साझेदारी/सरकारद्वारा व्यवस्थित वनवाट काठ, दाउराको उत्पादन तथा बिक्री वितरण हुनेछ।	उत्पादित काठ दाउरा समूहभित्र र समूह बाहिर बिक्री वितरण भै समूहमा आमदानी र सरकारलाई राजश्व प्राप्त भएको।	नियमित रुपमा सामुदायिक/साझेदारी/सरकारद्वारा व्यवस्थित वनवाट वार्षिक ९६९९९३.०१ घ.फि. काठ र ९७० चट्टा दाउराको उत्पादन गरी आन्तरिक तथा बाह्य बिक्री वितरण गर्ने।

(घ) वन पैदावारमा आधारित उद्योग, रोजगारी सम्बन्धी सूचकहरू

उपलब्धि	सूचक	लक्ष्य
उल्लेख्य रुपमा वन पैदावारमा आधारित उद्योगहरूको स्थापना र संचालन हुनेछ।	वन पैदावारमा आधारित उद्योगहरू संचालन भै थप रोजगारी सृजना भएको।	निजी क्षेत्रवाट योजना अवधिभरमा फर्निचर तथा सः मिल स्थापनामा सहजीकरण गर्ने।
सीप विकास तालिम संचालन गरी वन पैदावारमा आधारित उद्योग स्थापना तथा संचालन हुनेछ।	सीप विकास तालिम संचालन भई वन पैदावारमा आधारित उद्योग स्थापना भएको।	३ वटा गैरकाष्ठ वन पैदावारमा आधारित सीप विकास तालिमहरू संचालन गरी घरेलु उद्योग स्थापनामा टेवा पुर्‍याइने।
सामुदायिक/साझेदारी तथा सरकारद्वारा व्यवस्थित वन व्यवस्थापनवाट उल्लेख्य रुपमा रोजगारी सृजना भएको हुनेछ।	वन सम्बर्द्धन/काठ दाउरा संकलन/ओसारपसार कृयाकलापवाट रोजगारी सृजना भएको।	योजना अवधिभरमा वार्षिक १००,००० श्रमदिन रोजगारी सृजना गर्ने।

(ङ) जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी सूचकहरू

उपलब्धि	सूचक	लक्ष्य
---------	------	--------

वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

जिल्लामा पाईने वनस्पति र वन्यजन्तुको विवरण अद्यावधिक गरिनेछ ।	वनस्पति र वन्यजन्तुको अद्यावधिक विवरण सूची तयारी भएको ।	जिल्लामा पाईने वनस्पति र वन्यजन्तुको प्रजाति सूची तयार पार्ने ।
लोपोन्मुख र रैथाने प्रजातिको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गरिनेछ ।	लोपोन्मुख रैथानी प्रजातिको पहिचान तथा व्यवस्थापन भएको ।	लोपोन्मुख र रैथाने प्रजातिको विरुवा उत्पादन र पकेट तथा संरक्षण हुने क्षेत्रमा वितरण हुनेछ र विउ वगैँचाको स्थापनामा जोड दिने ।
जैविक विविधता संरक्षणका लागि वनभित्र पोखरी निर्माण गरी संरक्षण गरिनेछ ।	संरक्षणका लागि गरिएका कृयाकलापको अभिलेख राखीएको । सामुदायिक/साझेदारी र चक्ला वनभित्र निर्माण, मर्मत भएका पोखरी संख्या र संरक्षणका गतिविधिको अभिलेख राखीएको ।	३० वटा वनमा एक सामुदायिक वन एक पोखरी निर्माण गर्ने । स्थानीय तह, सामुदायिक/साझेदारी वन उपभोक्ता समूहको साझेदारीमा वनभित्र रहेका पुराना पोखरीको संरक्षण, मर्मत सम्भार गर्ने ।

(च) जलस्रोत तथा जलाधार संरक्षण सम्बन्धी सूचकहरु

उपलब्धि	सूचक	लक्ष्य
वन क्षेत्रका खोलानालाको संरक्षण गरी प्रभावकारी रूपमा नदीजन्य पदार्थको संकलन भएको हुनेछ ।	वातावरणीय अध्ययन गरी ढुङ्गा, गिटी, वालुवा निकालिएको र स्थानीय तहबाट खोला तथा जल संरक्षणका लागि गरिएका प्रयास सम्बन्धी सूचना र काम कारवाहीको विवरण अद्यावधिक भएको ।	वातावरणीय अध्ययन पश्चात मात्रै वन क्षेत्रका खोलाबाट ढुङ्गा, गिटी, वालुवा संकलन कार्य गर्ने ।
स्थानीय जनसहभागीतामा पानीको श्रोत संरक्षण, भू-तथा जलाधार संरक्षण प्रभावकारी रूपमा भएको हुनेछ ।	पहिरो संरक्षणका कार्यहरु र संरक्षण पोखरी निर्माण सम्बन्धी कार्यहरु भएको ।	पानीको श्रोतको संरक्षण, भू-क्षय नियन्त्रण गर्दै दिगो जलाधार व्यवस्थापनको आधार तय गर्ने ।
खोला नदीमा प्रदुषण नियन्त्रण भई जलचरको उपयुक्त वासस्थान व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।	जलचरको सङ्ख्या तथा उचित वासस्थानको वृद्धि भएको ।	जलचरको वासस्थान संरक्षणका लागि खोला नदीको उचित व्यवस्थापन गर्ने ।

(छ) वातावरण संरक्षण सम्बन्धी सूचकहरु

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

उपलब्धि	सूचक	लक्ष्य
वातावरण संरक्षण ऐन तथा नियमावलीको प्रभावकारी कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	वातावरणीय अध्ययन गरी कार्यान्वयन गरिएका योजना संख्याको विवरण अद्यावधिक भएको । वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेखित वातावरणीय व्यवस्थापन योजनाको कार्यान्वयन भएको ।	प्रचलित कानूनले तोके वमोजिम वातावरणीय अध्ययन पश्चात मात्रै विकास सम्बन्धी योजनाहरूको संचालन, कार्यान्वयन गर्ने ।
वन तथा शहरी क्षेत्रमा फोहोरको वर्गिकरण भई उचित व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।	सामुदायिक वन तथा स्थानीय तहबीच समन्वय गरी कुहिने फोहोरबाट प्राङ्गारिक मल उत्पादन भएको । वन क्षेत्र फोहोर मुक्त भएको ।	वन क्षेत्र बाहिर फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि संकलन तथा प्रशोधन केन्द्रहरू स्थापना र संचालन गर्ने ।

(ज) लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी सूचकहरू

उपलब्धि	सूचक	लक्ष्य
वन संरक्षण र व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य, कार्य समिति तथा निर्माण समिती गठन गरी संचालन गरिने विकासका कार्यहरूमा विपन्न, मधेसी, महिला, दलित, आदिवासी, जनजाति तथा अल्पसङ्ख्यक वर्गको सहभागीतामा बृद्धि तथा क्षमता विकास भएको हुनेछ ।	वन समूह गठन, तालिम, गोष्ठी, अनुदान लगायतका कार्यमा विपन्न, मधेसी, महिला, दलित, आदिवासी, जनजाति तथा अल्पसङ्ख्यकको उपस्थितिमा वृद्धि भएको ।	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको गठन तथा कार्ययोजना नवीकरण, तालिम गोष्ठी, सीप विकास तालिम, वन समूहका अन्य कृयाकलापहरूमा, लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरणका आधारभूत पक्षहरूलाई विचार गरी समानुपातिक प्रतिनिधित्वको सुनिश्चितता गरेर मात्रै कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
	विधान वमोजिम कार्यसमितिमा महिलाको संख्या रहेको ।	
	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्यसमितिमा कम्तिमा ५०% महिलाको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित भएको ।	
	निर्माण समिती गठन गरी संचालन गरिने विकासका कार्यहरूमा कम्तिमा ३३% महिलाको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित भएको हुनेछ ।	

(झ) डिभिजन तथा जिल्लास्तरको वन व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको स्वचालन

Handwritten signature and official stamp at the bottom right of the page.

वन
वरिष्ठ वन अधिकृत

उपलब्धि	सूचक	लक्ष्य
वन क्षेत्रबाट उत्पादित काठ, दाउरा, जडिवुटी परिमाण, रोजगारीको विवरण र राजश्व लगायतका अन्य विवरणहरू अद्यावधिक भएको हुनेछ ।	राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोगबाट निर्मित तथ्यांक व्यवस्थापन प्रणाली REDD + Safeguard Information System, सामुदायिक वन अध्ययन केन्द्रबाट निर्मित सूचना प्रणाली, वन डढेलो सम्बन्धी Forest fire detection and monitoring system, कार्यालयको वेवसाईट, स्वतः प्रकाशन अद्यावधिक भएको ।	वार्षिक र क्षेत्रगत रूपमा वनको विवरण, उत्पादित वन पैदावारको विवरण तथा राजश्व लगायतका डिभिजन वन कार्यालयसँग सम्बन्धित विवरण सूचना प्रणालीमा स्वचालित गर्ने ।
सामुदायिक वन लगायत अन्य वन क्षेत्रको आवश्यक विवरण अद्यावधिक भएको हुनेछ ।		
डिभिजन वन कार्यालयबाट प्रवाह गरिने सम्पूर्ण वस्तु, सेवा तथा अन्य विवरणहरू सहज रूपमा उपलब्ध भएको हुनेछ ।	वार्षिक प्रगति पुस्तिका प्रकाशन भएको ।	

(Handwritten signature)

वन
वरिष्ठ वन अधिकृत

२३. वन संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग

वन सम्पदाको संरक्षण, दिगो व्यवस्थापन तथा उपयोगमा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग दिनानुदिन बढ्दो छ। यस्ता प्रविधिले वन व्यवस्थापनलाई छिटो, छरितो, प्रभावकारी र वैज्ञानिक बनाउने कार्यमा सघाउँछन्। नेपालमा वन संरक्षण र व्यवस्थापनको लामो इतिहास रहेको छ। एक्काइसौं शताब्दीसम्म आईपुग्दा मानव जीवनमा प्रविधि र विकासले फड्को मारी प्राकृतिक स्रोतको व्यवस्थापनमा समेत सहयोगी वातावरण सृजना भएको छ। हाल नेपालको सन्दर्भमा आधुनिक प्रविधिको शुरुवात भैसकेको भएपनि समुदाय स्तरमा यसको प्रयोग निकै चुनौतीपूर्ण रहेको छ। यस कार्ययोजना अवधिमा निम्नानुसार वन संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरिनेछ।

(क) भू-उपग्रह (Satellite) तथा GIS प्रविधि: भू-उपग्रह चित्र तथा GIS (Geographic Information System) को प्रयोगले वन क्षेत्रको म्यापिङ, वन क्षेत्रको निगरानी तथा वन विस्तारको विश्लेषण गरिनेछ। भू-उपग्रह चित्र तथा GIS प्रविधिको प्रयोगबाट वन फडानी, डढेलो वा अवैध कटानको निगरानी गरिनेछ।

(ख) मोबाइल एप र स्मार्ट उपकरण: मोबाइल एप तथा GPS युक्त स्मार्ट उपकरण प्रयोग गरी वनभित्रको जानकारी संकलन (जस्तै: रुख/बिरुवाको स्थिति, अवैध गतिविधि, वन्यजन्तु निगरानी) गरिनेछ।

(ग) ड्रोनको प्रयोग : ड्रोनमार्फत उच्च स्थानबाट वन क्षेत्रको अवलोकन, अवैध कटानी, वन डढेलो, वन अतिक्रमण तथा वन्यजन्तुको निगरानी गरिनेछ। दुर्गम क्षेत्रमा पुग्न नसक्ने ठाउँमा ड्रोनको प्रयोग मार्फत प्रभावकारी रूपमा जानकारी संकलन गरिनेछ।

(घ) DNA विश्लेषण र जैविक प्रविधि: प्रजाति पहिचान तथा जैविक विविधताको अध्ययनमा विभिन्न निकायसँगको साझेदारीमा दुर्लभ तथा रैथाने वनस्पति र वन्यजन्तुको संरक्षणका लागि DNA प्रविधिको प्रयोग गरिनेछ।

(ङ) रिमोट सेन्सिङ प्रविधि: वनमा डढेलोको सुरुवाती पहिचान तथा फैलावट अध्ययन गर्न, जोखिमयुक्त क्षेत्रको मूल्यांकन गर्न तथा वन स्वास्थ्यको अध्ययन गर्न रिमोट सेन्सिङ प्रविधिको प्रयोग गरिनेछ।

(च) डेटा विश्लेषण र कृत्रिम बौद्धिकता (AI): संकलित डेटालाई विश्लेषण गर्न सक्ने प्रणालीको विकास गर्न कृत्रिम बौद्धिकताको प्रयोग गरिनेछ।

वन संरक्षण र व्यवस्थापनमा आधुनिक प्रविधिको समुचित प्रयोगले वातावरणीय सन्तुलन कायम राख्न, जैविक विविधता जोगाउन र दिगो विकासमा सहयोग पुऱ्याउँछ। प्रविधिको प्रभावकारी प्रयोगसँगै स्थानीय समुदायको सहभागीता पनि उत्तिकै महत्वपूर्ण हुन्छ तसर्थ सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह तथा अन्य सरोकारवालाहरूलाई समेत आधुनिक प्रविधि प्रयोग सम्बन्धि तालिम तथा उपकरणको आवश्यकता देखिन्छ। यसको लागि वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र तथा वन मन्त्रालयले आवश्यक स्पष्ट प्रविधि यकिन गरी सोही अनुसारको जनशक्ति निर्माणको खाका बनाउन आवश्यक देखिन्छ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

२४. वन संरक्षण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था

२४.१ वनको व्यवस्थापन

यस जिल्लामा वन व्यवस्थापनका लागि सामुदायिक/साझेदारी वन उपभोक्ता समूहहरू मार्फत र सरकारद्वारा ब्यवस्थित/ चक्ला वनमा विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालन गरीदै आएका छन्। विगतमा वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको व्यवस्था खारेज भए पछि दिगो वन व्यवस्थापनको अवधारणा अनुरूप काम गर्ने भनि कानूनी रूपमा दिशा निर्देश भैसकेको र सो को कार्यविधि/निर्देशिका समेत लागू भैसकेको परिप्रेक्ष्यमा दिगो वनको राष्ट्रिय मापदण्ड, २०८१ मा समावेश गरिएका SFM Principle, Criteria तथा Indicator लाई आधार मानि सो को कार्यान्वयनका लागि गण्डकी प्रदेश वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट जारी गरिएको गण्डकी प्रदेशको वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन निर्देशिका, २०८२ लाई आधार मानिने छ। जिल्लामा रहेका केही सम्भावित वनहरूलाई विभिन्न दातृ संस्था, वन प्राविधिक संघ, सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ लगायतका संस्थाहरूसँग आवश्यक समन्वय गरी वन प्रमाणीकरणका प्रकृत्यामा लैजान समेत सकिने गरी पूर्वाधार तयार गरिनेछ भने यस प्रकार गरिएको वन व्यवस्थापन र सो का लागि राखीएको तथ्यांकलाई REDD + Safeguard Information System सँग आवद्ध गरी दाहोरो फाइदा लिन सकिने देखिन्छ।

समग्रमा वन क्षेत्रलाई विशुद्ध वनको संरक्षण र व्यवस्थापन मात्र नभई यसको बहुआयामिक पक्षमा काम गरी जैविक विविधता संरक्षण, रोजगारी, आयआर्जन र कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा मा वन क्षेत्रको योगदानलाई बढाउन निम्न कार्यहरू गरिनेछ।

- सहभागीतामुलक वन व्यवस्थापन गर्दा अनावश्यक प्रजाति हटाउने निहुँमा कुनै पनि प्रजाति पूर्ण रूपमा नहटाई जैविक विविधता संरक्षणको सुनिश्चित गरिनेछ।
- वन क्षेत्रको संरक्षणका लागि वन अतिक्रमण तथा वन डढेलो नियन्त्रण कार्यका लागि वार्षिक कार्ययोजना तयार गरि प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।
- वन्यजन्तुको संरक्षणका लागि वासस्थान व्यवस्थापनमा विशेष ध्यान दिई वन भित्र पोखरी निर्माण, घाँसेमैदान (चरन क्षेत्र) को व्यवस्थान गरिनेछ।
- वन क्षेत्रबाट स्थानीय स्तरमा रोजगारी सृजना हुने गरी वन व्यवस्थापन तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योग संचालन कार्य अगाडी बढाईनेछ।
- वन क्षेत्रमा रहेका जडिवुटीलाई संरक्षण, प्रवर्द्धन तथा खेती विस्तार गरी उत्पादन वृद्धि गरिनेछ।
- वन क्षेत्रलाई पर्यापर्यटनको प्रमुख गन्तव्यको रूपमा विकास गर्न पर्यापर्यटन मनोरम स्थल निर्माण, हाईकिङ मार्ग स्थापना तथा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहलाई होमस्टे प्रवर्द्धनका लागि स्थानीय उत्पादनमा जोड दिईनेछ।
- आन्तरिक रूपमा वन पैदावारको प्रयोग गर्न अभिप्रेरित गरी आयातित वस्तुको मागलाई क्रमश घटाउँदै लगिनेछ।
- गुणस्तरीय वन पैदावारको उत्पादन तथा उचित वजार व्यवस्थापन गर्नका लागि जिल्लामा रहेका वन पैदावार व्यवसायीहरूसँग सहकार्य गरिनेछ।
- वनमा रहेको अनावश्यक झाडी तथा पतकरको प्रयोगवाट प्रांगारिक मल उत्पादनमा जोड दिईनेछ।
- जिल्लाको वन व्यवस्थापन सँग सम्बन्धित आवश्यक अभिलेखको व्यवस्थापन गरिनेछ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

२५. वर, पीपल, समी र चौतारो संरक्षण र व्यवस्थापन

वर, पीपल, समी लगायतका धार्मिक, साँस्कृतिक र सामाजिक महत्वका प्रजातिको संरक्षण तथा व्यवस्थापनवाट वन, वनस्पतिको महत्वलाई अझ बढी उर्जा मिलेको छ । जिल्लामा रहेका पुराना चौतारीको संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि आ.व. ०७८।०७९ मा ४ वटा चौताराको निर्माण मर्मत भएको थियो । गण्डकी प्रदेश सरकारको वर, पीपल, समी र चौतारो संरक्षण ऐन, २०७५ को व्यवस्था वमोजिम डिभिजन वन कार्यालयवाट सम्पादन गर्नुपर्ने प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने, समन्वय गर्ने तथा नियमनकारी कार्यहरू प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ । यस कार्ययोजना अवधिमा वर, पीपल, समीको चौतारोको अभिलेख तयार गर्न आवश्यक प्राविधिक सहयोग गरिनेछ ।

वरिष्ठ वन अधिकारी

२६. योजना कार्यान्वयन गर्न आवश्यक स्रोत तथा जनशक्ति

२६.१ योजना कार्यान्वयन

स्वीकृत कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्ने प्रमुख दायित्व र जिम्मेवारी डिभिजन वन कार्यालयको हुने हुँदा प्रस्तावित विकाससँग सम्बन्धित विविध योजनाहरूको सफल र अर्थपूर्ण कार्यान्वयनमा डिभिजन वन कार्यालय र मातहतका कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूको भूमिका महत्वपूर्ण र निर्णायक हुन्छ। यस सन्दर्भमा कार्यक्रम तथा योजनाहरू कार्यान्वयनमा वन व्यवस्थापनमा संलग्न मानवीय स्रोतको क्षमता, गतिशीलता, लगनशीलता, अनुशासन तथा कर्तव्यपरायणता जस्ता मानवीय गुणहरूले अहम् भूमिका खेल्ने भएकोले यिनीहरूको कार्यक्षमतामा निखारपन र कुशलता ल्याउन क्षमता अभिवृद्धि गर्ने तथा समयसापेक्ष आफ्नो भूमिकालाई देश, काल, परिस्थिति अनुसार रूपान्तरण गर्न सक्ने बनाउन मानवीय स्रोत विकासको कार्यक्रम संचालन गर्न सम्बन्धित सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरी गराई कार्यक्रम तर्जुमा देखि लिएर कार्यान्वयनको सबै तहसम्म सहभागी गराई कार्यक्रम तथा योजनाहरू कार्यान्वयन गरिनेछ।

यस कार्ययोजना कार्यान्वयन शीलशीलामा संधिय संरचना अनुसार गठन हुने संगठन तथा नेपाल सरकारले तर्जुमा गर्ने ऐन नियम निर्देशिका आदिको पूर्ण पालना गरी सोही बमोजिम जिल्लाको वन व्यावस्थापन गरिनेछ।

२६.२ जनशक्ति व्यवस्थापन तथा क्षमता विकास

यस योजनालाई प्रभावकारी रूपले कार्यान्वयन गर्नको लागि यस डिभिजन वन कार्यालयलाई मौजुदा स्वीकृत दरवन्दीका विभिन्न प्राविधिक र अप्राविधिक कर्मचारीहरूको आवश्यकता पर्ने हुन्छ। यो वन व्यवस्थापन कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्ने क्रममा वन क्षेत्रको संरक्षण कार्यलाई सशक्त र प्रभावकारी तुल्याउन फिल्डमा रहेका सबै डिभिजन वन कार्यालय र डिभिजन वन कार्यालयबाट प्रभावकारी कदमहरू चालिने छन्। यसको लागि सबै डिभिजन वन कार्यालयहरूमा कार्यरत वन कर्मचारीहरूलाई आफ्नो कार्य क्षेत्रको फिल्डमा बसी वनसंरक्षणको लागि नियमित टुर गस्ती गर्न लगाईने छ। यस्तै यो वन व्यवस्थापन कार्य योजना अनुसार फिल्ड स्तरमा सम्पादन गर्नु पर्ने र वन विकासका कार्यहरू डिभिजन वन कार्यालयसँग समन्वय गरी सञ्चालन गर्न लगाईने छ। सबै डि.व.का.हरूले सम्पादन गर्नु पर्ने वन संरक्षण तथा वन विकास सम्बन्धी कार्यहरूको रेखदेख, निरीक्षण, नियन्त्रणको पूर्ण जिम्मेवारी सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालयका प्रमुखको हुनेछ। उल्लेखित कर्मचारी व्यवस्थापन, कर्मचारी तथा भए गरेका काम कारवाहीको अनुगमन, मुल्यांकन जस्ता कार्यहरू तालुक निकाय, वन निर्देशनालय तथा वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट नियमित गर्न गराउन अनुरोध गरिनेछ।

कार्ययोजनामा प्रावधान गरिएका प्राविधिक र प्रचार प्रसार स्तरका कार्यक्रमहरू सञ्चालनका लागि समय सापेक्ष कर्मचारीहरूको क्षमतामा अभिवृद्धि गर्दै लगिनेछ। यसको लागि वन रक्षक, फरेष्टर, रेन्जर दर्जाका कर्मचारीलाई आन्तरिक रूपमा क्षमता अभिवृद्धिका लागि गरिने अभिमुखीकरण कार्यक्रम वन अधिकृत तथा डिभिजन वन प्रमुखबाट हुने छ भने उल्लेखित कर्मचारीहरूको अतिरिक्त वन अधिकृतस्तरको लागि तालिम, गोष्ठी प्रदेश स्तरको वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रबाट सम्बन्धित क्षेत्रका विशेषज्ञद्वारा प्रदान गरिने छ। साथै गण्डकी प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठानबाट समेत तहगत रूपमा कर्मचारीको क्षमता तथा सीप अभिवृद्धि गर्ने कृयाकलापहरू माग गरी सोही बमोजिम संचालन गरिनेछ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

उत्कृष्ट कार्य गर्ने कर्मचारीहरूलाई प्रोत्साहन स्वरूप जिल्ला बाहिरको अध्ययन भ्रमण, विदेशको Short Term Study Tour, उच्च शिक्षा अध्ययन भ्रमणको कार्यक्रम बनाई लागू भएको योजनाको कार्यक्रममा समावेश गराई क्रमिक रूपले कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ । वन पैदावार चोरी निकासी, वन अतिक्रमण रोकथाम तथा मौजुदा वन संरक्षण गर्न जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समिति, जिल्ला समन्वय समिति, स्थानीय तह, स्थानीय प्रशासन, सुरक्षा निकाय, नागरिक समाज, जिल्ला स्थित राजनैतिक पार्टी तथा वन क्षेत्रसँग सरोकार राख्ने सहयोगी आयोजना परियोजना समेतको सहयोग आवश्यक पर्ने हुँदा सहयोग एवं समन्वयको काम जिल्ला समन्वय समिति र प्रमुख जिल्ला अधिकारीबाट समेत हुनेछ ।

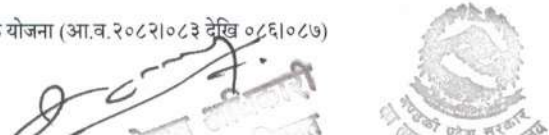
२६.३ स्रोत व्यवस्थापन

आगामी ५ वर्षमा यस जिल्लाको वन स्रोतलाई कसरी, कुन ढंगबाट को-को सँग समन्वय गरेर दिगो रूपमा बुद्धिमतापूर्वक व्यवस्थापन तथा उपयोग गर्ने हो त्यसलाई यस वन व्यवस्थापन कार्ययोजनाले दिशानिर्देश गर्नुपर्ने हुन्छ । यो कार्ययोजनामा प्रस्तावित वन कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनका लागि आवश्यक रकम निम्न स्रोतबाट प्राप्त गरिनेछः

- नेपाल सरकारद्वारा विनियोजित रकम,
- प्रदेश सरकारद्वारा विनियोजित रकम,
- सामुदायिक वनबाट प्राप्त आम्दानीको वन विकासका लागि छुट्याईएको रकम,
- विभिन्न अन्तराष्ट्रिय दातृ संस्थाहरूबाट प्राप्त रकम,
- स्थानीय तहबाट प्राप्त हुने रकम,
- वन विकास कोषबाट प्राप्त हुने रकम
- विभिन्न आयोजनाहरूबाट वन क्षेत्र प्रयोग गरे वापत प्राप्त रकम,
- स्थानीय/प्रदेश/संघ स्तरमा कार्यरत विभिन्न गैरसरकारी संघ/संस्था लगायतका निकायबाट प्राप्त रकम ।

यसका अलावा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहसँग रहेको स्रोत साधनको उच्चतम उपयोग गरिनेछ । गण्डकी प्रदेश वन ऐन, २०८० को दफा ३७ अनुसार समूहले कार्ययोजना बमोजिम आर्जन गरेको वार्षिक आयबाट कम्तिमा ४० प्रतिशत रकम वन विकास, संरक्षण र व्यवस्थापनमा कार्यमा खर्च गरि तथा बाँकी रहेको रकमको कम्तिमा ५० प्रतिशत रकम सम्बन्धित स्थानीय तहसँगको समन्वयमा कार्यक्रममा दोहोरोपना नपर्ने गरी गरीवी न्यूनीकरण, महिला सशक्तिकरण तथा उद्यम विकासमा खर्च गर्नु पर्नेछ । साथै बाँकी रहेको रकम सम्बन्धित स्थानीय तहसँग समन्वय गरि समूहको हितका लागि सामाजिक वा भौतिक पूर्वाधारको विकासको कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछ । उपभोक्ता समूहले आफ्नो कुल आम्दानीको १० प्रतिशत नबढ्ने गरि प्रशासनिक खर्च गर्न सक्नेछ ।

यस कार्ययोजनामा विगतका कार्ययोजनाहरू तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा सिक्किएका, महशुस गरिएका र देखिएका राप्ता सिकाईहरू, अनुभवहरू र कार्यक्रमहरूलाई निरन्तरता दिईएको छ र अव्यवहारिक तथा महत्वाकांक्षी कार्यक्रमहरूलाई परिमार्जन गरी समेटिएको छ । त्यसैगरी यस कार्ययोजनामा निर्दिष्ट गरिएका दीर्घकालीन तथा अल्पकालीन उद्देश्यहरूलाई हासिल गर्नका लागि मौजुदा वन संगठनको जनशक्ति र उपलब्ध भएका स्रोत साधनहरूको प्रभावकारी ढंगबाट परिचालन गरी

वरिष्ठ वन अधिकारी

स्थानीय तहसँग समन्वय गरी समग्र वन स्रोतको दिगो रूपमा व्यवस्थापन गर्ने कार्यलाई अगाडी बढाउनु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ । माथि उल्लेखित कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्दै अगाडी बढाउन प्रयास गरिनेछ ।

वरिष्ठ वन अधिकारी

२७. अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन

२७.१ अनुगमन तथा मूल्यांकन

वरिष्ठ वन अधिकृत

व्यवस्थापन अभ्यास र विकास कार्यक्रमको प्रभावकारिताका लागि अनुगमन अत्यावश्यक तत्व हो। विभिन्न तहमा गरिएको अनुगमनबाट प्राप्त पृष्ठपोषण कार्यान्वयन प्रक्रिया सुधारका लागि महत्वपूर्ण हुन्छ। यो कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्दा विभिन्न तह तथा क्षेत्रमा अनुगमन गरिनेछ। स्थानीय जनता, समितिका सदस्यहरू, सम्बन्धित सरोकारवालाहरूको प्रतिनिधिहरूलाई समेत संलग्न गराई योजना कार्यान्वयनको अवस्था थाहा पाउन सहभागीतात्मक अनुगमन प्रणालीको विकास गरिनेछ।

यस जिल्लाको लक्ष्य अनुसारका कार्यक्रमको कार्यान्वयन तथा प्रगतिको नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन वन तथा वातावरण मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश मार्फत प्रदेश वन निर्देशनालयबाट हुनेछ। समय समयमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा वन विभागबाट समेत अनुगमन भईरहनेछ। त्यस्तै डिभिजनल वन अधिकृतबाट समय समयमा स्थलगत भ्रमण गरी कार्यक्रम कार्यान्वयनको निरीक्षण तथा अनुगमन गरिनेछ। सामुदायिक/साझेदारी वन तथा फिल्ड स्तरको कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीबाट नियमित निरीक्षण तथा अनुगमन हुनेछ। वन तथा वातावरण मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश वन निर्देशनालय तथा जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समितिबाट भएको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र सोको आधारमा प्राप्त सुझावहरूलाई तदारुकताका साथ पालना गरी कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाईनेछ।

तालिका नं. ३३: कार्ययोजना कार्यान्वयन र अनुगमन तालिका

उपलब्धि (outcome)	लक्ष्य (Target)	पुष्ट्याईका आधारहरू (MOV)	कहिले	जिम्मेवार निकाय/कर्मचारी
वनको संरक्षण प्रभावकारी रूपमा भएको हुनेछ।	अतिक्रमण र वन डढेलो घट्न गै विद्यमान वन क्षेत्रको उत्पादनशिल क्षेत्रफल वढाउने	वन क्षेत्र अतिक्रमणको तथ्यांक, वार्षिक रूपमा वन डढेलोको क्षेत्रफल, वन मुद्दाको संख्या	मासिक, त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रूपमा	डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक तथा सम्बन्धित कार्यालय।
समुदायमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन हुनेछ।	आवश्यकता र माग अनुसार सामुदायिक र कबुलियती वन हस्तान्तरण गर्ने।	हस्तान्तरित सामुदायिक वनको वढेको क्षेत्रफल। वृद्धि भएको कबुलियती वनको संख्या। दिगो वन व्यवस्थापन कार्ययोजना संख्या।	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रूपमा	डिभिजनल वन अधिकृत प्रदेश वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय।

वरिष्ठ वन अधिकृत

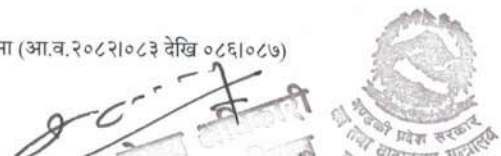
उपलब्धि (outcome)	लक्ष्य (Target)	पुष्ट्याईका आधारहरू (MOV)	कहिले	जिम्मेवार निकाय/कर्मचारी
उपलब्धि (outcome)	लक्ष्य (Target)	पुष्ट्याईका आधारहरू (MOV)	कहिले	जिम्मेवार निकाय/कर्मचारी
वन व्यवस्थापनका लागि आवश्यक आधुनिक उपकरणहरूको उपयोग हुनेछ ।	कार्ययोजना अर्वाधिभरमा कुल ५० वटा सामुदायिक वनमा आधुनिक उपकरणको प्रयोग गरी वन व्यवस्थापन कार्य गर्ने ।	वन व्यवस्थापनमा आधुनिक औजारको वितरण र उपयोगको अवस्था ।	वन व्यवस्थापनको समयमा	डिभिजनल वन अधिकृत र वन अधिकृत
सामुदायिक/साझेदारी र चकला वनमा वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित कार्ययोजना तयार गरी वन सम्बर्द्धन कार्य संचालन हुनेछ ।	वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन गर्ने ।	वन सम्बर्द्धन प्रणालि अपनाईएका वन संख्या र वनको क्षेत्रफल ।	वन व्यवस्थापनको समयमा	डिभिजनल वन अधिकृत र वन अधिकृत
निजी वन, निजी जग्गा, तथा सार्वजनिक जग्गाहरूमा वृक्षारोपण र संरक्षण गरी हरियाली बृद्धि हुनेछ ।	डि.व.का.वाट वर्षेनी उत्पादन भएका विरुवा वितरण गरी वृक्षारोपण गर्ने । स्थानीय तहसँगको सहकार्यमा निजी क्षेत्रका नर्सरीबाट समेत उल्लेख्य विरुवा खरीद तथा वितरण गर्ने ।	उत्पादन र वितरण भएको विरुवा संङ्ख्या । वृक्षारोपण गरिएको क्षेत्रफल । संचालन भएका नर्सरी । खरीद गरी वितरण गरिएका विरुवा संङ्ख्या	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रुपमा	डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
गैरकाष्ठ वन पैदावारको समुचित संरक्षण, व्यवस्थापन हुनेछ ।	फोकल टिमको व्यवस्था गरी वार्षिक रुपमा विभिन्न गैरकाष्ठ प्रजातिका विरुवा उत्पादन, पकेट क्षेत्रमा वितरण, Insitu Conservation, Demo	गैरकाष्ठ वन पैदावारको विरुवा उत्पादन तथा वितरणको अभिलेख । गैरकाष्ठ वन पैदावार संकलन परिमाण ।	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रुपमा	डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय

वरिष्ठ वन अधिकृत

उपलब्धि (outcome)	लक्ष्य (Target)	पुष्ट्याईका आधारहरू (MOV)	कहिले	जिम्मेवार निकाय/कर्मचारी
	Plot स्थापना गर्ने र दिगो रूपमा संकलन गर्ने।			
नियमित रूपमा सामुदायिक/साझेदारी वनवाट काठ, दाउराको उत्पादन तथा बिक्री वितरण हुनेछ।	वार्षिक रूपमा सामुदायिक/साझेदारी वन क्षेत्रवाट काठ दाउरा उत्पादन गरी समूह भित्र र समूह बाहिर बिक्री वितरण गर्ने।	उत्पादित काठ दाउराको परिमाण। समूहभित्र र समूह बाहिर बिक्री वितरण भएको अभिलेख। समूहको आमदानी र राजश्वको विवरण	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रूपमा	डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
वन पैदावारमा आधारित उद्योगहरूको स्थापना र संचालन हुनेछ।	वन पैदावारमा आधारित उद्योगहरू स्थापनाको लागि सहजिकरण गर्ने।	वन पैदावारमा आधारित उद्योगहरूको संख्या। उद्योगहरूबाट सृजित रोजगारी संख्या।	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रूपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
सीप विकास तालिम संचालन गरी गैर काष्ठ वन पैदावारमा आधारित उद्योग स्थापना तथा संचालन हुनेछ।	गैरकाष्ठ वन पैदावारमा आधारित सीप विकास तालिमहरू संचालन गरी घरेलु तथा साना उद्योग स्थापनामा टेवा पुऱ्याउने।	सीप विकास तालिम र सहभागी संख्या	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रूपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
सामुदायिक वन व्यवस्थापनवाट उल्लेख्य रूपमा रोजगारी सृजना भएको हुनेछ।	सामुदायिक वन व्यवस्थापन काठ र दाउरा उत्पादनका कृयाकलापवाट रोजगारी सृजना गर्ने। जडिवुटी संकलन कार्य तथा स्वीकृत कार्ययोजना कार्यान्वयनबाट रोजगारी सृजना गर्ने।	वन सम्बर्द्धन काठ/दाउरा संकलन/ओसारपसार, जडीबुटी संकलन कृयाकलापवाट सृजित रोजगारी संख्या	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रूपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
जिल्लामा पाईने वनस्पति र वन्यजन्तुको विवरण अद्यावधिक हुनेछ।	जिल्लामा पाईने वनस्पति र वन्यजन्तुको प्रजाति सूची तयार पार्ने।	वनस्पति र वन्यजन्तुको विवरण संख्या	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रूपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय

वरिष्ठ वन अधिकृत

उपलब्धि (outcome)	लक्ष्य (Target)	पुष्ट्याईका आधारहरू (MOV)	कहिले	जिम्मेवार निकाय/कर्मचारी
लोपोन्मुख प्रजातिको संरक्षण हुनेछ।	लोपोन्मुख तथा रैथाने प्रजातिको विरुवा उत्पादन र पकेट तथा संरक्षण हुने क्षेत्रमा वितरण गर्ने, विउ बगैँचाको स्थापना गर्ने।	लोपोन्मुख प्रजातिको पहिचान संरक्षणका लागि गरिएका कृयाकलापको अभिलेख। पकेट क्षेत्रमा लोपोन्मुख प्रजातिको रोपण संख्या र क्षेत्रफल। स्थापना भएको विउ बगैँचाको सङ्ख्या।	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रुपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
जैविक विविधता संरक्षका लागि वनभित्र पोखरी निर्माण तथा संरक्षण हुनेछ।	एक सामुदायिक वन एक पोखरी कार्यक्रम सम्पन्न गर्ने। वनभित्र रहेका पुराना पोखरीको संरक्षण, मर्मत सम्भार गर्ने।	सामुदायिक/साझेदारी /सरकारद्वारा व्यवस्थित वनभित्र पोखरी निर्माण संख्या। पुराना पोखरीको मर्मत र संरक्षण कार्यमा स्थानीय तह र समुदायको सहभागीता।	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रुपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
महत्वपूर्ण वनस्पति (काष्ठ तथा गैरकाष्ठ) प्रजातिको प्रदर्शनी हुनेछ।	जिल्लामा पाईने महत्वपूर्ण (काष्ठ तथा गैरकाष्ठ) प्रजातिको प्रदर्शनी स्थल निर्माण र व्यवस्थापन गरी वार्षिक रुपमा अद्यावधिक समेत गर्ने।	कार्यालयमा प्रदर्शनी स्थल निर्माण तथा व्यवस्थापन। प्रदर्शनीमा राखीएका प्रजातिको संख्या।	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रुपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
सरोकारवालाहरूको सहभागीतामा वन क्षेत्रका खोलानाला बाट नदीजन्य पदार्थ	वातावरणीय अध्ययन पश्चात मात्रै वन क्षेत्रका खोला/नदीवाट नदीजन्य पदार्थ संकलन गर्ने।	वातावरणीय अध्ययन गरी नदीजन्य पदार्थ निकाल्ने खोलाको संख्या।	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रुपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय

(Handwritten signature)

वरिष्ठ वन अधिकृत

उपलब्धि (outcome)	लक्ष्य (Target)	पुष्ट्याईका आधारहरू (MOV)	कहिले	जिम्मेवार निकाय/कर्मचारी
संकलन तथा बिक्री भई राजश्व संकलन हुनेछ।		संकलित परिमाण। संकलित राजश्व।		
सरोकारवालाहरूको सहभागीतामा पानीको स्रोत संरक्षण, भू-तथा जलाधार क्षेत्र संरक्षण हुनेछ।	पानीको स्रोतको संरक्षण, भू-क्षय नियन्त्रण गर्दै दिगो जलाधार व्यवस्थापन गर्ने	पहिरो संरक्षणका लागि गरिएका प्रयासहरू। संरक्षण पोखरी निर्माण संख्या। संरक्षण गरिएका पानी मुहान संख्या।	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रुपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
जलचरको वासस्थान व्यवस्थापन भएको हुनेछ।	जलचरको वासस्थान संरक्षण गर्ने।	वृद्धि भएको जलचर संख्या। व्यवस्थापन भएको वासस्थान।	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रुपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
वातावरण संरक्षण ऐन तथा नियमावलीको प्रभावकारी कार्यान्वयन भएको हुनेछ।	प्रचलित कानुनले तोके वमोजिम वातावरणीय परीक्षण पश्चात मात्रै विकास सम्बन्धी योजनाहरूको संचालन, कार्यान्वयन गर्ने।	वातावरणीय अध्ययन गरी कार्यान्वयन गरिएका योजना संख्या। वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लेखित वातावरणीय व्यवस्थापन योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था।	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रुपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
स्थानीय तहको सहभागीतामा फोहोरमैला संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र स्थापना तथा संचालन हुनेछ।	स्थानिय तहमा फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि संकलन तथा प्रशोधन केन्द्रहरू संचालन गर्ने।	फोहोरमैला संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र संख्या।	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रुपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय

वन विभाग वन अधिकारी

उपलब्धि (outcome)	लक्ष्य (Target)	पुष्ट्याईका आधारहरू (MOV)	कहिले	जिम्मेवार निकाय/कर्मचारी
जनसहभागीतामा आधारित फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्य प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।	स्थानिय स्तरमा जनसहभागीता जुटाई फोहोरमैला व्यवस्थापन र प्रदुषण नियन्त्रणका कार्यहरू संचालन गरिनेछ।	वर्गिकरण गरिएका फोहोर संकलन गर्ने समय र तरीका टोल टोलमा आवधिक रूपमा संचालित सरसफाई कृयाकलाप सरसफाई तथा फोहोरमैला संकलन र व्यवस्थापनमा सहभागी सरोकारवालाहरूको विवरण र संख्या	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रूपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
वन संरक्षण र व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रममा महिला तथा विपन्न वर्गको सहभागीतामा बृद्धि तथा क्षमता विकास हुनेछ।	सामुदायिक वन समूहको गठन सहित वन हस्तान्तरण, सामुदायिक वनको कार्ययोजना नवीकरण, तालिम गोष्ठी, सीप विकास तालिम संचालन गर्ने। वार्षिक सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका कृयाकलापहरूमा, लैंगिक तथा सामाजिक समावेशिकरणका आधारभूत पक्षहरूलाई विचार गरी समानुपातिक प्रतिनिधित्वको सुनिश्चितता गर्ने।	तालिम, गोष्ठी, अनुदान कार्यमा लक्षित वर्गको सहभागीता। विकासका कार्यहरूमा लक्षित समुदायको उपस्थिति।	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रूपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कार्यसमितिमा कम्तिमा ५०%	सम्पुर्ण सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको विधानमा कम्तिमा ५०% महिलाको सुनिश्चितता गरी	कार्यसमितिमा महिलाको संख्या समूहको विधानमा महिलाको	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रूपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय

वरिष्ठ वन अधिकृत

उपलब्धि (outcome)	लक्ष्य (Target)	पुष्ट्याईका आधारहरू (MOV)	कहिले	जिम्मेवार निकाय/कर्मचारी
महिलाको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित हुनेछ।	विधान स्वीकृत/संशोधन गर्ने।	प्रतिनिधित्वको सुनिश्चितता		
वन क्षेत्रबाट उत्पादित काठ दाउरा, जडिवुटी परिमाण, रोजगारीको विवरण र राजश्व लगायतका विवरणहरू अद्यावधिक हुनेछ।	वार्षिक र क्षेत्रगत रूपमा वनको विवरण, उत्पादित वन पैदावारको विवरण तथा राजश्व लगायतका डिभिजन वन कार्यालयसँग सम्बन्धित विवरण सूचना प्रणालीमा स्वचालित रूपमा राख्ने।	निर्मित तथ्यांक व्यवस्थापन प्रणाली REDD + Safeguard Information System सामुदायिक वन अध्ययन केन्द्रबाट निर्मित सूचना प्रणाली वन डडेलो सम्बन्धी Forest fire detection and monitoring system कार्यालयको वेबसाइट वार्षिक प्रगति पुस्तिका स्वतः प्रकाशन	त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रूपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
सामुदायिक वन लगायत अन्य वन क्षेत्रको आवश्यक विवरण अद्यावधिक हुनेछ।			त्रैमासिक, चौमासिक वार्षिक रूपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत वन निर्देशक, सचिव तथा सम्बन्धित कार्यालय
कबुलियती वनबाट विपन्न वर्गलाई आयआर्जनमा टेवा पुगेको हुनेछ।	कबुलियती वन उपभोक्ता समूहले वार्षिक रूपमा वन क्षेत्रबाट आय आर्जन गर्ने।	कबुलियती वन उपभोक्ता समूहको वार्षिक अनुगमन मुल्यांकन प्रतिवेदन, समूहको वार्षिक/आर्थिक प्रतिवेदन, समूहको आय व्यय विवरण	वार्षिक रूपमा	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत
प्रचलित ऐन, नियम तथा कार्यविधिको परिधिभित्र रही	आवधिक रूपमा वार्षिक कार्यक्रम सम्पन्न गर्ने।	कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिवेदन आवधिक प्रतिवेदन	मासिक, त्रैमासिक,	वन अधिकृत, डिभिजनल वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

वरिष्ठ वन अधिकृत

उपलब्धि (outcome)	लक्ष्य (Target)	पुष्ट्याईका आधारहरू (MOV)	कहिले	जिम्मेवार निकाय/कर्मचारी
स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम समयमै प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन हुनेछ ।			चौमासिक, वार्षिक	

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा कम्तिमा एक तह माथिका अधिकारी तथा निकायबाट गरिनेछ र देखा परेका कमी कमजोरीलाई सच्याई आवश्यक सुधारका लागि देहायका कुराहरूलाई ध्यान दिईनेछ ।

- लक्ष्य तथा उद्देश्य अनुरूप उपलब्धि हासिल भईरहेको छ/छैन ?
- कार्ययोजनामा व्यवस्था भएका क्रियाकलापहरू कार्यान्वयन भईरहेका छन्/छैनन् ?
- जनशक्ति, साधन तथा स्रोतको उपलब्धता, उचित सदुपयोग भईरहेको छ/छैन ? आदि ।

डिभिजन वन कार्यालयले यस आवधिक योजनामा उल्लेखित क्रियाकलापको अनुगमन स्वयं डिभिजन वन कार्यालय, वन निर्देशनालय, वन तथा वातावरण मन्त्रालय समेतले आवश्यकता अनुसार गर्नेछन् । जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समितिबाट समेत आवश्यकता अनुसार जिल्ला भित्र अनुगमन गरिनेछ । जिल्ला भित्र अनुगमनको कार्यलाई बढावा दिन हरेक महिना डिभिजन वन कार्यालयमा जिल्लास्तरीय कर्मचारी बैठकको आयोजना गरिनेछ र त्यस्ता बैठकहरूमा उठाइएका तथा प्राप्त भएका रचनात्मक सुझाव/पृष्ठपोषणहरू र अनुगमनबाट प्राप्त सुझाव, निति, निर्देशन तथा Corrective Measures लाई तत्काल कार्यान्वयन समेत गरिनेछ । साथै डिभिजन वन कार्यालयको वार्षिक कार्यक्रम तथा अन्य क्रियाकलापहरूको लक्ष्य र प्रगतिलाई पारदर्शी ढंगले तथा सरल रूपमा सबैले देख्ने र बुझ्ने गरी सार्वजनिक गरिनेछ ।

२७.२ सञ्चार तथा प्रतिवेदन योजना

यस योजनामा उल्लेखित कार्यक्रम कार्यान्वयनको विभिन्न चरणका कृयाकलापहरूको मासिक, त्रैमासिक र वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन नियमित रूपमा वन निर्देशनालय, वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा पेश गरिने छ । सामुदायिक/साझेदारी/कबुलियती वन समूहले पनि तोकिएको वार्षिक प्रतिवेदन डिभिजन वन कार्यालयमा पेश गर्ने प्रावधान भएता पनि केही समूहबाट मात्र प्रगति प्रतिवेदन समयमै डिभिजन वन कार्यालयमा आउने भएकाले प्रतिवेदन पेश गर्न नसक्ने समूहहरूलाई समयमै प्रतिवेदन पेश गर्न आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।

वरिष्ठ वन अधिकृत

राष्ट्रिय वन अधिकृत

तालिका नं. ३४: सञ्चार र प्रतिवेदन योजना

सि.नं	सञ्चार तथा प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने कार्यहरू	पेश गर्ने निकाय तथा प्रस्तुत गर्ने वर्ग (Audience)	सञ्चार तथा प्रतिवेदनको तरीका तथा रूप	जिम्मेवार व्यक्ति		समय सिमा	कैफियत
				तयारी	पेश गर्ने		
१	प्रगतिहरू तथा विवरण						
१.१	स्विकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति						
	मासिक	प्रदेश वन मन्त्रालय, निर्देशनालय, को.ले.नि.का. कार्यालय प्रमुख स्तरिय बैठक	वन प्रतिवेदन/इमेल/मौखिक	योजना तथा व्यवस्थापन शाखा, आर्थिक प्रशासन शाखा	डिभिजनल वन अधिकृत	प्रत्येक महिनाको १ गते भित्र	
	त्रैमासिक	प्रदेश वन मन्त्रालय, निर्देशनालय, जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, को.ले.नि.का.	वन प्रतिवेदन/इमेल/मौखिक बैठक/गोष्ठीमा मौखिक प्रस्तुति	योजना तथा व्यवस्थापन शाखा, आर्थिक प्रशासन शाखा	डिभिजनल वन अधिकृत	महिना सकिएको २ दिन भित्र	
	वार्षिक	प्रदेश वन मन्त्रालय, निर्देशनालय, जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, को.ले.नि.का.	वन प्रतिवेदन/इमेल, बैठक/गोष्ठीमा मौखिक प्रस्तुति	योजना तथा व्यवस्थापन शाखा, आर्थिक प्रशासन शाखा	डिभिजनल वन अधिकृत	श्रावण ५ गते भित्र	
१.२	वन पैदावार बिक्री वितरण विवरण (नीजि वन, सामुदायिक/साझेदारी वन, सरकारद्वारा व्यवस्थित वन, अन्य)						

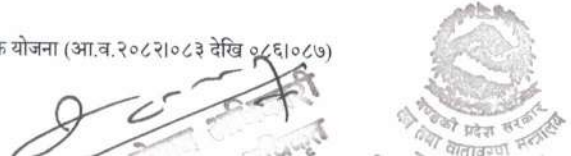
वरिष्ठ वन अधिकृत

सि.नं	सञ्चार तथा प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने कार्यहरु	पेश गर्ने निकाय तथा प्रस्तुत गर्ने वर्ग (Audience)		सञ्चार तथा प्रतिवेदनको तरीका तथा रूप	जिम्मेवार व्यक्ति		समय सिमा	कैफियत
					तयारी	पेश गर्ने		
	मासिक	प्रदेश मन्त्रालय, निर्देशनालय	वन वन	प्रतिवेदन/इमेल	योजना तथा व्यवस्थापन शाखा, आर्थिक प्रशासन शाखा	डिभिजनल वन अधिकृत	प्रत्येक महिनाको १ गते भित्र	
	त्रैमासिक /चौमासिक	प्रदेश मन्त्रालय, निर्देशनालय	वन वन	प्रतिवेदन/इमेल	योजना तथा व्यवस्थापन शाखा, आर्थिक प्रशासन शाखा	डिभिजनल वन अधिकृत	महिना सकिएको २ दिन भित्र	
	वार्षिक	प्रदेश मन्त्रालय, निर्देशनालय	वन वन	प्रतिवेदन/ वार्षिक प्रतिवेदन पुस्तिका /इमेल ।	योजना तथा व्यवस्थापन शाखा, आर्थिक प्रशासन शाखा	डिभिजनल वन अधिकृत	श्रावण ५ गते भित्र	
१.३	वन पैदावार चोरी निकासी तथा वन्यजन्तु अवैध शिकार सम्बन्धि विवरण प्रतिवेदन	प्रदेश मन्त्रालय, निर्देशनालय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय	वन वन	प्रतिवेदन/इमेल/ मौखिक	प्रशासन शाखा	डिभिजन वन अधिकृत	महिनाको १ गते भित्र	
१.४	वन्य जन्तुहरुबाट भएको क्षतिको विवरण	प्रदेश मन्त्रालय, निर्देशनालय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय	वन वन	प्रतिवेदन/इमेल	प्रशासन शाखा, योजना तथा व्यवस्थापन शाखा	डिभिजनल वन अधिकृत	प्रत्येक हप्ता तथा महिनाको १ गते भित्र	
१.५	वन अतिक्रमण भएको एवं वन अतिक्रमण	प्रदेश मन्त्रालय, निर्देशनालय,	वन वन	प्रतिवेदन/इमेल/ मौखिक	वन अधिकृत, डिभिजन वन कार्यालय	डिभिजनल वन अधिकृत	प्रत्येक हप्ता महिनाको	

वरिष्ठ वन अधिकृत

वन अधिकृत

सि.नं	सञ्चार तथा प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने कार्यहरु	पेश गर्ने निकाय तथा प्रस्तुत गर्ने वर्ग (Audience)	सञ्चार तथा प्रतिवेदनको तरीका तथा रुप	जिम्मेवार व्यक्ति		समय सिमा	कैफियत
				तयारी	पेश गर्ने		
	नियन्त्रण गरेको विवरण	जिल्ला प्रशासन कार्यालय				१ गते भित्र	
१.६	वन डढेलो लागे एवं नियन्त्रण गरेको विवरण	प्रदेश वन मन्त्रालय, वन निर्देशनालय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय	प्रतिवेदन/इमेल	योजना तथा व्यवस्थापन शाखा	डिभिजनल वन अधिकृत	आवधिक रुपमा तत्काल तोकिए बमोजिम	
१.७	वन मुद्धा सम्बन्धी विवरण (मासिक तथा वार्षिक)	वन निर्देशनालय	प्रतिवेदन	प्रशासन शाखा	डिभिजन वन अधिकृत	प्रत्येक महिनाको १ गते भित्र	
१.८	उजुरी सम्बन्धी छानविन भएको प्रतिवेदन	वन निर्देशनालय	प्रतिवेदन तथा प्रमाणहरु	जांचबुझ गर्न तोकिएको कर्मचारी	डिभिजन वन अधिकृत	जांचबुझ समाप्त भएको ७ दिन भित्र	
१.९	अन्य	तोकिए बमोजिम / आवश्यकता अनुसार					
२	योजना तर्जुमा तथा कमीक्षा						
२.१	सव डि.व.का. तथा सामुदायिक स्तरको योजना तर्जुमा	डिभिजन वन कार्यालय	प्रतिवेदन/मौखिक छलफल ।	सव डि.व.का. तोकिएका कर्मचारीहरु	सम्बन्धित सव डि.व.का. प्रमुखहरु	पुष महिना भित्र	
२.२	जिल्ला स्तरीय योजना तर्जुमा	डिभिजन वन कार्यालय, जिल्ला वनक्षेत्र समन्वय समिति,	प्रतिवेदन/ प्रस्तुति	वन अधिकृत डिभिजन वन कार्यालय, योजना तथा	डिभिजन वन अधिकृत	माघ देखि फाल्गुण महिना भित्र	

वन अधिकृत

सि.नं	सञ्चार तथा प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने कार्यहरू	पेश गर्ने निकाय तथा प्रस्तुत गर्ने वर्ग (Audience)	सञ्चार तथा प्रतिवेदनको तरीका तथा रूप	जिम्मेवार व्यक्ति		समय सिमा	कैफियत
				तयारी	पेश गर्ने		
		जिल्ला समन्वय समिति		व्यवस्थापन शाखा			
२.३	जिल्ला स्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी	वन निर्देशनालय	प्रतिवेदन/ मौखिक तथा लिखित प्रस्तुति	वन अधिकृत	डिभिजनल वन अधिकृत	माघ महिना	
२.४	जिल्ला स्तरीय प्रगति कमीक्षा गोष्ठी	वन निर्देशनालय, जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय	प्रतिवेदन/ मौखिक प्रस्तुति	वन अधिकृत डिभिजन वन कार्यालय, योजना तथा व्यवस्थापन शाखा	डिभिजनल वन अधिकृत	श्रावण देखि भाद्र वा त्रैमासिक रूपमा	
३	सूचना सामाग्रिहरु प्रसारण						
३.१	सन्देशमुलक सामग्रीहरु प्रसारण	सरोकारवालाहरु	एफ. एम, अनलाइन मिडिया वाट सूचना प्रसारण, छलफल, बहस, पत्रिकाहरुमा सूचना प्रकाशन	योजना तथा व्यवस्थापन शाखा	वन अधिकृत डिभिजन वन कार्यालय		आवश्यकता अनुसार
३.२	सुशासन मुलक सामाग्रिहरु प्रसारण	सरोकारवालाहरु	एफ. एम, अनलाइन मिडिया वाट सूचना प्रसारण, छलफल, बहस, पत्रिकाहरुमा सूचना प्रकाशन	योजना तथा व्यवस्थापन शाखा	वन अधिकृत डिभिजन वन कार्यालय		आवश्यकता अनुसार
४	अन्य विविध						
४.१	सन्देशमुलक सामग्रीहरु प्रसारण	सरोकारवालाहरु	एफ.एम. रेडियोबाट जिंगल, सूचना	योजना तथा व्यवस्थापन शाखा	वन अधिकृत डिभिजन वन कार्यालय		आवश्यकता

वन अधिकृत

सि.नं	सञ्चार तथा प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने कार्यहरू	पेश गर्ने निकाय तथा प्रस्तुत गर्ने वर्ग (Audience)	सञ्चार तथा प्रतिवेदनको तरीका तथा रूप	जिम्मेवार व्यक्ति		समय सिमा	कैफियत
				तयारी	पेश गर्ने		
			तथा कार्यक्रमहरू, छलफल आदि।				अनुसार
४.२	सुशासन मुलक सामाग्रिहरू प्रसारण	सरोकारवालाहरू		योजना तथा व्यवस्थापन शाखा	वन अधिकृत डिभिजन वन कार्यालय		”

२७.३ कार्ययोजना संशोधन

यो कार्ययोजना ५ वर्षको लागि तयार पारिएको हो। यस कार्ययोजना वन, वातावरण र यससँग सम्बन्ध राख्ने प्रचलित नियम, कानून, निति, निर्देशिका, मार्गदर्शन तथा सम्बन्धित विषयका विभिन्न सन्दर्भ पुस्तक, पुस्तिकाहरू, उपलब्ध पूर्व कार्ययोजनाहरू, प्राविधिक निर्देशिकाहरू, लेख रचना तथा अन्य Secondary Information को अध्ययन र विश्लेषण गरी निर्माण गरिएको हो। कार्ययोजनाको निर्माणको शीलशीलामा सम्बन्धित क्षेत्रहरूमा गई यथार्थ तथ्याङ्क संकलन गरिएको, संकलित तथ्याङ्क तथा जानकारीहरूको Verification गरिएको, सरोकारवालाहरूसँग हरेक विषयहरूमा छलफल तथा अन्तरक्रिया गरी प्रकृयाहरू पुरा गरिएको छ। यसरी प्रकृयागत रूपमा निति, नियम, ऐन तथा निर्देशिकाहरूको अधिनमा रही बनाइएको भएता पनि परिस्थितिवश कार्ययोजनामा प्रस्ताव गरिएका कतिपय कार्यक्रम तथा योजनाहरूलाई संशोधन गरेर मात्र लागू गर्नु पर्ने अवस्था सृजना भएमा त्यस्तो अवस्थामा कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको क्रममा वन निर्देशनालय तथा वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट स्वीकृती पाएपछि मात्र परिमार्जित कार्यक्रम तथा योजनाहरू कार्यान्वयन गर्न सकिने कानूनी व्यवस्था अनुरूप कार्यान्वयन गर्दा कुनै समस्या आएमा वा कुनै बुँदा संशोधन गर्नु परेमा समय परिस्थिति र आवश्यकता अनुसार वन तथा वातावरण मन्त्रालयको स्वीकृती पश्चात संशोधन गरिनेछ। यस योजनाको समयावधि समाप्त भएपछि पुनः नियमित रूपमा संशोधन तथा तयारी गरिनेछ।

२७.४ समन्वय योजना

योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतका निकाय तथा अन्य निकायहरूसँग निरन्तर रूपमा समन्वय गरिनेछ। कार्ययोजना कार्यान्वयनको क्रममा सम्बन्धित निकाय, योजना, परियोजना, दातृसंस्था, गैह्रसरकारी संस्था तथा स्थानीय तहहरूसँग समन्वय गर्ने कामको जिम्मेवारी डिभिजन वन कार्यालयको हुनेछ।

गैरकानूनी क्रियाकलापहरू (वन अतिक्रमण, चोरी निकासी, चोरी शिकारी आदि) नियन्त्रण गरी कानूनको परिपालना गराउने शीलशीलामा जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सुरक्षा निकायहरू, राजनीतिक दल आदिसँग समन्वय कायम गरिनेछ। जीविकोपार्जन जस्ता गतिविधि तथा संस्थागत सहयोगको लागि जिल्ला समन्वय समिति, नगरपालिका, गाउँपालिका, जिल्ला स्थित नापी

राष्ट्रिय वन अधिकृत

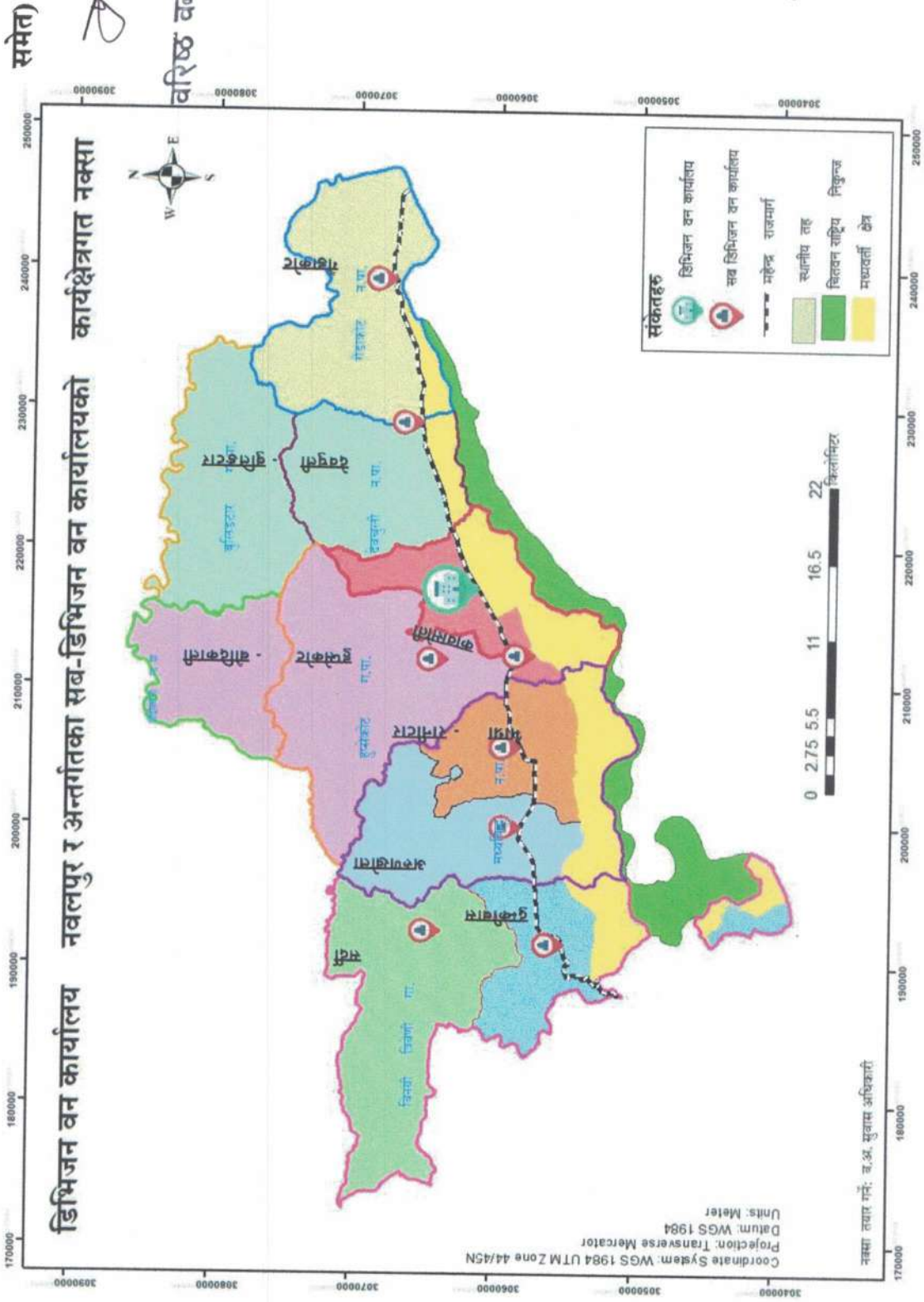
कार्यालय, मालपोत कार्यालय, कृषि ज्ञान केन्द्र, भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा केन्द्र, डिभिजन सिंचाई कार्यालय, स्थानीय समूहहरु, गैर सरकारी तथा समुदायमा आधारित संस्थाहरूसँग समन्वय कायम गरिनेछ । साथै भए गरेका कामहरु प्रचार-प्रसार गर्न आवश्यकता अनुसार संचारकर्मीहरूसँग पनि सुमधुर सम्बन्ध कायम गरिने छ ।

राष्ट्रिय वन अधिकृत

२८ नक्शा

(क) जिल्लाको राजनैतिक विभाजन सहितको सब डिभिजन वन कार्यालयको कार्यक्षेत्र विभाजन नक्शा (कार्यालय लोकेशन समेत)

गण्डकी प्रदेश, नेपाल
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
व.अ. सुवास अधिकारी

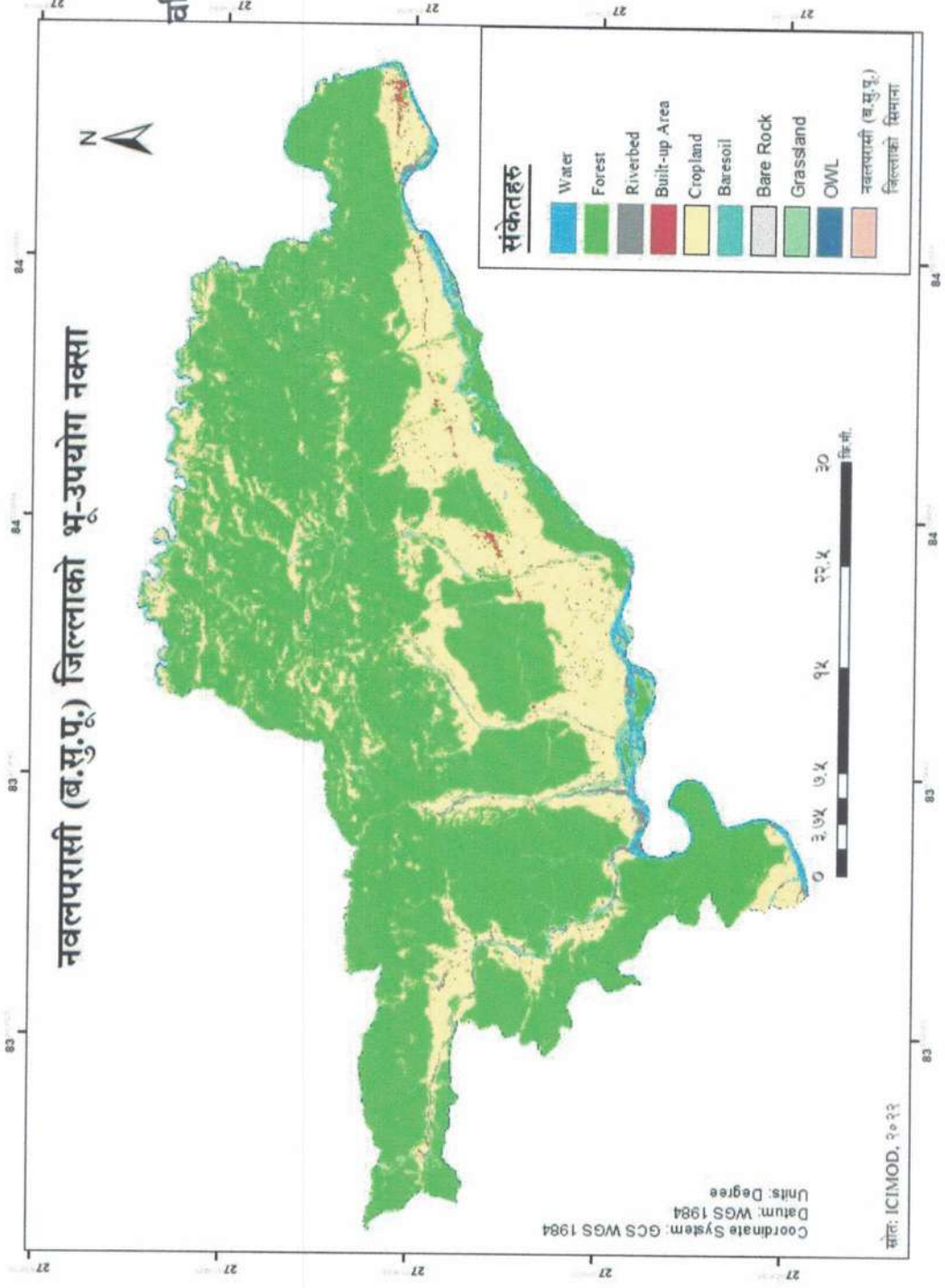
व.अ. सुवास अधिकारी

(ख) जिल्लाको वन र कृषि क्षेत्र लगायतको भू-उपयोगको नक्सा (नदी, खोला, ताल समेत)

Handwritten signature/initials.

वरिष्ठ वन अधिकृत

Handwritten signature and official stamp of the District Forest Officer, Nawalparasi.

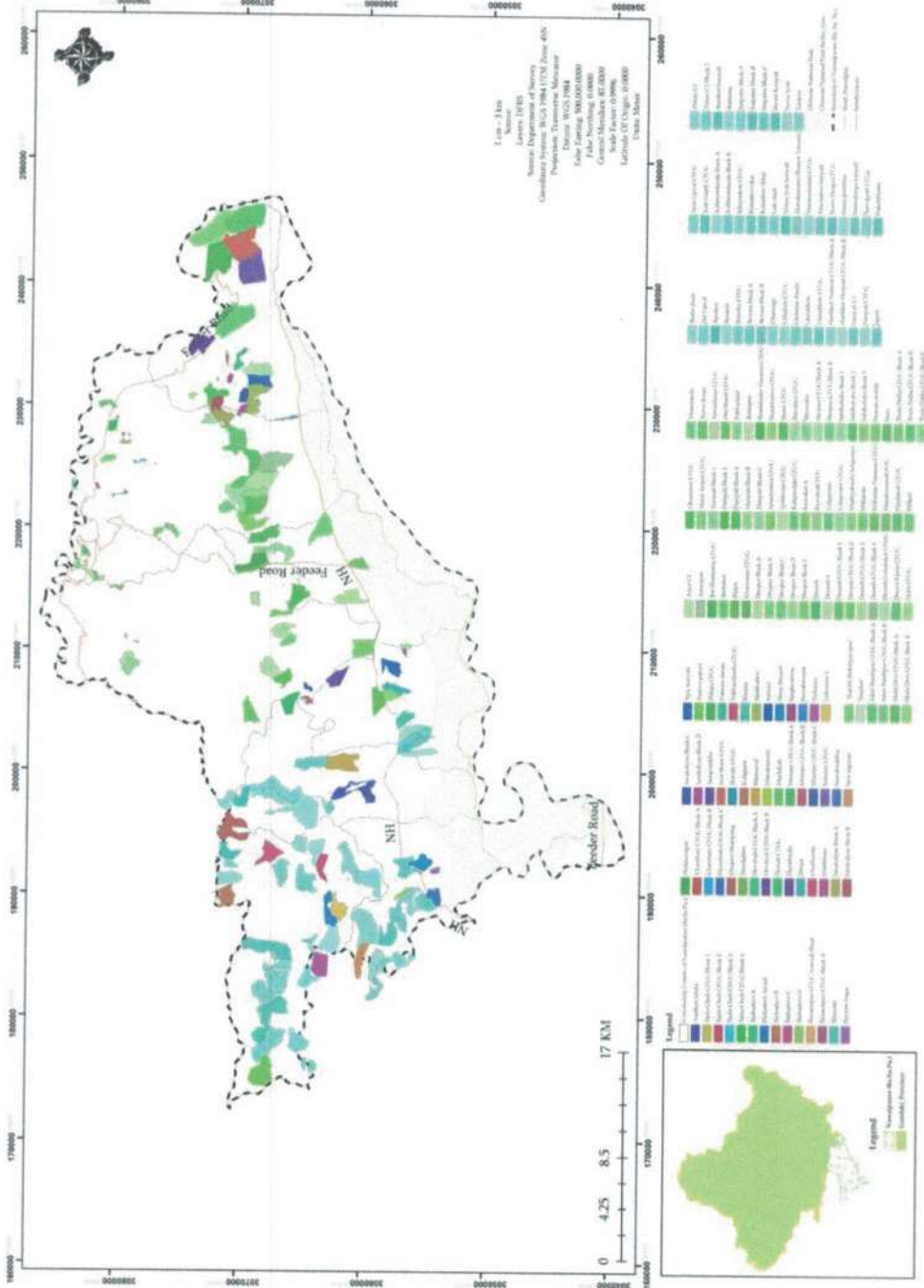
(ग) समुदायद्वारा व्यवस्थित वन क्षेत्र, सरकारद्वारा व्यवस्थित वन क्षेत्र, विशेष वन क्षेत्र, संरक्षित क्षेत्र, वन संरक्षण क्षेत्र, वन संरक्षण क्षेत्र, वन संरक्षण क्षेत्र, निजी वन समेत देखाईएको नक्सा

(अ) सामुदायिक वन क्षेत्र देखाइएको नक्सा

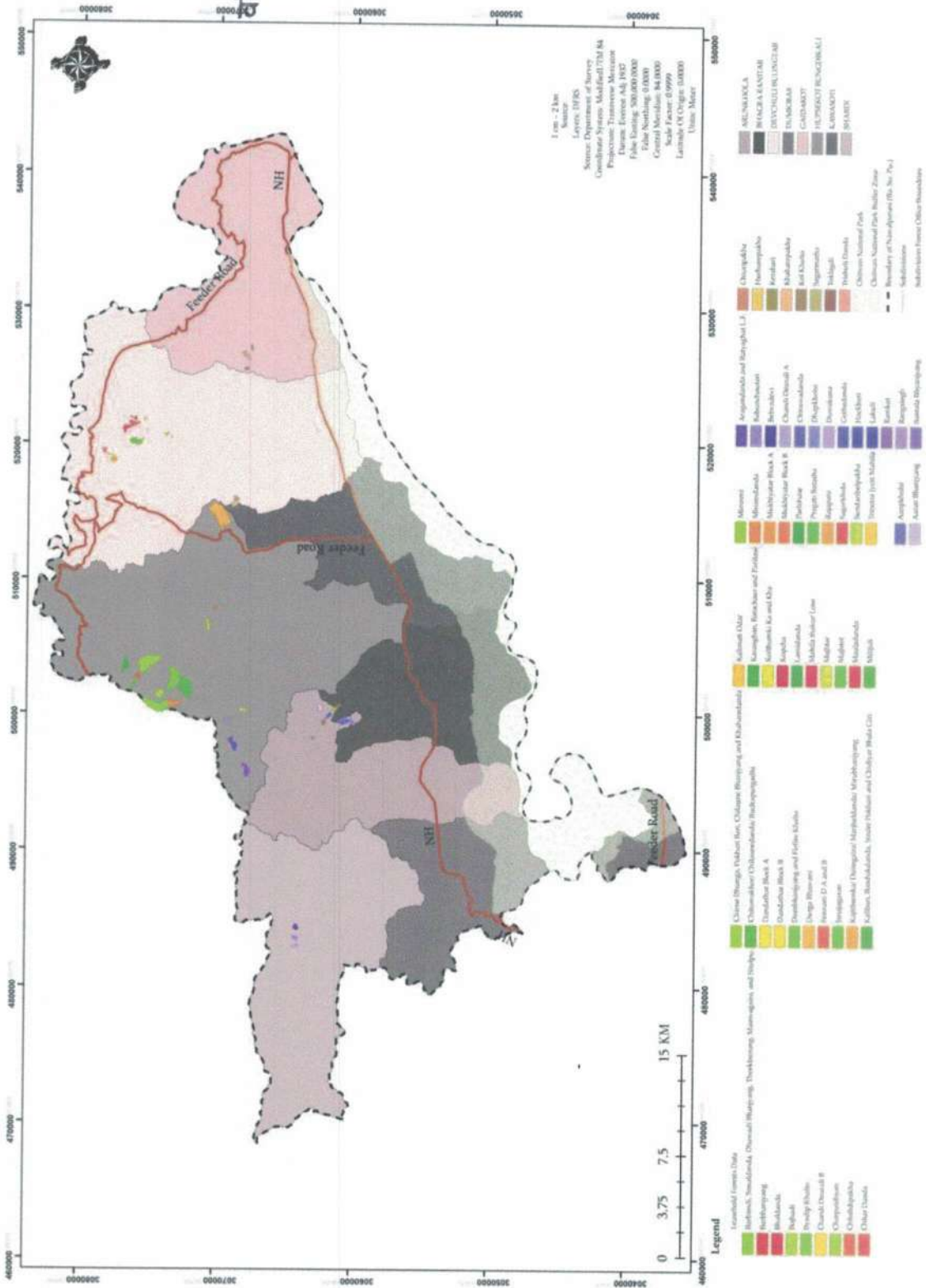
वरिष्ठ वन अधिकृत

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]
 वरिष्ठ वन अधिकृत

(आ) कबुलियती वन क्षेत्र देखाइएको नक्सा

(इ) धार्मिक वन क्षेत्र देखाइएको नक्सा

नवलपरासी (ब.सु.पू) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.ब.२०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

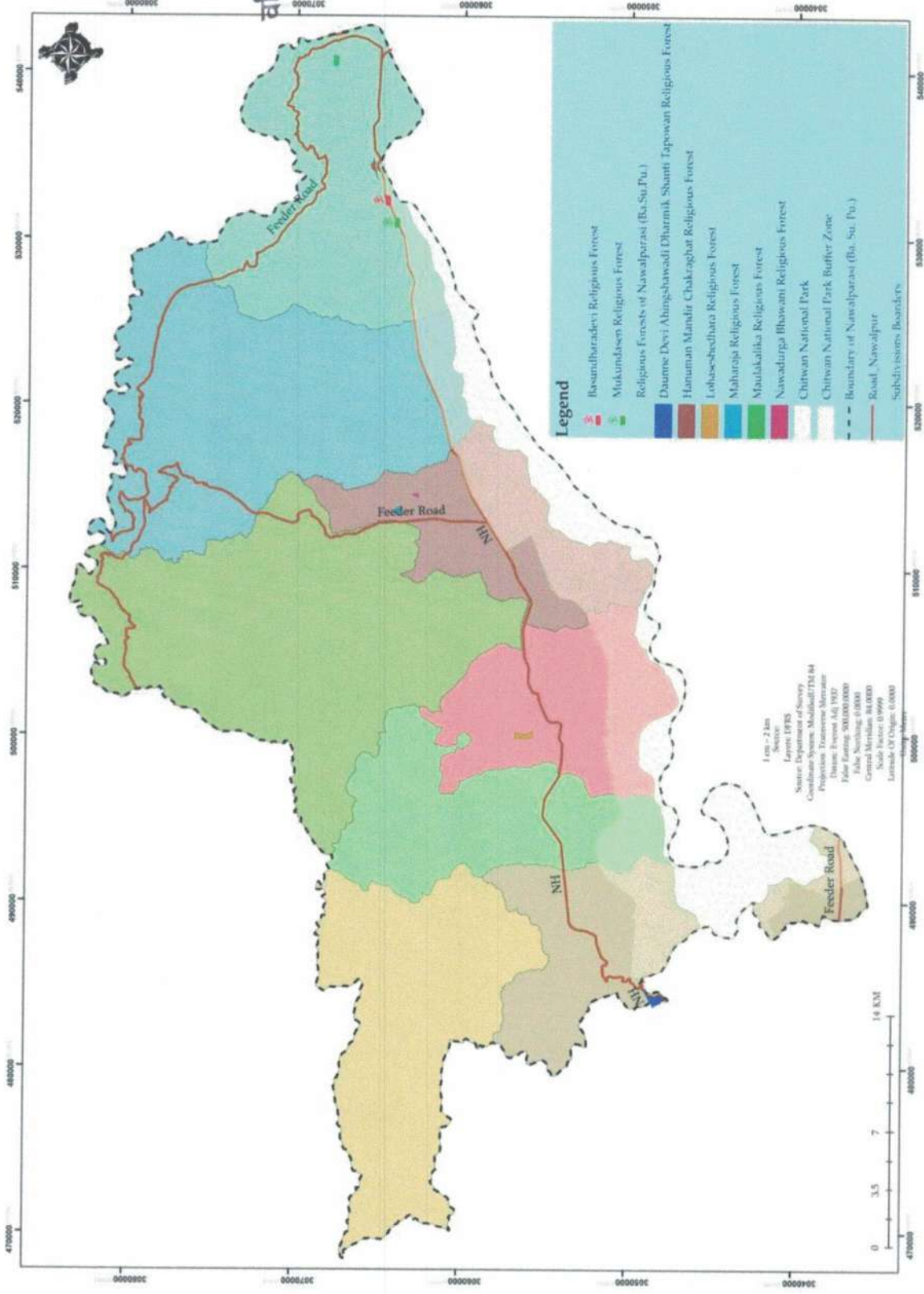

वरिष्ठ वन अधिकृत

Handwritten signature and official stamp of the National Forest Conservation Department, Nepal.

वरिष्ठ वन अधिकृत

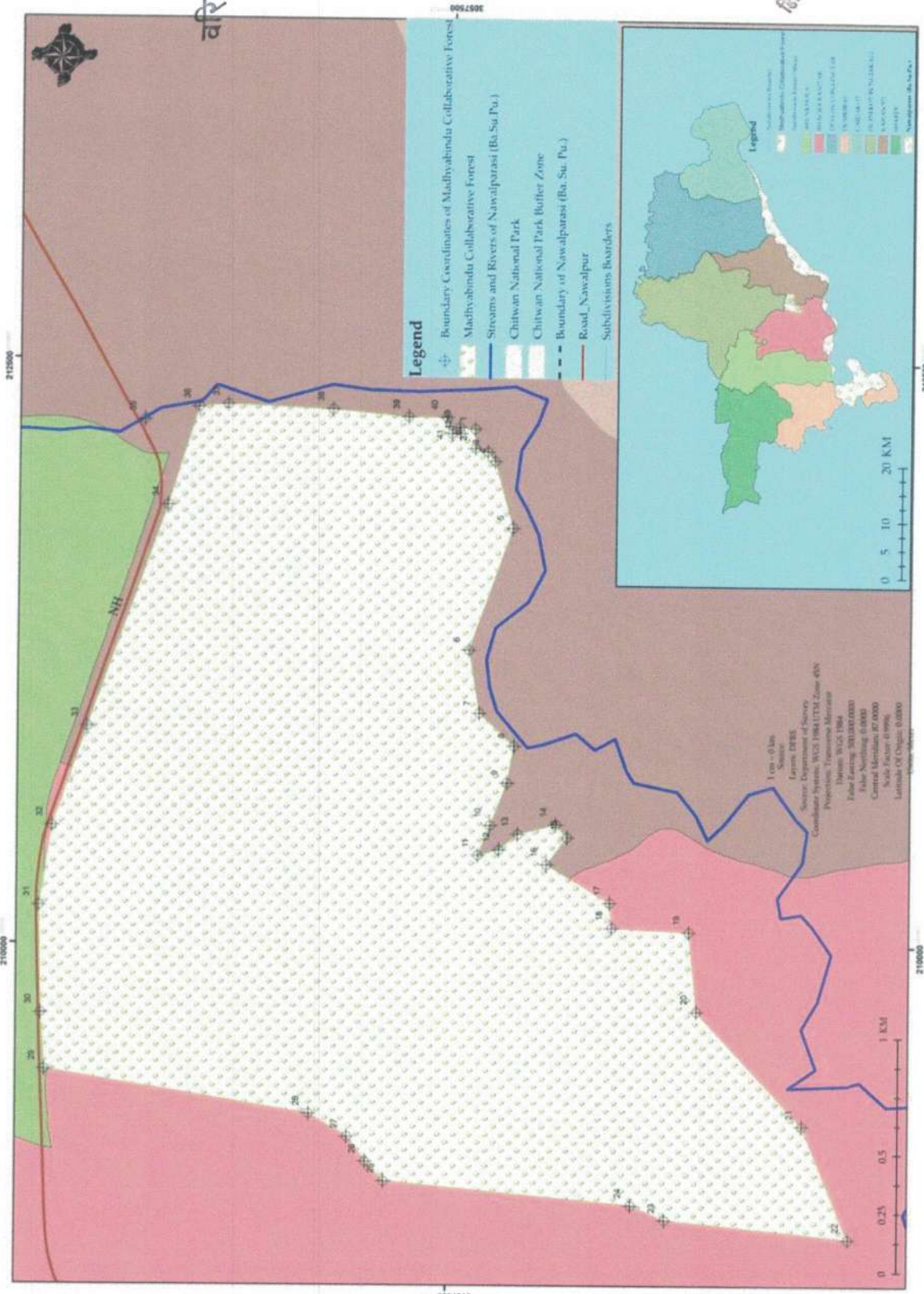
Handwritten signature and official stamp of the Forest Officer.

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

(ई) साझेदारी वन क्षेत्र देखाइएको नक्सा

वरिष्ठ वन अधिकृत

Handwritten signature and official stamp of the Forest Officer.

(उ) अरुणखोला-दुम्कीबास चक्ला वन क्षेत्र देखाइएको नक्सा

वरिष्ठ वन अधिकृत

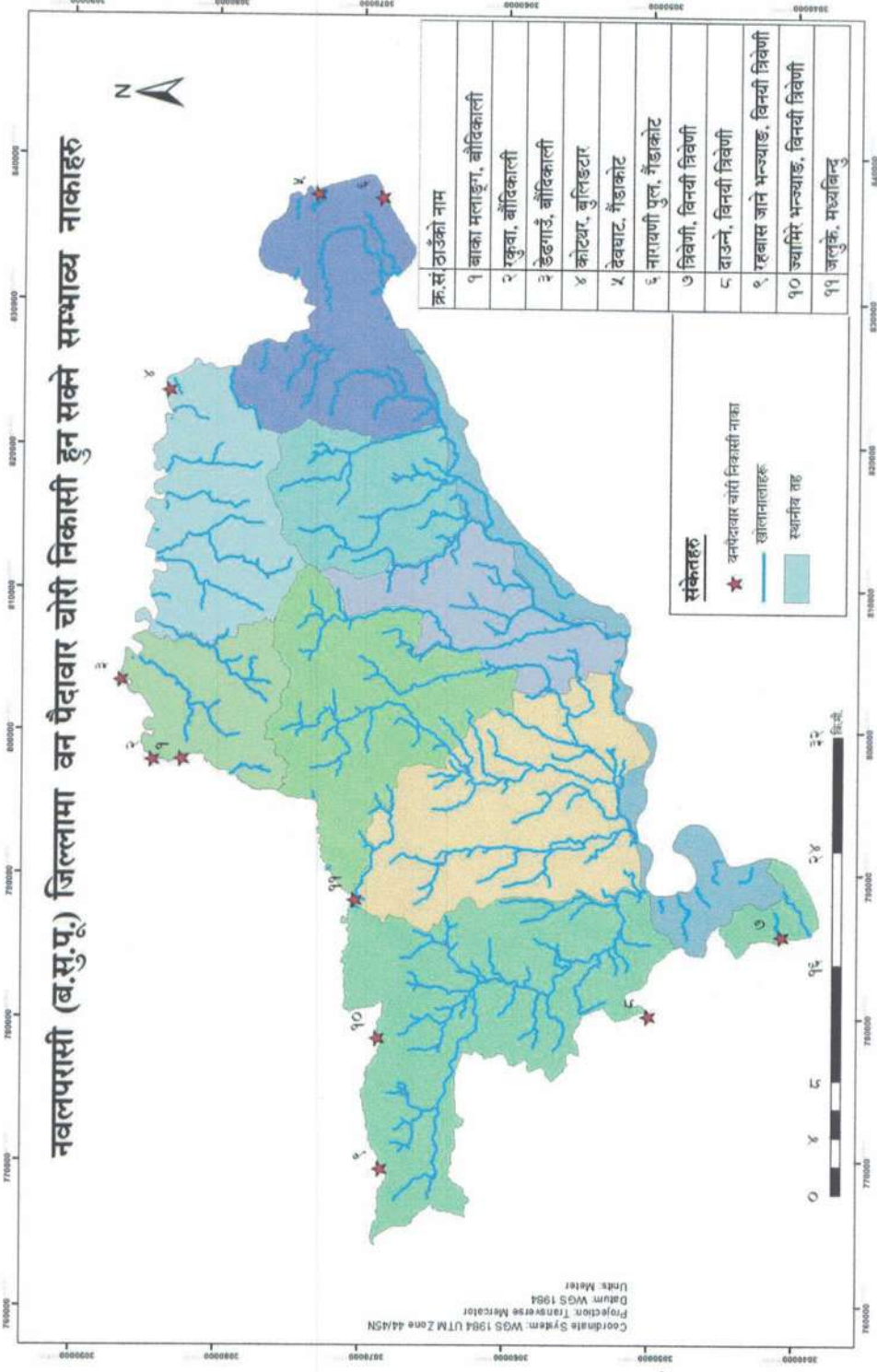

(Handwritten signature)

(घ) वन तथा वन्यजन्तु चोरी निकासी सम्भाव्य नाका र मानव वन्यजन्तु द्वन्दको सम्भाव्य क्षेत्र समेतको नक्सा

वरिष्ठ वन अधिकृत

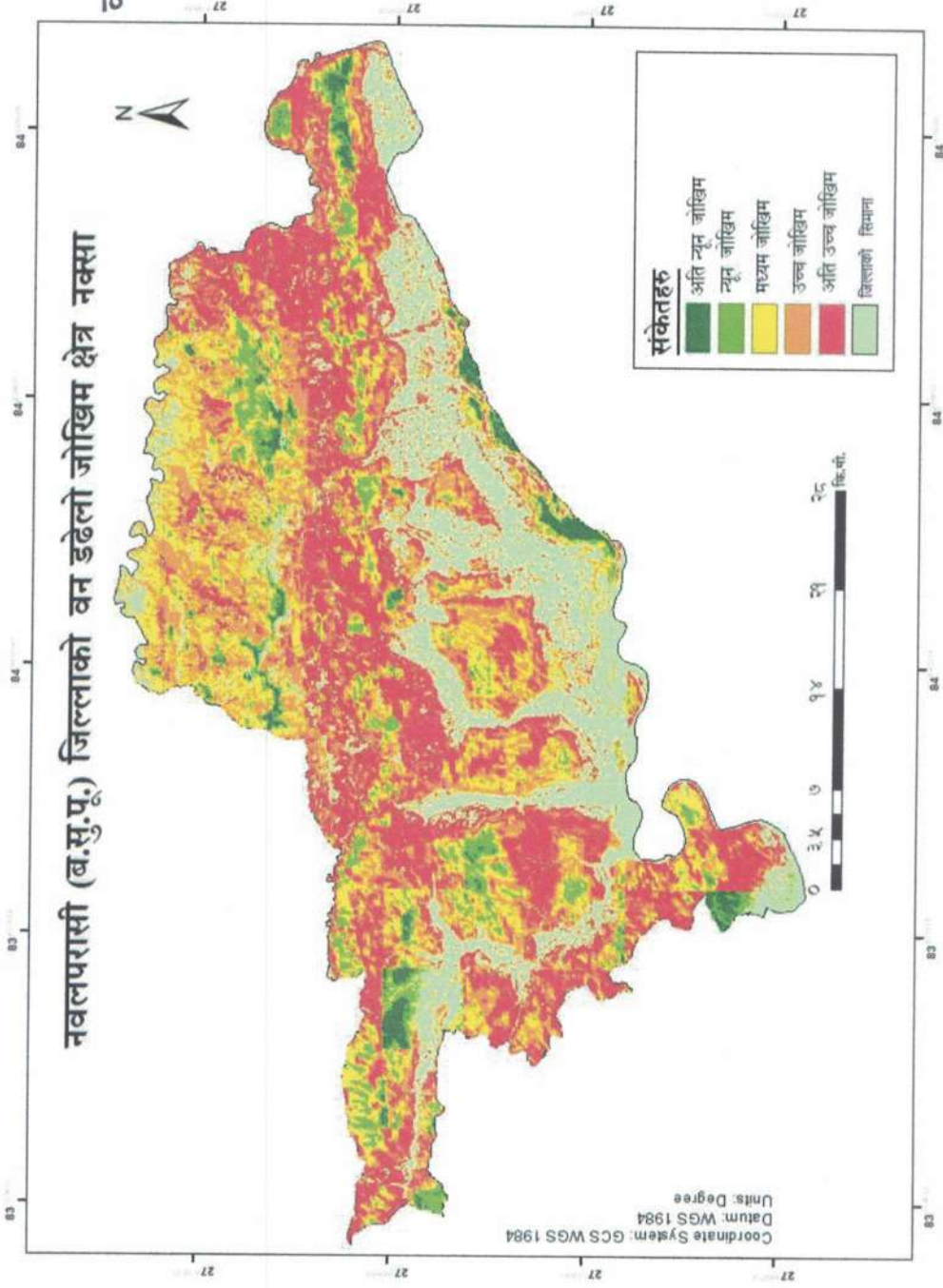
वरिष्ठ वन अधिकृत

(ड) अन्य नक्साहरू: वन अतिक्रमण क्षेत्र, वन डहेलो जोखिम क्षेत्र, भू-क्षय जोखिम क्षेत्र, गैरकाष्ठ वन पैदावार सम्भाव्य क्षेत्र
 (आ) वन डहेलो जोखिम क्षेत्रको नक्सा

[Signature]
 वरिष्ठ वन अधिकृत

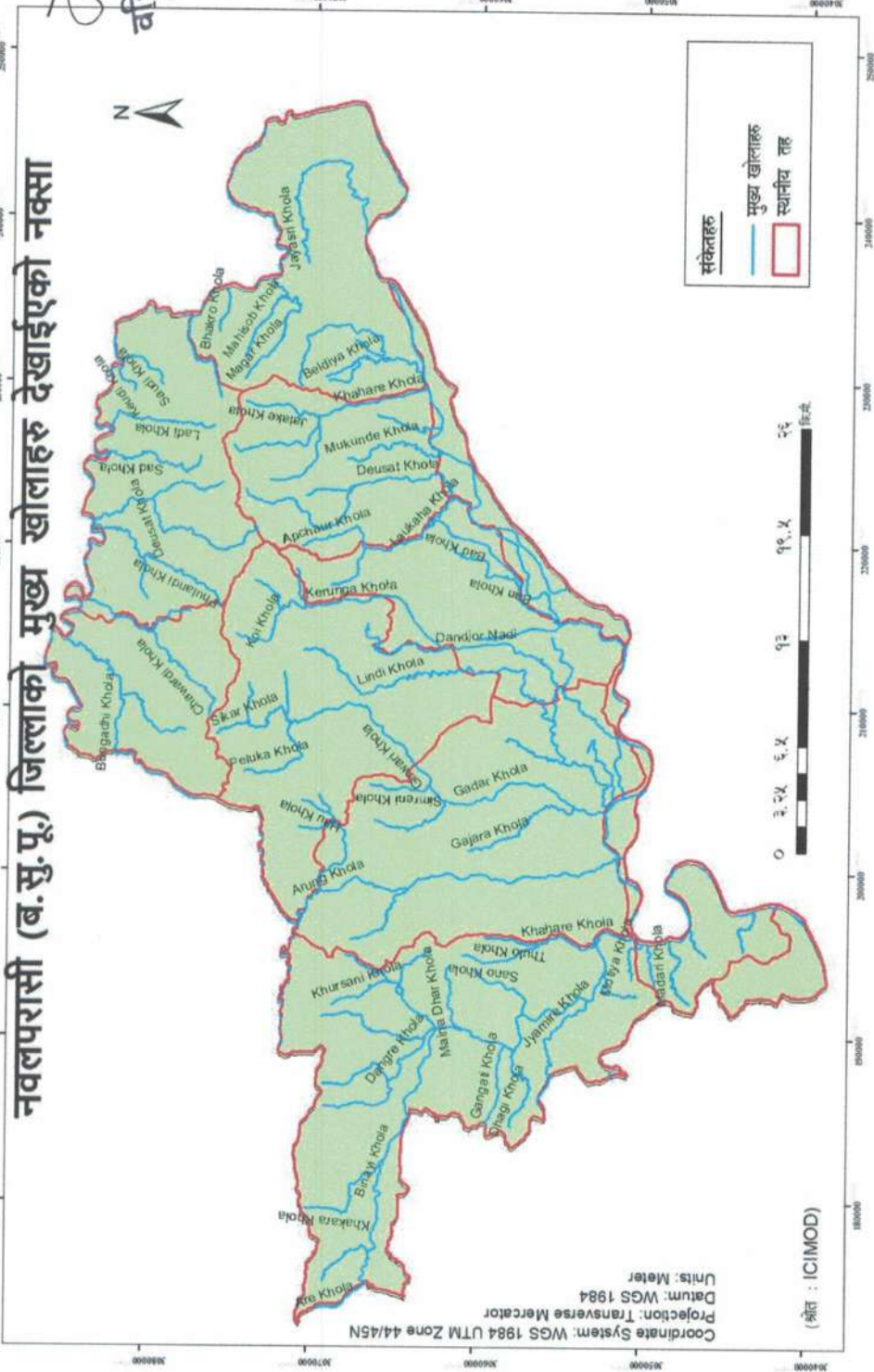
[Signature]
 वन अधिकृत

(आ) जिल्लाको मुख्य खोलानाला देखाइएको नक्सा

वरिष्ठ वन अधिकृत

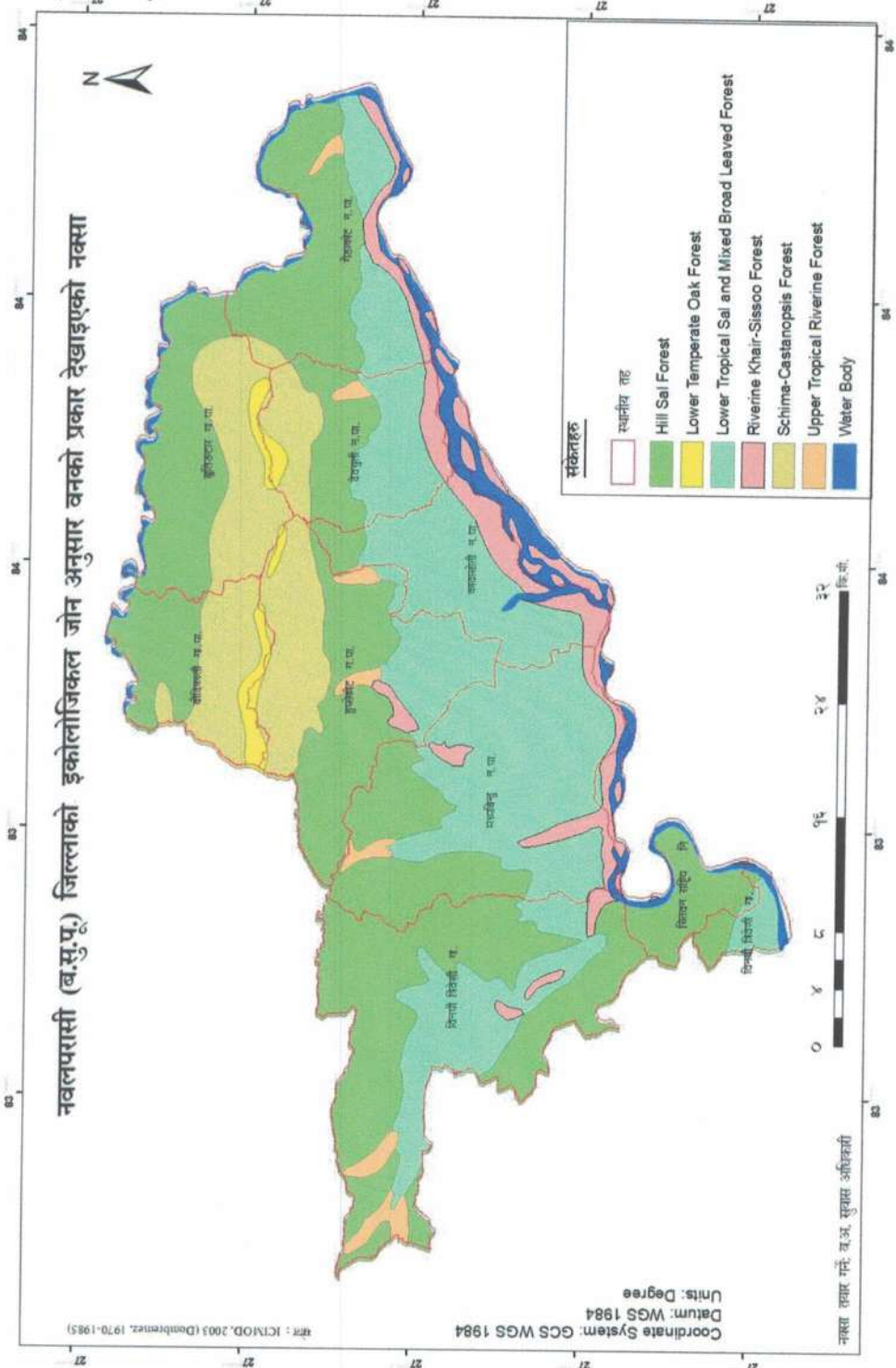
Coordinate System: WGS 1984 UTM Zone 44/45N
 Datum: WGS 1984
 Projection: Transverse Mercator
 Units: Meter

(श्रौत : ICIMOD)

(Handwritten signature and official stamp)

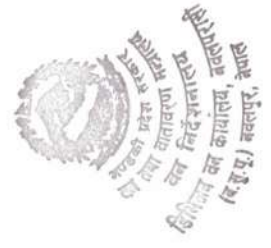
(इ) इकोलोजिकल जोन अनुसार वनको प्रकार देखाइएको नक्सा

(Handwritten signature)

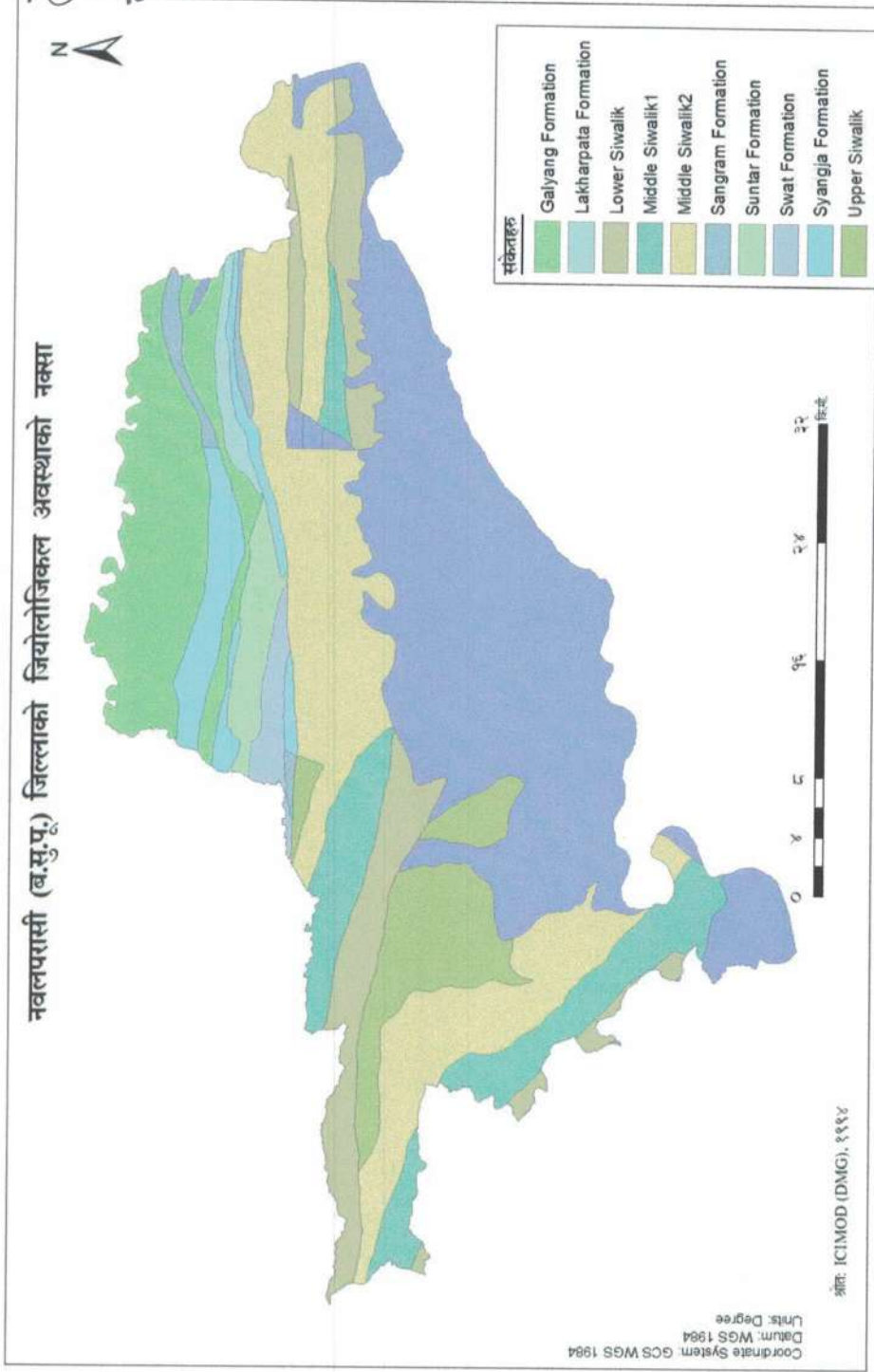
वरिष्ठ वन अधिकृत

(Handwritten signature)
वन तथा वातावरण मन्त्रालय, पोखरा

(ई) जियोलोजिकल अवस्था देखाइएको नक्सा

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको जियोलोजिकल अवस्थाको नक्सा

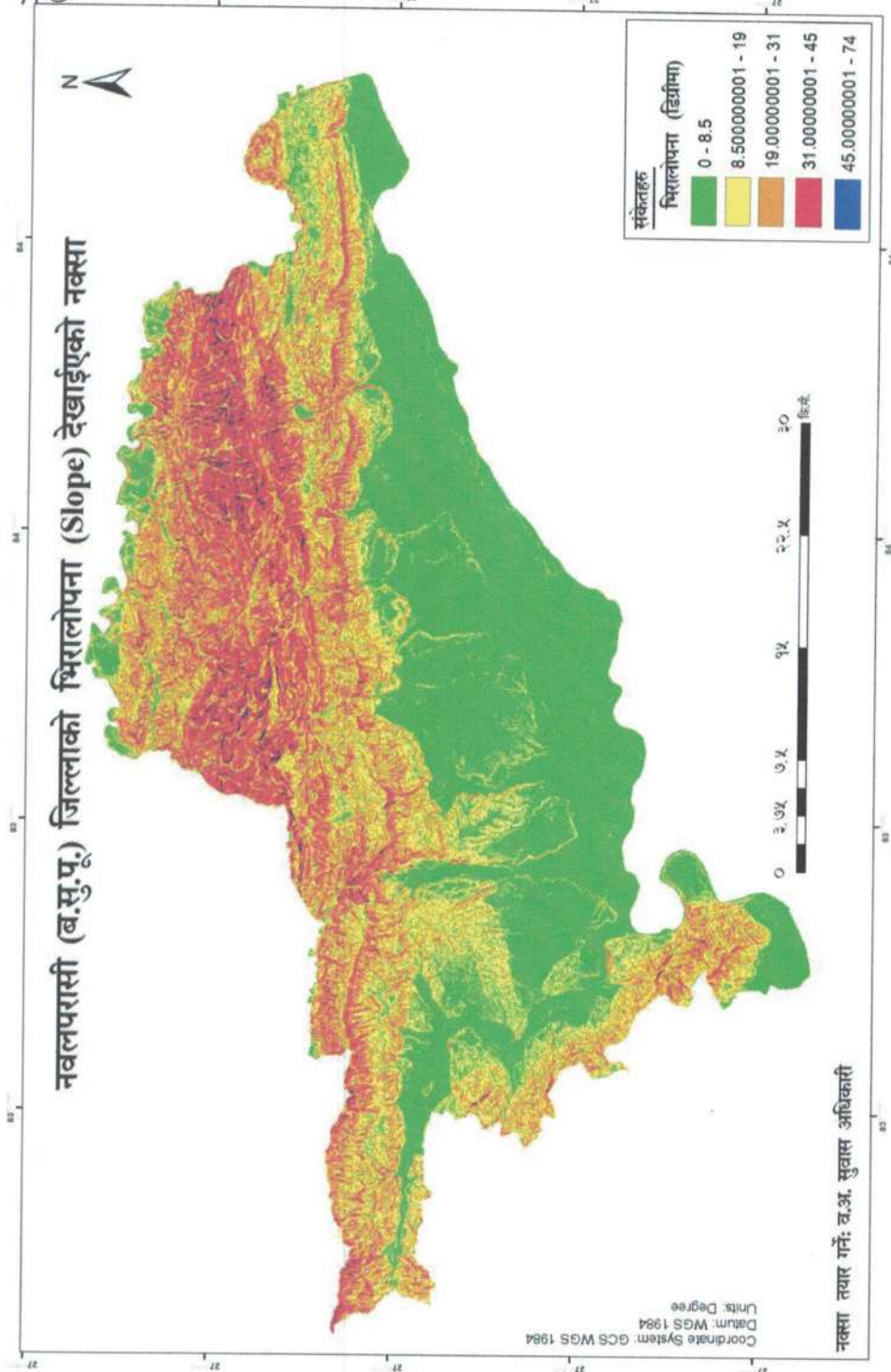
नवलपरासी जिल्लाको जियोलोजिकल अवस्थाको नक्सा

गण्डकी प्रदेश
का तथा वातावरण
मन्त्रालय, नेपाल

वरिष्ठ वन अधिकृत

(उ) भिरालोपन देखाइएको नक्सा

नक्सा तयार गर्ने: व.अ. सुवास अधिकारी

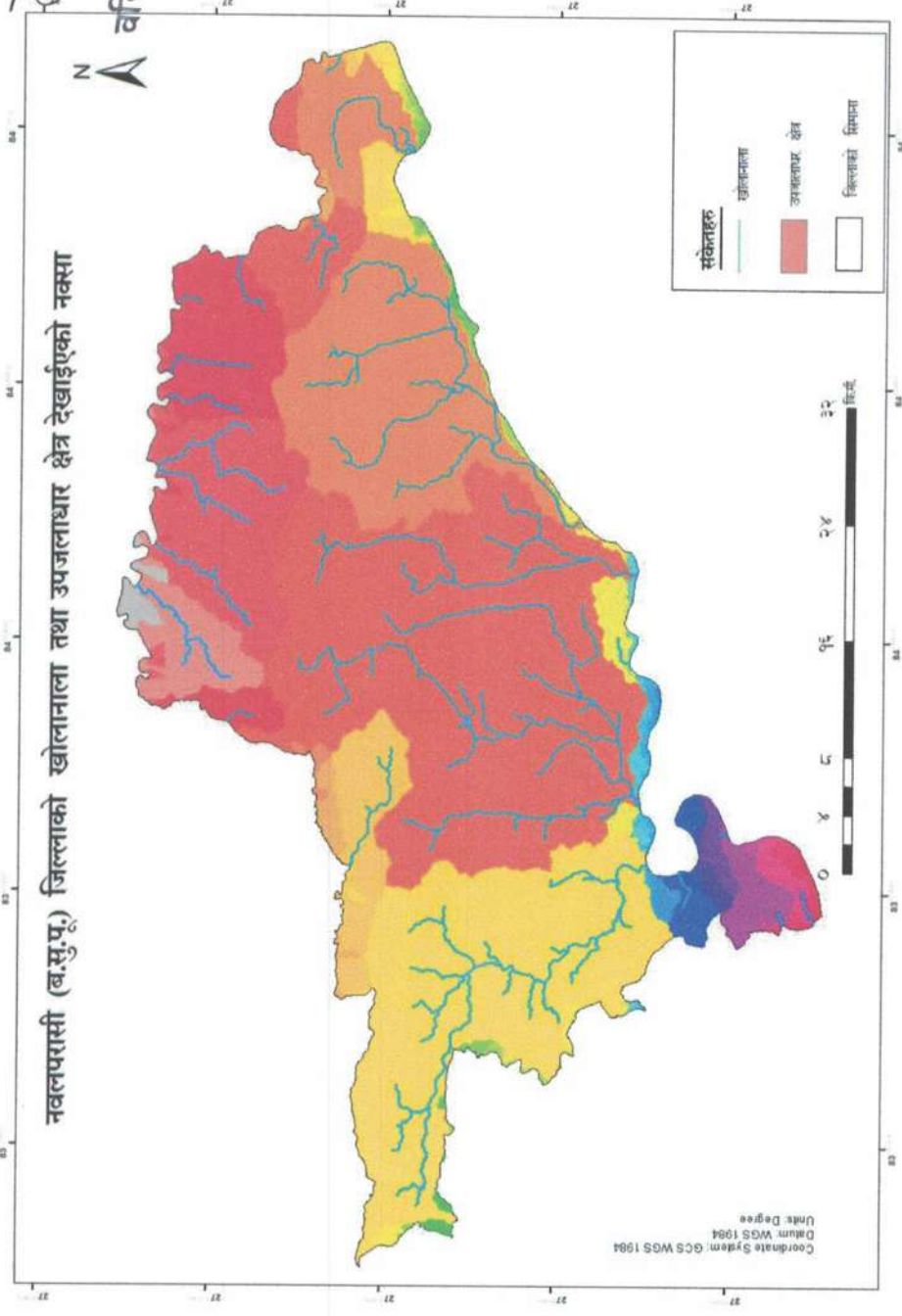
व.अ. सुवास अधिकारी
नवलपरासी वन उदिकृत

भारतको प्रदेश
सबै तया वातावरण भन्ने
भोखरा, नेपाल

वरिष्ठ वन उदिकृत

(क) उपजलाधार क्षेत्र देखाइएको नक्सा

वरिष्ठ वन अधिकृत

(Signature)
 वन तथा वातावरण
 नवलपरासी जिल्लाको वन अधिकृत

१२७

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२।०८३ देखि ०८६।०८७)

२९. सन्दर्भ सामग्रीहरू

- नीति तथा योजना आयोग, गण्डकी (२०८०), दोस्रो पञ्चवर्षीय योजना (आ.व. २०८१/८२-२०८५/८६), गण्डकी प्रदेश सरकार, पोखरा, नेपाल
- नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको पञ्चवर्षीय वन व्यवस्थापन कार्ययोजना (आ.व. २०७७/०७८ देखि आ.व. २०८१/०८२ सम्म) डिभिजन वन कार्यालय वरिष्ठ वन अधिकृत नवलपुर, कावासोती, नवलपरासी (ब.सु.पू.), नेपाल
- प्रदेश वन ऐन, २०८०, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, गण्डकी प्रदेश सरकार
- दिगो वन व्यवस्थापनको राष्ट्रिय मापदण्ड, २०८१, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, नेपाल सरकार
- वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन निर्देशिका, २०८२, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश सरकार
- राष्ट्रिय वनको एकिकृत रणनीतिक योजना, २०८१-२१००
- वन ऐन, २०७६, नेपाल कानून आयोग, काठमाडौं, नेपाल
- वन नियमावली, २०७९, नेपाल कानून आयोग, काठमाडौं, नेपाल
- वर पीपल तथा समी संरक्षण ऐन, २०७५, आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश सरकार, कास्की, नेपाल
- वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६, नेपाल कानून आयोग, काठमाडौं, नेपाल
- वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७, नेपाल कानून आयोग, काठमाडौं, नेपाल
- वार्षिक प्रगति पुस्तिका (डिभिजन वन कार्यालय नवलपुर). आ.व. २०७६/०७७, २०७७/०७८, २०७८/०७९, २०७९/०८०, २०८०/०८१, २०८१/०८२, डिभिजन वन कार्यालय नवलपुर, कावासोती, नवलपरासी (ब.सु.पू.), नेपाल
- राष्ट्रिय योजना आयोग, नेपालको सोह्रौं पञ्चवर्षीय योजना (आ.व. २०८१/८२-२०८५/८६), सिंहदरबार, काठमाडौं
- राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग (२०७५), साईटिस अनुसूचीमा सुचिकृत नेपालमा पाईने संकटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिहरू, नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, बबरमहल, काठमाण्डौ
- केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०७८, थापाथली, काठमाडौं
- सुबेदी, पूर्णेश्वर (२०७६), नेपालमा वन डढेलो व्यवस्थापन। डिभिजन वन कार्यालय, नवलपुर, नवलपरासी (पूर्व), गण्डकी प्रदेश, नेपाल।
- ताल संरक्षण तथा विकास प्राधिकरण कास्की पोखरा, २०८०
- **DFRS, (2015).** State of Nepal's Forests. Forest Resource Assessment (FRA) Nepal, Department of Forest Research and Survey (DFRS). Kathmandu, Nepal.

१२८

गण्डकी प्रदेश
वन निर्देशनात्मक कार्यालय
(ब.सु.पू.) नवलपुर

- **DFRS, (2018).** Forest Cover Maps of Local Levels (753) of Nepal. Department of Forest Research and Survey (DFRS), Kathmandu, Nepal.
- **FRTC (2022).** National Land Cover Monitoring System of Nepal. Forest Research and Training Centre (FRTC). Kathmandu, Nepal.
- **FRTC. (2022).** Demand and Supply of Forest Products in Gandaki Province. Forest Research and Training Center (FRTC), Gandaki Province.
- **FRTC. (2022).** Distribution and Impact of Major Invasive Alien Plant Species in Gandaki Province, Forest Research and Training Center (FRTC), Ministry of Forest, Environment and Soil Conservation, Pokhara, Gandaki Province.
- **Karki, G. Asia Forestry Outlook Study (2020):** Country Report NEPAL I THE FUTURE OF NEPAL'S FORESTS OUTLOOK FOR 2020 Ministry of Forests and Soil Conservation (MOFSC), Food and Agriculture Organization of the United Nations Regional Office for Asia and the Pacific.
- Government of Nepal. Ministry of Forests and Environment. REDD Implementation Centre. (2025). National REDD+ Strategy (2025-2034). Kathmandu, Nepal.
- **Thakur, Ram. (2020).** A Compendium of Tree Species of Nepal.

87

वरिष्ठ वन अधिकृत

Handwritten signature and official stamp of the Forest Research and Training Centre (FRTC) in Pokhara, Nepal.

११९

३०. अनुसूची

(क) वनको किसिम र प्रजाति अनुसारको पुनरुत्पादन सर्वेक्षणको विवरण

सि.न.	सब डिभिजन	प्रजाति	पुनरुत्पादनको अवस्था	
			बिरुवा (संख्या प्रति हेक्टर)	लाश्रा(संख्या प्रति हेक्टर)
१	गैडाकोट	साल	३२००	१३५६
		अस्ना	१३२	४५
		सिमल	४५	२०
		भलायो	१४	१०
		अन्य	१२८४	३१४
		जम्मा	४६७५	१७४५
२	देवचुली-बुलिडटार	साल	३१२०	१२५३
		अस्ना	१४	३०
		खसु	१०	५
		चिलाउने	१२०	५०
		अन्य	३८६	२२९
		जम्मा	३६५०	१५६७
३	कावासोती	साल	३८७६	१८१६
		अस्ना	५०	४२
		सिन्दुरे	२०	५
		सिसौ	४०	७
		अन्य	५४५	२७६
		जम्मा	४५३१	२१४६
४	हुप्सेकोट-बौदीकाली	साल	३६४२	१५३६
		अस्ना	४५	३४
		खयर	१३	५

नवलपरासी (ब.सु.पु.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२।०८३ देखि ०८६।०८७)

१३०

वरेष्ठ वन अधिकृत

Handwritten signature and official stamp of the Forest Officer, Nepal.

४२

वरिष्ठ वन अधिकृत

सि.न.	सब डिभिजन	प्रजाति	पुनरुत्पादनको अवस्था	
			बिरुवा (संख्या प्रति हेक्टर)	लाश्रा(संख्या प्रति हेक्टर)
५	भाग्रा-रानीटार	बाँझ	४	४
		अन्य	३५५	४०७
		जम्मा	४०५९	१९८६
		साल	४७५४	२०१४
		अस्ना	१२०	१५
		कर्मा	४५	५
		सिन्दुरे	३२	६
		अन्य	२०२	१९५
		जम्मा	५१५३	२२३५
		साल	४३१२	१८९४
६	अरुणाखोला	अस्ना	१४५	४३
		बोटधईरो	२०	११
		जामुन	१६	७
		अन्य	३६८	३१०
		जम्मा	४८६१	२२६५
		साल	३७२६	१४२४
		अस्ना	१४२	१०३
		बोटधईरो	१३४	१२०
		सिन्दुरे	४५	२१
		अन्य	३२०	१२८
७	दुम्कीबास	जम्मा	४३६७	१७९६
		साल	३२६५	१४२६
		खयर	१२०	१२
		अस्ना	१३४	४५

१३१

नवलपरासी (ब.सु.पु.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८१/०८३ देखि ०८६/०८७)

नवलपरासी (ब.सु.पु.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८१/०८३ देखि ०८६/०८७)

सि.न.	सब डिभिजन	प्रजाति	पुनरुत्पादनको अवस्था	
			बिरुवा (संख्या प्रति हेक्टर)	लाथा(संख्या प्रति हेक्टर)
		जामुन	२५	१२
		अन्य	२४५	१९९
		जम्मा	३७०	१९९

(स्रोत: स्रोत सर्वेक्षण तथा विश्लेषण, २०८२, वन व्यवस्थापन कार्ययोजनाहरू)

(ख) वन अनुसन्धान र बीउ उत्पादनका प्लटहरू (बीउ बाँचा रहेकोको स्थान, क्षेत्रफल, प्रजाति र हालसम्मको स्थिति विवरण)

हालसम्म नभएको ।

(ग) काठ दाउराको वर्तमान संकलन र बिक्री सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	काठ दाउराको स्रोत	काठ दाउरा निकासीको विवरण		काठ दाउरा खपतको विवरण (गत ५ वर्ष अवधिमा)		वार्षिक रुपमा संकलन हुन सक्ने काठ	
		काठ (क्यू.फि.)	दाउरा (चट्टा)	काठ (क्यू.फि.)	दाउरा (चट्टा)	काठ (क्यू.फि.)	दाउरा (चट्टा)
१	सामुदायिक वन	४६३७०५.७९	५८५.७५	६३८३६८.००	११३६.६४	६८३११०.६८	६८३.१२
२	साझेदारी वन	६०७७६.५८	११४.७५	८२८४६.७०	१६०.००	१२६७७.२३	१२.६८
३	आपूर्ति समिति	७४५४९.६५	२१२.००	७४५४९.६६	२१२.००		
४	चक्ला वन	९४५८२.७४	३१६.७५			६८७४५.९३	६८.७५
५	सरकारद्वारा व्यवस्थित वन	१६५३७.९९	२१.००			१९०३१९.९२	१९०.३२
६	आयोजना	५७४१९.३४	४७२.५५				
७	मुद्धा तथा बेवारिसे	६४७८.३५	६.५०				
८	निजी आवादी	९२७५५.३९	९७.०९	१५००००.००	५००.००	५००००.००	२००.००
९	अन्य स्रोत	१२९६.२३	१.५०				

१३२

नवलपरासी (ब.सु.पू) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२/१०८३ देखि ०८६/१०८७)

शुं	सःमलल तथल फरुनलर उदुडुग	१२५०००.००	५०.००				
११	कडुलुलडतुतु वन					१५६२.३०	१.५६
१२	धरुडुडु वन					२८११.८०	२.१०
१३	डुरसुतलवलत ककुलल वन					१०७७७.१५	१०.७८
	ऑडडुडु	१०७०७६५.३६	२०५८.६५			१०११११३.०१	११७०.०१

(सुतः डल.व.कल. नवलडडु, २०ॢ२)

[Handwritten signature]

नवलडडुसुतु (ड.सु.डु) ऑललुललकु शरुडुडुडु वनकु डलवलधलक डुऑनल सललतकु रणडुडुडुडु डुऑनल (डल.व. २०ॢ२।०ॢ३ डुऑल ०ॢॢ।०ॢ५)

(घ) सामुदायिक वन, कबुलियती वन, धार्मिक वन, साझेदारी वन, वन संरक्षण क्षेत्र, संरक्षण क्षेत्र, विशेष वन क्षेत्र, निजी तथा सार्वजनिक वन विकासको रूपमा व्यवस्थापन भएको वनहरूको क्षेत्रफल, हस्तान्तरण मिति, लाभान्वित घरधुरी संख्या आदिको

विवरण

वरिष्ठ वन अधिकृत

Handwritten signature and official stamp of the Forest Department, Nepal, with the text 'राष्ट्रिय वन विभाग, पोखरा, नेपाल' and 'संरक्षण क्षेत्र तथा वन विकास'.

(अ) सामुदायिक वनको विवरण

क्र.सं.	कार्योजना कोड नं.	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको नाम	ठेगाना	सब डिभिजन	समूह दर्ता मिति	वन हस्तान्तरण मिति	क्षेत्रफल (हे.)	जम्मा घाघुरी संख्या		जनसंख्या	
								महिला	पुरुष	महिला	जम्मा
१	NAW/MA/09/01	शंखदेव हसौरा	कावासोती १	कावासोती	२०५३।०१।१३	२०६५।१०।१२	२३१.७	६२९	१६३४	१७०८	३३४२
२	NAW/MA/09/11	ज्योतिकुञ्ज	कावासोती ३	कावासोती	२०५४।०६।०७	२०७२।११।०५	७३.०२	६४३	१६९६	१७३३	३४२९
३	NAW/DE/06/01	महाराजा	देवबुली १५	कावासोती	२०५७।०१।२९	२०७१।०१।२६	२८३.३६	८५७	२५४५	२३८५	४९३०
४	NAW/MA/09/02	शिव	कावासोती २	कावासोती	२०६६	२०६७।०९।१३	१०४.३९	४४६	१६२३	१६८१	३३०४
५	NAW/MA/09/03	लालिगुरास महिला	कावासोती १	कावासोती	२०६८।०२।१७	२०६८	६.२६	४०	१०३	१००	२०३
६	NAW/MA/09/06	विष्णुनगर	कावासोती ६	कावासोती	२०६८।०३।१४	२०६८	२६०.३	२६८८	१३४५	१३४३	२६८८
७	NAW/MA/09/05	नवदुर्गा	कावासोती २	कावासोती	२०६७।०३।१४	२०६७।०३।१४	१५१.४१	३९४	१०२६	१०२२	२०४८
८	NAW/MA/09/06	पोखरीताल	कावासोती १	कावासोती	२०७९।०७।२१	२०७९।०७।२१	२२३.३३	४४८	१११९	११२६	२२४५
९	NAW/TR/26/01	शिवशक्ती हरियाली	कावासोती १७	कावासोती	२०७०।०३।२४	२०७०।०३।२४	२४.९३	२००	५७२	५५७	११२९
१०	NAW/MA/09/08	जनकल्याण	कावासोती १	कावासोती	२०७१	२०७१।०१।२९	१८०.५६	३६६	८२८	८९८	१७२६
११	NAW/MA/09/09	बुद्ध	कावासोती १	कावासोती	२०७१।०३।३२	२०७१।०३।३२	१६८.७	३५२	८५९	९६२	१८२१
१२	NAW/MA/09/10	महाजाराज नमूना	कावासोती १	कावासोती	२०७१।०३।३२	२०७१।०३।३२	१६३.८५	४२४	९४०	९९१	१९३१
१३	NAW/MA/09/07	जलदेवी	कावासोती १	कावासोती	२०७२।१२।२२	२०७२।१२।२२	३१३.६३	३४	९३	१०८	२०१
१४	NAW/TR/11/03	अंकुर आदर्श	कावासोती १६	कावासोती	२०७२।१२।२४	२०७४।०२।१७	३४४.८४	७७९	२०७५	२२०२	४२७७
१५	NAW/MA/09/12	मनकामना	कावासोती ७ र ८	कावासोती	२०७२।१२।१९	२०७४।०६।२४	९९.७८	८५९	२१७७	२२१७	४३९४
१६	NAW/MA/09/13	अक्लादेवी	कावासोती ५	कावासोती	२०७९।०३।१४	२०७९।०३।२०	४२.७	१७३	४१४	४४९	८६३
१७	NAW/T.A/32/03	बतासा	मध्यविन्दु १४	अरुणखोला	२०६६।०९।२९	२०६६।०९।२९	२७९.३२	१३८	३९४	४१५	८०९
१८	NAW/T.A/32/04	रातमाटा	मध्यविन्दु १४	अरुणखोला	२०६६।१०।२५	२०६६।११।२८	४२८.८५	१३८	३७८	३७८	७५४
१९	NAW/T.A/32/06	चरुङ्गे	मध्यविन्दु १४	अरुणखोला	२०६६।११।१०	२०६७।०१।२०	२५४.४४	५४	१४१	१५३	२९४
२०	NAW/T.A/32/05	द्वारी	मध्यविन्दु १४	अरुणखोला	२०६६।११।१२	२०६७।०१।०८	२९२.४५	५१	१५४	१७१	३२५

बिरिष्ठ वन अधिकृत
 नेपालको प्रमुख पर्यावरण विभाग
 काठमाडौं

Handwritten signature
 नेपालको प्रमुख पर्यावरण विभाग
 काठमाडौं

१३५

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२।०८.३ देखि ०८६।०८.७)

२२

वरिष्ठ वन अधिकारी

क्र.सं.	कार्ययोजना कोड नं.	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको नाम	ठेगाना	सब डिभिजन	समूह दर्ता मिति	वन हस्तान्तरण मिति	क्षेत्रफल (हे.)	जम्मा घरधुरी संख्या	जनसंख्या	
									महिला	पुरुष
२१	NAW/TA/32/02	कोलुगौहा हरियाली	मध्यविन्दु ११	अरुणखोला	२०६६।१२।०२	२०६७।०२।०५	२४८.५१	१२०	३०२	६२१
२२	NAW/TA/32/07	चौपारी भञ्ज्याङ्ग	मध्यविन्दु १४	अरुणखोला	२०६६।११।१२	२०७१।०३।३२	३३१.६३	७३	१९५	४१३
२३	NAW/RN/34/01	जनजागरण	मध्यविन्दु ११	अरुणखोला	२०६७।११।०९	२०६७।११।०९	२३२.८७	४२२	१०५५	२१२९
२४	NAW/TA/34/02	अरुणखोला	मध्यविन्दु १०	अरुणखोला	२०६८।०४।३२	२०६८।०४।०१	४३३.१९	८३४	२१०८	४२८९
२५	NAW/TA/32/08	बनदेवी	मध्यविन्दु १४	अरुणखोला	२०७१।०३।२४	२०७०।०३।३१	२४८.५१	३६	१२५	२५०
२६	NAW/TA/32/13	पोखरीडाँडा	मध्यविन्दु १४	अरुणखोला	२०७०।०३।३०	२०७०।०३।३०	३१४.४४	४३	१०८	२४४
२७	NAW/TA/34/09	खयसाल	मध्यविन्दु ११	अरुणखोला	२०७१।०३।०३	२०७१।०३।०३	२९२.४३	१६८	३९०	८०४
२८	NAW/TA/34/04	अधेरीखोल्सी	मध्यविन्दु १०	अरुणखोला	२०७१।०३।०३	२०७१।०३।०३	२९९.७	४१६		०
२९	NAW/TA/32/09	न्यू हरियाली	मध्यविन्दु १४	अरुणखोला	२०७२।१०।०७	२०७२।१०।०७	१२७.७	६०	१६६	३६७
३०	NAW/TA/32/10	सातपत्रे	मध्यविन्दु १०	अरुणखोला	२०७३।०९।२७	२०७३।०९।२७	१९५.४	१४२	४०३	६८४
३१	NAW/TA/30/05	शितल चौतारी	मध्यविन्दु १४	अरुणखोला	२०८१।०३।२४	२०८१।०३।२४	४०२.९७	११७	३४७	७२५
३२	NAW/MU/01/03	मौलाकाली	गैडाकोट १,२	गैडाकोट		२०६६।०९।०३	४९०.८१	२२४९	५३२९	१०८७६
३३	NAW/MU/02/02	जयश्री	गैडाकोट ३,४,५,९,८	गैडाकोट	२०५३।०७।३०	२०६४।०२।१८	४९२.४२	२५८२	८६८०	१३८००
३४	NAW/MU/01/01	नन्दन	गैडाकोट ६,८,९	गैडाकोट		२०६४।०२।१८	४३५.५६	१०५९	२६६२	५४४१
३५	NAW/MU/01/07	नारायणी	गैडाकोट ६,७,९	गैडाकोट	२०७०।०८।१२	२०७०।१२।१६	४६६.०२	१३०५	२६७४	५२२२
३६	NAW/MU/02/02	मकुन्दसेन	गैडाकोट १०	गैडाकोट	२०६४।०२।३०	२०६६।१०।०८	६१९.५	९८०	२२१५	४५००
३७	NAW/MU/02/01	भेडावारी	गैडाकोट ११,१२	गैडाकोट	२०६४।०२।३०	२०६४।०२।२८	३३१.७६	१३३९	४२८१	७७८५
३८	NAW/MU/02/04	देउराली	गैडाकोट १२	गैडाकोट	२०६४।०२।३०	२०६५।१२।०२	१४८.५४	२७३	५९५	१२०७
३९	NAW/MU/02/03	संसारी	गैडाकोट १३	गैडाकोट	२०६६।०१।०३	२०६६।०१।०३	१३६.९७	९१३	२२७७	४६६५
४०	NAW/MU/12/01	शंखेवी	गैडाकोट १४	गैडाकोट	२०६४।०१।१२	२०६६।०३।३१	२९१.८२	८२२	१९१५	३९००
४१	NAW/RA/03/01	सुन्दरी	गैडाकोट १४-१७	गैडाकोट	२०५३।०१।१२	२०५४।१०।१५	४५४.०७	२३३५	६७५९	१२७५१
४२	NAW/RA/03/02	सितल	गैडाकोट १५	गैडाकोट	२०५५।०१।२३	२०६६।०३।०१	१७.६	२३०	४१९	९१९
४३	NAW/MU/12/03	जनकल्याण	गैडाकोट १८	गैडाकोट	२०६४।०८।१७	२०६७।०१।२८	४१३.४१	४९	१३८	२७८
४४	NAW/MU/12/06	हरियाली	गैडाकोट १८	गैडाकोट	२०६६।०३।३१	२०६६।०३।३१	११३.३५	४०	१५९	३०८
४५	NAW/MU/12/09	बराहा देवी	गैडाकोट १८	गैडाकोट		३५८.१८			१६३	१६५

१३६

नवलपरासी (ब.सु.पु.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२।०८.३ देखि ०८६।०८.७)

Handwritten signature and official stamp of the Ministry of Forests and Environment, Government of Nepal.

२

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	कार्योजना कोड नं.	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको नाम	ठेगाना	सब डिभिजन	समूह दर्ता मिति	वन हस्तान्तरण मिति	क्षेत्रफल (हे.)	जम्मा घरधुरी संख्या	जनसंख्या		
									महिला	पुरुष	जम्मा
४६	NAW/MU/12/04	शिवपुरी	गैडाकोट १८	गैडाकोट	२०६५/११/१६	२०६७/०२/१२	४१.७५	१५०	३८८	३९२	७८०
४७	NAW/MU/12/08	अकला	गैडाकोट १८	गैडाकोट	२०६६/०३/३१	२०६६/०३/३१	१८८.५६	४२	१३५	१५१	२८६
४८	NAW/MU/12/02	कालीगण्डकी	गैडाकोट ३	गैडाकोट	२०६५/०८/३०	२०६५/११/०४	६०९.७४	१०१	२९८	३०७	६०५
४९	NAW/MU/01/08	जलदेवी	गैडाकोट ३	गैडाकोट	२०७१/०५/१६	२०७१/०५/१६	४८६.२१	१०५	२३८	२३३	४७१
५०	NAW/MU/01/04	देउराली	गैडाकोट ३	गैडाकोट	२०५९/१०/०८	२०६३/०८/११	९५१.१४	३५२	८२३	८६३	१६८६
५१	MAW/MU/01/05	हर्दि केलादी	गैडाकोट ३	गैडाकोट	२०६५/०२/३०	२०६५/१२/३१	५३३.८१	१३८	३८९	३३०	७१९
५२	NAW/MU/01/06	मञ्जुवा	गैडाकोट १,२	गैडाकोट	२०६५/०९/१७	२०६५/०९/१७	२४.३५	१५०	३५२	४१४	७६६
५३	NAW/MU/12/07	दुगाडाँडा	गैडाकोट ३	गैडाकोट	३०६६/०३/३१	२०६७/०३/१५	३८७.११	९४	३७८	३७०	७४८
५४	NAW/MU/01/01	मड्यालादेवी	गैडाकोट १८	गैडाकोट	२०६४/०२/१८		१०३.४८				०
५५	NAW/DU/36/03	विनयी वगर	विनयी त्रिवेणी १	दुम्कीबास	२०५४/०१/०५	२०६६/०३/१५	१४८.५४	२२१	६१३	६१४	१२२७
५६	NAW/DU/36/01	विनयी	विनयी त्रिवेणी १ र २	दुम्कीबास	२०६४/०२/३०	२०६४/०२/३०	१८४.८९	२१४	५८०	५९५	११७५
५७	NAW/DU/36/02	पहेलिभिता	विनयी त्रिवेणी १ र २	दुम्कीबास	२०६३/०८/२४	२०६३/०८/२४	१८४.३९	४३५	११७२	११८९	२३६१
५८	NAW/DU/36/05	नवदुर्गा हरियाली	विनयी त्रिवेणी २	दुम्कीबास	२०६७/०२/०२	२०६७/०२/०२	१९३.१३	१४०	३४१	३७२	७१३
५९	NAW/DU/36/05	मैनाज्योति हरियाली	विनयी त्रिवेणी २	दुम्कीबास	२०६६	२०६७/०३/०८	१८९.४	१४७	३७९	३८७	७६६
६०	NAW/DU/36/06	चिउखोला	विनयी त्रिवेणी २	दुम्कीबास	२०६७/०२/२७	२०६७/०२/२७	३०२.६८	३९२	११६६	१०९५	२२६१
६१	NAW/DU/36/07	नवबुद्ध	विनयी त्रिवेणी २	दुम्कीबास	२०६६/०२/०१	२०६६/०२/०१	१०३.९७	७१	१५७	१५१	३०८
६२	NAW/DU/36/08	हर्दि कोट हरियाली	विनयी त्रिवेणी २	दुम्कीबास	२०६७/०३/३१	२०७०/०३/३१	३५४.०२	१८८	५०४	४९७	१००१
६३	NAW/DU/36/09	मणिखम्बा	विनयी त्रिवेणी २	दुम्कीबास	२०७०/११/३०	२०७०/११/३०	८८.७९	१२२	३०७	३३४	६४१
६४	NAW/DU/36/10	मनकामना	विनयी त्रिवेणी २	दुम्कीबास	२०७१/१२/२६	२०७१/१२/२६	२८२.७९	४२५	११४०	१०७४	२२१४
६५	NAW/DU/36/11	भेडावन	विनयी त्रिवेणी १	दुम्कीबास	२०६६/०२/०१	२०६६/०२/०१	१२३.१५	२०१	५०१	५३८	१०३९
६६	NAW/RA/04/04	झरही वृक्षरोपण	देवचुली १७	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०५३/०१/१३	२०५३/०२/२९	२७.४५	३२७	८१४	८७९	१६९३
६७	NAW/RA/05/01	अदन वन्दीपुर	देवचुली ५	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०५३/०९/१६	२०५६/११/२९	२६६.४५	९५	८१४	२९६	५६५
६८	NAW/DE/15/02	तल्लो अर्खला	बुलिङ्गटार ४	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०५६/१२/०२	२०५६/१२/०२	३१.७५				०
६९	NAW/RA/05/02	अमर	देवचुली ३, ५ र १२	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०५७/०१/०९	२०५७/०१/०९	३०६.९५	११५५	३७९०	३७१५	७५०५
७०	NAW/RA/14/01	तिखेचुली	बुलिङ्गटार ३	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०५८/०५/०१	२०५८/०५/२८	२२.३७	८८	२२७	२२९	४५६

१३७

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

Handwritten signature and official stamp of the District Forest Officer, Nepalgunj.

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	कार्योजना कोड नं.	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको नाम	देगाना	सब डिभिजन	समूह दर्ता मिति	वन हस्तान्तरण मिति	क्षेत्रफल (हे.)	जम्मा घरघुरी सङ्ख्या	जनसङ्ख्या	
									महिला	पुरुष
७१	NAW/DE/10/01	उपल्लो अर्खला	बुलिङ्गाटार ४	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०५८।०६।१८	२०५८।०६।१८	६८.८८	१३९	३५२	७०२
७२	NAW/RA/14/02	सानो पोखरी	बुलिङ्गाटार ३	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०५८।०६।१८	२०५९।०३।२७	२६.६	१०७	२९०	५३५
७३	NAW/RA/14/03	डाँडाथोक	बुलिङ्गाटार ३	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०५८।०६।२६	२०५८।०६।२६	४९.५२	६४	१५५	३०५
७४	NAW/RA/14/05	पिपलछाप	बुलिङ्गाटार ३	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०५८।०६।२६	२०५८।०६।२६	२४.८७	४१	११९	२१४
७५	NAW/DE/14/02	देउसोतखोला	देवचुली ७	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०५८।१०।२१	२०५८।१०।२१	१९५.२७	५१५	१२२७	१४०४
७६	NAW/DE/06/02	एकता	देवचुली ७	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०५८।०५।२८	२०५८।०५।२८	१२५.५६	५५२	१५९६	३०३६
७७	NAW/DE/10/05	सृजना	देवचुली ६	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०५८।१२।१२	२०५८।१२।१२	३२०.०६	१६०	४९२	१०४३
७८	NAW/DE/10/06	गोर्खाली	देवचुली ६	देवचुली-बुलिङ्गाटार	५०५९।०६।१५		१९६.२२	८८	२२४	४४४
७९	NAW/DE/10/08	जनचेतना	देवचुली ६ र ८	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०५९।१०।२९	२०५९।१०।२९	१९८.११	२२८	६००	१२६०
८०	NAW/RA/14/02	मथार	बुलिङ्गाटार २	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०६०।१०।२१		५७			०
८१	NAW/RA/14/07	लालिपुराँस	बुलिङ्गाटार ३	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०६०।१२।२२	२०६७।०१।०३	४०.४३	२९	८२	१५७
८२	NAW/MA/17/01	राईकोट	बुलिङ्गाटार ५	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०६२।०१।१२			१२०		०
८३	NAW/DE/10/02	सितागाम महिला	देवचुली ७	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०५५	२०५५।१०।२०	१५.६९	४७५	११३८	२३८९
८४	NAW/RA/04/01	धुसेरी	देवचुली १६	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०५२।०१।१९	२०५२।०५।११	४०२.१३	१०७१	२३०८	४५१६
८५	NAW/MA/16/05	भारतिपुर	बुलिङ्गाटार ६	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०६३।०३।२१	२०६७।०२।०७	७१	८८	२९७	६१४
८६	NAW/RA/04/05	हरीयाली	देवचुली १६	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०६३।११।०१		१६०.६७	५०	२२५	४४२
८७	NAW/RA/04/02	वटौडी	देवचुली १७	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०५२।१०।१८	२०५४।०४।०२	३९.२७	१३७	२९८	६३२
८८	NAW/DE/14/08	बसन्तपुर	बुलिङ्गाटार ३	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०६४।०८।२१	२०७१।०६।०७	१०.९	९३	२५१	५१४
८९	NAW/MA/16/01	देउपुर	बुलिङ्गाटार ६	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०६१।१२।२४	२०६१।१२।२४	२९.७५	१०		०
९०	NAW/MA/16/02	दुलोपाखा	बुलिङ्गाटार ६	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०६१।१२।२४	२०६१।१२।२४	३७.१९	२१	६१	१३७
९१	NAW/MA/16/03	वरभन्थाङ्गा	बुलिङ्गाटार ६	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०६२।०१।२२	२०६३।०३।२८	२३.१९	५६	१४९	२८३
९२	NAW/MA/16/04	कामधेनु	बुलिङ्गाटार ६	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०६२।०२।०२	२०६३।०३।२२	३४.७५	१३६	३२६	६६२
९३	NAW/RA/04/06	बाह्रकोल	देवचुली १७	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०६२।०३।१२	२०६४।०१।१४	२४७.०८	१४९	४८२	९४२
९४	NAW/MA/16/06	चयनपुर	बुलिङ्गाटार ६	देवचुली-बुलिङ्गाटार	२०६३।०३।२३	२०६४।०३।३२	३९	६७	२४३	४९३

१३८

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक वनको आवधिक योजना सहितको गणनीतिक योजना (आ.व.२०८२।०३ देखि ०८६।०८७)

Handwritten signature and official stamp of the District Forest Officer, Nawalparasi (B.S.P.).

२२

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	कार्ययोजना कोड नं.	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको नाम	ठेगाना	सब डिभिजन	समूह दर्ता मिति	वन हस्तान्तरण मिति	क्षेत्रफल (हे.)	जम्मा घरधुरी संख्या		जनसंख्या	
								महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१५	NAW/MA/16/07	गोरखनाथ सिन्दुरेपानी	बुलिङ्गटार ६	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०६४/०९/१२	२०६४/०३/३२	४९.७१	४०	३१९	२९१	६१०
१६	NAW/MA/16/08	सिगेधारा	बुलिङ्गटार ६	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०६४/०३/३२	२०६४/०३/३२	६३.४२	११०	३१९	२९१	६१०
१७	NAW/RA/04/03	चौतारी	देवचुली १७	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०५२/०९/११	२०५४/१०/१०	३६०.२१	१२०९	३११७	३२४९	६३६६
१८	NAW/DE/15/03	रातोमाटे	बुलिङ्गटार ४	देवचुली-बुलिङ्गटार			७०				०
१९	NAW/RA/13/02	छरछरे	बुलिङ्गटार २	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०६५/०९/१३	२०६५/०९/१३	१९.३२	४२	१९४	१८३	३७७
१००	NAW/RA/13/03	मिलिजुली	बुलिङ्गटार २	देवचुली-बुलिङ्गटार			४०.२७				०
१०१	NAW/RA/13/04	सूना	बुलिङ्गटार २	देवचुली-बुलिङ्गटार			४९.९७				०
१०२	NAW/RA/13/05	बडाचुली	बुलिङ्गटार २	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०६५/०९/१३	२०७१/०६/०७	१०.६५	३१	९९	१११	२१०
१०३	NAW/RA/13/06	हर्बले	बुलिङ्गटार २	देवचुली-बुलिङ्गटार			२०				०
१०४	NAW/RA/13/07	पेलेगा	बुलिङ्गटार २	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०६५/०९/१३	२०६५/०७/३०	४९.४९	२७			०
१०५	NAW/RA/13/08	देराली	बुलिङ्गटार २	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०६५/०९/१३	२०७१/०६/०७	३३.२३	१४	६७	७२	१३९
१०६	NAW/RA/13/09	चेनचेनडाँडा	बुलिङ्गटार २	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०६५/०९/१३	२०७१/०६/०७	१८.९२	२३	११६	११८	२३४
१०७	NAW/DE/10/01	नमूना महिला	देवचुली ०८	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०५४/०२/२७	२०५५/०६/११	१४४.३	३७६	९२८	९७९	१९०७
१०८	NAW/DE/15/04	देराली	बुलिङ्गटार ४	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०६६/०३/३१	२०६६/०३/३१	९६	८६	२७८	२९२	५७०
१०९	NAW/DE/15/05	चित्रापानी	बुलिङ्गटार ४	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०६६/०७/२९	२०६७/०३/३२	२९	१७			१९६
११०	NAW/RA/14/09	स्वामिडाँडा	बुलिङ्गटार ३	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०६६/०९/२९	२०६७/०८/०६	८३.४६	११७	२९७	२९०	५८७
१११	NAW/DE/10/03	धुमाउरी	देवचुली ९	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०५५/०४/२४	२०५५/११/०४	२३४.५	५८४	१६०९	१६७८	३२८७
११२	NAW/DE/15/06	देवचुली	बुलिङ्गटार ४	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०६७/०२/१९	२०६७/०३/३२	६०	७९			६५८
११३	NAW/MA/16/09	चण्डी	बुलिङ्गटार ६	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०६७/०३/३१		१०५.२५	६४	१९६	२०९	४०५
११४	NAW/DE/10/07	तिनकन्यामाई महिला	देवचुली ६	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०६७/०९/१६		१६४	११२	५३०	५७०	११००
११५	NAW/DE/14/04	देवती	बुलिङ्गटार ३	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०५८	२०५८	१६.२६	५३	१५१	१६१	३१२
११६	NAW/DE/15/07	देवचुली	बुलिङ्गटार ४	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०७१/०६/०७	२०७१/०६/०७	१५.२१	१२६			०
११७	NAW/RA/04/07	अमरज्योती	देवचुली १, २, ४ र ५	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०७२/०५/२३	२०७२/०५/२३	३४४.५९	१२४४	३१७०	३२३२	६४०२
११८	NAW/DE/15/08	कोखेटार	बुलिङ्गटार ४	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०७९/०३/२१	२०७९/०३/२४	३२.५६	४५	१५६	१५८	३१४
११९	NAW/DE/15/09	कमलिकोट	बुलिङ्गटार ४	देवचुली-बुलिङ्गटार	२०७९/०३/२२	२०७९/०३/२५	६५.७६	४०	१२९	११८	२४७
१२०	NAW/DE/13/10	बिरिमल	बुलिङ्गटार २	देवचुली-बुलिङ्गटार				२६	१२५	११८	२४३

१३९

नेपालको प्रवेश
वन तथा वातावरण विभाग
पोखरा, नेपाल

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०७२/०७३ देखि ०८६/०८७)

क्र.सं.	कार्ययोजना कोड नं.	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको नाम	ठेगाना	सब डिभिजन	समूह दर्ता मिति	वम हस्तान्तरण मिति	क्षेत्रफल (हे.)	जम्मा घरधुरी संख्या	जनसङ्ख्या	
									महिला	पुरुष
१२१	NAW/RN/33/03	हरियाली	मध्यविन्दु १५	भाग्रा-रानीटार	२०६९/१०२/१८	२०६९/१०२/१८	१०२.२६	१८१	५०७	१०४२
१२२	NAW/RN/28/01	हरियाली	मध्यविन्दु ४ र ५	भाग्रा-रानीटार	२०६६/१२/०२	२०६७/०१/०८	२१५.१८	८०५	१५४६	३१३३
१२३	NAW/RN/28/02	न्यू हरियाली	मध्यविन्दु ४ र ५	भाग्रा-रानीटार	२०६६/११/०६	२०६६/११/०६	१९६.५६	६४५	१५३२	३१७८
१२४	NAW/RN/29/01	मध्यविन्दु लालीगुराँस	मध्यविन्दु ७	भाग्रा-रानीटार	२०६७/०१/०८	२०६७/०२/०९	१५६.४७	३११	८७३	१७४४
१२५	NAW/RA/33/01	जागृति	मध्यविन्दु १५	भाग्रा-रानीटार	२०६७/११/१०	२०६७/११/१०	१३२.४२	३२०	५७६	११७४
१२६	NAW/RN/33/02	कालिकोटे	मध्यविन्दु १५	भाग्रा-रानीटार	२०६८/०५/११	२०६८/०५/११	१६२.७१	३४२	८९५	१८६८
१२७	NAW/RN/21/02	रानीटार	मध्यविन्दु ८	भाग्रा-रानीटार	२०६८/०९/१३	२०६८/०९/१३	११८.५५	४०३	१३६३	२४६६
१२८	NAW/TA/30/01	हरियाली	मध्यविन्दु १३	भाग्रा-रानीटार	२०६६/११/१०	२०६७/०२/०६	२३३.७५	२४५	६४६	१२५६
१२९	NAW/RN/33/06	धारणानी	मध्यविन्दु १५	भाग्रा-रानीटार	२०६९/११/०६	२०६९/११/०६	११५.६३	३५२	९७६	२०४७
१३०	NAW/RA/29/03	दुर्गा	मध्यविन्दु ६	भाग्रा-रानीटार	२०७०/०३/२७	२०७०/०५/२७	२०५.६९	४१२	१०८९	२२३३
१३१	NAW/BH/29/04	जन प्रतिभा	मध्यविन्दु ९	भाग्रा-रानीटार	२०७१/०४/२७	२०७२/१०/०५	१२५.५६	३१७	७०६	१४३७
१३२	NAW/BH/29/05	वसन्त	मध्यविन्दु ९	भाग्रा-रानीटार	२०७१/०५/१६	२०७२/१२/१८	२१४.३८	४३३	११५६	२३६२
१३३	NAW/BH/29/06	अम्रसा	मध्यविन्दु ७	भाग्रा-रानीटार	२०७१/०५/१६	२०७२/०४/२६	२१२.११	४७३	१२३७	२५३२
१३४	NAW/BH/29/07	लोहासेधारा	मध्यविन्दु ८	भाग्रा-रानीटार	२०७३/०५/२१	२०७३/१०/२३	२३२.३४	४८१	१२४७	२५३४
१३५	NAW/BH/29/08	विजय	मध्यविन्दु १०	भाग्रा-रानीटार	२०७३/०५/२१	२०७३/१०/२८	१६१.७२	३५८	९११	१७९९
१३६	NAW/TA/30/04	मैनाघाट	मध्यविन्दु १३	भाग्रा-रानीटार	२०७४/०६/३०	२०७४/०९/१२	२४०.४	४१३	११४६	२२३६
१३७	NAW/RN/33/03	नवदुर्गा	मध्यविन्दु १५	भाग्रा-रानीटार	२०६८/०६/२९	२०६८/०६/२९	१६३.११	३३९	८३३	१६५८
१३८	NAW/RN/33/05	छहारी	मध्यविन्दु १५	भाग्रा-रानीटार	२०६९/०३/२१	२०६९/०३/२१	१४९.६४	३५२	५५८	११३७
१३९	NAW/TR/24/01	हात्तिखोजा	मध्यविन्दु १	भाग्रा-रानीटार			१६.३४	१०८	२६७	५६२
१४०	NAW/RN/28/03	गोसाईबाबा	मध्यविन्दु ६	भाग्रा-रानीटार	२०८१/१०/१८		१७५.९३	३३९	७६०	१५५८
१४१	NAW/SA/35/01	नमुना	विनयी त्रिवेणी ३	सर्दी	२०५९/१०/२९	२०५९/१०/२९	३१४.८१	४२०	१०९२	२१००
१४२	NAW/SA/32/01	जनकल्याण	विनयी त्रिवेणी ३	सर्दी	२०६३	२०६५	४३४.७८	१३४	३४३	७०५
१४३	NAW/SA/32/02	कालिमाटीडाँडा	विनयी त्रिवेणी ३	सर्दी	२०६१/०६/२८	२०६७/०२/२७	२००.५८	११८	४९५	९८४
१४४	NAW/SA/37/02	जनउज्वल	विनयी त्रिवेणी ५	सर्दी	२०६३/०३/०१	२०६५/०२/१९	३६७.२८	२०४	५२४	१०७८

१४०

नवलपरासी (ब.सु.पू) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक वनको सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२/१०८३ देखि ०८६/१०८७)

वरिष्ठ वन अधिकृत

१४३

विष्णु वन आधिकार

क्र.सं.	कार्ययोजना कोड नं.	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको नाम	ठेगाना	सब डिभिजन	समूह दर्ता मिति	वन हस्तांतरण मिति	क्षेत्रफल (हे.)	जम्मा धरधुरी सङ्ख्या		जन्मसङ्ख्या	
								महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१४५	NAW/SA/35/03	कोलाई देवी क	विनयी त्रिवेणी ३	सर्दी	२०६४	२०६६।०२।०१	२३१.२	१०५८	१०९५	२१५३	
१४६	NAW/SA/37/01	तालदेवी	विनयी त्रिवेणी ५	सर्दी	२०६२।०९।०३	२०६६।०३।३१	४९४.४५	५१८	४९७	१०१५	
१४७	NAW/SA/35/04	रामकोट हरियाली क	विनयी त्रिवेणी ३	सर्दी	२०६५।०९।२७	२०६६।०३।३१	२३७.०१७	१२८७	११८८	२४७५	
१४८	NAW/SA/35/05	वसन्त	विनयी त्रिवेणी ४	सर्दी	२०६५।११।२३	२०६७।०१।२९	२२२.११	८७३	८९७	१७७०	
१४९	NAW/SA/35/06	सूर्यविनायक	विनयी त्रिवेणी ४	सर्दी	२०६५।१२।१२	२०७०।०९।१२	२३६.०५	८२०	९६०	१८८०	
१५०	NAW/SA/37/04	रम्भादेवी	विनयी त्रिवेणी ५	सर्दी	२०६६।०३।३१	२०६७।०१।०९	२६४.७७	७२	१९१	२६२	
१५१	NAW/SA/37/05	परेवा पहाड	विनयी त्रिवेणी ५	सर्दी	२०६६।०७।२२	२०७०।०३।२६	३०१.६८	५६	१४४	२००	
१५२	NAW/SA/37/06	धारादेवी	विनयी त्रिवेणी ५	सर्दी	२०६६।७।२२	२०७२।१२।२९	२५८.६	१३२	१२१	२५३	
१५३	NAW/SA/35/07	मणिमुकुन्द	विनयी त्रिवेणी ४	सर्दी	२०७०।३।३०	२०७०।०३।३०	२५६.४२	४५	१०४	१०६	
१५४	NAW/SA/35/08	भर्ताहा	विनयी त्रिवेणी ४	सर्दी	२०६७।०२।२७	२०७५।१२।१५	२३६.६१	६४	१७९	२४४	
१५५	NAW/SA/35/09	नवप्रतिभा	विनयी त्रिवेणी ३	सर्दी	२०६७।०१।०८	२०७४।०४।२९	१९९.१६	११८	३५६	७२९	
१५६	NAW/SA/37/07	नवज्योती	विनयी त्रिवेणी ५	सर्दी	२०६७।०१।०८	२०६७।०१।०८	३३५	८४	३३६	६८६	
१५७	NAW/SA/35/10	घोरबन्दा	विनयी त्रिवेणी ३	सर्दी	२०६७।०२।१९	२०७०।०३।२६	१४४.८५	१९०	५४४	१०७४	
१५८	NAW/SA/32/11	भवानी	विनयी त्रिवेणी ३	सर्दी	२०७०।०३।२९	२०७०।०३।२९	३००.३३	१०१	२१०	४४९	
१५९	NAW/SA/32/12	कालीग्राम	विनयी त्रिवेणी ३	सर्दी	२०७०।०३।२९	२०७०।०३।२९	१६०.७९	१०५	४०३	८३०	
१६०	NAW/SA/35/11	बाँदाझुला	विनयी त्रिवेणी ४	सर्दी	२०७०।०३।३०	२०७०।०३।३०	११४.८४	१३०	३६४	७३३	
१६१	NAW/SA/35/12	तिनकन्या	विनयी त्रिवेणी ४	सर्दी	२०७०।०३।३०	२०७०।०३।३०	२१४.९९	३४९	८७६	१७७०	
१६२	NAW/SA/32/14	कोलाईदेवी ख	विनयी त्रिवेणी ३	सर्दी	२०७०।०३।३०	२०७०।०३।३०	२६४.०८	९४	३१३	६२५	
१६३	NAW/SA/37/11	बाल उज्ज्वल	विनयी त्रिवेणी ५	सर्दी	२०६५।११।२२	२०६२।१२।२२	२५४.३३	१३६	३११	६४७	
१६४	NAW/SA/37/12	लालेचुले	विनयी त्रिवेणी ५	सर्दी	२०७३।०३।३१	२०७३।०३।३१	१८७.७२	८१	१९३	३८२	
१६५	NAW/SA/37/14	शिरशिरे हरियाली	विनयी त्रिवेणी ५	सर्दी	२०७४।०२।१२	२०७४।०२।१२	४०३.३९	१७३	३६७	७९४	
१६६	NAW/SA/35/09	कालीगोदी	विनयी त्रिवेणी ४	सर्दी	२०७४।०७।२०	२०७४।०७।२०	५१.७८	३००	११८५	२१२५	
१६७	NAW/SA/35/14	झरना	विनयी त्रिवेणी ४	सर्दी	२०७०।०८।२६	२०७०।०८।२६	२०३.७	२५०	५०४	९८८	
१६८	NAW/SA/35/04	रामकोट हरियाली ख	विनयी त्रिवेणी ४	सर्दी	२०६६।०३।३१	२०६६।०३।३१	३९०.८५	२९५	७३७	१५३२	

१४३

Handwritten signature and official stamp of the Forest Officer.

नवलपरासी (ब.सु.पु.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२।०८.३ देखि ०८.६।०८.७)

Handwritten mark

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	कार्योजना कोड नं.	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको नाम	ठेगाना	सब डिभिजन	समूह वर्तमान मिति	वन हस्तान्तरण मिति	क्षेत्रफल (हे.)	जम्मा घरधुरी संख्या		जनसङ्ख्या	
								महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१६९	NAW/SA/35/13	पिडरी	विनयी त्रिवेणी ४	सर्दी	२०७०/०३/३०	२०७०/०३/३१	२३२.२५	१०९	२२५	२२५	४३०
१७०	NAW/SA/32/15	केरावारी	विनयी त्रिवेणी ३	सर्दी	२०६९/०२/२९	२०६९/०२/२९	२६९.६	५४	१६०	१५०	३१०
१७१	NAW/MA/20/02	फुसेबोला	बौदिकाली -१	हुसेकोट-बौदिकाली	२०५६/०६/०९	२०५६/०६/२५	१३५.०२	१३६	०	०	०
१७२	NAW/MA/21/01	मचेडी माक्लिडटार	बौदिकाली -२	हुसेकोट-बौदिकाली	२०६०/१०/२९	२०६०/०६/२९	४०.४	६४	०	०	०
१७३	NAW/TR/21/01	सिंहटारी	बौदिकाली -२	हुसेकोट-बौदिकाली	२०६१/०३/०७	२०६१/०३/१७	१२.६४	७१	०	०	०
१७४	NAW/TR/22/01	चिसापानी	बौदिकाली -३	हुसेकोट-बौदिकाली	२०६१/१२/१९	२०६२/०३/३१	४५.२२	१९०	०	०	०
१७५	NAW/TR/23/05	कुवाकोट	बौदिकाली -४	हुसेकोट-बौदिकाली	२०६७/१९/२०	२०६७/०९/२०	१३७	७३	२५	३२	५७
१७६	NAW/TR/23/01	भुटुक्डी	बौदिकाली -४	हुसेकोट-बौदिकाली	२०५६/०३/२९	२०६६/०३/३१	२३.५	४७	०	०	०
१७७	NAW/TR/23/02	केसरानी	बौदिकाली -४	हुसेकोट-बौदिकाली	२०५६/०९/०६	२०६६/०७/३०	३४.५	७२	०	०	०
१७८	NAW/TR/23/04	लेकाली	बौदिकाली -४	हुसेकोट-बौदिकाली	२०५९/०३/०५	२०५९/०३/०५	१९.६	३५	०	०	०
१७९	NAW/MA/19/01	माँझडाँडा	बौदिकाली -६	हुसेकोट-बौदिकाली	२०५५/०६/०९	२०५५/०६/०९	१६६.३	३७	०	०	०
१८०	NAW/BH/31/02	नवदुर्गा	हुसेकोट-६	हुसेकोट-बौदिकाली	२०७१/०५/१६	२०७१/०५/१६	२९९.५६	११४	०	०	०
१८१	NAW/BH/31/02	राफेपहार	हुसेकोट-६	हुसेकोट-बौदिकाली	२०७५/०६/१९	२०७५/०६/१९	२६७.५२	३२	०	०	०
१८२	NAW/MA/18/11	नवदुर्गा	हुसेकोट-४	हुसेकोट-बौदिकाली	२०७२/०६/२५	२०७२/०६/२५	१०५.३	२४	१३	२५	२४
१८३	NAW/MA/18/03	मन्जुधरी	हुसेकोट-४	हुसेकोट-बौदिकाली	२०६३/११/१०	२०७९/०३/२९	९९.६९	५६	२७	२४	५१
१८४	NAW/MA/18/06	सत्येवी	हुसेकोट-४	हुसेकोट-बौदिकाली	२०६५/०९/२७	२०७७/१२/१९	१११.२५	६३	३३	२५	५६
१८५	NAW/MA/18/10	जोलेपोखरी	हुसेकोट-४	हुसेकोट-बौदिकाली	२०७१/०६/०६	२०७१/०६/०६	२७६.९५	२३३	०	०	०
१८६	NAW/MA/18/05	शंखेवी महिला	हुसेकोट-४	हुसेकोट-बौदिकाली	२०६४/०३/३२	२०६४/०३/३२	१.९९	४०	२७	१३	४०
१८७	NAW/MA/18/02	ओम शान्ती	हुसेकोट-४	हुसेकोट-बौदिकाली	२०६३/११/०६	२०६६/०३/३१	७४.९६	६७	३५	३०	६५
१८८	NAW/MA/18/01	सत्यवती (क)	हुसेकोट-१	हुसेकोट-बौदिकाली	२०५९/१०/१०	२०६६/१२/२२	१७३.६३	२२०	७६	७४	१५०
१८९	NAW/MA/18/08	सत्यवती (ख)	हुसेकोट-१	हुसेकोट-बौदिकाली	२०६६/१२/२२	२०६६/१२/२२	७३.३	१७६	४५	४६	९३
१९०	NAW/MA/18/12	शिवालय	हुसेकोट-१	हुसेकोट-बौदिकाली	२०७२/१२/१४	२०७२/१२/२४	१५४.६६	२२६	६९	६९	१७०
१९१	NAW/TR/24/01	मुसेडाँडा	हुसेकोट-१, ३, ४	हुसेकोट-बौदिकाली	२०५२/११/०९		७६.६९	५३९	१९९	१३६	३३५
१९२	NAW/TR/24/07	शान्ती	हुसेकोट-२	हुसेकोट-बौदिकाली	२०६५/१२/१०	२०६६/०३/१६	३१२.०३	२९०	६५	६९	१५४

१४२

Handwritten signature and official stamp of the District Forest Officer, Nuwakot.

नवलपरासी (ब.सु.पू) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना संहितको गणनीतिक योजना (आ.व.२०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

१४३

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	कार्योजना कोड नं.	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको नाम	ठेगाना	सब डिभिजन	समूह दर्ता मिति	वन हस्तान्तरण मिति	क्षेत्रफल (हे.)	जम्मा घरधुरी संख्या		जनसंख्या	
								महिला	पुरुष	महिला	जम्मा
१९३	NAW/TR/24/06	मिरमिरे	हुप्सेकोट-२	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०७३।१०।२४	२०७३।१०।२४	२११.४६	१४७	०	०	०
१९४	NAW/TR/24/06	शुम्कीदेवी	हुप्सेकोट-२	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०७०।०९।११	२०७०।०९।०९	३४१.८२	४५८	१७३	१८१	३४४
१९५	NAW/TR/24/03	विराट	हुप्सेकोट-३	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०६९।०३।२७	२०६९।०३।२७	२४१.४१	६२१	२७५	१९५	४७०
१९६	NAW/TR/24/04	मयुरपोखरी	हुप्सेकोट-३	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०६९।०३।२७	२०६९।०३।२७	२८७.८४	४४९	२८१	२४१	४२२
१९७	NAW/TR/24/05	त्रिकोण	हुप्सेकोट-१	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०६९।०३।५७	२०६९।०३।२७	३४८.८६	६१०	२६१	२४०	४११
१९८	NAW/TR/09/10	मध्यविन्दु हरियाली	कावासोती-१६	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०७३।०८।२०	२०७३।१०।२८	३६९.२३	७१७	२१९	१९६	४१५
१९९	NAW/TR/11/02	सयपत्री हरियाली	कावासोती-१६, १४	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०७३।११।२४	२०७४।३।२६	२२५.२	४४३	२१५	१७५	३९०
२००	NAW/MA/09/07	सिंह निवास	कावासोती-५	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०६९।२७।४३	२०६९।०७।२३	२२०.५	६७५	१७५	२३७	४१२
२०१	NAW/TR/09/08	नवदुर्गा	कावासोती-४	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०७२।१२।२४	२०७२।१२।२४	७०.६३	२४५	१५१	९४	२४५
२०२	NAW/MA/18/11	सृजना	हुप्सेकोट-२	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०८०।०३।१५	२०८०।०३।१८	१३६.७७	७२	३८	३०	६८
२०३	NAW/BH/31/01	खयरकोन	हुप्सेकोट-६	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०६७।०२।१०	२०६७।०२।१०	११३.२	३२	१३	१२	२५
२०४	NAW/MA/19/02	लाहपे	बौदिकाली -६	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०५६।१२।०२						०
२०५	NAW/TR/23/06	ठाडो खोल्सी	बौदिकाली -४	हुप्सेकोट-बौदिकाली			२१.०२				०
२०६	NAW/TR/23/07	चारडाडौं	बौदिकाली -४	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०७५।०३।१८	२०७५।०३।१८	४२.४				०
२०७	NAW/TR/23/03	सिद्धबाबा	बौदिकाली -४	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०५८।१२।२८	२०५८।१२।२८	५६.५				०
२०८	NAW/MA/17/05	चौरसिया	बौदिकाली -५	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०७४।०६।३०	२०७४।०६।३०	२४.४८				०
२०९	NAW/TR/24/02	पोखरी भन्ज्याङग	हुप्सेकोट-४	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०६६।०३।३१	२०६६।०३।३१	८०	१२६			०
२१०	NAW/MA/19/01	तेछ्याडाँडा	बौदिकाली -६	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०६६।०३।३१	२०६६।०३।३१	१५				०
२११	NAW/MA/19/02	पोखरीडाँडा	बौदिकाली -६	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०६६।०३।३१	२०६६।०३।३१	१९७.२६				०
२१२	NAW/MA/18/07	पोखरी	हुप्सेकोट-६	हुप्सेकोट-बौदिकाली	२०६६।०३।३१	२०६६।०३।३१	१००				०
२१३		मिथुकुसम	बौदिकाली -४	हुप्सेकोट-बौदिकाली			२८.४६				०

Handwritten signature and official stamp of the Forest Officer.

नवलपरासी (ब.सु.पु.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२।०८.३ देखि ०८६।०८७)

(आ) कबुलियती वन

दर्ता नं.	कबुलियती वनको नाम	हालको ठेगाना	स्थानीय तह	कार्ययोजना कोड नं.	घरघुरी			जम्मा घरघुरी सङ्ख्या	जनसङ्ख्या			क्षेत्रफल हे.	हस्तान्तरण मिति	स.डि.व.का.
					दलित	जनजाति	अन्य		महिला	पुरुष	जम्मा			
१	रिमात्य त्पु खोजधी	गैडाकोट ३	गैडाकोट	NAW/MU/01/L1	०	११	०	११	३६	६४	६४	६.४५	२०६१/०३/२१	गैडाकोट
२	लाडपाली लाफा	गैडाकोट ३	गैडाकोट	NAW/MU/01/L2	०	१३	०	१३	४१	८०	८०	१८	२०६१/०३/२१	गैडाकोट
३	प्रगति	गैडाकोट ३	गैडाकोट	NAW/MU/01/L3	०	९	०	९	३५	६४	६४	२.७७	२०६१/०३/२१	गैडाकोट
४	सुवना	गैडाकोट ३	गैडाकोट	NAW/MU/01/L4	०	१२	०	१२	३०	६८	६८	९.७	२०६१/०३/२१	गैडाकोट
५	जागृति	गैडाकोट ३	गैडाकोट	NAW/MU/01/L5	०	१५	०	१५	४२	८७	८७	८.४९	२०६१/०३/२१	गैडाकोट
६	आपखोल्सी	मध्यविन्दु १३	मध्यविन्दु	NAW/TA/30/L1				९	३०	५५	५५	२.५०	२०६२/१२/२१	भाषा-मनीटार
७	गोडाडा	मध्यविन्दु १३	मध्यविन्दु	NAW/TA/30/L2				१२	३६	७८	७८	८.००	२०६२/१२/२१	भाषा-मनीटार
८	धाराखोल्सी	मध्यविन्दु १३	मध्यविन्दु	NAW/TA/30/L3				१५	३६	७६	७६	७.००	२०६२/१२/२१	भाषा-मनीटार
९	दुवाकुन	मध्यविन्दु १३	मध्यविन्दु	NAW/TA/30/L4				१२	२७	५९	५९	७.००	२०६२/१२/२१	भाषा-मनीटार
१०	चित्तवाडा	मध्यविन्दु १३	मध्यविन्दु	NAW/TA/30/L5				९	२७	५२	५२	६.५०	२०६२/१२/२१	भाषा-मनीटार
११	ढाँडापारी	गैडाकोट ३	गैडाकोट	NAW/MU/01/L6	०	११	०	११	२६	५३	५३	४	२०६२/१२/२१	गैडाकोट
१२	साँढखोला	गैडाकोट ३	गैडाकोट	NAW/MU/01/L7	१	१०	०	११	२५	५१	५१	१.७४	२०६२/१२/२१	गैडाकोट
१३	सुन्दरी	गैडाकोट ३	गैडाकोट	NAW/MU/01/L8	०	१०	०	१०	४०	७७	७७	५	२०६२/१२/२१	गैडाकोट
१४	जयश्री	गैडाकोट ३	गैडाकोट	NAW/MU/01/L9	०	१३	०	१३	३५	८५	८५	५.६	२०६२/१२/२१	गैडाकोट
१५	मिलिजुली	गैडाकोट ३	गैडाकोट	NAW/MU/01/L10	०	१७	०	१७	४८	१००	१००	१.६५	२०६२/१२/२१	गैडाकोट
१६	एकसेमाल	मध्यविन्दु १४	मध्यविन्दु	NAW/TA/30/L6				१३	४९	९४	९४	९.५०	२०६३/०३/३२	भाषा-मनीटार
१७	पीपल खाल्टा	मध्यविन्दु १४	मध्यविन्दु	NAW/TA/30/L7				१२	३७	७०	७०	१०.७५	२०६३/०३/३२	भाषा-मनीटार
१८	माझथुम्की	मध्यविन्दु १३	मध्यविन्दु	NAW/TA/30/L8				१२	४०	६५	६५	१२.००	२०६३/०३/३२	भाषा-मनीटार
१९	साउरी देवी	मध्यविन्दु १४	मध्यविन्दु	NAW/TA/30/L9				९	२०	४४	४४	७.५०	२०६३/०३/३२	भाषा-मनीटार
२०	सुल्ला भन्वाङ्गा	मध्यविन्दु १३	मध्यविन्दु	NAW/TA/30/L10				७	१५	३३	३३	१२.५०	२०६३/०३/३२	भाषा-मनीटार
२१	भालुखोप	गैडाकोट १८	गैडाकोट	NAW/MU/12/L1	०	८	०	८	२२	३७	३७	८.७७	२०६३/०३/३२	गैडाकोट
२२	मोत्रीवी	गैडाकोट १८	गैडाकोट	NAW/MU/12/L2				११	२९	७३	७३	१०.०६	२०६३/०३/३२	गैडाकोट
२३	चराहादेवी	गैडाकोट १८	गैडाकोट	NAW/MU/12/L3				१३	३०	६५	६५	१०.४३	२०६३/०३/३२	गैडाकोट
२४	वतासेडाँडा	गैडाकोट १८	गैडाकोट	NAW/MU/12/L4				१६	३६	७१	७१	९.९०	२०६३/०३/३२	गैडाकोट
२५	अन्तरपानी	गैडाकोट १८	गैडाकोट	NAW/MU/12/L5				११	३९	८३	८३	१०.६६	२०६३/०३/३२	गैडाकोट
२६	जुकेगानी	हुम्लेकोट ६	हुम्लेकोट	NAW/MA/18/L1	०	१३	०	१३	३७	७८	७८	१६.४०	२०६४/०३/१८	हुम्लेकोट-बाँदीकाली
२७	लखन थापा	हुम्लेकोट ६	हुम्लेकोट	NAW/MA/18/L2	०	१३	०	१३	३८	८६	८६	२६.१२	२०६४/०३/१८	हुम्लेकोट-बाँदीकाली
२८	जना खोला	हुम्लेकोट ४	हुम्लेकोट	NAW/MA/18/L3				१२	२४	४४	४४	४.६३	२०६४/०३/१८	हुम्लेकोट-बाँदीकाली
२९	बागहविन	हुम्लेकोट ४	हुम्लेकोट	NAW/MA/18/L4				११	२९	५९	५९	६.१४	२०६४/०३/१८	हुम्लेकोट-बाँदीकाली
३०	थामडाँडा	हुम्लेकोट ५, हाँरे	हुम्लेकोट	NAW/MA/18/L6	०	९	०	९	२८	६१	६१	१६.९६	२०६६/०३/३१	हुम्लेकोट-बाँदीकाली
३१	मिलिचूली	हुम्लेकोट ६	हुम्लेकोट	NAW/MA/18/L5	०	१६	०	१६	४०	८२	८२	४२.०४	२०६४/११/१५	हुम्लेकोट-बाँदीकाली
३२	चूकियाडाँडा	मध्यविन्दु १४	मध्यविन्दु	NAW/TA/30/L11				९	१५	४२	४२	५.१३	२०६६/०३/३१	भाषा-मनीटार
३३	आगण भन्वाङ्गा	मध्यविन्दु १४	मध्यविन्दु	NAW/TA/30/L12				९	४०	३२	३२	१०.१२	२०६६/०३/३१	भाषा-मनीटार

१४४

नवलपरासी (ब.सु.पू. जिल्ला)को राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२।०८.३ देखि ०८।०८।७)

मन्त्रालय, वन, जलसिंचना र विद्युत
 नवलपरासी (ब.सु.पू. जिल्ला)को राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२।०८.३ देखि ०८।०८।७)

दर्ता नं.	कबुलियती वनको नाम	हालको ठेगाना	स्थानीय तह	कार्ययोजना कोड नं.	घरधुरी		जम्मा घरधुरी सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		क्षेत्रफल हे.	हस्तान्तरण मिति	स.डि.व.का.
					दलित	जनजाति अन्य		महिला	पुरुष			
६२	श्यामडाँडा	बुलिङटार ४, चुलीबोशा	बुलिङटार	NAW/DE/15/L2			१४	३६	४०	७६	२०६७/०३/३१	देवचुली-बुलिङटार
६३	तिपतिरे	बुलिङटार ४, चुलीबोशा	बुलिङटार	NAW/DE/15/L3			१६	५३	४८	१०१	२०६७/०३/३१	देवचुली-बुलिङटार
६४	चिलाउनेडाँडा	बुलिङटार ४	बुलिङटार	NAW/DE/15/L4			१७	५०	५१	१०१	२०६७/०३/३१	देवचुली-बुलिङटार
६५	दूमीलूम	बुलिङटार ४	बुलिङटार	NAW/DE/15/L5			१७	४७	५१	८८	२०६७/०३/३१	देवचुली-बुलिङटार
६६	वाहुनडाँडा	बौदीकाली ६, माझडाँडा	बौदीकाली	NAW/MA/19/L5	०	१२	०	३६	४१	७७	२०६७/०३/३१	हुम्लेकोट-बौदीकाली
६७	पनिकाडाँडा	बौदीकाली ६, माझडाँडा	बौदीकाली	NAW/MA/19/L6	०	८	०	२३	३५	५८	२०६७/०३/३१	हुम्लेकोट-बौदीकाली
६८	चिन्डेगौहा	बौदीकाली ६, माझडाँडा	बौदीकाली	NAW/MA/19/L7	०	५	०	१४	१४	२८	२०६७/०३/३१	हुम्लेकोट-बौदीकाली
६९	धोबिनीगौहा	बौदीकाली ६, माझडाँडा	बौदीकाली	NAW/MA/19/L8	०	८	०	२३	३६	४९	२०६७/०३/३१	हुम्लेकोट-बौदीकाली
७०	खुसानीकुना	मध्यविन्दु १४	मध्यविन्दु	NAW/TA/32/L7	०	१५	०	५५	७९	२७	२०६८/०१/०८	अरुणखोला
७१	चिउरीडाँडा	मध्यविन्दु १४	मध्यविन्दु	NAW/SA/32/L2	०	१९	०	६६	१२५	९०	२०६८/०१/०८	अरुणखोला
७२	बेलावावेवी	विनयी त्रिवेणी ३	विनयी त्रिवेणी	NAW/SA/35/L1	०	१२	०	३२	४०	७२	२०६८/०१/०८	सर्दी
७३	रामकोट	विनयी त्रिवेणी ३	विनयी त्रिवेणी	NAW/SA/35/L2	०	१२	०	३०	३५	६५	२०६८/०१/०८	सर्दी
७४	रांगसिङ्गा	विनयी त्रिवेणी ३	विनयी त्रिवेणी	NAW/SA/35/L3	०	१२	०	३०	३५	६५	२०६८/०१/०८	सर्दी
७५	हुहरे पाखा	देवचुली ६	देवचुली	NAW/DE/10/L1	०	१५	०	५५	४२	८८	२०६८/०३/०५	देवचुली-बुलिङटार
७६	चिउरीपाखा	देवचुली ६	देवचुली	NAW/DE/10/L2	०	१६	०	५६	४४	८८	२०६८/०३/०५	देवचुली-बुलिङटार
७७	खहरपाखा	देवचुली ६	देवचुली	NAW/DE/10/L3	०	१५	०	५५	४३	८९	२०६८/०३/०५	देवचुली-बुलिङटार
७८	सुन्दरी बेलपाखा	बुलिङटार ३	बुलिङटार	NAW/RA/14/L4	०	१०	०	३४	३०	६४	२०६८/०३/३१	देवचुली-बुलिङटार
७९	दुर्गा भवानी	बुलिङटार ३	बुलिङटार	NAW/RA/14/L5	०	१२	०	४२	४६	८८	२०६८/०३/३१	देवचुली-बुलिङटार
८०	राजापानी	बुलिङटार ३	बुलिङटार	NAW/RA/14/L6	०	१०	०	३२	३५	६३	२०६८/०३/३१	देवचुली-बुलिङटार
८१	सागरखोला	बुलिङटार ३	बुलिङटार	NAW/RA/14/L7	०	७	०	२२	२६	५८	२०६८/०३/३१	देवचुली-बुलिङटार
८२	त्रिशुलडाँडा	गैडाकोट १८	गैडाकोट	NAW/MU/12/L11	०	८	०	२९	३७	६६	२०६८/०३/३१	गैडाकोट
८३	सागरमाथा	गैडाकोट १८	गैडाकोट	NAW/MU/12/L9	०	६	०	२१	२५	४६	२०६८/०३/३१	गैडाकोट
८४	कोलखोला	गैडाकोट १८	गैडाकोट	NAW/MU/12/L10	०	६	०	२१	२५	४६	२०६८/०३/३१	गैडाकोट
८५	चापागैरा	हुम्लेकोट ६	हुम्लेकोट	NAW/TA/31/L10	०	११	०	३९	५०	८९	२०६८/०४/१७	हुम्लेकोट-बौदीकाली
८६	पर्यार भन्ज्यांग	हुम्लेकोट ६	हुम्लेकोट	NAW/TA/31/L1	०	५	०	१७	२०	२७	२०६८/०४/१७	हुम्लेकोट-बौदीकाली
८७	रेखोला	हुम्लेकोट ६	हुम्लेकोट	NAW/TA/31/L2	०	५	०	१७	२०	२७	२०६८/०४/१७	हुम्लेकोट-बौदीकाली
८८	मगरडाँडा	हुम्लेकोट ६	हुम्लेकोट	NAW/TA/31/L3	०	१५	०	५०	५५	१०५	२०६८/०४/१७	हुम्लेकोट-बौदीकाली
८९	चापाकोन	हुम्लेकोट ६	हुम्लेकोट	NAW/TA/31/L4	०	१०	०	३५	४१	७६	२०६८/०४/१७	हुम्लेकोट-बौदीकाली
९०	बिनयीखोला	हुम्लेकोट ६	हुम्लेकोट	NAW/TA/31/L5	०	९	०	३५	४१	७६	२०६८/०४/१७	हुम्लेकोट-बौदीकाली

१४६

सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

वरिष्ठ वन ७
शेर्पा तथा वातावरण
पोखरा, नेपाल

दर्ता नं.	कबुलियती वनको नाम	हालको ठेगाना	स्थानीय तह	कार्योजना कोड नं.	घरधुरी			जम्मा घरधुरी सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		क्षेत्रफल हे.	हस्तान्तरण मिति	स.डि.व.का.
					दलित	जनजाति	अन्य		महिला	पुरुष			
९१	सिमलडाँडा	बौदीकाली ४	बौदीकाली	NAW/TR/23/L1	०	८	०	८	२५	२८	५३	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
९२	थिकवुरुङ गैरा	बौदीकाली ४	बौदीकाली	NAW/TR/23/L2	०	९	०	९	२२	२१	४३	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
९३	फिरफिरे खाल्टा	बौदीकाली ४	बौदीकाली	NAW/TR/23/L3		१०		१०	२५	३३	५८	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
९४	चिडियार मालागिरी	बौदीकाली ४	बौदीकाली	NAW/TR/23/L4	०	९	०	९	२८	२७	५५	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
९५	मिनमडाँडा विश्वारा	बौदीकाली ४, रिटे	बौदीकाली	NAW/TR/23/L5	०	१०	०	१०	१८	२४	४२	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
९६	शिरपाखरी	बौदीकाली ४	बौदीकाली	NAW/TR/23/L6	०	१२	०	१२	४३	५५	९८	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
९७	वाराविन्दी चिसापानी	बौदीकाली ४	बौदीकाली	NAW/TR/23/L7	१	१०	०	११	२६	२४	५०	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
९८	डोरेभन्ज्याङ	बौदीकाली ४	बौदीकाली	NAW/TR/23/L8	०	६	०	६	१३	१४	२७	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
९९	सितलपुर	बौदीकाली ४	बौदीकाली	NAW/TR/23/L9	०	१२	०	१२	३९	३६	७५	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
१००	धावादी भन्ज्याङ	बौदीकाली ४	बौदीकाली	NAW/TR/23/L10	०	८	०	८	३५	३९	७४	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
१०१	व्यादिप खाल्टा	बौदीकाली ४, रिटे	बौदीकाली	NAW/TR/23/L11	०	१०	०	१०	१९	२५	४४	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
१०२	मौवागैरा	बौदीकाली ४	बौदीकाली	NAW/TR/23/L12	०	१०	०	१०	३९	४४	८३	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
१०३	चारपाटे ह्यान	बौदीकाली ४, रिटे	बौदीकाली	NAW/TR/23/L13	०	१०	०	१०	१६	२३	३९	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
१०४	कालीवन	बौदीकाली ४	बौदीकाली	NAW/TR/23/L14		७	०	७	५४	६२	११६	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
१०५	बन्दुकडाँडा	बौदीकाली ४, चारडाँडा	बौदीकाली	NAW/TR/23/L15	०	७	०	७	१४	२१	३५	२०६९/०५/१९	हुम्सेकोट-बौदीकाली
१०६	पाटगैरा	हुम्सेकोट ६	हुम्सेकोट	NAW/TA/31/L6		१०		१०	३५	४२	७७	२०६७/०८/२०	हुम्सेकोट-बौदीकाली
१०७	वाहुनचौतारी	हुम्सेकोट ६	हुम्सेकोट	NAW/TA/31/L7		८		८	२२	३०	५२	२०६७/०८/२०	हुम्सेकोट-बौदीकाली
१०८	एकलोफोर्सीङ	हुम्सेकोट ६	हुम्सेकोट	NAW/TA/31/L8		१०		१०	४०	४४	८४	२०६७/०८/२०	हुम्सेकोट-बौदीकाली
१०९	टोटलडाँडा	हुम्सेकोट ६	हुम्सेकोट	NAW/TA/31/L9		९		९	२८	३३	६१	२०६७/०८/२०	हुम्सेकोट-बौदीकाली
११०	सिमीओडार	हुम्सेकोट ६	हुम्सेकोट	NAW/TA/31/L11		११		११	४०	४८	८८	२०६७/०८/२०	हुम्सेकोट-बौदीकाली
१११	दरवारथुम्की	हुम्सेकोट ६	हुम्सेकोट	NAW/TA/31/L12		१०		१०	४७	४०	८७	२०६७/०८/२०	हुम्सेकोट-बौदीकाली
११२	खसखसेडाँडा	हुम्सेकोट ६	हुम्सेकोट	NAW/TA/31/L13		११		११	३०	३५	६५	२०६७/०८/२०	हुम्सेकोट-बौदीकाली
११३	जमुनाभञ्ज्याङ	हुम्सेकोट ६	हुम्सेकोट	NAW/TA/31/L14		९		९	३०	४१	७१	२०६७/०८/२०	हुम्सेकोट-बौदीकाली
११४	हौवागैरी	हुम्सेकोट ६	हुम्सेकोट	NAW/TA/31/L15		१६		१६	६५	७०	१३५	२०६७/०८/२०	हुम्सेकोट-बौदीकाली
११५	लकवुली	हुम्सेकोट ६	हुम्सेकोट	NAW/TA/31/L16		१६		१६	७५	६१	१३६	२०६७/०८/२०	हुम्सेकोट-बौदीकाली
११६	हात्तीडाँडा	हुम्सेकोट ६	हुम्सेकोट	NAW/TA/31/L17		९		९	३०	४०	७०	२०७२/०३/१६	हुम्सेकोट-बौदीकाली

स.डि.व.का. नं. १४७/२०७३/१६
हुम्सेकोट-बौदीकाली

दर्ता नं.	कबुलियती वनको नाम	हालको ठेगाना	स्थानीय तह	कार्ययोजना कोड नं.	घरधुरी			जम्मा घरधुरी सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		क्षेत्रफल हे.	हस्तान्तरण मिति	स.डि.व.का.
					दलित	जनजाति	अन्य		महिला	पुरुष			
११७	खल्लुक गैहा	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/TA/31/L18				९	४५	८५	७.८९	२०७२/०३/१६	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
११८	शुम्की	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/TA/31/L19				१४	२९	५९	५.७१	२०७२/०३/१६	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
११९	रुम्बक गैहा	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/TA/31/L20				११	३८	७०	५.९१	२०७२/०३/१६	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१२०	पीपलडह्र	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/TA/31/L21	०	०	७	७	२६	५९	१५.६६	२०७२/०३/१६	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१२१	खन्युघारी	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/TA/31/L22	०	०	८	८	२१	४३	९.६४	२०७२/०३/१५	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१२२	बोझाडी	हुस्पेकोट ४	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L23				१३	२२	४९	२.८८	२०७४/०३/१५	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१२३	पोखरीबारी	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L14				५	११	२४	३.३४	२०७४/०३/१५	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१२४	फेनाम डिख	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L15				५	१३	२८	२.५८	२०७४/०३/१५	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१२५	खहरे डाँडा	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L16				५	१०	२४	३.३४	२०७४/०३/१५	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१२६	कलमती ओडार	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L17				७	१९	४०	१.८५	२०७४/०३/१५	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१२७	कोलथुम्की ख	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L22				७	२०	४२	१.५८	२०७४/०३/१५	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१२८	चिर्ने डाँडा	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L18				५	९	२१	३.३४	२०७४/०३/१५	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१२९	चिलाउने भन्ज्याड	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L19				५	१३	२५	३.३४	२०७४/०३/१५	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१३०	कोल थुम्की क	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L20				७	१८	३८	२.५८	२०७४/०३/१५	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१३१	फेनाम डि क	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L21				७	२०	४३	२.५८	२०७४/०३/१५	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१३२	भालडाँडा	मध्याविन्दु १३	मध्याविन्दु	NAW/TA/30/L15				८	१७	३५	४.५८	२०७४/०३/१५	भाग्या-रानीटार
१३३	मिमरेती	मध्याविन्दु १३	मध्याविन्दु	NAW/TA/30/L16				१०	१८	४७	६.५६	२०७५/०३/१३	भाग्या-रानीटार
१३४	केरावारी	मध्याविन्दु १४	मध्याविन्दु	NAW/TA/30/L17	४	९	०	१३	३२	७९	५.७४	२०७५/०३/१५	अरुणखोला
१३५	तोक्लादी	मध्याविन्दु १४	मध्याविन्दु	NAW/TA/30/L18				७	४०	९६	७.७३	२०७५/०३/१५	भाग्या-रानीटार
१३६	लामीडाँडा	मध्याविन्दु १३	मध्याविन्दु	NAW/TA/30/L19				७	२१	३९	३.९०	२०७४/०३/१५	भाग्या-रानीटार
१३७	हयाकवारी	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/TA/31/L24				१६	६५	७०	१५.००	२०७४/०३/१५	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१३८	लकुती	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/TA/31/L25				१६	७५	९१	१७.००	२०७४/०३/१५	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१३९	चिलाउनेडाँडा	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L7	०	११	०	११	३८	७५	१७	२०७३/०२/२८	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१४०	रुद्रपुरगढी	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L8				९	२३	५४	१७	२०७३/०२/२८	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१४१	चिनुवाखार	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L9				८	२९	५५	१६.००	२०७३/०२/२८	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१४२	दैतैगैरा	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L10	०	१२	०	१२	४१	८६	१८	२०७३/०२/२८	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१४३	मझौलाडाँडा	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L11				१२	५३	१०८	१७.००	२०७३/०२/२८	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१४४	विरुभन्ज्याड	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L12				१२	३७	७६	१६.००	२०७३/०२/२८	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१४५	काजीथुम्का	हुस्पेकोट ६	हुस्पेकोट	NAW/MA/18/L13				१२	३०	६१	१८.००	२०७३/०२/२८	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१४६	करङ्गवन	बाँदीकाली ४	बाँदीकाली	NAW/TR/23/L16				२०	६२	९९	९.६१	२०७३/०२/२८	हुस्पेकोट-बाँदीकाली
१४७	वटैचौर	बाँदीकाली ४	बाँदीकाली	NAW/TR/23/L17				२५	६६	१२७	८.३८	२०७३/०२/२८	हुस्पेकोट-बाँदीकाली

१४८

नवलपरासी (ब.सु.पु.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

०७ रिष्ठ वन अर्जि
गण्डकी प्रदेश सरकार
को तथा वातावरण र
वाह्य, नेपाल

मि.सु.पु. जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

दर्ता नं.	क बुलियती वनको नाम	हालको ठेगाना	स्थानीय तह	कार्ययोजना कोड नं.	घरधुरी			जम्मा घरधुरी सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		क्षेत्रफल हे.	हस्तान्तरण मिति	स.डि.व.का.
					दलित	जनजाति	अन्य		महिला	पुरुष			
१४८	पारलोहोसे	बौदीकाली ४	बौदीकाली	NAW/TR/23/L18			३१	१०२	१९२	१४.२०	२०७३/०२/२८	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१४९	छारडाडा	बौदीकाली ४	बौदीकाली	NAW/TR/23/L19			१०	३८	७२	२९.६४	२०७३/०२/२८	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१५०	चण्डी	हुम्सेकोट ६	हुम्सेकोट	NAW/TA/31/L26			१२	४२	८२	१३.९२	२०७३/०२/२८	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१५१	रात्याघाट	हुम्सेकोट ६	हुम्सेकोट	NAW/TA/31/L27			१५	४१	८६	१८.००	२०७३/०२/२८	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१५२	आरगनडाँडा	हुम्सेकोट ६	हुम्सेकोट	NAW/TA/31/L28	०	१५	१५	६०	११८	१५	२०७३/०२/२८	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१५३	गहतबारी	हुम्सेकोट ४	हुम्सेकोट	NAW/MA/18/L24			१०	१४	३१	१.२२	२०७५/०३/३०	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१५४	ठाडोखोल्सी	हुम्सेकोट ४	हुम्सेकोट	NAW/MA/18/L25			९	१९	४५	१.४८	२०७५/०३/३०	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१५५	मिलिजुली	हुम्सेकोट ४	हुम्सेकोट	NAW/MA/18/L26	०	१४	१४	२७	६७	१.५०	२०७९/०३/०७	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१५६	समावेशी	हुम्सेकोट ४	हुम्सेकोट	NAW/MA/18/L27	०	१४	१४	३१	७९	३.१७	२०७९/०३/०८	देवबुली-बुलिङटार	
१५७	लूप्येगैहा	बुलिङटार ४	बुलिङटार	NAW/DE/15/L6	०	१३	१३	४१	७९	४.४४	२०७९/०३/०८	देवबुली-बुलिङटार	
१५८	तिनखण्डे	बुलिङटार ४	बुलिङटार	NAW/DE/15/L7	०	९	९	२४	४९	१०.०३	२०७९/०३/०८	देवबुली-बुलिङटार	
१५९	लालीगुराँस	बुलिङटार ४	बुलिङटार	NAW/DE/15/L8	०	९	९	३४	७३	१०.०९	२०७९/०३/०८	देवबुली-बुलिङटार	
१६०	बेलथारी	बुलिङटार ५	बुलिङटार	NAW/MA/17/L1	०	१३	१३	३८	७३	४.८५	२०७९/०३/०८	देवबुली-बुलिङटार	
१६१	लोकुरीडाँडा	बुलिङटार ५	बुलिङटार	NAW/MA/17/L2	०	१२	१२	३७	७४	४.८५	२०७९/०३/०८	देवबुली-बुलिङटार	
१६२	दारसियाट	मध्यविन्दु १४	मध्यविन्दु	NAW/TA/32/L7	०	११	११	३६	६३	६.७८	२०७९/०३/१३	अरगाखोला	
१६३	भट्टौरा	मध्यविन्दु १४	मध्यविन्दु	NAW/TA/32/L8	०	१५	१५	३६	८२	९.००	२०७९/०३/१३	अरगाखोला	
१६४	वाहखोल्सी	मध्यविन्दु १४	मध्यविन्दु	NAW/TA/32/L9	०	११	११	३९	६२	५.६०	२०७९/०३/१३	अरगाखोला	
१६५	ब्राह्मदेवी	बुलिङटार ४	बुलिङटार	NAW/DE/15/L9	१	९	१०	३७	७१	१.६१	२०८०/०२/२६	देवबुली-बुलिङटार	
१६६	भदौरी	बुलिङटार ५	बुलिङटार	NAW/MA/17/L3	०	११	११	२६	५३	४.३९	२०८०/०२/२९	देवबुली-बुलिङटार	
१६७	वेसार डाँडा	बुलिङटार ५	बुलिङटार	NAW/MA/17/L4	०	१२	१२	३१	५६	८.९३	२०८०/०२/३०	देवबुली-बुलिङटार	
१६८	चुहारौरा	हुम्सेकोट ४	हुम्सेकोट	NAW/MA/18/L28	०	१६	१६	३८	७४	१.३३	२०८०/०३/०४	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१६९	नुमुना	हुम्सेकोट ४	हुम्सेकोट	NAW/MA/18/L29	०	१६	१६	४५	८१	१.१३	२०८०/०३/०६	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१७०	सगरमाथा	बौदीकाली ६	बौदीकाली	NAW/TR/19/L9	०	१०	१०	४५	८२	१.५३	२०८१/०२/२१	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१७१	जनजीवन	बौदीकाली ६	बौदीकाली	NAW/TR/19/L10	०	१०	१०	३४	६२	१०.२५	२०८१/०२/२१	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१७२	सिञ्जाली	बौदीकाली ६	बौदीकाली	NAW/TR/19/L11	०	१४	१४	५३	९३	९.७६	२०८१/०२/२१	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१७३	पुरानो नरम	बौदीकाली ६	बौदीकाली	NAW/TR/19/L12	०	१०	१०	४०	८७	१०.४४	२०८१/०२/२३	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१७४	सोझोटाल	बौदीकाली १	बौदीकाली	NAW/MA/20/L1	१३	३	१६	४४	७६	३.४६	२०८१/०२/२१	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१७५	लुङ्गेलीथर	बौदीकाली ५	बौदीकाली	NAW/MA/17/L5	०	१०	१०	४४	५७	४.५६	२०८१/०२/२१	हुम्सेकोट-बौदीकाली	
१७६	केरावारी	मध्यविन्दु १४	मध्यविन्दु	NAW/TA/32/L10	०	१५	१५	४८	९२	४.९०	२०८१/०२/२१	अरगाखोला	
१७७	रातामाटा	मध्यविन्दु १४	मध्यविन्दु	NAW/TA/32/L11	०	१५	१५	४५	८७	६.४८	२०८१/०२/२१	अरगाखोला	
१७८	चुनिवा गैहा	बुलिङटार-४	बुलिङटार	NAW/DE/15/L12	०	१५	१५	४९	९८	१६.९८	२०८२/०३/१६	देवबुली-बुलिङटार	
१७९	मरिडाँडा	बुलिङटार-४	बुलिङटार	NAW/DE/15/L13	०	१५	१५	५०	९८	९.६९	२०८२/०३/१६	देवबुली-बुलिङटार	

१४९

नवलपरासी (व.सु.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०२१/०२३ देखि ०८६/०८७)

रामबहादुर राय
 जल संसाधन विभाग
 काठमाडौं

दर्ता नं.	कबुलियती वनको नाम	हालको ठेगाना	स्थानीय तह	कार्योजना कोड नं.	घरधुरी		जम्मा घरधुरी सङ्ख्या	जनसङ्ख्या		क्षेत्रफल हे.	हस्तान्तरण मिति	स.डि.व.का.
					दलित	जनजाति		अन्य	महिला			
१८०	कुवादी	बुलिङ्गटार-५	बुलिङ्गटार	NAW/MA/17/L6	०	१३	०	२९	४२	२०.१९	२०८२/०३/१६	देवबुली-बुलिङ्गटार
१८१	बदहर खोला	बुलिङ्गटार-५	बुलिङ्गटार	NAW/MA/17/L7	०	१३	०	२८	३६	१५.४१	२०८२/०३/१६	देवबुली-बुलिङ्गटार

(इ) धार्मिक वन

सि.नं.	धार्मिक वनको नाम	धार्मिक संस्थाको नाम, ठेगाना	ठेगाना	क्षेत्रफल	मुख्य प्रजाति	हस्तान्तरण मिति
१	मौलाकालिका धार्मिक वन	धार्मिक सेवा समिति, मौलाकालिका मन्दिर	गैडाकोट न.पा. वडा नं.१	१९.१७	साल	२०६२/०३/३१
२	मुकुन्दसेन धार्मिक वन	सिद्धिदात्री दुर्गा मन्दिर कोटिहोम आश्रम धार्मिक वन ब्यवस्थापन समिति	गैडाकोट न.पा. वडा नं.१०, पितौजी	४.५	साल, सिसौ, कटहर	२०६३/०८/२४
३	महाराजा धार्मिक वन	महाराजा धार्मिक समिति	कावासोती न.पा. वडा नं.१	१७.७	साल	२०६३/०९/१२
४	हनुमान मन्दिर चक्रघाट धार्मिक वन	हनुमान मन्दिर चक्रघाट समिति	गैडाकोट न.पा. वडा नं.१	१८.५	साल	२०६५/०२/०१
५	दाउन्नेदवी अहिंसावादी धार्मिक शान्ति तपोवन धार्मिक वन	दाउन्नेदवी अहिंसावादी धार्मिक शान्ति तपोवन धार्मिक समिति	विनयी त्रिवेणी न.पा. वडा नं.२	१६.४	साल	२०६५/१२/०३
६	लोहाशेधारा धार्मिक वन	लोहाशेधर वावाधाम मन्दिर ब्यवस्थापन समिति	मध्यविन्दु न.पा. वडा नं.८	४०.१५	साल	२०६६/०३/३१
७	वसुन्धरादेवी धार्मिक वन	वसुन्धरादेवी मन्दिर ब्यवस्थापन समिति, गैडाकोट न.पा. १०, भैसाखोरी	गैडाकोट न.पा. वडा नं.१०	०.४५	साल, सिसौ, असना	२०७४/०२/१७
८	नवदुर्गा धार्मिक वन	नवदुर्गा भवानी धार्मिक सेवा समिति	कावासोती न.पा. वडा नं.१	१.८	साल	२०७४/०९/२६
९	सर्वसिद्धि साधना मोक्ष धाम	सर्वसिद्धि साधना मोक्ष धाम	विनयी त्रिवेणी गा.पा. वडा नं.४	३५.१	साल	२०८०/०३/२६

वरिष्ठ वन अधिकृत

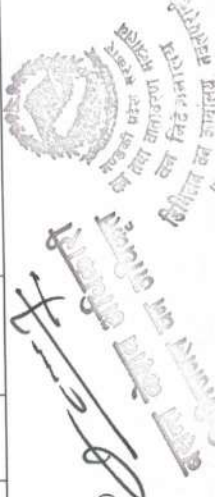
नवलपरासी (ब.सु.पु.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवाधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२।०८.३ देखि ०८६।०८७)

सि.नं.	धार्मिक वनको नाम	धार्मिक संस्थाको नाम, ठेगाना	ठेगाना	क्षेत्रफल	मुख्य प्रजाति	हस्तान्तरण मिति
		जम्मा		२३३.७७		

(ई) निजी वन

वरिष्ठ वन अधिकृत

सि.नं.	निजी वन धनीको नाम थर	साविक ठेगाना	वडा नं.	हालको ठेगाना	वडा नं.	क्षेत्रफल (कठ्ठा)	सम्पर्क व्यक्ति र फोन नं.	दर्ता मिति
१	श्रीमती हित कुमारी श्रेष्ठ	प्रगतिनगर	३	देवचुली न.पा.	१०	७	निजीवन धनीको मृत्यु भएको । जग्गा छोराको नाममा नामसारी भएको	२०४९।०८।०७
२	सिखाराम थारु महतो	कोल्हुवा	४	मध्यविन्दु न.पा.	२	७	लिलाराम महतो ९८१४४३९०९१	२०४९।०८।०६
३	प्रेमलाल थारु	कोल्हुवा	६	मध्यविन्दु न.पा.	३	७	९८४७२१३४७१	२०५०।०१।२३
४	टिकाराम थारु समेत	कोल्हुवा	६	मध्यविन्दु न.पा.	३	७	शालिकराम थारु ९८४७०८९२६३	२०५०।०१।२३
५	तारापती थारु	कोल्हुवा	६	मध्यविन्दु न.पा.	३	७	९८४७०९४८५५	२०५०।०१।२३
६	ललित बहादुर क्षेत्री बोहोरा	रजहर	४	देवचुली न.पा.	१६	३०	९८४७०७५६७२	२०५०।०३।१०
७	लाल कुमार श्रेष्ठ	प्रगतिनगर	३	देवचुली न.पा.	१०	२५	९८४७०५६५६७	२०५०।०३।१५
८	ददि भक्त कंडेल	अमरापुरी	७	गैडाकोट न.पा.			निजीवन धनी तथा जग्गा नभेटिएको	२०५०।०५।१०
९	श्रीमती वृहस्पती देवी श्रेष्ठ	प्रगतिनगर	४	देवचुली न.पा.	१०	१३	राजु श्रेष्ठ ९८५७०४०७६५	२०५०।०५।१७
१०	श्री राजु श्रेष्ठ	प्रगतिनगर	४	देवचुली न.पा.	१०	७	९८५७०४०७६५	२०५०।०५।१७
११	बम बहादुर अधिकारी	रजहर	७	देवचुली न.पा.	१६	१०	९८४३११०२४	२०५०।०८।१०
१२	पुष्प राजभन्डारी	रजहर	७	देवचुली न.पा.	१७	१०	निजीवन धनी तथा जग्गा नभेटिएको	२०५०।११।२५
१३	अग्निधर शर्मा	रजहर	८	देवचुली न.पा.	१७	१०	इश्वर चालिसे ९८०७२३६१८४	२०५१।०५।२८
१४	एग्रिकल्चर सेन्टर फर ईन्टीग्रेटेड	मुकुन्दपुर	८	गैडाकोट न.पा.	१२	१५	देवेन्द्र शर्मा ९८५५०४६२३६	२०५१।०९।१०

१५१

नवलपरासी (ब.सु.पु) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२।०८.३ देखि ०८.६।०८.७)

१२

वरिष्ठ वन अ

सि.नं.	निजी वन धनिको नाम थर	साविक ठेगाना	वडा नं.	हालको ठेगाना	वडा नं.	क्षेत्रफल (कठ्ठा)	सम्पर्क व्यक्ति र फोन नं.	दर्ता मिति
१५	एप्रीकल्चर प्रोडक्सन प्रा.ली.	अग्रयौली	३	कावासोती न.पा.		१	राम दुलारे प्रसाद गुप्ता निजीवन धनी तथा जग्गा नभेटिएको	०५१०९११३
१६	हेमलाल मगर	अमरापुरी	६	गैडाकोट न.पा.	१५	२५	निजीवन धनीको मृत्यु भएको/जग्गा छोराको नाममा नामसारी भएको	२०५११११२३
१७	विजय सिंह वर्मा	अग्रयौली	४	कावासोती न.पा.	१५	१५	१८४७१४३१८७	२०५११११३०
१८	ध्रुव प्रसाद लामिछाने	रजहर	३	देवचुली	१६	४	१८४७०६७३०४	२०५२१०६१०९
१९	पूर्ण कुमारी लामिछाने	रजहर	३	देवचुली न.पा.	१६	३	ध्रुव प्र. लामिछाने १८४७०६७३०४	२०५२१०६१०९
२०	कुन्ति देवी शर्मा	प्रगतिनगर	२	देवचुली न.पा.	१३	१२	दिपक सुवेदी १८४७०१४८५०	२०५२१०१०८
२१	गजेन्द्र बहादुर मल्ल	नयाँ बेलहानी	३	मध्यविन्दु न.पा.	११	२५	निजीवन धनी तथा जग्गा नभेटिएको	२०५२१०११२
२२	कृष्ण राज मल्ल	प्रगतिनगर	७	देवचुली न.पा.	१३	१०	१८४७२१३७७३	२०५२१११०९
२३	चन्द्रकान्त गौतम	कोल्हुवा	८	मध्यविन्दु न.पा.	३	८	१८४७३५५०१८	२०५३१०२१६
२४	दुलारी मुखिया थनेत	अग्रयौली	४	कावासोती न.पा.	१५	१८	गुन ब. थनेत १८५७०४१३४७	२०५३१०३१४
२५	विष्णुमाया डल्लाकोटी	रजहर	१	देवचुली न.पा.	१६		निजीवन धनी तथा जग्गा नभेटिएको	२०५३१०६१९
२६	गुणराज उपाध्याय	कोल्हुवा	४	मध्यविन्दु न.पा.	३	१०	१८४७२३९४८९	२०५३१०६१८
२७	ओम नारायण महतो समेत	कोल्हुवा	७	मध्यविन्दु न.पा.	३	१७	दान ब. महतो १८०६९६२०७२	२०५३१०८२३
२८	भिम बहादुर कुमाल	गैडाकोट	९	गैडाकोट न.पा.	९	१९	एमाया कुमाल १८४५४४९०९८	२०५३१०९१२४
२९	तप नारायण थारु	नारायणी	५	मध्यविन्दु न.पा.	२	३	शेर ब. महतो १८२१५६८६७७	२०५३११२१५
३०	मिल वहादुर थारु	नारायणी	५	मध्यविन्दु न.पा.	२	१		२०५३११२१५

नवलपरासी (ब.सु.पू) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.ब.२०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

१५२

वरिष्ठ वन अधिकारी

सि.नं.	निजी वन धनीको नाम थर	साविक ठेगाना	वडा नं.	हालको ठेगाना	वडा नं.	क्षेत्रफल (कठ्ठा)	सम्पर्क व्यक्ति र फोन नं.	दर्ता मिति
३१	सिखाराम थारु	नारायणी	५	मध्यविन्दु न.पा.	२	२	निजीवन धनीको मृत्यु भएको, जग्गा छोराको नाममा नामसारी भएको	२०५११२।५
३२	ओम नारायण थारु	नारायणी	५	मध्यविन्दु न.पा.	१	३.५	९८१२९५११०३	२०५३।१२।५
३३	बाबुराम घिमिरे	कोल्हुवा	१	मध्यविन्दु न.पा.	२	७		२०५४।०१।०९
३४	अर्जुन धिताल	प्रगतिनगर	५	देवचुली न.पा.	११	७	भोलानाथ धिताल ९८४७२४२५१६	२०५४।०२।२७
३५	लक्ष्मी प्रसाद पौडेल	प्रगतिनगर	५	देवचुली न.पा.	११	३.७	९८४७०७३०४८	२०५४।०३।२७
३६	धन कुमारी थापा	कोल्हुवा	१	मध्यविन्दु न.पा.	१	३.७		२०५४।०३।१७
३७	बुद्धिराम खत्री	कोल्हुवा	१	मध्यविन्दु न.पा.	१	३	प्रेम के.सी. ९८४७०२२६५२	२०५४।०३।१७
३८	राम प्रसाद ज्ञवाली	शिवमन्दिर	१	कावासोती न.पा.	२	७.७५	निजीवन धनी तथा जग्गा नभेटिएको	२०५४।०५।१४
३९	रमेश कु. पौडेल	कुमारवर्ती	२	कावासोती न.पा.	२	११	निजीवन धनी तथा जग्गा नभेटिएको	२०५४।०५।१७
४०	धन बहादुर खाम्चा	दुम्किबास	१	विनयी त्रिवेणी गा.पा.	१	१९.८५	घनश्याम खाम्चा ९८५७०८०५८२	२०५४।०५।२४
४१	लक्ष्मी देवी श्रेष्ठ	अग्रौली	७	कावासोती			निजीवन धनी तथा जग्गा नभेटिएको	२०५४।०५।३१
४२	युवराज श्रेष्ठ	शिव मन्दिर	१	कावासोती न.पा.	३		निजीवन धनी तथा जग्गा नभेटिएको	२०५४।०६।१४
४३	दुण्डे मगर	बेनीमणीपुर	१	विनयी त्रिवेणी गा.पा.			निजीवन धनी तथा जग्गा नभेटिएको	२०५४।०६।१४
४४	सागर राणा	अग्रौली	१	कावासोती न.पा.			निजीवन धनी तथा जग्गा नभेटिएको	२०५४।०८।०३
४५	साजा संस्था लिमिटेड	अग्रौली	३	कावासोती न.पा.			निजीवन धनी तथा जग्गा नभेटिएको	२०५४।०८।०५
४६	भोजराज पौडेल	गैडाकोट	८	गैडाकोट न.पा.	८	५	९८५०५४६९०	२०५४।१२।१९
४७	खुमाकान्त पौडेल	गैडाकोट	८	गैडाकोट न.पा.	८	५	९८४५११४८८	२०५४।१२।१९
४८	हरी कुमारी थरुनी	अग्रौली	८	कावासोती न.पा.			निजीवन धनी तथा जग्गा नभेटिएको	२०५५।०२।१७

१५३

नवलपरासी (ब.सु.पू) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२।०८३ देखि ०८६।०८७)

(ङ) अन्य प्रयोजनका लागि भोगाधिकार/हक हस्तान्तरण भएको वन क्षेत्रको विवरण

सि.नं.	अन्य प्रयोजनको लागि वन क्षेत्रको जग्गा उपलब्ध गराइएको निकाय/संस्थाको नाम र ठेगाना	उपलब्ध गराइएको क्षेत्रफल (हे.)			उपलब्ध गराइएको मिति (मन्त्री परिषद्को निर्णय मिति)	अवधी (वर्ष)	राजस्व तारीको विवरण तिरे नतिरेको, तिरेको भए कति रु.	कैफियत
		कुल क्षेत्रफल (हे.)	स्थायी प्रयोजन (हे.)	अस्थायी प्रयोजन (हे.)				
१	नेपाल टेलीभिजन	९ आना	०.०३		६/२६/२०४९	नखुलेको	फाईल नभएको	
२	नेपाल विद्युत प्राधिकरण, अरुणखोला	०.१७ (५ कठ्ठा)	०.१७		६/२९/२०४९	नखुलेको	फाईल नभएको	
३	वि.पी. कोइराला मेमोरियल क्यान्सर अस्पताल	१८-७-१७ विगाहा	१२.५०		६/१८/२०५१	नखुलेको	फाईल नभएको	
४	सुकुम्वासी समस्या समाधान आयोग, नवलपरासी (अरुणखोला राजमार्ग दक्षिण)	१-१३-१८ विगाहा	१.१५		३/१९/२०५२	नखुलेको	फाईल नभएको	
५	सुकुम्वासी समस्या समाधान आयोग, नवलपरासी (अरुणखोला राजमार्ग दक्षिण)	१९-१६-२.५ विगाहा	१३.७		४/१/२०५२	नखुलेको	फाईल नभएको	
६	गा.वि.स.को कार्यालय, तमसरिया (स्वास्थ्य केन्द्र भवन निर्माण)	०.१६ (१५६० व.मी.)	०.१६		५/२३/२०५६	नखुलेको	फाईल नभएको	
७	कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय कृषि बजार केन्द्र, शिवमन्दिर ३, कावासोती	२.६७	२.६७		३/२९/२०६२	नखुलेको	भोगाधिकार दिएको कागजात नखुलेको	
८	कावासोती साना शहरी खानोपानी तथा सरसफाई	१-०७-०४ विगाहा	०.९२		५/२६/२०६३	नखुलेको	फाईल नभएको	
९	हेटौडा वर्दघाट २२० के.भी. (चितवन जिल्ला समेत)	१८-७-३९	१८-७-३९		७/२३/२०६९	नखुलेको	चितवन जिल्ला समेत गरी १९३.१८ हे.	
१०	एन सेल प्रा.लि. (विभिन्न जिल्ला)	१.८	१.८		५/१०/२०७०	नखुलेको	फाईल नभएको	
११	तमसरिया गा.वि.स. कार्यालय, तमसरिया ४	०.४	०.४		२/२९/२०७१	३५	फाईल नभएको	
१२	नवजागरण बहुमुखी क्याम्पस, तमसरिया ७, चोरमारा	०.७५	०.७५		५/१९/२०७१	नखुलेको	फाईल नभएको	

१५५

नवलपरासी (ब.सु.पू. जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको एकीकृत योजना (आ.व.२०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

वरिष्ठ वन अ...

Handwritten signature and official stamp of the Ministry of Forests and Environment, Nepal.

सि.नं.	अन्य प्रयोजनको लागि वन क्षेत्रको जग्गा उपलब्ध गराइएको निकाय/संस्थाको नाम र ठेगाना	उपलब्ध गराइएको क्षेत्रफल (हे.)			उपलब्ध गराइएको मिति (मन्त्री परिषद्को निर्णय मिति)	अवधी (वर्ष)	राजस्व त्रिको विवरण तिरे नतिरेको, त्रिको भए कति रु.	कैफियत
		कुल क्षेत्रफल (हे.)	स्थायी प्रयोजन (हे.)	अस्थायी प्रयोजन (हे.)				
१९	विनयी त्रिवेणी गाउँपालिकाको कार्यालय, दुम्कीबास, नवलपरासी (ब.सु.पू.)लाई प्रशासनिक भवन निर्माण	६ रोपनी (३०५२ वर्ग मिटर)	०.३०५२		४/१०/२०८१	नखुलेको	जग्गा सट्टाभर्ना, वृक्षारोपण तथा स्याहार संभार बापत रु. २१,४३,९२१।५० वन विकास कोषमा जम्मा	वन तथा भूसंरक्षण विभागको नाममा लिखित पारित गरेको घिउखोला वन खण्ड, विनयी त्रिवेणी गा.पा. २
२०	देवचुली १७, ट्रामा सेन्टरको भवन निर्माण	२.००	२.००		४/१४/२०८१	नखुलेको	जग्गा सट्टाभर्ना, वृक्षारोपण तथा स्याहार संभार बापत रु. १,६०,०७,२५०।०० वन विकास कोषमा जम्मा	झरही वन खण्ड, देवचुली १७
२१	नवलपरासी (ब.सु.पू.) को जिल्ला सदरमुकामको भौतिक पूर्वाधार निर्माण, कावासोती न.पा. ०३	कावासोती न.पा. वाड नं. ३ कित्ता नं. १ र २, क्षेत्रफल १७९-२-९-० र ५-५-९.५-०	१२४.८८		९/९/२०८१	नखुलेको		ज्योती कुञ्ज वन खण्ड, कावासोती ३, मालपोत कार्यालय, कावासोतीको च.नं. ८७२३ मिति २०७५/११/१४ को पत्रानुसार नेपाल सरकारको नाम कायम
		कुल जम्मा:	५२४.७२	२५.२५७४				

१५७

 नेपाल सरकार
 वन तथा वातावरण विभाग
 कावासोती न.पा. ०३

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८१/०८३ देखि ०८६/०८७)

(च) वन अतिक्रमण सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	अतिक्रमण भएका स्थानहरू	क्षेत्रफल (हेक्टर)	अतिक्रमण आर्थिक वर्ष	रोकथामका प्रयासहरू
१	बेनीमणीपुर क्षेत्रको उपल्लो सिम्रे, सिद्रेशरी, जुकेटाँडी, रातामाटा टारी, मौलाटाँडी, हर्बले, चुकाहा, हिरौटे, खर्कडाँडा, पहलटाँडी, धुरकोट लामेजुवा	१४८.००	२०३०।३१ देखि ०६३।०६४	गस्ती परिचालन, कानूनी कारवाही, अतिक्रमण वृद्धि हुन सक्ने सम्भावित क्षेत्रहरूमा तारवार
२	दुम्कीबासको दाउनेडाँडा, डाँडाजोरे, कुमालटार, ज्यामिरे, तुलटाँडी, बारघरे, जोगीकुटी, घुम्ती, घुसेडी, सिसेनी, बेलातिचिया, गैरेटोल नयाँ बेलहानीको अरुणखोला, बाहुनीकुना	५.३१	२०३२।३३ देखि ०६३।०६४	बृक्षारोपण गरेको र अन्य क्षेत्रमा अतिक्रमण हटाउन
४	गडारखोला, बसन्तपुर, तम्सरीया, अम्रसा	१०.५	२०३५।३६ देखि ०६८।०६९	पटक-पटक जिल्ला वन
५	तम्सरीया चोरमारा टाँडी, फूलवारी, वनघारी, चोरमारा बजार	१८४.५	२०३१।३२ देखि ०६३।०६४	अतिक्रमण नियन्त्रण तथा ब्यवस्थापन समितिमा
६	कोल्हुवा क्षेत्रको सेतापानी, पैसाडाँडा, वेल्टाँडी, कोल्हुवा, देउआली वेल्हुवा सुन्दरबस्ती	११७.१	२०३७।०३८ देखि ०६३।०६४	छलफल गरि अतिक्रमण हटाउन प्रयास गरेको।
७	रजहर क्षेत्रको आँपचौर, भूताहा, घोडाराही, रजहर बटाँडी, चारघरे, दिव्यपुरीको मृतडखोला, अमरापुरी, भेलनटाँडी, नगरटाँडी, सालघारी, मौलाथुम्की	२२९.००	२०३०।३१ देखि ०६२।०६३	
८	देवचुलीको मुडाँबास, प्रागतिनगर	८३.००	२०३७।०३८ देखि ०६३।०६४	
९	अर्यौली डण्डा वजारबाट उत्तर तर्फ, पिप्रेनी महाराजाको कावासोती चोक, रिठ्ठेयानी, शिवमन्दिर, कोइलापानी, ज्योतिकुञ्ज गुम्बा, गैडाकोट क्षेत्रको केलादी, बृटिस क्याम्प, जयश्री, बेलटाँडी, रासकोट, ढोडेनी, मुकुन्दसेन क्षेत्रको हनुमान मन्दिर, हर्दि, मुकुन्दपुर, थुम्सी, भेडाबारी, भटकुरी, भैंसाबारी	५८६.००	२०३०।३१ देखि ०३५।०३६	
१०	जम्मा	४१६०.४१		

(छ) वन डहेलो सम्बन्धी विवरण (विगत ५ वर्षको)

सि.नं.	आ.व.	क्षती पुगेको वनको क्षेत्रफल (हे.)	अनुमानित घटना संख्या	क्षती भएको विवरण	कैफियत
१	२०७७/०७८	६५००	२३७	मुख्यतया साना वनस्पतिलाई क्षती पुगेको	

वरिष्ठ वन अधिकृत

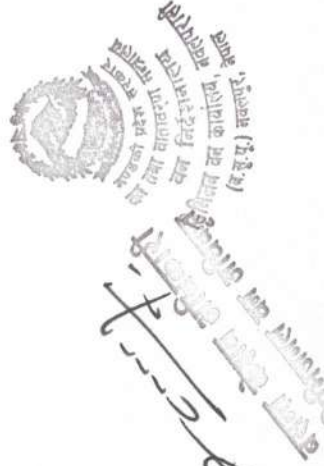
२	२०७८/०७९	६०००	२१०	मुख्यतया साना वनस्पतिलाई क्षती पुगेको
३	२०७९/०८०	७०००	२५०	मुख्यतया साना वनस्पतिलाई क्षती पुगेको
४	२०८०/०८१	५२८०	१८१	१ जनाको मृत्यु
५	२०८१/०८२	१२७७	३७	मुख्यतया साना वनस्पतिलाई क्षती पुगेको
जम्मा		१९५५७	६७८	

वरिष्ठ वन अधिकृत

(ज) वन तथा वन्यजन्तु अपराध/मुद्दा सम्बन्धी विवरण (विगतको ५ वर्षको तथ्याङ्क समेत)

क्र.सं.	उजुरी दर्ता मिति र उजुरीको श्रोत	मुद्दा नं.	मुद्दा दायर मिति	मुद्दाको विषय	प्रतिवादी	मागदावी		वैद सजाय	व्यस्य प्रमाण विवरण	कैफियत
						बिगो/घरौटी	जरिवाना रु.			
१	जमदार भिष्म कुमार भट्टराई समेतको जाहेरी	१/१०	२०७६-०४-३१	नदिजन्य पदार्थ ओसार पसार	धन बहादुर मगर कावासोती ९	५०१००	५०१००		दुष्का, टयाक्टर	डि.व.का. मा पेश
२	स.व.अ.सूर्य सि गुरुङ्ग समेतको जाहेरी	६/१५	२०७७-०२-०२	वन पैदावार हानी नोकसानी	शोभा कुमारी मगर गैडाकोट ३	२९०२३०	१८२२३०	१ वर्ष	काठ	डि.व.का. मा पेश
३	स.व.अ.सूर्य सि गुरुङ्ग समेतको जाहेरी	६/१५	२०७७-०२-०२	वन पैदावार हानी नोकसानी	लाल माया थापा, गैडाकोट ३	२८३३३०	१७५३३०	१ वर्ष	काठ	डि.व.का. मा पेश
४	फरेटर मधुसुधन लामिछाने समेतको जाहेरी	८/१७	२०७७-०२-११	वन पैदावार हानी नोकसानी	क्रान्ती खड्का, सन्त बहादुर गिरी, कावासोती १६	५९८००	जनही ३२८००	जनही ३ महिना	साईकल-२, काठ	डि.व.का. मा पेश

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	उजुरी दर्ता मिति र उजुरीको श्रोत	मुद्दा नं.	मुद्दा दायर मिति	मुद्दाको विषय	प्रतिवादी	मागादाबी		वैद सजाय	वरामद प्रमाण विवरण	कैफियत
						बिगो/धरोटी	जरिवाना रु.			
५	जमदार पदम ब. बोगटी समेतको जाहेरी	१/१८	२०७७-०३-०७	नदिजन्य पदार्थ ओसार पसार	प्रबिन देगा, मान बहादुर मगर, बुत बहादुर देगा विनयीत्रिबेणी १	१४०६८०	जनही ४५६० बोझ बहाक वापत प्रविण देगा मगर २ मान बहादुर गाहा मगरबाट जनही रु.५००००	जनही १ महिना	ट्याक्टर, मिस्कट	डि.ब.का. मा पेश
६	स.ब.अ.ज्योती प्र. कोइराला समेतको जाहेरी	१०/१९	२०७७-०३-०८	वन पैदावार हानी नोकसानि	चक्रपाणी साखी, चेत बहादुर मगर देवचुली ३	१७८०००	जनही रु.१० हजार बोझ बाहक वापत चेत बहादुर मगरबाट रु.५० हजार	जनही ६ महिना	ट्याक्टर, काठ	डि.ब.का. मा पेश
७	स.ब.अ.शिव प्रसाद श्रेष्ठ समेतको जाहेरी	१/२०	२०७७-०४-२२	सिसौ काठ ओसार पसार	दधीराम सापकोटा, कावासोती ३	३७९२५	३९२५ बोझ बहाक वापत रु.२५०००	१ महिना	मोटरसाइकल, काठ	डि.ब.का. मा पेश
८	स.ब.अ.महा प्रसाद ओझा समेतको जाहेरी	२/२१	२०७७-०४-२३	विना इजाजत जंगली बढेल वच्च ओसार पसार	हिमाल नेपाली, तिलक कुमाल, पूर्ण बहादुर कुमाल कावासोती १	५७०००	जनही रु.१००००	जनही १ महिना कैद	बढेलको वच्चा-५	डि.ब.का. मा पेश

श्री तथा वातावरण पोखरा, नेपाल

27

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	उजुरी दर्ता मिति र उजुरीको श्रोत	मुद्दा नं.	मुद्दा दायर मिति	मुद्दाको विषय	प्रतिवादी	सागदाबी		वरामद प्रमाण विवरण	कैफियत
						जिवो/धरोटी	जरिवाना रु.		
९	स.व.अ.हरि प्रसाद गौतम समेतको जाहेरी	३/२२	२०७७-०५-०३	विना इजाजत नदिजन्य पदार्थ ढुङ्गा ओसार पसार	सुरज श्रेष्ठ, खर ब. महतो, गुन बहादुर बाहोरा, तिलकराम महतो, विष्णु कुमार श्रेष्ठ कावासोती ३	५५७०००	जनही रु.१००० बोझ बहाक बापत खर नारायण महतोबाट रु.१ लाख दुई हजार, गुनु बहादुर बाहोराबाट रु.५० हजार र विष्णु कुमार श्रेष्ठबाट रु.४ लाख	टयाक्टर, ढुङ्गा	डि.व.का. मा पेश
१०	जमदार महराज शर्मा समेतको जाहेरी	४/२३	२०७७-०५-०५	नदिजन्य पदार्थ ओसार पसार	राम प्रसाद चौधरी मध्यविन्दु १५	५१०००	रु.१००० बोझ बहाक बापत रु.५० हजार	टयाक्टर, ढुङ्गा	डि.व.का. मा पेश
११	अ.अ.जुन प्रसाद सापकोटा समेतको जाहेरी	५/२४	२०७७-०५-१०	नदिजन्य पदार्थ ओसार पसार	जिवन पुन, रोशन पुन विनयीत्रिवेणी १	५१०००	रोशन पुन सगरलाई रु.१००० र बोझ बहाक बापत रु.५० हजार	टयाक्टर, बालुवा	डि.व.का. मा पेश
१२	प्र.ना.नि.लेखनाथ सिग्देल समेतको जाहेरी	६/२५	२०७७-०५-२१	विना इजाजत साल जातको पात ओसार पसार	सुनील नेपाली गैडाकोट ४, कुष्ण भुजेल गैडाकोट ३	सुनील नेपालीबाट रु. १३२००	जनही रु.४२००	मोटरसाइकल, काठ	डि.व.का. मा पेश

१६९

राष्ट्रिय वन विभाग
वन तथा वातावरण
सुनसरी

सुनील नेपाली
गैडाकोट ४

कुष्ण भुजेल
गैडाकोट ३

नवलपरासी (ब.सु.पु. जिल्ला)को राष्ट्रिय वनको आवश्यक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

87

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	उजुरी दर्ता मिति र उजुरीको श्रोत	मुद्दा नं.	मुद्दा दायर मिति	मुद्दाको विषय	प्रतिवादी	सागदाबी			बराबर प्रमाण विवरण	कैफियत
						विगो/घरौटी	जग्गिबाना रु.	कैद सजाय		
१३	जमदार महाराज शर्मा समेतको जाहेरी	७/२६	२०७७-०५-२५	विना इजाजत नदिजन्य पदार्थ ढुङ्गा ओसार पसार	बिम बहादुर परियार कावासोती १६	५१०००	रु.१०००० बोझ बाहक बापत रु.५० हजार	कैद सजाय	टयाक्टर, ढुङ्गा	डि.व.का. मा पेश
१४	सौलाकाली सा.व.उ.स.का अध्यक्ष कासीनाथ कंडेलको जाहेरी	८/२७	२०७७-०६-१६	विना इजाजत साल जातको रुख काटेको	खेम बहादुर फ्याली, पूर्ण बहादुर फ्याली, विक्रम राना मगर गैडाकोट ३	१२१८९०	जनही रु.१३६३०	जनही ३ महिना कैद	बन्चरो, काठ	डि.व.का. मा पेश
१५	फरेष्टर मधुसुधन लामिछाने समेतको जाहेरी	९/२८	२०७७-०६-२२	विना इजाजत साल जातको रुख काटी ओसार पसार	संजय परियार, भिम बहादुर कुवर राज कुमार श्रेष्ठ, सुरज परियार, घनश्याम महतो कावासोती १७	१७६०००	जनही रु.८२००	जनही ३ महिना कैद	साईकल, गोलिया काठ	डि.व.का. मा पेश
१६	अ.अर्जुन प्रसाद सापकोटा समेतको जाहेरी	१०/२९	२०७७-०६-२९	बन्यजन्तुको आखेटोपहार ओसार पसार	तारालाल पुरी, गुल्मी, सबुद्ध पोखरेल, पाल्पा, विष्णु प्रसाद पौडेल पाल्पा	२७२०००	जनही रु.२० हजार	जनही ६ महिना कैद	बंदेलको मासु र कार जिप	डि.व.का. मा पेश
१७	स.व.अ.कुलचन्द्र दवाडी समेतको जाहेरी	११/३०	२०७७-११-१७	साल जातको रुख काटी ओसार पसार	सन्त ब. सारु मगर, मोहन सारु, विर ब. सारु, यम ब. सारु, मोहन दै, मन बहादुर सोमै, देब बहादुर सोमै, बुढीराम ढेगा विनयीविखेनी २	६६९००			जिप र काठ	डि.व.का. मा पेश

87

नवलपरासी (ब.सु.पु.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवाधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२।०८३ देखि ०८६।०८७)

१२

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	उजुरी इर्ता मिति र उजुरीको श्रात	मुद्दा नं.	मुद्दा दायर मिति	मुद्दाको विषय	प्रतिवादी	मागवाची			ब्रामद प्रमाण विवरण	कैफियत
						बिगो/घरौटी	जतिवना रु.	कैद सजाय		
१८	वौदीकाली गा.पा.बडा नं.६ का जनता तथा बुद्धीजीवीको निवेदन समेतको जाहेरी	१२/३१	२०७७-११-१८	विना इजाजत साल जातको रुख काटेको	तारा ब. पुरामी, झमन सि सिजाली, चन्द्र ब. आले, मोतीलाल आले, वौदीकाली ६	३१५५१५	जनही रु. २४८७८/७४	जनही ६ महिना कैद	काठ र दाउरा	डि.व.का. मा पेश
१९	अ.अमृत जावली जाहेरीले	१३/३२	२०७७-११-२५	विना इजाजत साल जातको काठ संचय गरेको	नारायण प्र. सापकोटा विनयीत्रिवेणी ३	२०८३३८	१००३३८	१ वर्ष	काठ	डि.व.का. मा पेश
२०	जमदार महाराज शर्मा समेतको जाहेरी	१४/३३	२०७७-११-२६	विना इजाजत साल जातको काठ ओसार पसार	सुदिप वि.क., झम ब. घर्ति, महेश प्रसाद यादव, प्रकाश सुनार, किरण हितान, कावासोती १	४२००००	जनही रु.१० हजार बोझ बहाक वापत प्रकाश सुनार र किरण हितानबाट जनही रु.५० हजार	जनही ६ महिना कैद	टयाक्टर र काठ	डि.व.का. मा पेश
२१	जि.प्र.का.नवलपुरको च.नं.३००१ मिति २०७७/१२/०६ को पत्र जाहेरी	१५/३४	२०७७-१२-१७	विना इजाजत काठ ओसार पसार	नविन दर्जी, राम बहादुर थापा कावासोती ५	६५८८०	जनही रु.५९४०	जनही ३ महिना कैद	मोटरसाइकल,काठ	डि.व.का. मा पेश
२२	अ.अर्जुन प्रसाद सापकोटा समेतको जाहेरी	१६/३५	२०७७-१२-२५	विना इजाजत साल जातको काठ ओसार पसार	डोल बहादुर कुमाल, बल राम सोती मध्यविन्डु २	१७९९९२	जनही रु.३७९९६ बोझ बहाकको थप रु.५००००	जनही ३ महिना कैद	बोलरो र काठ	डि.व.का. मा पेश
२३	प्र.चौकी हुस्केकोटको पत्र जाहेरीले	१७/३६	२०७७-१२-२७	विना इजाजत साल जातको काठ ओसार पसार	फत्त बहादुर सारु, खेम बहादुर सुनारी हुस्केकोट २	११६७५०	जनही रु.३९७५० फत्त बहादुर सारु वाट बोझ बहाकको हकमा थप रु.५००००	जनही ३ महिना कैद	टयाक्टर र काठ	डि.व.का. मा पेश

१६३

नवलपरासी (व.सु.पु. जिल्ला)को राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०७७-१०/७३ देखि ०८६।०८७)

क्र.सं.	उजुरी दर्ता मिति र उजुरीको श्राव	मुद्दा नं.	मुद्दा दायर मिति	मुद्दाको विषय	प्रतिवादी	मागादाबी		व्यंगो/धरोटी	कैद सजाय	व्ययमद प्रमाण विवरण	कैफियत
						जतिबाना रु.	जतिबाना रु.				
२४	स.व.अ.ठाकुर प्र. बाले समेतको जाहेरी	१८/३७	२०७८-०१-२१	विना इजाजत साल जातको रुख कटान गरेको	टिकाराम महतो, ईतर सणी महतो मध्यविन्दु १	२८७२०५	जनही रु.१७९२०५	१ वर्ष	काठ	डि.व.का. मा पेश	
२५	जि.प्र.का.नवलपुरको च.नं.५५४३ मिति २०७८/३/१८ को पत्र जाहेरी	१९/३८	२०७८-०३-३०	विना इजाजत साल जातको काठ ओसार पसार	शिव परियार, चोक नारायण दमै, कावासोती ३	१७८०००	जनही रु.१०००० बोझा बहाकको थप जतिबाना रु.५००००	जनही ६ महिना कैद	टयाक्टर र काठ	डि.व.का. मा पेश	
२६	जि.प्र.का.न.प.को च.नं.५४८० मिति २०७८/३/१४ को पत्र जाहेरी	२०/३९	२०७८-०३-३०	विना इजाजत साल जातको काठ ओसार पसार	अमर दमाई, गणेश दमै गैडाकोट ५	१२८०००	जनही रु.१००००	६ महिना कैद	मोटरसाइकल, काठ	डि.व.का. मा पेश	
२७	स.व.अ.सूर्य सि गुरुङ्ग समेतको जाहेरी	१/४०	२०७८-०५-०३	विना इजाजत साल जातको रुख कटानी गरेको	भानु भक्त तिमिल्सिना, चन्द्रिका गुप्ता, बोधीमाई ५	२८९०००	जनही रु.१८१०००	जनही १ वर्ष कैद	मिनी ट्रक र काठ	डि.व.का. मा पेश	
२८	जि.प्र.का.न.प.पूर्व प्र.ह. गणेश वस्नेत समेतको जाहेरी	२/४१	२०७८-०५-०८	विना इजाजत साल जातको रुख काटी ओसार पसार	उत्तमराज महतो, सन्तोष नेपाली, कमलराज कुमाल, गोपाल नेपाली, सन्तोष परियार, सूर्य परियार मध्यविन्दु ६	४१७७८०	जनही रु.८५२६०	जनही ६ महिना	टयाक्टर र काठ	डि.व.का. मा पेश	
२९	ई.प्र.का.दुम्कीवासको प्र.स.नि.प्रेम प्र. पोखरेल समेतको जाहेरी	३/४२	२०७८-०५-१५	विना इजाजत साल जातको काठ ओसार पसार	अमर बहादुर थारु, सुरेश चौधरी, दर्पण थनेत, विवश महतो, सन्तोष चौधरी, मध्यविन्दु २	२२१७१६	जनही रु.३३५७२	जनही ३ महिना कैद	पिकअप र चिरान काठ	डि.व.का. मा पेश	

१६५

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	उजुरी दर्ता मिति र उजुरीको श्रोत	सुधा नं.	मुद्दा दायर मिति	मुद्दाको विषय	प्रतिवादी	मागदाजी			वसमद प्रमाण विवरण	कैफियत
						विगो/घरौटी	जरिवाना रु.	कैद सजाय		
३०	ई.प्र.का.दुम्कीवासको प्र.नि.हिकमत व. थापा समेतको जाहेरी	४/४३	२०७८-०६-२०	विना इजाजत साल जातको काठ ओसार पसार	चुडामणि चौधरी, विनयीत्रिवेणी-४	१७४४४०	रु.७०४४०	६ महिना कैद	टयाक्टर र काठ	डि.व.का. मा पेश
३१	स.प.अ.दुर्गादत्त कडेल समेतको जाहेरीले	५/४४	२०७८-०७-१५	विना इजाजत मुगाको चोरी शिकारी	इष्टरी पजियार विनयीत्रिवेणी ३	७४०००	रु.२००००	६ महिना कैद	०.५ के.जि मासु	डि.व.का. मा पेश
३२	जि.प्र.का.नवलपुर पूर्वको च.नं. २२८० मिति २०७८/८/१४ पत्र समेतको जाहेरी	६/४५	२०७८-०८-२१	विना इजाजत सिर्सो काठ ओसार पसार	रेशम कुमाल, मोतीलाल राना मगर, यम बहादुर सारु मगर कावासोती ५	८७९७४	रु.३६५८२ रेशम कुमालबाट बोझ बहाक बापत रु.५००००	जन्ही १ महिना कैद	टयाक्टर र काठ	डि.व.का. मा पेश
३३	प्र.ना.नि. मोहन थापा समेतको जाहेरी	७/४६	२०७८-०९-१४	विना इजाजत वन पैदावार ओसार पसार	कृष्ण भुतेल, प्रेम नारायण महतो, मध्यविन्दु ६	१७८०००	जन्ही रु.१० हजार बोझ बहाक बापत कृष्ण भुतेलबाट जन्ही रु.५० हजार	६ महिना कैद	टयाक्टर र काठ	डि.व.का. मा पेश
३४	स.व.अ.प्रेम व. महतो समेतको जाहेरी	८/४७	२०७८-१०-०६	विना इजाजत साल जातको काठ ओसार पसार	बम बहादुर सोमै हुसेकोट २	६५७७०	रु.३८७७०	३ महिना कैद	काठ	डि.व.का. मा पेश
३५	प्र.स.नि.प्रेम बहादुर राना समेतको जाहेरी	९/४८	२०७८-१०-२४	जंगली बदेल मारी ओसार पसार विक्री वितरण	प्रभु डोम, बल्लु डोम प्रतापपुर ७	१४८०००	जन्ही रु.२००००	जन्ही ६ महिना कैद	मासु र गाडी	डि.व.का. मा पेश
३६	स.व.अ.ज्योती प्र. कोइराला समेतको जाहेरी	१०/४९	२०७८-१०-२५	विना इजाजत साल जातको रुख काटेको	वित्र बहादुर खड्का बुलिइटार ६	३५०७२	रु.८०७२	३ महिना कैद	काठ	डि.व.का. मा पेश
३७	प्र.नि.लक्ष्मी पाण्डे खनाल समेतको जाहेरी	११/५०	२०७८-११-११	विना इजाजत वन पैदावार विक्री वितरण	टिकाराम वाचे, बुलिइटार २	१३७५२९.५			काठ	डि.व.का. मा पेश

१६५

नवलपरासी (ब.सु.पू) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक वनको आवाधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

नेपालको प्रवेश
वन तथा वातावरण
पोखरा, नेपाल

वरिष्ठ देव

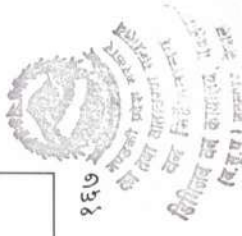
क्र.सं.	उजुरी दर्ता मिति र उजुरीको श्रोत	मुद्दा नं.	मुद्दा दायर मिति	मुद्दाको विषय	प्रतिवादी	मागदाबी		बराबद प्रमाण विवरण	कैफियत
						विगो/घरौटी	जर्िवाना रु.		
३८	प्र.ह.मिनराज चौधरी समेतको जाहेरी	१२/५१	२०७८-११-१५	विना इजाजत काठ ओसार पसाल	सुरेन्द्र प्रसाद महतो, हरि महतो, धन बहादुर थापा मध्यविन्दु ५	२९२०००	जनही रु.१० हजार बोझ बाहक वापत सुरेन्द्र प्रसाद महतो र हरि महतोबाट जनही रु.५० हजार	टयाक्टर र काठ	डि.व.का. मा पेश
३९	प्र.स.नि.प्रेम बहादुर राना समेतको जाहेरी	१३/५२	२०७८-११-२६	विना इजाजत इयालको पल्ला ओसार पसार	खेम बहादुर कुमाल, लक्ष्मी श्रेष्ठ विनय त्रिवेणी ४	१७८०००	जनही रु.१००००० रु.१००००० खेम बहादुर कुमालबाट बोझ बाहक वापत रु.५० हजार	इयालको पल्ला	डि.व.का. मा पेश
४०	अ.सन्तोष मिश्र समेतको जाहेरी	१४/५३	२०७८-१२-०८	विना इजाजत वन पैदावार ओसार पसार	लक्ष्मण यादव, सुस्ता ४	११४०००	रु.१००००० बोझ बाहक वापत रु.५००००	टयाक्टर र काठ	डि.व.का. मा पेश
४१	जमदार रामनाथ सुवेदी समेतको जाहेरीले	१५/५४	२०७९-०२-२६	विना इजाजत साल जातको काठ लुकाइ छिपाइ राखेको	रमेश सिंह ठगुना, कावासोती १	६८०००	रु.४१००००	पावर चेन्स-२२ काठ	डि.व.का. मा पेश
४२	प्र.ना.नि.सूर्य ब.काकी समेतको प्रतिवेदन जाहेरी	१६/५५	२०७९-०२-२७	विना इजाजत काठ ओसार पसाल	शितल दराई बौदीकाली २	९०८२७.५	रु.१३८२७/५० बोझ बाहक वापत रु.५००००	टयाक्टर र काठ	डि.व.का. मा पेश
४३	प्र.स.नि.भोज ब.पाण्डे क्षेत्री समेतको प्रतिवेदन जाहेरी	१७/५६	२०७९-०३-०१	विना इजाजत साल जातको काठ ओसार पसार	हिमाल परिवार बौदीकाली २	९९८६२	रु.२२८६२ बोझ बाहक वापत रु.५००००	टयाक्टर र काठ	डि.व.का. मा पेश
४४	जि.प्र.का.न.प.पूर्वको च.नं. १४७ मिति २०७९/४/१० को पत्र जाहेरी	१/५७	२०७९-०४-२२	विना इजाजत सालको पात ओसार पसार	ज्ञान बहादुर भण्डारी, ऋषु गिरी कावासोती ८	२२०००	जनही रु.१००० ज्ञान बहादुर भण्डारीबाट	बोलोरो र सालको पात	डि.व.का. मा पेश

१६६

नवलपरासी (ब.सु.पु.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०७२/०८ देखि ०८६/०८७)

मण्डवी प्रदेश सरकार
शान तथा वातावरण
मन्त्रालय

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	उजुरी दर्ता मिति र उजुरीको श्रोत	मुद्दा नं.	मुद्दा दायर मिति	मुद्दाको विषय	प्रतिवादी	मागदात्री		व्यवसाय प्रमाण विवरण	कैफियत
						बिगो/घरौटी	जरिवाना रु.		
४५	अमरज्योती सा.व.उ.स.को च.नं.२ मिति २०७९/४/१८ को पत्र समेतको प्रतिवेदन जाहेरी	२/५८	२०७९-०५-१२	विना इजाजत सालको काठ ओसार पसार	अगोन्द्र माझी, नर बहादुर परियार देवचुली २	९८८९०	जनही रु. २१८९० र ओगोन्द्र माझीबाट बोझ बाहक वापत रु.५००००	टयाक्टर र काठ	डि.व.का. मा पेश
४६	स.व.अ.ज्योती प्र. कोइराला समेतको जाहेरी	३/५९	२०७९/६/३१	विना इजाजत साल जातको रुख काटेको	मुकुन्द राज पौडेल, देवचुली १७	११६३५	रु.२६३५	काठ	डि.व.का. मा पेश
४७	अस्थायी प्रहरी पोष्ट हुस्केकोट-४ को २०७९/७/२२ को पत्र जाहेरी	४/६०	२०७९-०७-२५	विना इजाजत कोइला गोल ओसार पसार	धमन थापा, हुस्केकोट ४	११०००	रु.१००० र बोझ बाहक वापत रु.१००००	टयाक्टर र कोइला	डि.व.का. मा पेश
४८	स.व.अ.कुलचन्द्र दवाडी समेतको जाहेरी	५/६१	२०७९-०९-०८	वन पैदावार हानी नोकसानी	राज कुमार नेपाली, धन बहादुर वि.क., कुमार पुन, विनयीत्रिवेणी २	१८६०००	जनही रु.३५०००	काठ	डि.व.का. मा पेश
४९	ई.प्र.का.गौडाकोटको च.नं.१०१३ मिति २०७९/९/७ को पत्र जाहेरी	६/६२	२०७९-०९-१२	वन पैदावार ओसारपसार	मुकुन्द प्रसाद शर्मा, मकबुल भाडारी गौडाकोट ५	२७३४०	जनही रु.४६७०	हाते आरा र काठ	डि.व.का. मा पेश
५०	मध्यविन्दु साझेदारी वन व्यवस्थापनको पत्र जाहेरी	७/६३	२०७९-०९-२८	वन क्षेत्रको वन पैदावार हानी नोकसानी	हायराम थारु, छानराम महतो, केदार महतो, कृष्ण महतो, मध्यविन्दु १	हायराम थारुबाट रु.२३११०० अन्य फरार	रु.१२१६००	काठ	डि.व.का. मा पेश
५१	स.व.अ.लिलाराज खकुराल समेतको जाहेरी प्रतिवेदन	८/६४	२०७९-१०-१९	सामुदायिक वनमा विधान र कार्ययोजना विपरित बाटो निर्माण	दिपक भट्टराई, होम बहादुर लुङ्ग्रेली, इन्द्र बहादुर झेडी,	२८२४०९			डि.व.का. मा पेश

नवलपरासी (ब.सु.पु) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

१६७

Handwritten signature and official stamp of the Government of Nepal, Ministry of Forests and Environment.

वरिष्ठ वन आधकृत

क्र.सं.	उजुरी दर्ता मिति र उजुरीको श्रोत	सुद्दा नं.	सुद्दा दायर मिति	सुद्दाको विषय	प्रतिवादी	मागदात्री			व्रतमद प्रमाण विवरण	कैफियत
						बिगो/घरौटी	जरिवाना रु.	कैद सजाय		
५२	ई.प्र.का.दुम्कीवासको पत्र जाहेरीले	९/६५	२०७९-१०-२०	गरी वन पैदावार हानीनेक्सानी	भिमदत्त दवाडी, मोहन बहादुर आले, कमला गिरी, सुमित्रा आले, बुढीसरा अस्लामी, बेलमाती नेपाली, तेज बहादुर गुरुङ, भोज कुमारी राउल, ज्ञानीमाया राईमगर, गोमती अस्लामी, देबचुली ९	५४७५०	रु.२००००	६ महिना कैद	मासु	डि.व.का. मा पेश
५३	ई.प्र.का.गौडाकोटको प्र.नि. रिता पौडेल समेतको जाहेरी	१०/६६	२०७९-१०-२७	जंगली बदेल मासु ओसार पसार	रविन रानाभाट ऋषिड राजु परियार, दुर्गा बहादुर सुनारी, किसान भुजेल, प्रेम कुमार डिसुवा मगर गौडाकोट ४	१४३०८०	जनही रु.८७७०	जनही ३ महिना कैद	काठ	डि.व.का. मा पेश
५४	वि.प्र.का.न.प.पूर्वको च.नं. ३३०६ मिति २०७९/१०/२६ को पत्र जाहेरी	११/६७	२०७९-११-१०	रा.व.क्षेत्रको वन पैदावार ओसार पसार	डोल राज लम्का, हुस्केकोट ४	६१४३५	रु.१८४३५ बोझ बापत रु.२५०००	२ महिना कैद	टयाक्टर र काठ	डि.व.का. मा पेश
५५	प्र.ना.नि. ढाकाराम लामिछाने समेतको प्रतिवेदन जाहेरी	१२/६८	२०७९-११-२१	विना ईजाजत साल जातको काठ ओसार पसार	नेत्र बहादुर चौधरी, मध्यविन्दु १५	९८४३७	रु.२१४३७ बोझ बापत थप रु.५००००	३ महिना कैद	टयाक्टर र काठ	डि.व.का. मा पेश

४७

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	उजुरी दर्ता मिति र उजुरीको श्रोत	सुदा नं.	सुदा दायर मिति	मुद्दाको विषय	प्रतिवादी	सागदाबी			व्ययमाद प्रमाण विवरण	कैफियत
						बिगो/धरोटी	जतिबाना रु.	कैद सजाय		
५६	जमदार रामनाथ सुवेदी समेतको जाहेरीले	१३/६९	२०७९-१२-२६	विना इजाजत साल चिरान काठ ओसार पसार	लक्ष्मण श्रेष्ठ, हरि थापा कावासोती १	१२८१३६	जनही रु.१२०६८ बोझ बहाक वापत लक्ष्मण श्रेष्ठबाट रु.५००००	जनही ३ महिना कैद	अटो रिक्सा र काठ	डि.व.का. मा पेश
५७	जि.प्र.का.न.प.पूर्वको च.नं.३३९१ मिति २०७९/११/७को पत्र जाहेरी	१४/७०	२०७९-१२-२९	वन क्षेत्रको वन पैदावार हानी नोक्सानी	कृष्ण प्रसाद कलवार, कावासोती ३	४८४३०	रु.२१४३०	३ महिना कैद	काठ	डि.व.का. मा पेश
५८	अस्थायी प्रहरी पोष्ट वेल्डिहाको प्रतिवेदन जाहेरी	१५/७१	२०८०-०२-११	विना इजाजत वन पैदावार ओसार पसार	कृष्ण गोपाल कोजु, शेर बहादुर राहा,	१३७५००	जनही रु.३४७५० र शेर बहादुर गाहाबाट बोझ बहाक वापत रु.५००००	जनही १ महिना कैद	बोलरो जप र काठ	डि.व.का. मा पेश
५९	जमदार रामनाथ सुवेदी समेतको जाहेरीले	१६/७२	२०८०-०२-१७	विना इजाजत ढुङ्गा संकलन तथा ओसार पसार	रोजन घर्ती, कावासोती १	६००५९.५	रु.१०५९/५० बोझ बहाकको हकमा रु.५००००	१ महिना कैद	ट्याक्टर र ढुङ्गा	डि.व.का. मा पेश
६०	जमदार रामनाथ सुवेदी समेतको जाहेरीले	१७/७३	२०८०-०२-२५	नदिजन्य पदार्थ ओसार पसार	कृष्ण कंडेल बौदीकाली १	१५०५९.५	रु.१०५९/५० बोझ बहाकको हकमा रु.५०००	१ महिना कैद	ट्याक्टर र ढुङ्गा	डि.व.का. मा पेश
६१	स.व.र. रामनाथ सुवेदीको जाहेरी प्रतिवेदनले	१/७४	२०८०-०५-२७	नदिजन्य पदार्थ ओसार पसार	आयुष साकी बुलिङ्टार ६	२५७४१.६५	रु. ७४१/६५ बोझ बहाकको हकमा रु.२५०००		ट्रली ट्याक्टर, बालुवा	डि.व.का. मा पेश
६२	स.व.र. रामनाथ सुवेदीको जाहेरी प्रतिवेदनले	२/७५	२०८०-०५-३१	नदिजन्य पदार्थ ग्रोभल ओसार पसार	देव बहादुर सिजाली मध्यविन्दु १३	२५९५३.३५	रु.९५३/५५ बोझ बहाकको हकमा रु.५००००		ट्रली ट्याक्टर, ग्रोभल	डि.व.का. मा पेश

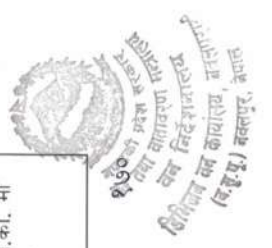
१६९

नेपालको प्रवेश द्वार तथा वातावरण
वरिष्ठ वन अधिकृत
(ब.स.प.)

नवलपरासी (ब.स.पू) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना संहिताको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८०/२०८३ देखि ०८६१०७)

12

वरिष्ठ वन अधिकृत

शुद्धता प्रवेष्टन
शुद्धता वातावरण
शुद्धता वातावरण पोखरा, नेपाल

क्र.सं.	उजुरी दर्ता मिति र उजुरीको श्रोत	मुद्दा नं.	मुद्दा दायर मिति	मुद्दाको विषय	प्रतिवादी	मागदाबी		वरामद प्रमाण विवरण	कैद सजाय	कैफियत
						विगो/धरोटी	जरिवाना रु.			
६३	सा.व.र. रामनाथ सुवेदीको जाहेरी प्रतिवेदनले	३/७६	२०८०-०६-०८	नदिजन्य पदार्थ ढुङ्गा, प्राम्बल ओसार पसार	अर्जुन पुन, टंक प्रसाद थापा मगर कावासोती ५	५१६७७.४४	टंक प्रसाद थापा मगरलाई रु.८८२/८६ र अर्जुन पुनबाट ७९४/५८ बोझ वहाक वापत जनही रु.२५०००	टूली ट्याक्टर, ढुङ्गा प्राम्बल		डि.व.का. मा पेश
६४	विष्णुमगर सा.व.उ.को पत्र जाहेरीले	४/७७	२०८०-०६-२६	विना ईजाजत रुख कटान तथा ओसारपसार	दिल बहादुर कुमाल, सन्त बहादुर कुमाल, रवि विक, आर्इत बहादुर कुमाल	९६०००	जनही रु.१०५००	साईकल, आरा, सालको गोलिया	आइत बहादुर कुमाल र रवि विक. लाई जनही २ महिना तथा डिल बहादुर कुमाल र सन्त बहादुर कुमाललाई जनही १ महिना कैद	डि.व.का. मा पेश
६५	सूर्य सि गुरुङ्ग समेतको प्रतिवेदनले	५/७८	२०८०-०७-२३	राष्ट्रिय वन क्षेत्रको रुख कटान	ठाकुर प्रसाद रिमाल, गौडाकोट ३	४२९९३	रु.३३९९३	सालको गोलिया	१ महिना कैद	डि.व.का. मा पेश
६६	जमदार पदम ब. बोगटी समेतको जाहेरी प्रतिवेदन	६/७९	२०८०-०९-२०	वन क्षेत्रबाट वाने खोलाबाट गिद्धी संकलन तथा ओसार पसार	भिम बहादुर परियार कावासोती १६ वर्ष २१	२६०००	रु.१००० बोझ वहाक वापत रु.२५०००	गिद्धी		डि.व.का. मा पेश
६७	जमदार बल बहादुर राना समेतको प्रतिवेदन	१/८०	२०८१/०४/१४	विना ईजाजत अवैध रुपमा काट कटान तथा ओसार पसार गरेको	राम कृष्ण सुनार वर्ष ४१ कावासोती १ महेन्द्र सुनार वर्ष	१६५०००	जनही रु.२८००	बोलेरो गारी लु १ च ४४८७	जनही ३ महिना कैद	डि.व.का. मा पेश

नवलपरासी (ब.सु.पू) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८०/२०८३ देखि ०८६।०८७)

17

वरिष्ठ वन अधिकारी

क्र.सं.	उजुरी दर्ता मिति र उजुरीको श्रोत	मुद्दा नं.	मुद्दा दायर मिति	मुद्दाको विषय	प्रतिवादी	सागदाबी		वरामद प्रमाण विवरण	कैफियत
						जिरिवाना रु.	कैद सजाय		
६८	ब.अ.दुर्गा दत्त कंडेलको जाहेरी प्रतिवेदन	२/८१	२०८१/०८/२५	विना इजाजत वन पैदावार कटान गरी लुकाई छिपाइ राखेको	२५ कावासोती ६ उमान सि सुनार वर्ष ३० कावासोती ६ एक नाथ सुवेदी भन्ने एक नाथ उपाध्याय वर्ष ८१ गैडाकोट ३	५७६८३०	१ महिना कैद	विराम काठ ५३ थानको २७.७५	डि.व.का. मा पेश
६९	जमदार रामनाथ सुवेदी समेतको जाहेरीले	३/८२	२०८१/११/२३	अवैध रुपमा विना इजाजत नदीजन्म पदार्थ बालुवा ओसारपसार गरेको	चोक बहादुर कुमाल रामपुर २ पाल्पा	१०००		रु.८४०	डि.व.का. मा पेश
७०	वन अधिकृत शिशिर लम्साल समेतको प्रतिवेदन जाहेरी	०८१-८२-०००३	२०८१-०५-२५	विना इजाजत अवैध रुपमा खयर रुख कटान तथा ओसार पसार गरेको	विनयी लामिछाने बौदीकाली १ र देविलाल श्रेष्ठ बौदीकाली १				नवलपुर जिल्ला अदालत
७१	वन अधिकृत शिशिर लम्साल समेतको प्रतिवेदन जाहेरी	०८१-८२-०००१	२०८१-०५-०५	विना इजाजत अवैध रुपमा खयर रुख कटान तथा ओसार पसार गरेको	दिल बहादुर दर्जी बुलिङटार ६				नवलपुर जिल्ला अदालत
७२	वन अधिकृत सुवास अधिकारी समेतको प्रतिवेदन जाहेरी	०८१-८२-०००२	२०८१-०५-१६	अवैध रुपमा खयर रुखहरु काटेको	हरिराम ढकाल र श्याम बहादुर दर्लामी मगर बुलिङटार ६				नवलपुर जिल्ला अदालत
७३	वन अधिकृत दुर्गादत्त कंडेल समेतको जाहेरी प्रतिवेदन	०८१-८२-०००५	२०८१-१०-१८	विना इजाजत राष्ट्रिय वनबाट वन पैदावार कटान गरी ओसार पसार गरेको	धने साकी समेत २० जना गैडाकोट ६				नवलपुर जिल्ला अदालत
७४	शखदेव हसौरा सा.व.उ.समूह कावासोती ४ को च.नं. ६ मिति २०८२/०४/१४	०८१-८२-०००१	२०८२-०५-०४	राष्ट्रिय वन फाइने र अधिक्रमण गरेको	केशव प्रसाद रेग्मी				नवलपुर जिल्ला अदालत

१७१

वरिष्ठ वन अधिकारी
वन तथा वातावरण
नेपाल

नवलपरासी (ब.सु.पु) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२/१०८३ देखि ०८६/१०८७)

(झ) वृक्षारोपण सम्बन्धी विवरण (विगत ५ वर्षको)

सि.नं.	आ.व.	वृक्षारोपण क्षेत्रफल (हे.)	रोपण भएको मुख्य प्रजाति	कैफियत
१.	२०७७/०७८	१०.०	काष्ठजन्य, जडीबुटीजन्य, सौन्दर्यमूलक तथा फलफूलजन्य	
२.	२०७८/०७९	६.८		
३.	२०७९/०८०	९.५		
४.	२०८०/०८१	४३.०		
५.	२०८१/०८२	२०.०		
जम्मा		८९.३		

१७

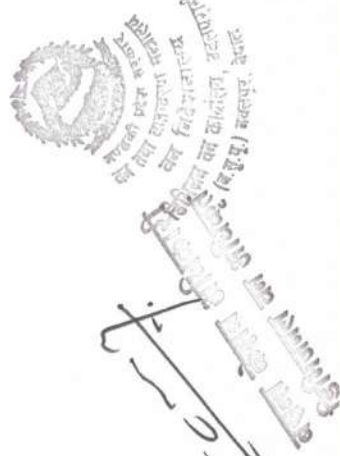
वरिष्ठ वन अधिकृत

(ञ) विरुवा उत्पादन नर्सरीको विवरण

(अ) विरुवा उत्पादन सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	आ.व.	विरुवा उत्पादन संख्या	उत्पादन भएका मुख्य प्रजाति	कैफियत
१	२०७७/७८	२१३१६९	तेजपात, बरौं, किम्बु, कपु, बिरेन्द्रफूल, कल्की फूल, रुख कटहर, टिमुर, कुरिलो, हरौं, चिउरी, पारिजात, बाँस, सितलचिनी, अम्बा, बडहर, धुपी, बेल, चिउरी, मेन्डोला, टाँकी, गोल्डमोहर	
२	२०७८/७९	१५४४८७		
३	२०७९/८०	१०४७३०		
४	२०८०/८१	१०५३२२		
५	२०८१/८२	१२५७६०		
जम्मा		७०३४६८		

१७२

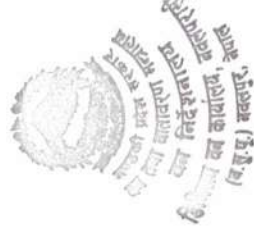
नवलपरासी (ब.सु.पु) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८१/०८३ देखि ०८६/०८७)

(आ) जिल्लामा संचालित नर्सरीको विवरण

सि.नं.	नर्सरी रहेको स्थान	नर्सरीको प्रकार	नर्सरीको क्षमता	अवस्था	कैफियत
१	डिभिजन वन कार्यालय हाईटेक नर्सरी, कावासोती-८	स्थायी	१,००,००० बिरुवा	संचालनमा रहेको	
२	सब डि.व.का. गैडाकोट हाईटेक नर्सरी, गैडाकोट-१, शुम्सी	स्थायी	५०,००० बिरुवा	संचालनमा रहेको	
३	सब डि.व.का. अरुणखोला नर्सरी, मध्यबिन्दु-११, अरुणखोला	स्थायी	५०,००० बिरुवा	संचालनमा नरहेको, मर्मत गर्नुपर्ने	

१

वरिष्ठ वन अधिकृत

नवलपरासी (ब.सु.पु.) नवलपरासी (ब.सु.पु.) नवलपरासी (ब.सु.पु.) नवलपरासी (ब.सु.पु.) नवलपरासी (ब.सु.पु.)

१७३

नवलपरासी (ब.सु.पु.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

(ट) स्रोत/शीर्षक अनुसार राजश्व आम्दानीको विवरण (विगत ५ वर्षको)

सि.नं.	काठ दाउराको स्रोत	काठ परिमाण क्यू.फि.	दाउरा चट्टा	सकार रकम	समूहको कोषमा जम्मा भएको रकम रु.	राजश्व (सकार रकम र संकलन खर्च)	मु.अ.कर	अ.आ.कर	प्रदेश सेवा शुल्क	प्रदेश विभाज्य कोष	कुल जम्मा राजस्व
१	सामुदायिक वन	४६३७०५.७९	५८५.७५	५९९६०४१८.७७	६८९९२२७५.०४	८०२७७१०.००	८७५८२५१.६७	१०३७८९१७.६७	५८७५३०.००	६६२०४७३४.००	१७८४९१३३३.३४
२	साझेदारी वन	६०७७६.५८	११४.७५	१५०२१८६२.००	१६०३०६३९.९२	८७४१९६७५.४७	१२७०२३३९.३६	१७२५३८८.६५	१४३९७७७३०.००	०.००	१०३३१२३३०.७८
३	आपूर्ति समिति	७४५४९.६५	२१२.००	५३२४२२६७.५९	५८४२६९१४.४४	८०४२३३०.८५	९६०२४०५.३५	११०८००७.७०	०.००	०.००	१८७५२८४३.९०
४	चकला वन	९४५८२.७४	३१६.७५	१६५६२७४२०.७८	०.००	१८२२५३८८२.७०	२२०५५७०६.९३	२६६६७२६.१९	३९७०३९.००	३२७५०.००	२०७७००५०.८३
५	सकाराद्वारा व्यवस्थित वन	१६५३७.९९	२१.००	२४५२२६०५.००	०.००	२७२८१००२.५६	२५३३९६८.७२	२९२३९१.५३	४७५४६.००	५५७९४३.००	३११३६७६१.८१
६	आयोजना	५७४१९.३४	४७२.५५	८११७६६२६.४६	०.००	१८९९५७९४.९३	११२६२५५८.३९	१३१४४८२.१२	३४१३२७.००	०.००	१११९१४१६२.४४
७	मुद्धा तथा बेवारिसे	६४७८.३५	६.५०	११६२०४३०.००	०.००	०.००	६३३२०४.९८	१२६५१५५.४९	१८३१४.००	०.००	२२९६६७४.४७
८	निजी आवादी	९२७५.३९	९७.०९	०.००	०.००	११८९७०३.००	०.००	०.००	०.००	०.००	११८९७०३.००
९	अन्य स्रोत	१२९६.२३	१.५०	२०७५२७७.००	०.००	०.००	२९५२८६.००	३४०७३.००	४०२६६.००	०.००	३९६६२५.००
	जम्मा	८६८१०२.०६	१८२७.८९	९४५२४३३७.५३	७६०६४९८२९.४०	४२३९७५९९.५१	१४७६२९२१.४०	१८७२२२२.३५	८५७६०९.३०	६७०६८२७.००	६६५७४१४९.५७

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

नेपाल सरकार
 वन तथा वातावरण मन्त्रालय
 वन विट्टे शाखा/वि.व.का. नवलपुर
 (ब.स.पू.) नवलपुर

(ठ) अन्य विशेष विवरणहरूः संकटापन्न र विशेष प्रजाति विवरण, मानव-वन्यजन्तु द्वन्द र राहत सम्बन्धी विवरण

(अ) मानव-वन्यजन्तु द्वन्द र राहत सम्बन्धी विवरण

आ. व.	मानवीय क्षती				मानव घाइते				पशुधन क्षती				खाद्यान्य बाली क्षती					वितरण गोको राहत रकम रु.	
	संख्या	स्थान	आक्रमण नाम	व्यक्ति	संख्या	स्थान	घाइते नाम	संख्या	संख्या	पशुको नाम	स्थान	माग राहत रकम	संख्या	बालीको नाम	स्थान	क्षती गर्ने वन्यजन्तुको नाम	माग राहत रकम		पट्टा संख्या
०८१०१०८०	१	कावासोती	विनयी	गैडा, बाघ	१	कावासोती	गैडा, बाघ	१	१	गार्ड-१, गार्ड-२	बाँदाकाती	३००००	१	गैडा	विनयी त्रिवेणी	गैडा, बंदेल	१००००	५	२३६३५३३
०८१०१०८१	३	कावासोती	विनयी	गैडा, बाघ	३	कावासोती, विनयी, गैडाकाट	गैडा, बाघ	३	३	गार्ड-१, गार्ड-२	कावासोती, विनयी त्रिवेणी	३३००००	०	गैडा	विनयी त्रिवेणी	गैडा	०	३	३३०००५०
०९१०१०८०	१	देवचुली	विनयी	गैडा	२	कावासोती, देवचुली	बंदेल, गैडा	२	०	गार्ड-१, गैडा	विनयी त्रिवेणी	५७३५०	०	गैडा	विनयी त्रिवेणी	गैडा	०	३	०५६७५०१
०८१०१०८०	२	विनयी	विनयी	बाघ	१	विनयी त्रिवेणी	बाघ	२	२	गार्ड-१, गैडा	बाँदाकाती	१३७०	०	गैडा, बंदेल	विनयी त्रिवेणी	गैडा, बंदेल	०	५	२०९३००८
०९१०१०८०	२	मध्यावर्त	विनयी	बाघ, गैडा	१	बाँदाकाती	बाघ	१	१	गार्ड-१	बाँदाकाती	११३३१२	३	गैडा, बंदेल	मध्यावर्त	गैडा, बंदेल	१००००	५	२३६३५३३
जम्मा	९				१४			१३	७			१३७७३६३	१३				२००००	२३	३५२४३०९

नवलपरासी (ब.सु.पू. जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको एग्रीकल्चर योजना (आ.व.२०८२।०८३ देखि ०८६।०८५)

विनयी त्रिवेणी
गैडा, बंदेल, गैडा

विनयी त्रिवेणी
गैडा, बंदेल, गैडा

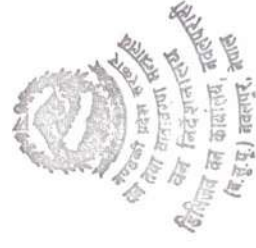
वारेण्ड वन अधिकाृत

(ड) वर, पीपल, कर्मी र चौतारो संरक्षण सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	आ.व.	संरक्षण सम्बन्धि विवरण	स्थान र संरक्षणको लागि भएका मुख्य काम	कैफियत
१	२०७७/७८	-	देवचुली न.पा. १०, लोकाहापुल नजिकको पुरानो चौतारो मर्मत संभार	
२	२०७८/७९	वर, पीपल, कर्मी रोपण, चौतारा निर्माण मर्मत तथा सौन्दर्यीकरण	मुसेडाँडा सामुदायिक वन हुप्सेकोट १ बुद्ध चोकमा नयाँ चौतारा निर्माण कावासोती न.पा. २ सयपत्री चोकको पुरानो चौतारो मर्मत गैडाकोट न.पा. ४ जयश्री सामुदायिक वनको भनव नजिकको पुरानो चौतारो मर्मत	
३	२०७९/८०	-	-	
४	२०८०/८१	-	-	
५	२०८१/८२	-	-	

वरिष्ठ वन अधिकृत

 वरिष्ठ वन अधिकृत
 वन विभाग, काठमाडौं

१७६

(ढ) अन्य आवश्यक विषयहरू

१. पुनर्मूल्याङ्कन समितिमा पेश भएको जिल्लामा मौज्जात पुरानो दाउराको विवरण

क्र.सं.	प्रजाती	परिमाण (चट्टा)	घाटादी स्थान	प्राप्तिको स्रोत	घाटादी भएको आ.व.	कैफियत
१	साल मिश्रित	२०	मुकुन्दसेन सा.व.उ.स.को घाटादी, गैडाकोट न.पा. १०	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (हनुमान मन्दिर वन खण्ड)	२०७७/०७८	
२	साल मिश्रित	२८.२५	मुकुन्दसेन सा.व.उ.स.को घाटादी, गैडाकोट न.पा. १०	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (गैडाकोट बस्ती (दक्षिण र उत्तर) खण्ड, भेडाबारी अमरापुरी बस्ती खण्ड र सिद्धिदात्री कोटीहोम वन खण्ड)	२०७७/०७८	
३	साल	२०	मुकुन्दसेन सा.व.उ.स.को घाटादी, गैडाकोट न.पा. १०	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (मुकुन्दसेन वन खण्ड)	२०७७/०७८	
४	साल र अन्य	३१	शिव सा.व.उ.स.को घाटादी, कावासोती न.पा. २	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (शिव वन खण्ड)	२०७७/०७८	
५	साल मिश्रित र अन्य	२८	कोट्टाडी	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (सयपत्री हरियाली वन खण्ड)	२०७७/०७८	
६	साल मिश्रित र अन्य	४९.५०	कोट्टाडी	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (मध्यविन्दु साझेदारी वन खण्ड)	२०७७/०७८	
७	साल र अन्य	२	कोट्टाडी	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (महाराजा वन खण्ड)	२०७७/०७८	

 वरिष्ठ वन अधिकृत

 वरिष्ठ वन अधिकृत
 नवलपरासी (ब.सु.पु.) नवलपरासी

८	साल र अन्य	१२	चोरमारा	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (न्यू हरियाली वन खण्ड)	२०७७/०७८	
९	साल र अन्य	११	चकला वन, दुम्कीबास	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (हरियाली वन खण्ड)	२०७८/०७९	
१०	साल	४०	चकला वन, दुम्कीबास	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (चकला वन बाँया खण्ड र दुम्कीबास बजार क्षेत्र)	२०७७/०७८	
११	साल मिश्रीत	६५	चकला वन, दुम्कीबास	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (चकला वन दाँया खण्ड र दुम्कीबास तर्फ)	२०७७/०७८	
जम्मा		३०६.७५				

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

वरिष्ठ वन अधिकृत

Handwritten signature and official stamp of the National Forest Conservation Department, Nepal.

१७८

२. पुनर्मूल्याङ्कन समितिमा पेश भएको जिल्लामा मौज्दात पुरानो काठको विवरण

क्र.सं.	प्रजाती	किसिम	थान	परिमाण (घ.फि.)	घाटगद्दी स्थान	प्राप्तिको स्रोत	घाटगद्दी भएको आ.व.	कैफियत
१	साल, असना र अन्य	गोलिया	८७१	३७११.६४	शुम्सी, गैडाकोट	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (नारायणी सामुदायिक वन खण्ड)	२०७७/०७८	वरिष्ठ वन अधिकृत
२	साल र अन्य	बल्लाबल्ली	६९४	२३६०.१९	शुम्सी, गैडाकोट	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (नारायणी सामुदायिक वन खण्ड)	२०७७/०७८	
३	साल र अन्य	गोलिया	६४६	२७३४.९३	मुकुन्दसेन सा.व.उ.स.को घाटगद्दी, गैडाकोट न.पा. १०	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (मुकुन्दसेन सामुदायिक वन खण्ड)	२०७७/०७८	
४	साल र अन्य	बल्लाबल्ली	३१०	८३३.६६	मुकुन्दसेन सा.व.उ.स.को घाटगद्दी, गैडाकोट न.पा. १०	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (मुकुन्दसेन सामुदायिक वन खण्ड)	२०७७/०७८	
५	साल र अन्य	गोलिया	१८२	१२०७.२१	मुकुन्दसेन सा.व.उ.स.को घाटगद्दी, गैडाकोट न.पा. १०	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (हनुमान धार्मिक वन खण्ड)	२०७७/०७८	
६	साल र अन्य	बल्लाबल्ली	२०८	५५२.८०	मुकुन्दसेन सा.व.उ.स.को घाटगद्दी, गैडाकोट न.पा. १०	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (हनुमान धार्मिक वन खण्ड)	२०७७/०७८	

१७९

नवलपरासी (ब.सु.पू) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व.२०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

Handwritten signature and official stamp of the National Forest Conservation Department, Nepal.

(Handwritten mark)

वरिष्ठ वन अधिकृत

क्र.सं.	प्रजाती	किसिम	थान	परिमाण (घ.फि.)	घाटाही स्थान	प्राप्तिको स्रोत	घाटाही भएको आ.व.	कैफियत
७	सिसौ र अन्य	गोलिया	४६	५२६.६०	झरहीखोला	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (झरही, महाराजा, अमरापुरी वन खण्ड)	२०७७/०७८	
८	सिमल	गोलिया	८	१३७.२३	डिभिजन परिसर	वन मुद्दा	२०७६/०७७	
९	साल	गोलिया/चिरान	४८	११७.८६	डिभिजन परिसर	वन मुद्दा	२०७६/०७७	
१०	साल र अन्य	गोलिया	५७८	२१०९.५४	शिव सा.व.उ.स.को घाटाही कावासोती-२	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (शिव सामुदायसक वन खण्ड)	२०७७/०७८	
११	साल र अन्य	बल्लाबल्ली	२७७	७७९.६८	शिव सा.व.उ.स.को घाटाही कावासोती-२	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (शिव सामुदायिक वन खण्ड)	२०७७/०७८	
१२	साल	गोलिया	३५१	२३१७.४३	कोट्टाडी	पुनरुत्पादन, साझेदारी वन	२०७६/०७७	
१३	साल	गोलिया	१३८	६७२.९३	कोट्टाडी	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (मध्यविन्दु साझेदारी वन खण्ड)	२०७७/०७८	
१४	साल र अन्य	गोलिया	२४८	५६९.४८	कोट्टाडी	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (मध्यविन्दु हरियाली वन खण्ड)	२०७७/०७८	
१५	साल र अन्य	गोलिया	६२८	२००५.९८	कोट्टाडी	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (सयपत्री हरियाली वन खण्ड)	२०७७/०७८	
१६	साल	गोलिया	४७	३२०.२२	चोरमारा	नेपाल विद्युत प्राधिकरण २२० के.भि.बाट हस्तान्तरण भएको	२०७८/०७९	

(Handwritten signature)

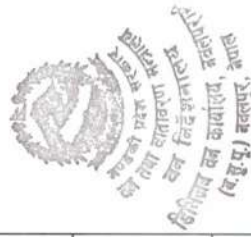
क्र.सं.	प्रजाती	किसिम	थान	परिमाण (घ.फि.)	घाटगद्दी स्थान	प्राप्तिको स्रोत	घाटगद्दी भएको आ.व.	कैफियत
१७	साल	गोलिया	२५९	१०१७.०३	चोरमारा	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (चोरमारा क्षेत्र खण्ड १)	२०७८/०७९	दरिष्ठ
१८	साल र अन्य	गोलिया	२५२	१०२५.९६	चोरमारा	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (न्यू हरियाली वन खण्ड)	२०७८/०७९	
१९	साल र अन्य	गोलिया	३८०	१३८३.२	चोरमारा	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (हरियाली वन खण्ड)	२०७८/०७९	
२०	साल र अन्य	गोलिया	३१०	१३४७.६	चोरमारा	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (दुर्गा वन खण्ड)	२०७८/०७९	
२१	साल र अन्य	गोलिया	५३७	२२१३.६०	चोरमारा	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (मध्यविन्दु लालिगुराँस वन खण्ड)	२०७८/०७९	
२२	साल र अन्य	गोलिया	६३१	२११३.९३	चोरमारा	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (विजय १ खण्ड) (रा.व.)	२०७८/०७९	
२३	साल र अन्य	गोलिया	१५६	८४७.५०	चोरमारा	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (छहारी वन खण्ड)	२०७८/०७९	
२४	साल र अन्य	गोलिया	१४५	८०९.८८	चोरमारा	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (जागृति वन खण्ड)	२०७८/०७९	
२५	साल	गोलिया	६५	२८०.८८	चोरमारा	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (नवदुर्गा वन खण्ड)	२०७८/०७९	
२६	साल	गोलिया	२१	५६.६९	चोरमारा	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (कालिकोट वन खण्ड)	२०७८/०७९	

१८१

Handwritten signature and official stamp of the National Forest Conservation Department, Nepal.

रिक्त वा परिपूर्ण

क्र.सं.	प्रजाती	किसिम	थान	परिमाण (घ.फि.)	घाटगद्दी स्थान	प्राप्तिको स्रोत	घाटगद्दी भएको आ.व.	कैफियत
२७	साल र अन्य	गोलिया	५८८	३३१९.५७	अरुणखोला	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (अरुणखोला राष्ट्रिय तथा चकला वन वाया खण्ड)	२०७७/०७८	
२८	साल	गोलिया	१७९	९२४.४०	अरुणखोला	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (अरुणखोला वन दौया खण्ड)	२०७७/०७८	
२९	सिसौ र अन्य	गोलिया	२१	१५२.०३	अरुणखोला	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (अरुणखोला बस्ती दौया वाया खण्ड)	२०७७/०७८	
३०	साल र अन्य	गोलिया	१३९	८८१.३५	अरुणखोला	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (अरुणखोला राष्ट्रिय वन दौया खण्ड)	२०७७/०७८	
३१	साल र अन्य	गोलिया	१८५	१०३२.२४	अरुणखोला	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (अरुणखोला सामुदायिक वन दौया खण्ड)	२०७७/०७८	
३२	साल	गोलिया	७	८४.५६	अरुणखोला	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (जनजागरण सामुदायिक वन खण्ड)	२०७७/०७८	
३३	असना र अन्य	गोलिया	८१	४९८.२९	अरुणखोला	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (अरुणखोला सामुदायिक वन दौया खण्ड)	२०७७/०७८	
३४	साल असना	गोलिया	४७८	२४२९.८०	अरुणखोला	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (चकला वन दौया खण्ड)	२०७७/०७८	

१८२

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२।०८३ देखि ०८६।०८७)

परिष्कार वन विभाग

क्र.सं.	प्रजाती	किसिम	थान	परिमाण (घ.फि.)	घाटगद्दी स्थान	प्राप्तिको स्रोत	घाटगद्दी भएको आ.व.	कैफियत
३५	साल	गोलिया	२००	१४७२.१४	चकला वन, दुम्कीबास	चकला वन	२०७६/०७७	
३६	साल	गोलिया	४२९	३२८१.०४	चकला वन, दुम्कीबास	चकला वन	२०७६/०७७	
३७	साल	गोलिया	६१०	३४७४.३३	चकला वन, दुम्कीबास	चकला वन	२०७६/०७७	
३८	साल	गोलिया	३०२	१९२०.३८	चकला वन, दुम्कीबास	चकला वन	२०७६/०७७	
३९	साल	गोलिया	१२६९	७९१६.२४	चकला वन, दुम्कीबास	चकला वन	२०७६/०७७	
४०	साल	गोलिया	८५८	६००९.६८	चकला वन, दुम्कीबास	चकला वन	२०७६/०७७	
४१	साल, असना र अन्य	गोलिया	८४	६०५.१५	चकला वन, दुम्कीबास	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (पहेलीभित्ता सामुदायिक वन बायाँ खण्ड)	२०७७/०७८	
४२	असना र अन्य	गोलिया	२४७	१४७४.३९	चकला वन, दुम्कीबास	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (चकला वन बायाँ खण्ड)	२०७७/०७८	
४३	साल, असना र अन्य	गोलिया	३७५	३००९.३८	चकला वन, दुम्कीबास	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (पहेलीभित्ता सा. वन दायाँ खण्ड)	२०७७/०७८	

परिष्कार वन विभाग
संस्थापित १९५२
संरक्षित १९५२

क्र.सं.	प्रजाती	किसिम	थान	परिमाण (घ.फि.)	घाटाही स्थान	प्राप्तिको स्रोत	घाटाही भएको आ.व.	कैफियत
४४	साल, असना र अन्य	गोलिया	१६२४	८२४६.४०	चक्ला वन, दुम्कीबास	नारायणगढ वुटवल सडक आयोजनाबाट हस्तान्तरण भएको (चक्ला वन दायो खण्ड)	२०७७/०७८	
४५	साल, असना र अन्य	गोलिया	९०	५४४.४४	चक्ला वन, दुम्कीबास	सडकमा ढलेको रुख संकलन दुम्किबास	२०७८/०७९	
	जम्मा			८०१२९.३६				

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

३. आपूर्ति समितिबाट बिक्री वितरण भएको काठ दाउराको विवरण

क्र.सं.	काठ दाउरा प्रयोजन	२०७७/७८		२०७८/७९		२०७९/८०		२०८०/८१		२०८१/८२		जम्मा		लाभान्वित
१	घरकाज													
१.१	नयाँ घरगोठ निर्माण	११४९४.०२	०.००	२४९९६.४९	५.००	६३७६.२७	१.००	११३३८.०३	५.००	१४८८७.२०	५.००	१०५९५६.९७	१८.००	२१११.००
१.२	पुरानो घरगोठ मर्मत सुधार	२३८.०९		६०६.४३		२५७.३९		२९१.४७		११७.३७		२१६९.८९	०.००	७३.००
२	शब दाह संस्कार		२८.००											२४.००
३	विपद व्यवस्थापन													०.००
३.१	विपदमा भत्केको घरगोठ निर्माण													०.००
				१०४.७३		७९.३६		३५.४९				४३५.५२	०.००	१४.००

नवलपरासी (ब.सु.पु) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

परिष्कार तथा परिष्करण

परिष्कार तथा परिष्करण

१८४

क्र.सं.	काठ दाउरा प्रयोजन	२०७७/७८		२०७८/७९		२०७९/८०		२०८०/८१		२०८१/८२		जम्मा		लाभान्वित घरधुरी
		काठ	दाउरा	काठ	दाउरा	काठ	दाउरा	काठ	दाउरा	काठ	दाउरा	काठ	दाउरा	
३.१	आगोलागिबाट क्षति भएको घरगोठ निर्माण	१०५.२७				१४१.८५				८०.२०		४६०.९१	०.००	१४.००
३.३	शित लहर											०.००	०.००	०.००
३.४	अन्य											०.००	०.००	०.००
४	जनसहभागितामा गरिने विकास निर्माण			७०९.८२		१८८.४३		७९.९४		२००.९१		२५४५.८६	०.००	२७.००
५	धार्मिक/पुरातात्विक कार्यमा				४.००				३.००	९७.८३	१.००	१४८.१९	११.००	७.००
६	प्रदेशमा कार्यरत कर्मचारी											०.००	०.००	०.००
७	अन्य											०.००	०.००	०.००
	जम्मा	११९४२.०३	२८.००	२६२९७.९३	१०७.००	७०३५.३०	४०.००	११७४४.८५	२४.००	१५३८३.५१	१४.००	१११७१७.३४	३११.५०	२१५६.००

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

Handwritten signature and official stamp of the District Office, Nuwakot, Nepal.

१८५

४. जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समितिको आम्दानी, खर्च र मौज्दात रकमको विवरण (ओभरहेडको मात्र)

क्र.सं.	आर्थिक बर्ष	काठ दाउरा बिक्रीको ओभरहेडबाट समितिमा भएको आम्दानी खर्च र मौज्दात रकम रू.					मौज्दात रकम
		आम्दानी					
		काठ	दाउरा	विविध (धरौटी जम्मा, हिसाव मिलान)	जम्मा	जम्मा खर्च	
१	२०७७/७८	१६२९०६७८.०३	४९४४८०.००	२६४२०५७.३७	१९४२७२१५.४०	१५०१२६००.८४	२८१५४१०८.९३
२	२०७८/७९	३५८४५३४८.९९	१९५७७५०.००	९२४६०७.२१	३८७२७७०६.२०	३४००४१६४.५४	३२८७७६५०.५९
३	२०७९/८०	९२०९२३१.०९	७५८४९९.८५	१३४९३९.६५	१०१०२६७०.५९	१३८८२२७५.००	२९०९८०४६.१८
४	२०८०/८१	१५५०५५७१.३०	५१०६००.००	०.००	१६०१६१७१.३०	८४१४९४८.००	३६६९९२६९.४८
५	२०८१/८२	१६७६३८१७.४३	२०१८५८.१०	०.००	१६९६५६७५.५३	२२२५२०.३०	३९६४३२०४.१८
	जम्मा	९३६१४६४६.८४	३९२३१८७.९५	३७०१६०४.२३	१०१२३९४३९.०२	७१५३६५०८.६८	१६६४७२२७९.३६

(स्रोत: डि.व.का. नवलपुर, २०८२)

वरिष्ठ वन अधिकारी

नवलपुर जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजना (आ.व. २०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

५. आवधिक योजना सहितको रणनीतिक योजनामा प्रस्तावित कार्यक्रमहरु तथा बजेट (बजेट रु. हजारमा)

क्र. स.	आयोजना कार्यक्रम / कृषाकलापको नाम	इकाई	आ.व. २०८१/०८३		आ.व. २०८३/०८४		आ.व. २०८४/०८५		आ.व. २०८५/०८६		आ.व. २०८६/०८७		जम्मा		
			बजेट	हाम्रो	बजेट	हाम्रो	बजेट	हाम्रो	बजेट	हाम्रो	बजेट	हाम्रो	बजेट	हाम्रो	बजेट
१	दिगो वन व्यवस्थापन														
क	वन संरक्षण तथा दिगो व्यवस्थापन कार्यक्रम														२३४४७२.९०
१.१	भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा मर्मत सम्भार	प्याकेज	१	३०००.००	१	३१५०.००	१	३३०७.५०	१	३४७२.८८	१	३६४६.५२	५	१६५७६.८९	
१.२	सब डिविजन वन कार्यालय सुदृढिकरण तथा व्यवस्थापन	प्याकेज	१	८००.००	१	८४०.००	१	८८२.००	१	९२६.१०	१	९७२.४१	५	४४२०.५१	
१.३	ढलापडा काठ बाउरा संकलन तथा व्यवस्थापन	आ. अ.	१	५००.००	१	५२५.००	१	५५१.२५	१	५७८.८१	१	६०७.७५	५	२७६२.८२	
१.४	सामुदायिक वनमा पर्पोपटन विकास	प्याकेज	१	५००.००	१	५२५.००	१	५५१.२५	१	५७८.८१	१	६०७.७५	५	२७६२.८२	
१.५	सामुदायिक वनमा उद्यमशिलता अभिवृद्धि	प्याकेज	१	३००.००	१	३१५.००	१	३३०.७५	१	३४७.२९	१	३६४.६५	५	१६५७.६९	
१.६	सामुदायिक वनमा वन सम्बर्द्धन प्रणालीमा आधारित दिगो वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयारी/कार्यान्वयन	प्याकेज	१	७५००.००	१	६०००.००	१	५०००.००	१	४०००.००	१	३०००.००	५	२५५००.००	
१.७	Fruit Forestry Model प्रवर्द्धन	प्याकेज	१	३००.००	१	३१५.००	१	३३०.७५	१	३४७.२९	१	३६४.६५	५	१६५७.६९	
१.८	जोखिम मुक्त स्खको व्यवस्थापन	आ. अ.	१	१००.००	१	१०५.००	१	११०.२५	१	११५.७६	१	१२१.५५	५	५५२.५६	
१.९	विश्व उपादन (विभिन्न प्रकारका स्ख-काष्ठ तथा बहु उपयोगी प्रजाति) (स्थानीय माग र अनुकूलता तमोविम) (हजारमा)	गोटा	१०	१५००.००	१	१५.००	७५	१५.७५	७	१६.५४	७५	१७.३६	३२६	१५६४.६५	
१.१०	निजी तथा कृषि वन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	प्याकेज	१	५००.००	१	५२५.००	१	५५१.२५	१	५७८.८१	१	६०७.७५	५	२७६२.८२	
१.११	वन अतिक्रमण हटाई व्यवस्थापन	प्याकेज	१	२००.००	१	२१०.००	१	२२०.५०	१	२३१.५३	१	२४३.१०	५	११०५.१३	
१.१२	सरकारद्वारा व्यवस्थित (चक्का वन समेत) व्यवस्थापन कार्ययोजना तयारी/कार्यान्वयन	प्याकेज	१	१५०००.००	१	१५७५०.०	१	१६५३७.५	१	१७३६४.३८	१	१८२३२.५९	५	८२८८४.४७	

रिजिस्ट्रार जनरल, काठमाडौं

रिजिस्ट्रार जनरल, काठमाडौं

डिप्टी कमिश्नर

क्र. सं.	आयोजना कार्यक्रम / कृषाकलापको नाम	इकाई	आ.व. २०८२/०८३		आ.व. २०८३/०८४		आ.व. २०८४/०८५		आ.व. २०८५/०८६		आ.व. २०८६/०८७		जम्मा	
			वजेट	हिसाब	वजेट	हिसाब	वजेट	हिसाब	वजेट	हिसाब	वजेट	हिसाब	वजेट	हिसाब
१. १३	नर्सरी निर्माण/मर्मत/सुधार/स्तोन्ती	प्याकेज	१	५००.००	१	५२५.००	१	५५१.२५	१	५७८.८१	१	६०७.७५	५	२७६२.८३
१. १४	वृक्षारोपण (वृक्षारोपण, बाबेरा, गोडमेल र संरक्षण अनुदान समेत)	प्याकेज	१	२००.००	१	२१०.००	१	२२०.५०	१	२३१.५३	१	२४३.१०	५	११०५.१३
१. १५	फलफूल विस्था खार्दि/उत्पादन तथा रोपण	हजार	२	५०००.००	१०	५२५०.००	१०	५५१२.५०	१०	५७८८.१३	१०	६०७७.५३	४२	२७६२८.१६
१. १६	सामुदायिक वनको कार्ययोजना नवीकरण सहयोग	गोटा	२५	६२५.००	२५	६२५.००	२५	६५६.२५	२५	६८९.०६	२५	७२३.५२	१२५	३३१८.८३
१. १७	साझेदारी वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयारी/ कार्यान्वयन	गोटा	१	१५००.००	१	१५७५.००	१	१६५३.७५	१	१७३६.४४	१	१८२३.२६	५	८२८८.४५
१. १८	प्रस्तावित चक्का वन क्षेत्रको दिगो वन व्यवस्थापन योजना तयारी तथा कार्यान्वयन	प्याकेज	१	५०००.००	१	५०००.००	१	५२५०.००	१	५५१२.५०	१	५७८८.१३	५	२६५५०.६३
१. १९	वन डेढेतो नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयन	प्याकेज	१	८००.००	१	८४०.००	१	८८२.००	१	९२६.१०	१	९७२.४१	५	४४२०.५१
१. २०	कृषिलिपती वनमा सामाजिक परिचालन सेवा	प्याकेज	१	७५०.००	१	७८७.५०	१	८२६.८८	१	८६८.२२	१	९११.६३	५	४१४४.२२
१. २१	समूह गठन तथा वन हस्तान्तरण	गोटा	४	८००.००	४	८००.००	४	८००.००	४	८००.००	४	८००.००	२०	४०००.००
१. २२	कार्ययोजना (जीविकोपार्जन सुधार योजना) नविकरण	गोटा	१५	३००.००	१५	३००.००	१५	३००.००	१५	३००.००	१५	३००.००	७५	१५००.००
१. २३	कृषिलिपती वनमा जीविकोपार्जन सुधार (एक क्लष्टर एक उत्पादन, जीविकोपार्जन सुधार योजना कार्यान्वयन, फलफूल विस्था खार्दि, वितरण)	प्याकेज	१	१०००.००	१	१०५०.००	१	११०२.५०	१	११५७.६३	१	१२१५.५१	५	५५२५.६३
१. २४	तालिम/गोष्ठी/प्रमण/क्षमता विकास कार्यक्रम	प्याकेज	१	२००.००	१	२१०.००	१	२२०.५०	१	२३१.५३	१	२४३.१०	५	११०५.१३
१. २५	उद्यम प्रवर्द्धन सहयोग (मेशिनरी/मण्डारण/प्रशोधन केन्द्र, उद्यम दर्ता सहजीकरण)	प्याकेज	१	४००.००	१	४२०.००	१	४४१.००	१	४६३.०५	१	४८६.२०	५	२२१०.२५

महोदयको प्रवेश
सम तथा सातारण

२२

प्रतिवेदन तालिका क्रमांक १

संघको प्रमुख कार्यालय, पोखरा, बागेश्वर

संघको प्रमुख कार्यालय, पोखरा, बागेश्वर
संघको प्रमुख कार्यालय, पोखरा, बागेश्वर
संघको प्रमुख कार्यालय, पोखरा, बागेश्वर

क्र.स.	आयोजना कार्यक्रम / कृषाकलापको नाम	इकाई	आ.व. २०८२/०८३		आ.व. २०८३/०८४		आ.व. २०८४/०८५		आ.व. २०८५/०८६		जम्मा	
			वर्ष	बजेट	वर्ष	बजेट	वर्ष	बजेट	वर्ष	बजेट	वर्ष	बजेट
१.२६	कृषियती वन उत्कृष्ट समूह पुरस्कार	प्याकेज	१	४०.००	१	४०.००	१	४०.००	१	४०.००	४	२००.००
१.२७	कृषियती वन अनुगमन/निरिक्षण तथा प्रतिवेदन तयारी	प्याकेज	१	२१०.००	१	२२०.५०	१	२३१.५३	१	२४३.१०	४	११०५.१३
	जम्मा			४५०९५.००		४६३४६.३०		४७३९२.६९		४८५४९.३३		२३४४७२.९०
ख	अध्ययन अनुसन्धान तथा क्षमता अभिवृद्धि											८४२४.०२
१.२८	उपभोक्ता समूह गठन तथा वन हस्तान्तरण	गोटा	२	६०.००	२	६०.००	२	६०.००	२	६०.००	१०	३००.००
१.२९	तालिम/गोष्ठी/क्षमता विकास कार्यक्रम	प्याकेज	१	५००.००	१	५२५.००	१	५५१.२५	१	५७६.८१	४	२७९२.८२
१.३०	सामुदायिक वन अनुगमन/मूल्यांकन र प्रतिवेदन तयारी	प्याकेज	१	२२५.००	१	२३६.२५	१	२४८.०६	१	२६०.४७	४	१२४३.२७
१.३१	वन सर्भेक्षण, मापन तथा व्यवस्थापन सामग्री/औजार खरीद	प्याकेज	१	३००.००	१	३१५.००	१	३३०.७५	१	३४७.२९	४	१६५७.६९
१.३२	योजना तर्जुमा र प्रगति समिक्षा गोष्ठी	प्याकेज	१	५०.००	१	५२.५०	१	५५.१३	१	५७.८८	४	२७६.२८
१.३३	प्रचार प्रसार	प्याकेज	१	१००.००	१	१०५.००	१	११०.२५	१	११५.७६	४	४५२.५६
१.३४	वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयारी	प्याकेज	१	१००.००	१	१०५.००	१	११०.२५	१	११५.७६	४	४५२.५६
१.३५	उत्कृष्ट सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह पुरस्कार	प्याकेज	१	५०.००	१	५०.००	१	५०.००	१	५०.००	४	२५०.००
१.३६	सूचना/अभिलेख व्यवस्थापन तथा सुत्रिकरण	प्याकेज	१	१५०.००	१	१५७.५०	१	१६५.३८	१	१७३.६४	४	८२८.८४
	जम्मा			१५३५.००		१६०६.२५		१६८१.०६		१७५९.६२		८४२४.०२
ग	हरित सडक तथा हरित शहर कार्यक्रम											८०१२.१७
१.३७	सार्वजनिक स्थल, सडक किनार, गाउँ/नगर वृक्षारोपण सरसफाइ कार्यक्रम	प्याकेज	१	१०५.००	१	१०५.००	१	११०.२५	१	११५.७६	४	४५२.५६

१८९

प्रतिवेदन तालिका क्रमांक १

नवलपरासी (ब.सु.पू) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको एग्रीकल्चर योजना (आ.व. २०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

सिद्धिचन्द्र प्र. कार्यालय

क्र. सं.	आयोजना कार्यक्रम/ क्याकलपको नाम	आ.व. २०८२/०८३		आ.व. २०८३/०८४		आ.व. २०८४/०८५		आ.व. २०८५/०८६		आ.व. २०८६/०८७		जम्मा	
		पुनःनिर्माण	बजेट	पुनःनिर्माण	बजेट	पुनःनिर्माण	बजेट	पुनःनिर्माण	बजेट	पुनःनिर्माण	बजेट	पुनःनिर्माण	बजेट
१.३८	विद्यालय परिसर हरित प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१	४००.००	१	४२०.००	१	४४१.००	१	४६३.०५	१	४८६.२०	५	२२१०.२५
१.३९	प्रचार प्रसार तथा जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम	१	२००.००	१	२१०.००	१	२२०.५०	१	२३१.५३	१	२४३.१०	५	११०५.१३
१.४०	पेठिकासिक चौपारी संरक्षण/ बर, पीपल रोपण कार्यक्रम	१	५००.००	१	५२५.००	१	५५१.२५	१	५७८.८१	१	६०७.७५	५	२७६२.८२
१.४१	शहरी सडक किनारा वृक्षारोपण तथा हरियाली प्रवर्द्धन	१	२५०.००	१	२६२.५०	१	२७५.६३	१	२८९.४१	१	३०३.८८	५	१३८१.४१
	जम्मा		१४५०.००		१५२२.५०		१५९८.६३		१६७८.५६		१७६२.४८		८०१२.१७
घ	जडीबुटी संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम												१६५७६.८९
१.४२	जडीबुटी तथा गैर काष्ठ किन्वा उत्पादन	२०	४००.००	२०	४२०.००	२०	४४१.००	२०	४६३.०५	२०	४८६.२०	१००	२२१०.२५
१.४३	पकेट क्षेत्रमा जडीबुटी खेती विस्तार अनुदान सहयोग	१	५००.००	१	५२५.००	१	५५१.२५	१	५७८.८१	१	६०७.७५	५	२७६२.८२
१.४४	जडीबुटी तथा गैर काष्ठ वन पैदावार संकलन/प्रशोधन/भण्डारण/बजारीकरण	१	१५००.००	१	१५७५.००	१	१६५३.७५	१	१७३६.४४	१	१८२३.२६	५	८२८८.४५
१.४५	तालिम/गोष्ठी/प्रमोशन/क्षमता विकास कार्यक्रम	१	३००.००	१	३१५.००	१	३३०.७५	१	३४७.२९	१	३६४.६५	५	१६५७.६९
१.४६	फोकल टिम बैठक	२	५०.००	२	५२.५०	२	५५.१३	२	५७.८८	२	६०.७८	१०	२७६.२८
१.४७	अनुगमन मुल्यांकन तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन प्रमोशन खर्च	१	२५०.००	१	२६२.५०	१	२७५.६३	१	२८९.४१	१	३०३.८८	५	१३८१.४१
	जम्मा		३०००.००		३१५०.००		३३०७.५०		३४७२.८८		३६४६.५२		१६५७६.८९
	दिगो वन व्यवस्थापन कार्यक्रमको जम्मा		५२७८०.००		५३९७६.२५		५५२३३.५६		५६५३९.७४		५७७९२.४३		२६७४८५.९८
२	जैविक विविधता संरक्षण कार्यक्रम												४७७९६.७१

सिद्धिचन्द्र प्र. कार्यालय
का तथा वातावरण संरक्षण, पोखरा, काठमाडौं

नवलपरासी (ब.सु.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको एगनीतिक योजना (आ.व. २०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

बि.सू.पू. वन वि.सू.पू. बलपुर, कैलाली

बि.सू.पू. वन वि.सू.पू. बलपुर, कैलाली

बि.सू.पू. वन वि.सू.पू. बलपुर, कैलाली

क्र.स.	आयोजना कार्यक्रम / कु्याकलापको नाम	आ.व. २०८२/०८३		आ.व. २०८३/०८४		आ.व. २०८४/०८५		आ.व. २०८५/०८६		आ.व. २०८६/०८७		जम्मा	
		पुनःनि	बजेट	पुनःनि	बजेट	पुनःनि	बजेट	पुनःनि	बजेट	पुनःनि	बजेट	पुनःनि	बजेट
२.१	जैविक विविधता तथा वातावरणीय हिसाबले अति संवेदनशील क्षेत्रको संरक्षण व्यवस्थापन	१	५००.००	१	५२५.००	१	५५१.२५	१	५७८.८१	१	६०७.७५	५	२७६२.८२
२.२	दिवस तथा समारोह	१	१००.००	१	१०५.००	१	११०.२५	१	११५.७६	१	१२१.५५	५	५५२.५६
२.३	सहभागितामूलक अतिक्रमण चोरी कटानी तथा चोरी निकासी नियन्त्रण	१	२००.००	१	२१०.००	१	२२०.५०	१	२३१.५३	१	२४३.१०	५	११०५.१३
२.४	वन अतिक्रमण तथा चोरी निकासी/शिकारी नियन्त्रणको लागि गस्ती परिचालन	१	३००.००	१	३१५.००	१	३३०.७५	१	३४७.२९	१	३६४.६५	५	१६५७.६९
२.५	मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन तथा वन्यजन्तु उधर तथा राहत	१	२५००.००	१	२६२५.००	१	२७५६.२५	१	२८९४.०६	१	३०३८.७७	५	१३८१४.०८
२.६	समन्वय बैठक (अतिक्रमण नियन्त्रण समन्वय समिती, वन क्षेत्र समन्वय समिती, वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण, समन्वय बैठक, संस्थागत विकास)	१	२५०.००	१	२६२.५०	१	२७५.६३	१	२८९.४१	१	३०३.८८	५	१३८१.४१
२.७	मठ मन्दिर, धार्मिक तथा पुस्तात्विक स्थलको मर्मत/संभार, अनुदान	१	४००.००	१	४२०.००	१	४४१.००	१	४६३.०५	१	४८६.२०	५	२२१०.२५
२.८	पार्क तथा उद्यान निर्माण/मर्मत सहयोग	१	२५००.००	१	२६२५.००	१	२७५६.२५	१	२८९४.०६	१	३०३८.७७	५	१३८१४.०८
२.९	पर्यटकिय पदमार्ग निर्माण/मर्मत सहयोग	१	५००.००	१	५२५.००	१	५५१.२५	१	५७८.८१	१	६०७.७५	५	२७६२.८२
२.१०	वन तथा वन्यजन्तु सम्बन्धी मूडाको अनुसन्धान तहकितात र मूडा दावर	१	२००.००	१	२१०.००	१	२२०.५०	१	२३१.५३	१	२४३.१०	५	११०५.१३
२.११	अध्ययन अनुसन्धान र संरक्षण (संकटापन्न/लोपोन्मुख वनस्थिति तथा वन्यजन्तु, मिवाहा प्रजाति)	१	५००.००	१	५२५.००	१	५५१.२५	१	५७८.८१	१	६०७.७५	५	२७६२.८२

बि.सू.पू. वन वि.सू.पू. बलपुर, कैलाली

बि.सू.पू. वन वि.सू.पू. बलपुर, कैलाली

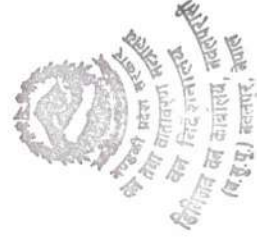
बि.सू.पू. वन वि.सू.पू. बलपुर, कैलाली

नवलपरासी (ब.सू.पू.) जिल्लाको राष्ट्रिय वनको आवधिक योजना सहितको एकीकृत योजना (आ.व. २०८२/०८३ देखि ०८६/०८७)

परिष्कार वात परिवर्तन

क्र. स.	आयोजना कार्यक्रम / कृयाकलापको नाम	इकाई	आ.व. २०८१/०८३		आ.व. २०८३/०८४		आ.व. २०८४/०८५		आ.व. २०८५/०८६		आ.व. २०८६/०८७		जम्मा	
			वजेट	सिम्पुल	वजेट	सिम्पुल	वजेट	सिम्पुल	वजेट	सिम्पुल	वजेट	सिम्पुल	वजेट	सिम्पुल
२.१२	वन तथा वन्यजन्तु अपराध सम्बन्धी सूचना सिकलन, CBAPU र RRT परिचालन	प्याकेज	५००.००	१	५२५.००	१	५५१.२५	१	५७८.८१	१	६०७.७५	५	२७६२.८२	
२.१३	अनुरागन मुल्यांकन तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन प्रमाण खर्च	प्याकेज	२००.००	१	२१०.००	१	२२०.५०	१	२३१.५३	१	२४३.१०	५	११०५.१३	
३	जलाधार व्यवस्थापन	जम्मा	८६५०.००		९०८२.५०		९५३६.६३		१००१३.४६		१०५१४.१३		४७७९६.७१	
३.१०	सिमासार क्षेत्रको संरक्षण तथा व्यवस्थापन	प्याकेज	४००.००	१	४२०.००	१	४४१.००	१	४६३.०५	१	४८६.२०	५	२२१०.२५	
	कुल जम्मा		६१८३०.००		६१७८.७५		६२९११.९९		६४७८०.२५		६६७९२.७६		३१७४९२.९४	

Handwritten signature and date.